

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІНАНСІВ,
БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ**

**ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ
РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ
МЕХАНІЗМІВ В УМОВАХ НОВОЇ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

27–31 березня 2017 року

**Ірпінь
2017**

УДК 336.1:336.77(477)(063)

ББК 65.9(4Укр)261я431

Т33

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Університету державної фіскальної служби України
(протокол № 4 від 30 березня 2017 р.)*

Редакційна колегія: Пашко П. В., д.е.н., професор; Тарангул Л. Л., д.е.н., професор; Кужелєв М. О., д.е.н., професор; Мельник В. М., директор НДІ фіскальної політики, д.е.н., професор; **Dariusz Wozniak**, Dr., Professor of Economics College of Social and Computer Sciences Nowy Sacz Graduate School of Business National – Louis University; Білопольський М. Г., віце-президент Академії економічних наук України, д.е.н., професор; Береславська О. І., д.е.н., професор; Воронкова О. М., д.е.н., професор; Гордей О. Д., д.е.н., професор; Коваленко Ю. М., д.е.н., професор; Олешко А. А., д.е.н., професор; Онишко С. В., д.е.н., професор; Бедринець М. Д., к.е.н., доцент; Гусятинський М. В., к.т.н., доцент; Капелюш А. А., к.е.н.

Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-
Т 33 кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної
реальності : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної
конференції, 27–31 березня 2017 р. / Університет ДФС України,
Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи, Науково-
дослідний інститут фіскальної політики. – Ірпінь : Видавництво
Університету ДФС України, 2017. – 565 с.

Збірник містить матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності», яка проходила 27–31 березня 2017 р. на базі Університету ДФС України. Розглянуто найбільш актуальні на сьогодні проблеми розвитку фінансово-кредитних механізмів за такими напрямками: фінансова система України та її модернізація в умовах глобалізації економічного простору; сучасні трансформації на фінансовому ринку та актуалізація інноваційних напрямів його розвитку в Україні; грошово-кредитні механізми подолання макроекономічної кризи та розвитку економіки; інновації в управлінні фінансами проектів і програм соціально-економічного розвитку регіонів; нормативно-правове регламентування розвитку фінансово-кредитних механізмів в Україні; трибуна юного науковця.

Видання розраховане на науковців, викладачів, економістів, фінансистів, юристів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів та суб'єктів господарської діяльності.

**Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів і не несе відповідальності за
недостовірність та оригінальність опублікованих даних.**

**Тези друкуються в авторській редакції. За точність викладеного
матеріалу відповідальність покладається на авторів.**

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	17
----------------------------	-----------

СЕКЦІЯ I ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ МОДЕРНІЗАЦІЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

<i>Alla Dankevich</i> USING FINANCIAL INSTRUMENTS FOR TRADING SPECIFIC FINANCIAL RISKS	19
--	----

<i>Anna Kapeliush</i> <i>Petar Hristov</i> RESEARCH OF THE TAXPAYERS BEHAVIOR FOR PROVIDING THE FINANCIAL SECURITY	23
---	----

<i>Бедринець Мирослава Дмитрівна</i> РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДИСПРОПОРЦІЙНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.....	25
--	----

<i>Гарбінська-Руденко Альона Валеріївна</i> ПОНЯТТЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В КОНТЕКСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ	32
--	----

<i>Данькевич Алла Петрівна</i> <i>Качула А.Г.,</i> <i>Радкевич М.В.</i> АНАЛІЗ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 2011–2016 РОКІВ	36
--	----

<i>Дейнека Вікторія Феліксівна</i> ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ, ШЛЯХИ ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	40
---	----

<i>Карлін Микола Іванович</i> КЛІМАТИЧНІ ФІНАНСИ В ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ СКЛАДОВИХ.....	45
--	----

<i>Качур Анна Вікторівна</i> ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	49
--	----

Крючкова Наталія Михайлівна АНАЛІЗ ТЕОРІЙ СТАБІЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ (на прикладі зворотності теорій державного боргу).....	54
Кужелєв Михайло Олександрович, Нестерчук Тетяна Анатоліївна ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ	56
Нелінович Олена Володимирівна, Корнійчук Олеся Олександрівна ОРГАНІЗАЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ НА АВІАЦІЙНОМУ ТРАНСПОРТІ В УКРАЇНІ	60
Острроверха Рита Едуардівна РИНОК СТРАХОВИХ ПОСЛУГ ТА КОНЦЕПЦІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ У СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ	64
Першко Лариса Олександрівна, Першко О.О. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ...	68
Попович Людмила Олексіївна ІНВЕСТИЦІЇ В ОСВІТУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	72
Сафонік Наталія Петрівна ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	75
Соколовська Олена Василівна СУТНІСТЬ МИТНОГО ПОСТ-АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	79
Суханова Алла Валеріївна ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ПРОЯВИ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	83
Тропіна Валентина Борисівна ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	87
Шевчук Костянтин Дмитрович ДЕТІНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ОЦІНКА СТРАТЕГІЧНИХ ПЕРСПЕКТИВ.....	90

СЕКЦІЯ II
ФІСКАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

<i>Білецька Ганна Миколаївна</i> ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО АУДИТУ: СУТНІСТЬ ТА ВИЗНАЧЕННЯ.....	94
<i>Борейко Наталія Миколаївна</i> ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ У ВИЯВЛЕННІ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ З ОЗНАКАМИ РИЗИКУ	97
<i>Брехов Сергій Сергійович,</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ПОСТМИТНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ.....	101
<i>Дейнека Вікторія Феліксівна,</i> <i>Шкуренко Наталія Григорівна</i> РОЛЬ КЕРІВНИКА У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДФС УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.....	107
<i>Долгий Олександр Олександрович,</i> <i>Долгий Олександр Андрійович,</i> <i>Зоря Олег В'ячеславович</i> ФІСКАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	111
<i>Задорожня Ліна Адамівна</i> ОЦІНКА ПОКАЗНИКА ПОДАТКОВОГО КЛИНУ В УКРАЇНІ.....	116
<i>Зубрицький Артур Ігорович</i> ВНУТРІШНІ ЕКСПОРТНІ КОМПАНІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІСКАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ В УКРАЇНІ.....	120
<i>Іванишина Ольга Степанівна,</i> <i>Воленко Валерія Григорівна</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ.....	125
<i>Кармаліта Марія Володимирівна</i> ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ ЯК НЕОДМІННА СКЛАДОВА ЕЛЕКТРОННИХ ПЕРЕВІРОК В УКРАЇНІ	129
<i>Карпінський Борис Андрійович</i> ФІСКАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ПРОЯВУ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ	135

<i>Ковтунович Наталія Леонідівна</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПЕРЕВІРОК В УКРАЇНІ	140
<i>Коротун Володимир Іванович</i> ПРІОРИТЕТИ АКЦИЗНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	144
<i>Коляда Тетяна Анатоліївна</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ	148
<i>Лебеда Марина Олександрівна</i> ОСНОВНІ РИСИ ФІСКАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ	152
<i>Лисецька Неля Миколаївна</i> ОЦІНКА ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ МЕХАНІЗМУ ПЕРСОНАЛЬНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	155
<i>Мельничук Ганна Сергіївна</i> ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ ЯК СТИМУЛУ ДО РЕІНВЕСТУВАННЯ У РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	158
<i>Мороз Василь Васильович</i> МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ВІДНОСИНАМИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	162
<i>Москаленко Наталія Віталіївна,</i> <i>Москаленко А. С.</i> МІЖНАРОДНІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ.....	166
<i>Музиченко Ганна В'ячеславівна</i> ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У СУЧАСНИХ КРАЇНАХ СВІТУ.....	169
<i>Несторишен Ігор Васильович,</i> <i>Туржанський Віталій Анатолійович</i> ГАРМОНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОЦЕДУР МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ З МИТНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС.....	174

Панура Юлія Василівна, Ярошук Ярослава Вячеславівна ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПРОФЕСІЇ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТАНТА.....	178
Рудь Оксана Василівна ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ.....	182
Синчак Віктор Петрович СУПЕРЕЧНОСТІ В ОСОБЛИВОМУ МЕХАНІЗМІ СПРАВЛЯННЯ ЄДИНОГО ПОДАТКУ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ	186
Славкова Алла Аркадіївна, Черняк Роман Валерійович ОПОДАТКУВАННЯ ПРОЦЕНТНИХ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА ДЕПОЗИТАМИ В УКРАЇНІ	190
Скоромцова Тетяна Олександрівна ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МИТНОГО ПОСТАУДИТУ В УКРАЇНІ	194
Стадник Марина Вікторівна ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ» У НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН	198
Тарангул Дмитро Олександрович, Хом'як Мирослав Степанович РЕГІОНАЛЬНИЙ ФІСКАЛЬНИЙ ПРОСТІР ТА НАПРЯМИ ЙОГО РОЗШИРЕННЯ.....	202
Тимченко Олена Миколаївна ПОДАТКОВА РЕФОРМА: ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ НА 2017 РІК.....	205
Шавло Ірина Анатоліївна ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ	208
Ярмоленко Юрій Юрійович БЮДЖЕТНЕ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ СІЛЬГОСПВИРОБНИКАМ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	212

СЕКЦІЯ III
СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ ТА
АКТУАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ НАПРЯМІВ ЙОГО РОЗВИТКУ

<i>Didenko Ludmila</i> FOREIGN EXPERIENCE OF FUNCTIONING STOCK EXCHANGE	216
<i>Oleshko Anna</i> INVESTMENT POLICY IN THE CONTEXT OF STRENGTHENING THE NATIONAL ECONOMIC SECURITY	221
<i>Богріновцева Людмила Миколаївна,</i> <i>Воронченко Ольга Володимирівна</i> РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ	224
<i>Болдова Антоніна Андріївна</i> ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ.....	229
<i>Вергелюк Юлія Юріївна</i> ІННОВАЦІЇ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ	232
<i>Воронкова Олена Миколаївна</i> СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ .	235
<i>Головенко Ірина Петрівна</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ФОНДОВИХ БІРЖ ЯК СТРУКТУРНОГО ЕЛЕМЕНТА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ.....	239
<i>Гордієнко Михайло Григорович</i> СТРАТЕГІЇ ТА ВИКЛИКИ НЕОЛІБЕРАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ.....	243
<i>Калита Тетяна Анатоліївна</i> ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ СТРАХОВИМ ПОРТФЕЛЕМ СТРАХОВИКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	250
<i>Коваленко Вікторія Володимирівна</i> СУТНІСНИЙ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	254

<i>Коваленко Юлія Михайлівна</i> ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ ПОРТФЕЛЕМ ЦІННИХ ПАПЕРІВ.....	257
<i>Ковернінська Юлія Вікторівна</i> РОЗШИРЕННЯ УЧАСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ФОРМУВАННІ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ВЕНЧУРНИХ ФОНДІВ.....	260
<i>Мовчун Світлана Вікторівна</i> СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	263
<i>Онишко Світлана Василівна</i> РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	265
<i>Побоча Катерина Павлівна</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ.....	268
<i>Федина Віта Віталіївна</i> НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ ЯК СУБ'ЄКТИ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ.....	271
<i>Федорова Ірина Олександрівна</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМНОГО ВПЛИВУ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ТА ФІНАНСОВОГО РИНКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	275
<i>Чуницька Ірина Іванівна</i> СТРУКТУРОВАНІСТЬ ЯК ОСНОВА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	278
<i>Шевчук Юлія Василівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	281

СЕКЦІЯ IV
ГРОШОВО-КРЕДИТНІ МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

<i>Алексєєв Ігор Валентинович,</i> <i>Мазур Андріана</i> РОЛЬ БАНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	285
--	-----

<i>Береславська Олена Іванівна, Корнєва Ірина Володимирівна</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	289
<i>Данькевич Алла Петрівна, Поліщук Л. С.</i> ОБЛІКОВА СТАВКА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ВАРТІСТЬ БАНКІВСЬКИХ РЕСУРСІВ.....	294
<i>Житар Максим Олегович</i> ПРОБЛЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В БАНКАХ.....	298
<i>Климчук Наталія Яківна</i> РИЗИКИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ У ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ	301
<i>Клюско Лідія Антонівна</i> РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	305
<i>Ковда Наталія Іванівна</i> МОДЕРНІЗАЦІЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ.....	309
<i>Кондрат Ірина Юрївна</i> ТИПОЛОГІЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	313
<i>Леснік Тетяна Миколаївна</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИБОРУ ВАЛЮТНОГО РЕЖИМУ УКРАЇНИ ...	317
<i>Новицький Віталій Андрійович</i> АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ	321
<i>Перехрест Лілія Миколаївна, Михалюк А. В.</i> НАСЛІДКИ ДЕВАЛЬВАЦІЇ ГРИВНІ.....	326
<i>Примостка Людмила Олександрівна</i> ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІЧНИХ ТА КРЕДИТНИХ ЦИКЛІВ	330
<i>Черкашина Катерина Федорівна</i> ПРИБУТКОВІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ЛІКВІДАЦІЇ 87 БАНКІВ.	335

СЕКЦІЯ V
ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСАМИ ПРОЕКТІВ І ПРОГРАМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

- Буряченко Андрій Євгенійович*
ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО
ПАРТНЕРСТВА У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ..... 339
- Гордей Оксана Дмитрівна*
ПРИЧИНИ ПОГЛИБЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ 342
- Євтушенко Ганна Іванівна,*
Куценко Віра Іванівна
ДОМІНАНТНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ
ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
..... 345
- Карпінський Борис Андрійович,*
Гасюк Р. В.
ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ
РОЗВИТКОМ НА ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ..... 350
- Куліченко Вероніка Олегівна*
ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ПРИ УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМИ
ПРОЕКТАМИ І ПРОГРАМАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНІВ
..... 355
- Мельник Олена Володимирівна*
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПРОЕКТУ 359
- Познякова Олена Ігорівна*
МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В
УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 361
- Трубіна Марина Володимирівна,*
Єфіменко Людмила Леонідівна
СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ:
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ 366
- Хома В. О.,*
Бабенко Борис Іванович
ВІД ПРИНЦИПУ ТРАНСЛЯЦІЇ ЗНАНЬ ДО КОМПЕТЕНТІСНОГО
ПІДХОДУ 371

СЕКЦІЯ VI
Трибуна юного науковця. Студентська секція

<i>Бондаренко О. В., Бурятинський В. В.,</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ.....	379
<i>Будзар Тетяна Василівна</i> НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВИХОДУ З ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ.....	381
<i>Буднік Інна Олександрівна</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ	385
<i>Бур Ірина Сергіївна, Матвіюк Богдан Васильович</i> МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ЯК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	388
<i>Ватоян Аліса Мушегівна</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ УКРАЇНИ	392
<i>Вепрейчук Юрій Дмитрович</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	396
<i>Відливана Софія Петрівна</i> НЕОБХІДНІСТЬ У РЕФОРМУВАННІ СИСТЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.....	400
<i>Вінокуров Ярослав Олегович</i> СКОРОЧЕННЯ НЕЕФЕКТИВНИХ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ	405
<i>Волошенюк Юлія Петрівна</i> ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	409
<i>Гаврилюк Анна Юріївна, Погасій Олександр Геннадійович</i>	

КОМПАНІЇ ЗІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ЯК ІНСТИТУЦІЙНІ ІНВЕСТОРИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ	412
<i>Гацанюк Вікторія Валеріївна</i> ПРОБЛЕМИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	416
<i>Гиренко Христина Валентинівна</i> ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ МІСЦЕВИМИ БЮДЖЕТАМИ: ДОСВІД УКРАЇНИ.....	420
<i>Гром Олеся Миколаївна</i> ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	425
<i>Гриневич Людмила Олександрівна, Кожурова Анастасія Олександрівна</i> БАНКІВСЬКА СФЕРА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	429
<i>Дворецький Михайло Миколайович</i> КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ЯК ОСНОВА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	434
<i>Денисюк Катерина Миколаївна</i> УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	438
<i>Жакун Віта Валентинівна, Пугач Світлана Сергіївна</i> КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА.....	442
<i>Копотун Анастасія Михайлівна</i> ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	445
<i>Костенко Анастасія Андріївна</i> УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	448
<i>Костіна Олександра Євгеніївна</i> ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ	452

Кузьменко Альона Юрїївна НАПРЯМИ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	456
Кухаренко Станіслав Ігорович ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СУБЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА	460
Ліфіренко Вероніка Володимирівна ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	463
Марченко Катерина Леонідівна МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ	467
Матвійчук Вікторія Вікторівна СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	470
Міхед Юлія Вікторівна ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА МАРКЕТИНГУ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ	474
Моренець Віталій Миколайович ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ.....	480
Оганесян Римма Едіковна СИСТЕМА SWIFT ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКАХ	483
Оришук Ірина Олександрівна ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗНИЩЕННЯ КРИЗИ В УКРАЇНІ	486
Павленко Лена Володимирівна ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	490
Радкевич Марія Віталіївна ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ	495
Рахманова Ганна Сергіївна ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ.....	499

<i>Рахманова Ганна Сергіївна</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	505
<i>Савич Анастасія Миколаївна, Остапчук Ірина Ігорівна</i> СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ.....	511
<i>Савченко Валентина Анатоліївна</i> СТРАХОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ЯК МЕХАНІЗМ ЗРОСТАННЯ ДОВІРИ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ	515
<i>Darya Solodukhina</i> FINANCIAL PLANNING AS FUNCTION OF MANAGEMENT	518
<i>Телюра Тетяна Олександрівна</i> ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ АПК УКРАЇНИ.....	520
<i>Терещук Наталія Сергіївна</i> УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ В ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКАХ....	524
<i>Українець Тарас Миколайович</i> РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ «БАЗЕЛЬ-III».....	528
<i>Федорчук Тетяна Анатоліївна</i> ФІСКАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ У СИСТЕМІ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ	532
<i>Фещенко Вікторія Миколаївна</i> ВЕНЧУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	535
<i>Фещенко Вікторія Миколаївна</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	540
<i>Херманюк Яна Іванівна</i> ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	544
<i>Христюс Марина Сергіївна</i> ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ.....	548

<i>Херманюк Яна Іванівна</i> ПРОБЛЕМА БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ.....	555
<i>Черній Богдан Сергійович</i> ВЕКТОР РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ	557
<i>Чушак Ірина Василівна</i> СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ.....	560

ВСТУПНЕ СЛОВО

Початок ХХІ століття відкрив для країн світу ряд проблем, зволікання при вирішенні яких може позначитися на стабільності світової економіки в цілому. Так, характерною ознакою сьогодення є охоплення світового економічного простору глобалізаційними процесами, що часто відіграють роль каналу поширення деструктивних ризиків. Однак національні економіки більшості розвинених країн і тих, що розвиваються, приймають виклики не лише глобальних економічних тенденцій. Накопичена у посткризовий період національними економіками сукупна заборгованість сьогодні набуває загрозливих масштабів. Фінансова система перетворюється у потужне джерело зрушень та трансформацій з часто непередбачуваними наслідками. Зазначені обставини підштовхують наукову спільноту до переосмислення ролі та принципів застосування фінансово-кредитних механізмів. Без сумніву, дана проблематика вимагає комплексного підходу.

Розробка такого підходу повинна узгоджуватися з реалізацією фіскальної політики. Перманентність реформування податкової системи та імплементація кращого міжнародного досвіду не дають відчутних результатів. Відповідно, у сучасних умовах актуалізується відмова від застосування класичного інструментарію фіскальної політики.

Подолання негативних тенденцій на шляху забезпечення стабільного економічного розвитку нерозривно пов'язане з пошуком відповідних фінансових ресурсів, основна частка яких формується на фінансовому ринку. Це вказує на важливість його розгляду як системоутворюючого фактора розвитку фінансової системи. Отже, зростає необхідність у постійному вдосконаленні фінансового ринку у напрямі узгодження його взаємодії з реальним сектором економіки на основі поглиблення теоретико-методологічного базису та практичної модернізації фінансового інструментарію.

Соціально-економічна реальність актуалізує значення грошово-кредитних механізмів, які використовує центральний банк для досягнення стратегічних цілей держави. Зростає роль теоретико-методологічних і прикладних досліджень, спрямованих на визначення сутності фінансово-кредитних механізмів, що передбачають мінімізацію проявів нестабільності та відновлення національної економіки у глобалізаційних умовах.

Відомо, що соціальний аспект обслуговує всі види діяльності людини, проте лише за системного підходу можливе оптимальне й ефективне проектування суспільних явищ і процесів як регіону, так і держави в цілому.

Воно має орієнтуватися не на суб'єктивні бажання окремих осіб, а на знання об'єктивних законів соціального розвитку, методологію наукових підходів їх реалізації. Від ефективності управління цими процесами багато в чому залежить хід економічних реформ держави.

Майбутнє країни будується молодим освіченим та амбітним поколінням. Тому особливо важливим є залучення студентської спільноти до обговорення окресленої проблематики. Наукові здобутки та думки талановитої молоді часто допомагають у розробці креативного підходу до вирішення проблем сьогодення.

Отже, маю надію, що II Міжнародна науково-практична конференція «Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності» спонукатиме до активних наукових пошуків, а сформовані рекомендації будуть практично корисними та сприятимуть підвищенню ефективності реалізації фінансової політики нашої держави.

З повагою
ректор, д.е.н., професор

П. В. Пашко

СЕКЦІЯ І
ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ МОДЕРНІЗАЦІЯ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

UDK 336

Alla Dankevich,
Associate Professor of Department of
Financial markets, PhD,
*University of State Fiscal Service of
Ukraine*

**USING FINANCIAL INSTRUMENTS FOR TRADING SPECIFIC
FINANCIAL RISKS**

The financial instruments enable parties to trade specific financial risks financial risks (such as interest rate risk, currency, equity and commodity price risk, and credit risk, etc.) to other entities who are more willing, or better suited, to take or manage these risks typically, but not always, without trading in a primary asset or commodity. The risk embodied in a derivatives contract can be traded either by trading the contract itself, such as with options, or by creating a new contract which embodies risk characteristics that match, in a countervailing manner, those of the existing contract owned. This latter is termed offsetability, and occurs in forward markets. Offsetability means that it will often be possible to eliminate the risk associated with the derivative by creating a new, but "reverse", contract that has characteristics that countervail the risk of the first derivative. Buying the new derivative is the functional equivalent of selling the first derivative, as the result is the elimination of risk. The ability to replace the risk on the market is therefore considered the equivalent of tradability in demonstrating value. The outlay that would be required to replace the existing derivative contract represents its value-actual offsetting is not required to demonstrate value.

Financial instruments contracts are usually settled by net payments of cash. This often occurs before maturity for exchange traded contracts such as commodity futures. Cash settlement is a logical consequence of the use of financial derivatives to trade risk independently of ownership of an underlying item. However, some

financial derivative contracts, particularly involving foreign currency, are associated with transactions in the underlying item.

There are several investment instruments available in the market that includes bank fixed deposits, mutual funds, stocks, property etc. Risk of investment is the difference between the investor's expected return and the actual return. There are several factors that contribute to the overall investment risk – interest rate, inflation, business environment, exchange rate fluctuations, market risk etc.

Investment diversification is one popular way to reduce the investment risk. Another way to reduce risk is by investing in another instrument that cancels out the price variation risk of your investments. This method of reducing risk is called as hedging. Derivates are popular financial instrument used in foreign markets from the last several decades for hedging. Derivates are recently introduced in Indian markets. They are market-created financial products. In simple terms, a derivate is a contract between two parties (individuals or institutions) with respect to a certain underlying security (asset). Futures and options are the two most popular derivate products. Commonly-traded derivates available in the market includes stock futures, stock options, stock index (NIFTY) futures and options, commodity futures (gold, crude oil, wheat, sugar etc), currency options, interest rate futures and options etc.

A future is an agreement to buy or sell a certain underlying asset at a fixed price and future date. The seller of future has an obligation to deliver the underlying asset to the buyer of future and the buyer has an obligation to pay the agreed price to the seller at future date. A transaction involving the sale of stock futures while holding the position in stock is called short hedge. On the other hand, a transaction involving the purchase of stock futures to lock-in at current prices is called long hedge. Similarly, commodities traders can use short/long hedging strategies in commodities market to cover the risk against the possible commodity price variations.

Stock index (Nifty) futures can be used to hedge against the overall market decline or rise. Investors holding a substantial stock portfolio can hedge against the market risk using the stock index futures. Hedging to cover complete portfolio valuation using the futures eliminates the risk but it also restricts profit potential. Large institutions use the concept of dynamic hedging to hedge their positions. Dynamic hedging reduces the risk of loss and allows them to participate in profits due to favorable stock price movements. Dynamic hedging strategy can be created by selling index futures to cover partial portfolio valuation. Increase the hedge in case of bearish market and decrease the hedge in case of bullish market.

Option is a special type of future contract where the buyer has an option to buy or not buy the underlying asset from the seller at a fixed price. However, the seller has an obligation to deliver the underlying asset to the buyer. The buyer of the option pays an upfront fee/premium to the seller of the option. If the buyer does not exercise the option within fixed future period, the option gets expired and has no value.

Options are of two types – call option and put option. In call option the buyer has an option to buy an underlying asset at a predetermined price and in put option the buyer has an option to sell an underlying asset to the seller of put option at a pre-determined price. A seller of call/put option has an obligation to sell/buy the underlying asset.

A put option can be used for short hedges and call option can be used for long hedges. Option can be compared with an insurance policy where the buyer of the policy pays a premium and buys an option to protect his interests for a fixed time period. If insurance is claimed, insurance company (option seller) is obligated to pay the insured sum. However, if the insurance is not claimed the buyer loses the premium amount that he paid to buy the insurance.

In the current sovereign debt market landscape, the portion of government securities on the national financing are so significant that may affect the respective countries' economy. Nonetheless, debt management offices are normally less

capable in managing the associated risks of the portfolio or cash flow (in comparisons to the investment banks, for instance). In this regards, hedging strategy may help the countries to mitigate the risks and manage optimum portfolio risks. The question is: to what extent the derivative market/instrument can assist the government to manage the risks? Especially, what types of derivatives are normally being utilised? What type of risk management strategy is normally employed?

There seem to be several questions embedded here, I will provide my perspective as I understand them.

As to the question of interest rate and currency risk related to debt currently outstanding, and assuming that the debt has a fixed coupon, that the sovereign has a good debt rating (by commercial rating agencies), and that the debt is issued in the underlying currency of the issuing sovereign; there should be little interest rate risk at the current rates, given the previous assumptions, currency risk likewise is minimal in this situation. Both of these risks are assumed by the buyers of the debt, which in a rising rate environment will be realized. If interest and inflation rates were to move lower, the sovereign could experience a higher repayment cost, however the current environment provides some reasonable limits to work from, which would likely dissuade .

References

1. C. Campbell, “Sprucing Up the Corporate Credit Image”, Decisions (National Australia Bank), August 1991, p. 26.
2. B. McDougall, “For the Younger Banker: Derivatives De-mystified”, The Australian Banker, Vol. 108 No.2, April 1994, p. 86.
3. B. Hunt and C. Terry, Financial Institutions and Markets, 2nd edn (South Melbourne: Nelson, 1997), pp. 519–24.
4. M. K. Lewis, “Derivative Markets”, in M.K. Lewis and R.H. Wallace, The Australian Financial System (South Melbourne: Longman Cheshire, 1993), p. 425.
5. @Investopedia on Twitter
6. [Electronic resource], – Mode of access: http://www.investopedia.com/articles/basics/07/derivatives_basics.asp

UDK 336

Anna Kapeliush,

Associate Professor of Department of
Finance – Deputy Director of Research
and International Relations, PhD,
*University of State Fiscal Service of
Ukraine,*

Petar Hristov,

Dean, Professor, PhD,
Varna Free University

RESEARCH OF THE TAXPAYERS BEHAVIOR FOR PROVIDING THE FINANCIAL SECURITY

During the history of social and economic development of the society, relationship between government and taxpayers still are so actual. Moreover, the relationship affects the level of the state development and welfare of the citizens. As we can see, most countries declare the importance of this question in the theoretical area. But there are many problems in practice.

Nowadays we feel importance of behavioral finance theory to the economy more. The most classic economic theories and models lose topicality, because economists and scientists begin to research and analyze behavior of human as of the irrational individual. And usually the behavior of the taxpayers is important for increase of tax income.

Literature on income tax behavior often rests upon the assumption that taxpayers deliberately decide whether or not to pay their share of taxes. While it can be argued that taxpayers may often spontaneously cooperate and comply rather than deliberating on their decisions, the economic approach almost exclusively addresses tax behavior as a (rational) decision out come. If taxpayers make decisions with the aim of maximizing their individual profit, the dominating economic approach suggests that they face a risky decision. One must decide between paying taxes correctly or opting for the risky alternative, which is accompanied by a possibility of saving money, as well as the possibility of audit, detection and, in the case of evasion, fines. Depending on audit, as well as

detection probability and fines, taxpayers choose the alternative that promises the most favorable outcome. The description of rational decision-making is followed by considerations of effects of repeated audits. Finally, it is argued that decision-makers often depart from rational decision-making by applying heuristics and falling victim to biases. Prospect theory, which addresses risk bias, has been successfully applied to tax behavior [2].

Moreover, at one time we live in the two different worlds. In the first world social norms prevail, for example, helping to each other. In the second world only relationship that are based on a market and money, have prevail. We live comfortable when these worlds don't intercross, and have huge problems – in the opposite situation. A social norms transforms into the world of the market norms after the first mention about money. And this condition impacts relationship between government and taxpayers. We can explain more detail. So when we talk about patriotism, national idea, there are relationship between government and taxpayers in the world of the social norms. And usually duty of the citizens to pay tax makes destructive effect and changes the character of this relationship. The government never can make that taxes will become a part of the world of the social norms. A part of the individual income for paying tax has a high value for every citizen. This problem is more difficult in Ukraine, because citizens don't feel such deal with government so equivalent.

A tax behavior is researched by scientists, and we can see many articles. The economic-psychological research is still in its infancy, providing merely isolated results rather than an integrative model of tax behavior. Some of that focuses mainly on individual and social aspects of tax representations, decisions and behavior.

The available research focuses on individual and the collective (social) representations of taxation as well as on tax morale, and decision-making. However, tax behavior still has not been systematically studied for the different

political and tax systems, cultural differences have not been satisfactorily explained.

Tax evasion is a complex phenomenon on which is influenced not just by economic motives but by psychological factors as well. Economic psychological research focuses on individual and social representations of taxation as well as decision-making. For example, Erich Kirchler assembles research on tax compliance, with a focus on tax evasion, and integrates the findings into a model based on the interaction climate between tax authorities and taxpayers. The interaction climate is defined by citizens' trust in authorities and the power of authorities to control taxpayers effectively; depending on trust and power, either voluntary compliance, enforced compliance or noncompliance are likely outcomes. If that climate is characterised by distrust, but the state has the legitimate and expert power to control non-compliant citizens, compliance can be enforced. However, if the climate is characterised by trust, authorities' power is of less importance: citizens will comply voluntarily. Too we must say, a compliance decision depends on: 1) the level of actual income, 2) tax rates, 3) audit probabilities and 4) the magnitude of fines.

The world practice created essentially four models of the relationship between government and taxpayers: cops and robbers; nudge; illuminating the black box; and the co-dependence of government and taxpayers. Both within the HMRC and all international tax administration organizations there are a raft of policies which draw on all four models (where cops and robbers still dominates in the case of HMRC). It is far from clear how successful each of these models are, for whom, and how they interact. Authorities need to evaluate these if they are prepared to reveal this in the new world of increased transparency. For example, there is Behaviour Change Team in UK. This organization helps HMRC embrace many of the 'nudging' initiatives recommended by Thaler and Sunstein. The HMRC Behaviour Change Team are engaged in a series of randomised controlled trials.

References

1. Alan Lewis Behaviour Change: Tax & Compliance // The British Psychological Society [Electronic resource], – Mode of access: www.bps.org.uk
2. Erich Kirchler The Economic Psychology of Tax Behaviour // Cambridge University Press, The Edinburgh Building, Cambridge, UK [Electronic resource], – Mode of access: www.cambridge.org/9780521876742
3. Erich Kirchler, Stephan Muehlbacher, Barbara Kastlunger, Ingrid Wahl Why Pay Taxes? A Review of Tax Compliance Decisions // International Studies Program, Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University [Electronic resource], – Mode of access: <http://isp-aysps.gsu.edu>
4. Kahneman, D. & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), 263–291.
5. Thaler, R. & Sunstein, C. (2008). *Nudge: Improving decisions about health, wealth and happiness*. New Haven, CT: Yale University Press.

УДК 336.22

Бедринець Мирослава Дмитрівна,
в.о. завідувача кафедри фінансів
Навчально-наукового інституту
фінансів, банківської справи, к.е.н.,
доцент,
*Університет державної фіскальної
служби України*

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДИСПРОПОРЦІЙНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Розвиток малого підприємництва в Україні є одним із пріоритетних напрямів регіональної політики як окремих регіонів, так і країни в цілому, оскільки пов'язаний з вирішенням низки питань не тільки економічного, але й соціального характеру. Діяльність малих підприємств у першу чергу орієнтована на місто чи селище, де вони функціонують. Тому їх розвиток у певній мірі залежить від дієвості органів місцевого самоврядування. З іншого

боку, підприємництво відіграє значну роль у підвищенні соціально-економічного рівня розвитку регіонів, подоланні існуючих територіальних диспропорцій. Тому формування основних напрямів підвищення ефективності функціонування малого підприємництва на регіональному рівні повинно базуватися на урахуванні інтересів територіальної громади, органів регіонального управління та місцевого самоврядування, бізнесових структур, тобто всіх суб'єктів економічної діяльності, розташованих у межах регіону. Досягнення компромісів між конкуруючими або різноспрямованими інтересами органів влади та підприємців є однією із цілей забезпечення ефективного розвитку підприємництва у регіоні.

В умовах системних структурних перетворень національної економіки підприємницький сектор виконує свою провідну роль і виступає гарантом стабільності економіки та підвищення рівня життя її громадян. Реальний стан цього сектора говорить про те, що підприємництво в Україні починаючи з 1991 року постійно розвивається. У державі, в умовах лібералізації ринкових відносин, створені сучасні передумови для його розвитку. Законодавством України не передбачено обмежень підприємництва певними видами економічної діяльності, обрання організаційно-правових форм його функціонування як юридичними, так і фізичними особами, котрі пройшли державну реєстрацію. Слід зазначити, що малі та середні підприємства у своїй діяльності орієнтуються, головним чином, на регіональний ринок та вирішення місцевих проблем. Тому саме підприємництво повинно стати основою формування регіональної структури місцевого господарства із врахуванням особливостей соціально-економічного розвитку кожного конкретного регіону.

Його розвиток пов'язаний з вирішенням ряду питань не тільки економічного, але й соціального характеру, серед яких – забезпечення темпів економічного зростання, усунення територіальних диспропорцій, послаблення монополізації, створення нових робочих місць, підвищення

зайнятості та рівня доходів населення, наповнення місцевих бюджетів тощо. В умовах дестабілізації економіки, обмеження фінансових ресурсів якраз малі підприємства здатні швидше вирішувати проблеми демонополізації, стимулювати розвиток економічної конкуренції, оперативно реагувати на зміни споживчого попиту і за рахунок цього забезпечувати необхідну рівновагу на споживчому ринку. Адже вони не вимагають великих стартових інвестицій, мають високу швидкість обігу коштів, спроможні швидко реагувати на зміни попиту і пропозиції. Крім того, мале підприємництво сприяє формуванню конкурентного середовища, оскільки воно є антимонопольним за своєю природою, що проявляється в різноманітних аспектах його функціонування. З одного боку, малий бізнес внаслідок численності елементів, що його складають, та високого їх динамізму в меншій мірі піддається монополізації, ніж великі підприємства. З іншого боку, за умов вузької спеціалізації й використання новітньої техніки воно виступає як дієвий конкурент, що підриває монопольні позиції великих корпорацій.

При цьому додамо, що створення сприятливих умов для розвитку малого підприємництва в регіонах великою мірою залежить від комплексу відповідних дій і заходів місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, що, у свою чергу, повинні бути втілені у регіональній політиці. Регіональною політикою розвитку малого бізнесу слід вважати, з одного боку, чітко опрацьовану в законодавчому аспекті практичну діяльність центральних органів виконавчої влади і місцевих державних адміністрацій в усіх регіонах країни, спрямовану на створення необхідного комплексу умов розвитку малого підприємництва, а з іншого – соціально-економічні заходи, здійснювані на основі загальнодержавної політики, закріпленої у законодавстві, самими регіонами для досягнення певних регіональних і місцевих цілей та завдань.

Визначення тенденцій розвитку малих підприємств України та регіонів, усвідомлення їхніх конкурентних переваг і проблем має стати основою регіональної політики нашої держави. За підсумками 2013 р., у структурі вітчизняного підприємництва частка малих підприємств становила 94,3%, середніх – 5,5% та великих – 0,2%. Протягом 2010–2013 рр. ці показники не зазнавали суттєвих змін. Важливим показником аналізу економічного стану підприємництва як в країні, так і в регіоні є показник кількості малих підприємств на 10 тис. осіб населення, який протягом 2010–2013 років по Україні залишався майже незмінним і становив 70 малих підприємств, що значно менше, ніж в попередні роки. Найкраще значення цього показника було у 2007 р. – 84 одиниці. Для порівняння, кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення складає: у Великобританії – 460, у Німеччині – 370, в Італії – 680, у США – 472. В регіональному розрізі найкращі показники кількості малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення України у містах Києві (266) і Севастополі (102), Одеській (103), Київській (102), Харківській (91), Запорізькій (80) і Дніпропетровській областях (83). Тільки в цих регіонах спостерігається перевищення кількості малих підприємств на 10 тис. населення над середньо українським показником. Це обумовлено специфікою місця розташування регіонів, особливостями економічного розвитку, великою кількістю підприємств, що займаються посередництвом і торговельною діяльністю.

Істотні міжрегіональні відмінності в розвитку малого підприємництва зумовлені впливом певних тенденцій розвитку нашої держави. З одного боку, динамічний розвиток економіки України не супроводжувався структурними змінами в регіонах, а отже, мав екстенсивний характер, коли зростають традиційні потужні промислові центри та залишаються у стані стагнації регіони з більш низьким рівнем промислового потенціалу. З іншого боку, існуванням типового для більшості постсоціалістичних країн феномену «столичного максимуму» ділової активності. Переважання концентрації

ділової активності у столиці має значний вплив на формування міжрегіональних відмінностей розвитку малого підприємництва та збільшення диспропорцій регіонального розвитку за більшістю показників. Однак додамо, що суттєвий вплив на рівень соціально-економічного розвитку як країни, так і регіонів має не чисельність малих підприємств, а їх результативність.

Таким чином, з метою ефективного функціонування малого підприємництва як одного із дієвих факторів зниження регіональних диспропорцій в Україні та забезпечення якісного економічного зростання в державі необхідно:

1. удосконалити законодавчі та нормативно-правові акти в галузі формування сприятливого середовища господарювання і стимулювання реалізації пріоритетних напрямів функціонування підприємницьких структур;
2. стимулювати дієвість асоціацій товаровиробників з метою налагодження координації взаємодії між владними структурами і суб'єктами підприємницької діяльності;
3. забезпечити розвиток соціального партнерства органів влади, підприємницьких структур, громадських організацій (укладання партнерських угод і договорів про співпрацю);
4. удосконалити систему формування, розробки та реалізації регіональних програм розвитку малого та середнього бізнесу;
5. удосконалити систему методів адміністративної підтримки реалізації інноваційно-інвестиційних проектів, упровадження новітніх технологій і заходів підприємницькими структурами;
6. проводити маркетингові дослідження шляхом створення системи територіального маркетингу товарів, послуг, які виробляються в межах регіону;

7. удосконалити фінансово-податкову політику підтримки суб'єктів малого підприємництва (що передбачає прями гарантовані позики; пільгове оподаткування; цільове субсидювання малих підприємств, що працюють у пріоритетних напрямках економіки регіону, зокрема, ЖКГ, переробка сільськогосподарської продукції, інноваційна діяльність тощо; цільове бюджетне фінансування; залучення коштів населення для фінансування бізнес-проектів);
8. підвищити ефективність використання створених інституцій ринкової інфраструктури підтримки малого бізнесу (бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, технопарків, консалтингових та юридичних фірм) з метою зростання рівня ділової активності в регіоні і налагодження співпраці між місцевою владою і підприємницькими структурами;
9. сприяти розширенню виставкової та ярмаркової діяльності підприємницьких структур (створення або виділення місць для проведення виставок, розповсюдження рекламної продукції, організація презентацій продукції та послуг, проведення спеціалізованих галузевих ярмарків, надання інформації про виставки, які проводяться в інших регіонах, та сприяння у пошуку потенційних партнерів);
10. забезпечити формування сприятливого інвестиційного клімату, інформаційної відкритості регіону;
11. сприяти усуненню адміністративних бар'єрів на шляху розвитку підприємницьких структур.

Список використаної літератури

1. Білик Т.О. Прогнозування в стратегічному фінансовому плануванні малих підприємств / Т.О. Білик // Формування ринкових відносин в Україні: [зб. наук. праць. Вип. 12(43)]. - К.: НДЕІ, 2014. - С. 109-112.
2. Березянюк Т.В. Актуальні напрями державної підтримки малих підприємств у процесі подолання наслідків кризи / Т.В. Березянюк [Текст] // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - №10. - С. 34-36.

3. Данилишин Б.М. Державна підтримка та податкове регулювання підприємницької діяльності в Україні : Монографія / Б.М. Данилишин, О.М. Кондрашов. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 296 с.

4. Данилейчук Р.Б. Методологічні підходи до формування інфраструктури малого бізнесу в сучасних умовах господарювання /Р.Б. Данилейчук. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/ekfor/2011_2/3.pdf

5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukr.stat.gov.ua>.

6. Дрига С.Г. Макрорівневі та інструментальні функції малого підприємництва як сценарні драйвери державної політики його розвитку / С.Г. Дрига. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ufpp.kiev.ua

7. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.

УДК 347.73.04

**Гарбінська-Руденко Альона
Валеріївна,**

к.ю.н., доцент, доцент кафедри
фінансового права

Навчально-наукового інституту
права,

*Університет державної фіскальної
служби України*

ПОНЯТТЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В КОНТЕКСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Для будь-якої країни відплив грошового капіталу за межі економічної юрисдикції апріорі є негативним явищем. Особливу небезпеку для економічної та політичної стабільності, а також соціального добробуту населення становить проблема безперервного виведення коштів великими сегментами бізнес-елементів (великими платниками податків) в інші держави. Такі фінансові відпливи спричиняють дефіцит держбюджету України, бо, виводячи валюту за кордон, підприємець позбавляє державу

можливості оподаткування прибутків, отриманих саме на території нашої країни та в частці від українських суб'єктів грошового обігу.

Звичайно, багато зарубіжних і транснаціональних компаній при цьому спираються на міжнародне законодавство у сфері оподаткування. Тому питання трансфертного ціноутворення є проблемою для багатьох країн. Можливості міжнародної торгівлі здебільшого використовуються для виведення прибутку в компанії, зареєстровані в інших країнах, де ставки податку нижчі або й узагалі певні види прибутків не входять до бази оподаткування.

Явище трансфертного ціноутворення виникло у зв'язку з появою великих транснаціональних корпорацій та активізацією міжнародної торгівлі у другій половині ХХ століття. Окремі компанії (підрозділи) всередині одного холдингу (компанії) надають одна одній послуги, передають продукцію, товари не за собівартістю, а за певними трансфертними цінами. Інструменти трансфертного ціноутворення дають змогу транснаціональній корпорації або промислово-фінансовій групі виводити фінансові ресурси за межі вітчизняної економіки та нагромаджувати їх в економіках інших країн відповідно до стратегій цих корпорацій і бізнес-груп та мінімізувати їхні податкові зобов'язання. Як наслідок, це звужує фінансовий потенціал національної економіки та негативно впливає на обсяги надходжень до бюджету України. Повернення цих капіталів в Україну у вигляді кредитів, прямих або портфельних інвестицій не відновлює фінансовий потенціал країни повною мірою, бо такі процеси часто супроводжуються втратами бюджету через використання схем так званої оптимізації оподаткування та пов'язані з формуванням додаткових зовнішніх зобов'язань у вигляді витрат на обслуговування боргу та дивідендів [1, с. 29]. Отже, трансфертне ціноутворення доцільно визначати як викривлення цін угод або розподілу прибутків чи витрат для мінімізації податкового навантаження.

Самовільний перерозподіл оподаткованого прибутку корпораціями

спровокував активний пошук деякими державами шляхів урегулювання цього питання всередині національних юрисдикцій. Україна також ініціювала запровадження контролю за трансфертним ціноутворенням і готова поглиблювати співробітництво та обмін досвідом у сфері боротьби з податковим шахрайством і мінімізацією податків на міжнародному рівні [2].

Зазначимо, що механізми регулювання трансфертного ціноутворення спрямовані саме на те, щоб передавальна (трансфертна) ціна відповідала ринковій ціні, тій, яка склалася на відкритому ринку між незалежними особами. За таких обставин платники податків мають сплатити їх там, де дохід є економічно обґрунтованим, але при цьому не мусять змінювати ціни або умови ведення свого бізнесу. Отже, за правилами трансфертного ціноутворення держава має можливість захищати свої економічні інтереси та змушувати бізнес сплачувати податок на прибуток там, де економічно утворено цей прибуток.

Контроль за трансфертним ціноутворенням найефективніший з усіх відомих методів. Та щоб його оптимально застосовувати, потрібно розвивати не тільки внутрішнє законодавство, а й міжнародне співробітництво. Наприклад, щоб українські фіскальні органи могли звернутися до країни-нерезидента, з яким платник податків здійснює господарські операції з придбання (продажу) товарів (робіт, послуг), із запитом про реальну вартість тієї чи іншої угоди.

Ураховуючи обсяги та характер необхідної звітності, учені-юристи зазначають, що для виконання вимог закону про трансфертне ціноутворення в компанії варто задіяти податковий, інформаційно-технічний, юридичний, комерційний (фінансовий) відділ, бухгалтерію та відділ, який відповідає за бюджетне планування й фінансовий аналіз, а також заздалегідь передбачити потребу в обсязі та сфері аутсорсингу [3, с. 28].

Для контролю за трансфертним ціноутворенням передбачено використання п'яти методів визначення ціни в контрольованих операціях:

1) метод порівняльної неконтрольованої ціни (аналогів продажу). Згідно з цим методом трансфертні ціни ґрунтуються на цінах на подібні/зіставні товари за схожих обставин;

2) метод перепродажу. Згідно з ним трансфертні ціни ґрунтуються на ціні перепродажу товарів непов'язаним особам із вирахуванням витрат платника податку на такий перепродаж. Цей метод прийнятний у разі продажу товарів без їх значної зміни;

3) «витрати плюс». Цей метод передбачає, що ціна в операції має бути визначена як сукупність відповідних витрат (прямих та непрямих) та ринкової націнки. Він застосовується для послуг, що надаються в межах групи, та інших операцій між пов'язаними особами;

4) метод чистого прибутку. Відповідно до нього ціна ґрунтується на порівнянні чистого прибутку в контрольованій операції з чистим прибутком у неконтрольованій операції. Цей метод застосовується, якщо інформація стосовно зіставних операцій є недостатньою;

5) метод розподілення прибутку. Він дає можливість ринкового розподілу прибутку між контрагентами в операції. Цей метод застосовується в разі наявності ланцюга тісно пов'язаних операцій, а також значного впливу нематеріальних активів на трансфертне ціноутворення [4].

Підсумовуючи, варто зазначити, що особливості правового регулювання контролю трансфертного ціноутворення у відносинах великих платників податків характеризуються фактичним встановленням повної підзвітності великих платників податків перед фіскальним органом щодо деталей економічних відносин підприємства з усіма вагомими контрагентами та вичерпною інформацією про останніх. Для повної реалізації мети трансфертного ціноутворення доцільно прописати вичерпну процесуальну підзаконну базу, за допомогою якої можна мінімізувати виведення капіталів із країни.

Список використаної літератури

1. Гриб Є. Трансфертне ціноутворення та контрольовані операції / Є. Гриб // Юридична газета. – 2013. – № 37. – С. 29–34.
2. Стеценко М. Запроваджено нові правила трансфертного ціноутворення [Електронний ресурс]. – Режим доступу / Стеценко М., Бондар Г., Лікарчук К.: <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-936/>
3. Полянський Д. Трансфертне ціноутворення та контрольовані операції / Д. Полянський, Н. Бахарєва. // Юридична газета. – 2013. – № 37. – С. 28–31.
4. Савченко Т. Г. Трансфертне ціноутворення в системі оцінки ефективності діяльності підрозділів банку [Електронний ресурс] Режим доступу / Т. Г. Савченко: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6806/1/estimation%20of%20bank%20subsections%20efficiency.pdf>.

УДК 336.3

Данькевич Алла Петрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансових ринків,
Качула А. Г., Радкевич М. В.,
студенти 3-го курсу,
*Університет державної фіскальної
служби України*

АНАЛІЗ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 2011–2016 РОКІВ

На сьогодні в Україні проблема боргового навантаження є однією із найважливіших. Вона потребує негайного дослідження з метою уникнення катастрофічних результатів у майбутньому. Це потрібно для усунення негативних наслідків боргового фінансування дефіциту бюджету, а також для економіки та позитивних економічних зрушень у цілому.

Питання боргової безпеки вивчали Барановський О., Власюк О., Кейнс Дж., Олійник О., Пасічник Ю., Рікардо Д., Федосова В. та інші.

Через складність кількісної та якісної оцінки впливу факторів на боргову безпеку використовують певні індикатори. В Україні для розрахунку

індикаторів безпеки застосовуються Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [2]. Розглянемо основні показники, які найдоречніше використовувати для аналізу боргової безпеки країни (табл.1).

Таблиця 1

Основні показники боргової безпеки

Показник	Методика розрахунку	Норма
Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %	(Сума боргу/ Обсяг ВВП) * 100 %	≤ 60 %
Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, %	(Сума зовнішнього боргу /Обсяг ВВП) * 100%	≤ 25 %
Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, %	(Сума внутрішнього боргу /Обсяг ВВП) * 100 %	≤ 30 %
Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол.	Сума зовнішнього боргу /Кількість населення	≤ 200 дол.
Відношення обсягу зовнішнього боргу до сальдо річного експорту-імпорту товарів та послуг, %	Сума боргу/ Сальдо експорту та імпорту	≤ 70 %

Розраховавши за даними статистики основні показники боргової безпеки країни в 2011–2016 рр., проаналізуємо їх (табл. 2).

Таблиця 2

Показники боргової безпеки України протягом 2011–2016 рр.

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %	40 %	36,4 %	36,7 %	39,9 %	63,9 %	112,7 %
Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, %	25,6 %	23 %	22 %	20,5 %	39,1 %	74,8 %
Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, %	14,4 %	13,4 %	14,7 %	19,4 %	24,8 %	37,9 %
Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол.	772,4	832,6	859,1	834,8	902,5	1010
Відношення обсягу зовнішнього боргу до сальдо річного експорту-імпорту товарів та послуг, %	43,8 %	39,6 %	45 %	41,5 %	109,3 %	236,5 %

Джерело: складено автором на основі [3] і [4].

Розглянувши показники у таблицях 1 та 2, можна зробити такі висновки:

1. Аналіз усього періоду показує, що відношення загального обсягу державного боргу до ВВП мав значення, які відповідали встановленим нормам, лише в 2015–2016 рр. ситуація змінилася. Із 2011 до 2014 р. показник мав стійку динаміку, коливаючись між 36–40 %. У наступні роки спостерігається різке зростання показника. У 2015 р. індикатор перевищив норму та становив 63 %, причинами цього стали економічна криза та значне збільшення суми боргу. У 2016 р. значення показника виросло вдвічі, перевищивши суму ВВП на 12 %.

2. За весь аналізований період спостерігається позитивна тенденція щодо стабільності відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП у 2011–2014 рр. та негативна – у 2015–2016 рр. У 2011–2014 рр. значення відношення коливається від 15 до 25 %, не перевищуючи норми, але балансує на її межі. Зміна відбувається у 2015 р., коли показник перевищує норму на 14 %. У 2016 р. знову відбувається зростання, яке збільшується майже вдвічі (74,8 %) і набуває критичного значення.

3. Значення відношення внутрішнього боргу до ВВП із 2011 по 2015 р. має стійку тенденцію до зростання, змінюючись від 14 до 24 %, але не перевищуючи норми. Найбільш стійка динаміка спостерігається в 2011–2014 рр., маючи незначні коливання у декілька відсотків. Негативна ситуація має місце лише у 2016 р., коли значення становило 37,9 %. Дане перевищення є найменш помітним порівняно з іншими показниками, але все одно потребує стабілізації, яка можлива лише за зменшення суми боргу та підвищення ВВП.

4. Упродовж усього аналізованого періоду рівень зовнішньої заборгованості на одну особу не мав відповідного значення і перевищував норму. У 2012–2014 рр. темпи зростання показника сповільнюються, а у 2015 р. відновлюються, перевищивши у 2016 р. допустиму норму в п'ять разів.

Проаналізований показник за 2011–2016 рр. постійно перевищує порогові значення, причому у 2016 р. – 505 %;

5. У 2011–2014 рр. значення відношення обсягу зовнішнього боргу до сальдо річного експорту-імпорту товарів та послуг було стабільним та коливалося в межах 29–37 %, що не виходило за критичні межі. Ситуація змінилася в 2015 р., коли значення сягнуло 109 %, показавши значне перевищення норми. У 2016 р. ситуація загострилася, і показник сягнув позначки 236,5 %.

Однією з основних причин такого критичного стану показників є економічна криза та нестабільна політична ситуація у країні, яка негативно впливає на всі складники економічної безпеки та економіку. Низькі темпи економічного зростання та їх невідповідність потребам країни призводять до збільшення державного боргу, через необхідність додаткових коштів та дефіцит бюджету. Також значний вплив на показники мала стрімка девальвація гривні, яка значно знецінилася (з 2013 по 2015 р. відносно долара національна валюта подешевшала майже втричі). Переоцінка позик за новим курсом значно збільшила їх вартість та сукупну суму боргу [1].

Отже, аналіз даних індикаторів показав, що всі вони значно перевищують свої граничні значення останніми роками, а деякі і постійно не відповідають нормі. Таке перевищення свідчить про недостатню боргову безпеку держави та загрозу боргової кризи.

Список використаної літератури

1. Вівчар О. Й. Вплив державного боргу на економічну безпеку держави / О. Й. Вівчар, О. Б. Курило // Економіка та держава. – 2013. – № 4. – С. 15–17.

2. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: від 29 жовтня 2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua.

УДК 336.2

Дейнека Вікторія Феліксівна,
завідувач відділу
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ, ШЛЯХИ ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Зростання глобалізаційних процесів у світовому господарстві суттєво впливає на збільшення економічних та фінансових проблем в Україні, що викликає зростання загроз для фінансової безпеки держави. Це зумовлено негативними тенденціями проведення економічних реформ урядом країни і несприятливими зовнішніми економіко-політичними факторами, які в комплексі негативно впливають на формування економічного простору країни.

У контексті забезпечення економічного зростання, високих темпів суспільного відтворення та соціальної справедливості у країні особливого значення набуває проведення ефективної економічної і фінансової політики держави, зокрема формування та реалізація виваженої податкової політики. Визначивши свою економічну політику, держава окреслює напрям розвитку, а також стратегію і тактику досягнення поставленої мети. Ось чому податкова політика і податкова система мають чітку спрямованість на вирішення конкретних завдань і проблем. Зростання значення податків у сучасному суспільстві та податкової системи як невід'ємного елемента

ринкової економіки вказує на виняткову роль податкової політики у житті держави. Під впливом податкової політики розвивається податкова система. Податкова політика держави безпосередньо впливає на формування дохідної частини бюджету, на рівень податкового навантаження в національній економіці. Податкова політика тісно пов'язана з бюджетною і соціальною політикою держави і є складовою економічної політики, яка базується на сукупності юридичних актів, що встановлюють види податків, зборів та обов'язкових платежів, а також порядок їх стягнення та регулювання. Загалом податкову політику можна визначити як сукупність заходів держави у сфері податків.

Фінансово-кредитний енциклопедичний словник дає таке визначення податкової політики: «Податкова політика – система заходів, що проводяться державою в галузі податків, складова частина фіскальної політики» [1].

Словник фінансово-правових термінів за загальною редакцією професора Л. К. Воронової пропонує таке визначення податкової політики:

«Податкова політика – це: 1) основний напрям реалізації фінансової політики держави; 2) система спрямованих заходів, які реалізуються компетентними суб'єктами і спрямовані на вироблення, встановлення, регулювання, зміну відносин у сфері оподаткування» [2].

З даних визначень випливає, що податкова політика, як і будь-який інший вид політики держави є суб'єктивною діяльністю людей.

Державні діячі розробляють податкову політику, формулюють мету податкової політики, окреслюють завдання щодо її досягнення, розробляють закони, за допомогою яких реалізується податкова політика. Однак суб'єктивна діяльність людей дає бажані результати тільки в тому разі, коли вона спирається на об'єктивні явища та об'єктивні економічні закони. Тільки за дотримання цієї умови податкова політика держави стає науково обґрунтованою та сприяє розвитку суспільства.

Об'єктивною основою податкової політики, як суб'єктивної діяльності політиків і законодавців, є властиві податкам функції (фіскальна і регулятивна). Податкова політика передусім орієнтується на максимальну реалізацію потенціалу фіскальної функції податків, що дозволяє формувати доходи бюджету в обсязі, достатньому для виконання державою прийнятих на себе зобов'язань перед суспільством. Проте податки не повинні бути тягарем для бізнесу і населення. Завдання держави полягає в тому, щоб за допомогою податкової політики створити такі умови, які б стимулювали підприємницьку активність, розвиток економіки, високі темпи зростання виробництва.

Історія розвитку системи оподаткування свідчить про те, що податки можуть бути не лише джерелом наповнення бюджетів різних рівнів, а й інструментом регулювання тих чи інших соціально-економічних процесів перерозподілу доходів між членами суспільства, стимулювання окремих видів господарської діяльності та обмеження розвитку інших тощо. Свідоме використання державою податків для досягнення певної мети відбувається у межах податкової політики.

Стратегія проведення податкової політики в Україні повинна спиратися на ґрунтовну теоретичну базу, максимально враховувати відмінність перехідного стану економіки держави. Якщо податки економічно не обґрунтовані, то вони пригнічують і розвиток підприємств, і стимули до праці та спричиняють несправедливий перерозподіл доходів між соціальними групами.

Уся історія податкової політики зводиться до пошуків ідеалів оптимального оподаткування. При цьому держава не може задовольнятися лише загальними пропорціями розподілу ВВП. Вона повинна враховувати інтереси кожного підприємства, кожного члена суспільства. Іншими словами, податкова політика повинна влаштовувати і державу, і платників податків.

При переході до суто ринкової економіки має змінюватися як система оподаткування, так і методи розрахунків та сплати податків, а відповідно, і порядок їх адміністрування. При цьому в питаннях оподаткування не повинно бути сліпого копіювання досвіду окремих держав. Не можна накладати податкову систему будь-якої країни на нашу дійсність. Будь-які новації в податковому законодавстві повинні відобразитися лише після проведення глибокого вивчення наявної проблеми та досвіду, ґрунтовного аналізу доцільності зазначеної норми та можливості її застосування в українському податковому законодавстві.

Стратегічне прагнення України інтегруватися з європейською спільнотою має бути враховане під час здійснення державного регулювання соціально-економічних процесів, що, у свою чергу, вимагає коригування цілей та завдань податкової політики з урахуванням не тільки національного фіскального суверенітету, а й наднаціональних інтересів Європейського Союзу (ЄС) та сучасних тенденцій фінансової глобалізації у світі. Звідси випливає необхідність у трансформації інструментів вітчизняної податкової практики відповідно до вимог європейських стандартів, а саме: спрощення системи оподаткування, усунення податкових бар'єрів у торгових відносинах та подвійному оподаткуванні, запобігання податковим правопорушенням, боротьбі з корупцією тощо.

Вивчаючи накопичений досвід щодо здійснення податкової політики під впливом інтеграційних процесів, необхідно зауважити, що залишаються невирішеними питання формалізації етапів трансформації податкової політики держави, як цілісного процесу і комплексного оцінювання складу та структури податків в Україні, відповідно до європейських стандартів розвитку, проблеми податкової конкуренції під час визначення векторів вітчизняної податкової реформи, гармонізації та адаптації податкового законодавства України до європейських стандартів, відсутності і

комплексного підходу до реформування податкової політики України в контексті усунення її невідповідностей європейській практиці та інше.

На наш погляд, процес трансформації податкової політики України на шляху її інтеграції з ЄС та проведення податкової реформи має проходити за напрямками, виокремленими Д. В. Веремчуком у дисертаційній роботі «Трансформація податкової політики України в умовах інтеграційних процесів», а саме:

- 1) упровадження імplementованих норм ЄС у сфері оподаткування у національне правове поле та податкову практику;
- 2) удосконалення принципів податкової політики, модифікації складу і структури національної податкової системи за видами податків відповідно до європейських стандартів;
- 3) окреслення очікуваних змін і нових ознак національної податкової політики з урахуванням позитивних зрушень і ризиків її трансформації в межах європейського економічного простору;
- 4) забезпечення повного, системного та ефективного функціонування режиму внутрішнього оподаткування і процесу адміністрування податків [3].

Виходячи з викладеного, необхідно зауважити, що податкова політика України на сучасному етапі потребує докорінних якісних змін з урахуванням сучасних світових тенденцій.

Список використаної літератури

1. Фінансово-кредитний енциклопедичний словник / [за заг. ред. А. Г. Грязнова]. – Москва: Фінанси і статистика, 2002. – С. 605.
2. Податкова політика //Словник фінансово-правових термінів // [за заг. ред. Л. К. Воронової]. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Київ: Алерта, 2011. – 558 с.
3. Веремчук Д. В. Трансформація податкової політики України в умовах інтеграційних процесів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук [Електронний ресурс] / Д. В. Веремчук. – Режим доступу: uabs.edu.ua/images/stories/sc_autoref/2012/2012_03_ken.pdf 15.03.2017.

УДК. 336

Карлін Микола Іванович,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
*Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки*

КЛІМАТИЧНІ ФІНАНСИ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ СКЛАДОВИХ

Потепління клімату на планеті змусило більшість держав світу виділити частину власних фінансових ресурсів на вирішення цієї глобальної проблеми як своїх країнах, так і в міжнародному масштабі. Україні в сьогоdnішніх складних економічних та політичних умовах важко знайти відповідні кошти. Але оскільки вона підписала Паризьку кліматичну угоду (2015 р.), яка прийде на зміну Кіотському протоколу У 2020 р., то зобов'язана відшукати належні ресурси для зменшення викидів парникових газів.

Кіотський протокол, який набув чинності з 16.02.2005 р., запустив у дію механізм чистого розвитку, сутність якого полягає у такому: розвинена країна вкладає кошти у проект із зниження викидів парникових газів у країні, що розвивається, та привласнює собі весь обсяг скорочень цих викидів у результаті реалізації такого проекту. За статистикою ООН, через механізм чистого розвитку було реалізовано 7,8 тис. проектів у 107 країнах, у результаті чого глобальні парникові викиди скоротилися на 1,5 млрд тонн [1].

До нашої країни є зауваження щодо планів зменшення викидів парникових газів, оскільки у 2015 р. Україна оголосила про їх скорочення тільки на 40 % відносно рівня викидів парникових газів у 1990 р. З огляду на спад виробництва та ряд інших факторів, така заявка дозволяє, навпаки, збільшувати викиди парникових газів [2]. А це, у свою чергу, не дозволить

нашій країні очікувати на різні форми міжнародної допомоги, у тому числі фінансової. Крім того, треба враховувати той факт, що в 1997 р. (коли ухвалювали Кіотський протокол) Україну за рівнем викидів парникових газів віднесли до розвинених країн і наша країна не змогла скористатися різними формами міжнародної допомоги.

Аналіз експертами [3, с. 12] основних пріоритетів бюджетної політики України показав нехтування владою необхідністю вирішувати екологічні проблеми (вони лише згадуються в бюджетній резолюції на 2013 р.), недостатня увага приділяється й державній підтримці впровадження екологічно чистих технологій. Частка видатків на охорону навколишнього середовища у загальних видатках Зведеного бюджету України у 2001-2015 рр. була незначною (від 1,67 до 1,26 %). Більша частина бюджетних коштів у 2001–2015 рр. виділялася з державного бюджету (72–83 %), а з місцевих бюджетів тільки 17–28 %. У результаті порівняння показників видатків бюджету на охорону навколишнього природного середовища та податкових надходжень від екологічного податку експертами зроблено висновок про те, що державні фінанси України володіють достатнім потенціалом щодо збільшення видатків у цій сфері [3, с. 17]. Тому важливо розробити механізм оптимального використання кліматичних фінансів.

Аналіз наукової літератури з кліматичних фінансів та міжнародних документів, з цієї проблематики дозволяє нам визначити кліматичні фінанси як сукупність фінансових відносин між окремими країнами світу, а також всередині цих країн з приводу використання фінансових важелів, інструментів, норм і нормативів, які сприяють збереженню й покращанню кліматичних умов з метою належного відтворення факторів виробництва та забезпечення сталого розвитку як у масштабах усього світу та груп країн, так і на рівні окремої країни, її регіону, окремої територіальної громади. Відповідно, суб'єктами цих відносин насамперед є міжнародні організації

(ООН, ЄС тощо), окремі держави в особі їх урядів та парламентів, регіони країни, територіальні громади, домогосподарства.

До суб'єктів кліматичних фінансів доцільно віднести й суб'єктів господарювання. Зокрема, на Паризькій кліматичній конференції 400 державних та приватних компаній, які брали участь у ній, пообіцяли допомогти в боротьбі з глобальним потеплінням. В Україні також важливо за допомогою змін в інвестиційній політиці стимулювати подібну поведінку державних і приватних підприємств та організацій.

Необхідно віднести до суб'єктів кліматичних фінансів й енергетичні кооперативи, які набирають поширення в розвинених країнах та які важливо створювати і в Україні. Тисячі таких кооперативів працюють у різних країнах Євросоюзу. Зокрема, громад, які об'єдналися в енергетичні кооперативи в Німеччині, нараховується 700 одиниць. Серед них є і невеликі кооперативи, і потужні кооперативи, що володіють сонячними, вітровими та біогазовими електростанціями. Членами таких кооперативів є не лише окремі громадяни, а й фермерські господарства та компанії. Таку тенденцію підтримують на офіційному рівні в ЄС, тому цей факт необхідно врахувати й в фінансовій політиці Української держави. Важливими суб'єктами управління кліматичними фінансами на глобальному рівні та на рівні окремих країн є екологічні громадські організації, яким необхідно надати певні контрольні функції. Крім того, вони повинні мати можливість контролювати діяльність і відповідних державних екологічних структур, які в Україні не завжди діють ефективно.

Об'єктами кліматичних фінансів є сукупність фінансових важелів, інструментів, норм і нормативів, які сприяють збереженню й покращанню кліматичних умов з метою належного відтворення факторів виробництва та забезпечення сталого розвитку у світі та в окремій країні. У загальному вигляді структурні елементи кліматичних фінансів знайшли відображення в Кіотському протоколі, Паризькій кліматичній угоді, у документах ЄС, інших

регіональних організацій, у документах окремих країн, спрямованих на боротьбу з потеплінням клімату, на енергозбереження, на стимулюванням використання електротранспорту, на сортування сміття тощо.

У структуру кліматичних фінансів у сьогоднішніх умовах, виходячи з аналізу наукової літератури з кліматичних фінансів та міжнародних документів з цієї проблематики, доцільно було б внести такі фінансові інструменти, як екологічні податки, стимули й штрафи, а також інвестиції та кредити, спрямовані на покращання кліматичних умов відтворення факторів виробництва на всіх рівнях (міжнародному, у межах окремої держави, регіону, громади чи домогосподарства). Крім того, варто врахувати, що в розвинених країнах усе більший наголос ставлять на стимули, а не на штрафи. Основним елементом механізму функціонування кліматичних фінансів на глобальному рівні є фінансові обмеження щодо викидів, насамперед парникових газів, у повітря. У результаті у багатьох розвинених країнах, передусім у країнах ЄС, максимально (у тому числі й за рахунок використання фінансових санкцій та стимулів) скоротили видобуток та використання вугілля для виробництва електроенергії та тепла. На жаль, подібна тенденція поки недостатньо враховується в Україні.

На рівні окремої держави важливою складовою механізму кліматичних фінансів виступають бюджетні інвестиції та пільгові кредити у проекти енергозбереження. Зокрема, згідно з програмою «Теплі кредити», запровадженою в Україні з 2014 р., держава в кооперації з українськими громадянами залучили до програми підвищення енергоефективності будинків 2,8 млрд гривень. Разом з тим у нашій країні поки недостатньо використовуються можливості відновної енергетики, на що націлена фінансова політика країн ЄС, насамперед країн Скандинавії.

Список використаної літератури

1. Добровидова. Где деньги, Зин? [Електронний ресурс] / Добровидова. Режим доступу: [http // www. geo. ru / ekologiya / gde-dengy-zin](http://www.geo.ru/ekologiya/gde-dengy-zin)

2. Малинка В. Чи може Україна розраховувати на кліматичні гроші? / В. Малинка // Дзеркало тижня. – 2016. – 26 листопада. – С. 12.

3. Тулай О. І. Державні фінанси у забезпеченні сталого людського розвитку: Автореф. дис. на здобуття наук ступеня докт. економ. наук: спец 08.00.08. – гроші, фінанси і кредит. – Тернопіль, 2017. – 40 с.

УДК 330.142.22:330.341.1

Качур Анна Вікторівна,
к.е.н., старший викладач кафедри
міжнародної економіки,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні проблеми формування ефективних важелів підвищення конкурентоспроможності економіки України зумовлені складністю її залучення до системи сучасних світових економічних відносин на паритетних відносинах. Необхідність і можливість державного регулювання процесу підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки ґрунтуються на наявності причинно-наслідкових зв'язків між економічними процесами та засобами їх регулювання, а також між макро- і мікрорівнями конкурентоспроможності. Саме держава виступає координатором зв'язків між різними рівнями конкурентних відносин, регулює діяльність суб'єктів господарювання, а отже, володіє необхідним набором важелів та методів впливу на інтереси окремих суб'єктів за дотримання пріоритету реалізації національних інтересів, що визначає її основну роль у підвищенні рівня конкурентоспроможності національної економіки. Крім того, потреба у державному регулюванні конкурентоспроможності пов'язана з тим, що вона

одночасно є метою і засобом досягнення стратегічних цілей економічного розвитку національної економіки.

Вивчення публікацій вітчизняних і зарубіжних учених дозволяє стверджувати, що на практиці основна увага приділяється впливу монетарних важелів на цінову конкурентоспроможність. А питання активізації інноваційних факторів та монетарного стимулювання структурної модернізації економіки лишаються недостатньо дослідженими, що знижує ефективність державного регулювання. Необхідні нові підходи до застосування монетарних важелів, які будуть тісніше пов'язані з цілями промислової та структурної політики.

Загалом державне регулювання доповнює ринковий механізм конкуренції, що в сукупності становить єдину систему регулювання конкурентоспроможності національної економіки. Проте ми не повністю підтримуємо думку І. Крючкової про те, що головна мета управління конкурентоспроможністю полягає у створенні сприятливих рамок умов та інтенсифікації зусиль у тих сферах, де існують провали вільного ринку. З цих позицій до складових управління конкурентоспроможністю І. Крючкова відносить ефективні макроекономічні заходи та заходи щодо оновлення і підтримки національних інституцій, структурну політику з активізацією високотехнологічних виробництв [2, с. 10]. На наш погляд, це дещо звужує розуміння цілей і завдань державного регулювання конкурентоспроможності. Державне регулювання конкурентоспроможності не підпорядковане закону самозростання капіталу, воно спирається на ресурси всієї економічної системи, що не завжди адекватне цілям великих підприємств. Основна мета державного регулювання конкурентоспроможності – забезпечення безперервності процесу суспільного відтворення, досягнення економічної ефективності на макрорівні та на світовому ринку. Для цього активні заходи держави мають бути націлені на забезпечення основних характеристик конкурентоспроможності національної економіки, а саме:

– стійкості, що передбачає цілеспрямоване формування таких переваг, які були б ефективними протягом тривалого періоду навіть під впливом негативних дій країн-конкурентів;

– динамізму, що відбиває безперервні зміни набору конкурентних переваг економіки через використання потенціалу наявних конкурентних переваг і формування нових відповідно до вимог міжнародної конкуренції;

– адаптивності, тобто можливості своєчасної зміни економіки країни у напрямі пристосування до змін внутрішніх і зовнішніх умов розвитку; на основі здатності економічної системи до генерування різних стратегій розвитку у відповідь на зміни конкурентного середовища;

– оптимальності, за якої забезпечується найвища ефективність використання ресурсів, на основі виявлення суперечностей інтересів суб'єктів економічної діяльності і пошуку шляхів до їх розв'язання як процесу оптимізації функціонування економічної системи;

– контрольованості, що визначає необхідність у постійному моніторингу і коригуванні органами державного управління стратегічних цілей економічного розвитку та інструментів щодо їх досягнення;

– прозорості шляхом регулярного оприлюднення наслідків застосованих заходів і пояснення причин недосягнення поставлених цілей;

– спроможності економіки досягти поточних і стратегічних цілей її розвитку [1].

Крім того, застосовуватися заходи регулювання конкурентоспроможності повинні з таких позицій:

1) системного підходу, що розглядає економічну систему, її властивості та діяльність (інноваційну, інвестиційну, виробничу, маркетингову, фінансову, зовнішньоекономічну тощо) як сукупність окремих елементів та їх взаємозв'язків;

2) історично-інституційного підходу, який передбачає, що інформація про стан національної економіки відбиває минулі події. Так, значення

показників приросту ВВП та ВВП на душу населення, показників платіжного балансу, рівня життя населення тощо є результатом попередніх, уже здійснених урядом країни дій. Заходи щодо підвищення конкурентоспроможності орієнтовані на майбутнє, на покращання позиціонування країни у світовому господарстві та міжнародному економічному просторі.

У сучасних кризових умовах за ймовірності зламу чинної економічної системи підвищення рівня конкурентоспроможності можливе лише на основі оновлення моделей економічної політики та інструментарію регулювання. Це передбачає формування Стратегії підвищення конкурентоспроможності, що повинна містити засади політики підвищення конкурентоспроможності.

Цілі, методи, важелі та інструменти державного управління конкурентоспроможністю національної економіки як сукупності регулятивних засобів, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсів у процесі адаптації економічної системи до зовнішніх і внутрішніх змін, посилення її здатності генерувати нові стратегії розвитку мають визначатися на підставі основних факторів конкурентоспроможності національної економіки України [3].

Пріоритети державного регулювання конкурентоспроможності змінюються відповідно до певного етапу розвитку країни. Причини низьких значень конкурентоспроможності економіки України та її суттєве відставання в розрізі окремих складових конкурентоспроможності дають підстави для визначення таких пріоритетних напрямів державного управління конкурентоспроможністю:

1) покращання макроекономічного і монетарного середовища у країні: забезпечення стабільної і передбачуваної нормативно-законодавчої бази; розширення фінансування рівня життя населення;

2) формування сприятливого бізнес-середовища в частині підвищення якості та ефективності фінансової інфраструктури й інститутів; формування

системи стимулів для активізації конкуренції як стимулу зростання продуктивності;

3) створення системи монетарних стимулів і фінансової підтримки фірм на шляху високотехнологічного розвитку; створення інститутів, що полегшують сприйняття, передачу і впровадження принципів кращої практики ведення бізнесу та міжнародних стандартів;

4) створення кластерів і управління їх розвитком: виявлення кластерів, які вже існують і ще формуються; участь держави в ідентифікації структури кластерів і плану дій щодо їх упровадження, розробка механізмів їх фінансування;

5) управління процесом структурних зрушень в економіці: створення інститутів розвитку; інформування суспільства про напрями і цілі реформування та залучення населення до цих процесів.

Вирішення цих завдань лежить у площині використання ефективних методів (способів впливу на конкурентоспроможність), важелів та інструментів державного регулювання економіки. Регулятивні заходи мають спрямовуватися на покращання конкурентоспроможності країни та управління конкурентоспроможністю окремих фірм та їх товарів на сучасних світових ринках, визначення основних методів та інструментів забезпечення конкурентних переваг у системі сучасних світових економічних відносин.

Список використаної літератури

1. Белінська Я. В. Вплив грошово-кредитної політики на макропоказники конкурентоспроможності економіки / А. В. Качур, Я. В. Белінська // Економічний часопис XXI століття. – 2014 № 9–10(1). – С. 77–81.

2. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення / [за ред. наук І. В. Крючкової].– К. : Основа, 2007. – 488с.

3. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / [Жаліло Я. А. , Базилюк Я. Б. , Белінська Я. В. та ін.]; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2005.

УДК 336.14

Крючкова Наталія Михайлівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
економічної теорії та історії
економічної думки,
*Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова*

АНАЛІЗ ТЕОРІЙ СТАБІЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ (НА ПРИКЛАДІ ЗВОРОТНОСТІ ТЕОРІЙ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ)

У сучасних умовах глобальної турбулентності світової економіки процеси відповідних змін та реакції на виклики глобалізації змушують уряди як розвинених країн, так і країн з трансформаційними економіками активізувати державне регулювання соціально-економічних процесів стабілізації державних фінансів. Виходячи з наявних тенденцій розвитку економіки України як однієї зі складових глобальної економічної системи, згідно сучасним викликам трансформаційних перетворень, особливої актуальності набувають питання державного регулювання соціально-економічного розвитку держави. При цьому провідна роль відводиться системі державних фінансів, зокрема державній політиці у сфері регулювання державного боргу та бюджетного дефіциту. Теоретичне осмислення та наукове обґрунтування таких процесів набуває особливої актуальності в сучасних умовах соціально-економічного розвитку.

У ситуації, коли Центральний банк незалежний, державні витрати, які не фінансуються з доходів, в основному через податки і тарифи, фінансуються через позики. Традиційно позика була інструментом кон'юнктурним, яким користувалися тоді, коли тимчасове уповільнення економіки зменшувало доходи і збільшувало витрати або коли сильне потрясіння, таке як війна або глибока економічна криза, сильно порушувало рівноважний стан державних фінансів. Борги поступово погашалися, коли змінювалася ситуація, при якій вони були необхідні. За відносно гладкої динаміки боргу має місце більш нестабільна динаміка бюджетної політики, що стосується дефіциту.

Для дослідження наслідків і ефектів таких подій нами були проаналізовані теоретичні концепції та підходи до стабілізації державних фінансів. У результаті нами виділені окремі теорії, що враховують політичні чинники. Деякі з них виходять з того, що особи, які приймають рішення, доброзичливі, інші теорії вважають, що вони діють як опортуністи. Деякі теорії враховують інституційний фактор, інші – ні. Загалом існує відносна варіативність і у вихідних постулатах кожної з цих теорій, і щодо умов, які, згідно з кожною з них, ведуть до утворення боргу. Ці теорії поділяються на три групи залежно від здатності прогнозувати скорочення боргу:

- незворотні теорії, тобто теорії, які не передбачають жодних умов, що можуть привести до скорочення боргу (так звані взаємні послуги (log rolling), стратегічне використання боргу і електоральний цикл у його традиційній версії);

- теорії зворотні за деяких умов (з випадковою зворотністю). Ці теорії приводять до скорочення боргу тоді, коли умови, що викликають збільшення боргу, змінюються на протилежні (теорія «поганої спадщини», електоральний цикл у його раціональній версії, цикл «ідеологічний» (cycle partisan));

- теорії самозворотні, для яких скорочення заборгованості відбувається автоматично, тому що саме умова, яка веде до заборгованості, у кінцевому підсумку зумовлює скорочення заборгованості.

Принципи жорсткої економії і здорового глузду говорять на користь оборотних теорій, тобто теорій, які можуть прогнозувати деякий феномен і протилежний йому результат. У сфері бюджетної політики та теорія, яка прогнозує одночасно збільшення боргу й його зменшення, буде краще будь-якої іншої теорії, здатної прогнозувати лише один з аспектів феномена. Із восьми теорій дефіциту і боргу три – оборотні, чотири – з випадковою зворотністю, одна – самозворотня.

Вивчення такого феномена, як утворення боргу, виникає запитання щодо принципів жорсткої економії і логіки, наскільки важливими вони можуть бути взагалі в наукових дослідженнях. У даному дослідженні лише йде мова про пояснення, проблема зворотності є менш гострою. З іншого боку, коли питання ставиться на рівні прогнозу, зворотність виступає вимогою, яку не можна обійти. Це призводить спочатку до використання незворотних моделей. Як можна констатувати, у специфічному випадку збільшення і зменшення боргу, прогноз і пояснення висувають іноді різні вимоги.

УДК 330.342

Кужелєв Михайло Олександрович,
д.е.н., професор, директор ННІ
фінансів, банківської справи,
Нестерчук Тетяна Анатоліївна,
студентка 4-го курсу,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ

Показники розвитку та функціонування підприємства не можна розглядати в статистиці через вплив динамічного ринкового оточення, що зумовлює необхідність у реалістичному прогнозуванні та оцінці його діяльності. У довгостроковій перспективі з метою збереження і примноження конкурентних переваг підприємства варто застосовувати динамічну сукупність взаємопов'язаних управлінських процесів прийняття та виконання рішень з використанням моделей стратегічного управління [1]. Недостатня

розробленість питань комплексної діагностики фінансового становища підприємства і визначила потребу у проведенні даного дослідження.

Для того, щоб підприємство могло повною мірою використовувати технології стратегічного управління, на ньому повинна бути впроваджена система стратегічного управління. Ця система являє собою комплекс взаємопов'язаних елементів, підсистем і набір практичних інструментів (рис.1) [2].

Таким чином, стратегічне управління передбачає наявність цілей і ресурсів для їх досягнення. Мірою досягнення мети є певні критерії. Оскільки немає правильної відповіді, є тільки кращі шляхи, то як критеріїв пропонуємо використовувати систему оцінки згідно з збалансованою системою показників далі – (ЗСП).

Відзначимо, що необхідно враховувати ряд аспектів застосування ЗСП [3]:

- ЗСП характеризує наявну стратегію тільки чітко визначеного підприємства;
- ЗСП відображає систему управління конкретного підприємства і процесів, які на ньому відбуваються;
- застосування ЗСП однієї підприємницької структури в системі управління іншої без відповідного коригування та адаптації призводить до серйозних збоїв у процесі стратегічного управління, які сприяють спаду результативності процесів і зниження загальної життєздатності підприємства.

Розробка і впровадження ЗСП охоплює послідовність трьох основних етапів. Перший етап характеризується розробкою всіх необхідних структурних характеристик ЗСП: стратегічних карт, моделей комплексу цілей тощо. На наступному етапі ЗСП впроваджується в діючу систему стратегічного управління підприємства. Проводиться коригування підсистем стратегічного управління, до яких відносяться планування, контролінг, прийняття рішень, систему мотивації тощо. На третьому етапі здійснюється

апробація розробленої системи, після якої починає функціонувати ЗСП, тобто запускається процес експлуатації системи.

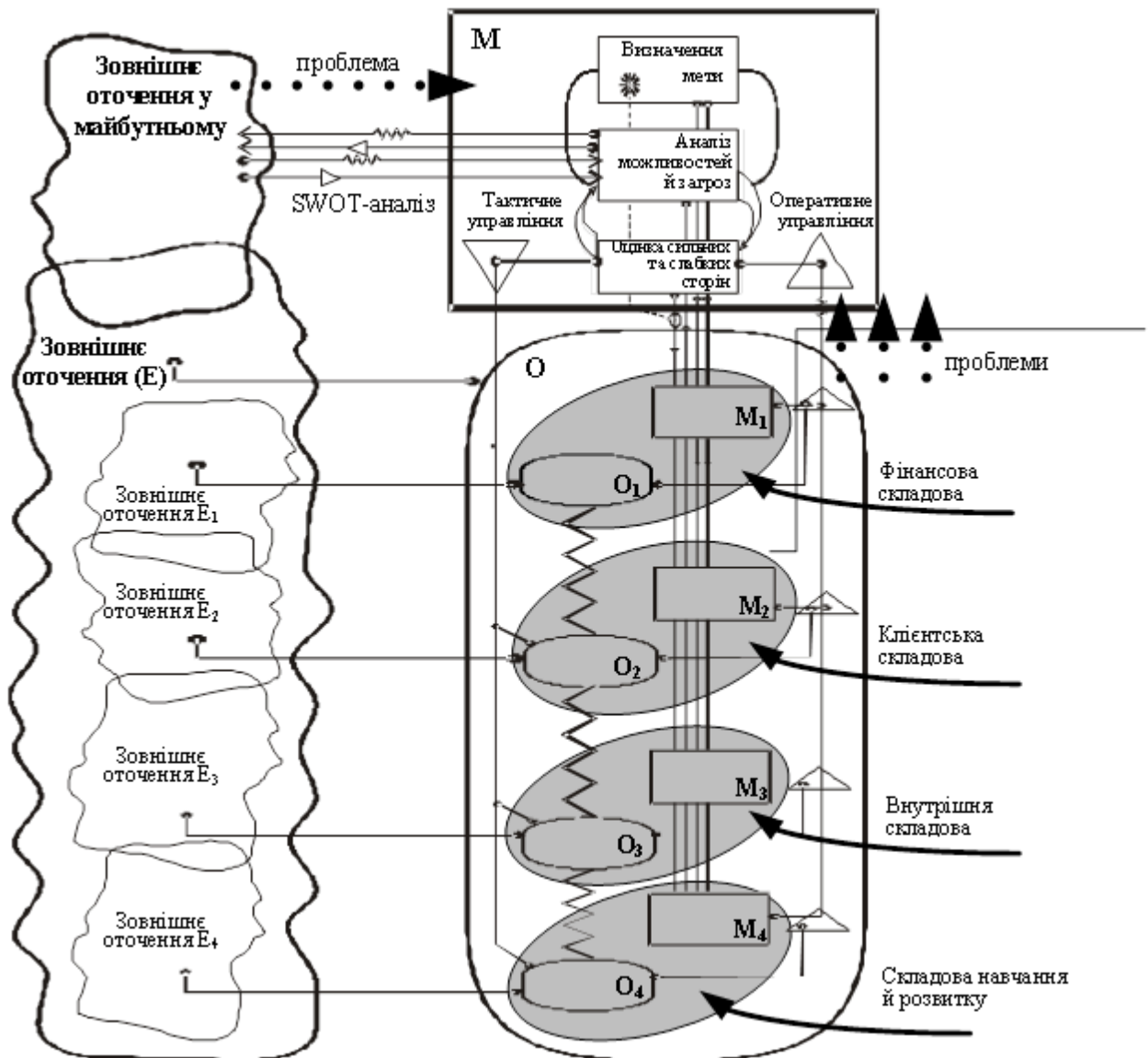

Рис. 1. Зображення VSM у термінах BSC

На кожному етапі реалізації проекту можуть виникнути досить серйозні проблеми і необхідно вміти їх ідентифікувати і вирішувати.

Згідно з ЗСП при формуванні стратегії підприємства необхідно приділяти увагу кожній з її чотирьох складових [4]:

- фінансовій;
- клієнтській;

- внутрішній;
- складовій навчання і розвитку.

Складові стратегії визначають, що являє собою підприємство, куди воно рухається і які цілі переслідують його власники. Тому формування стратегії має здійснюватися на найвищому рівні управління підприємством, тобто рівні, які визначають вимоги до компанії в цілому, – рівні Ради директорів, що відображає очікування власників.

Водночас менеджмент компанії повинен надавати комплекс своїх вимог і обмежень для підвищення рівня адекватності та актуальності розроблюваної стратегії. Однак остаточно сформований вектор розвитку підприємства у вигляді його стратегії є результатом координуючої ролі власників, оскільки саме вони беруть на себе ризик втрати інвестиційних вкладень.

Відзначимо, що використання ЗСП – це процес не розробки стратегії, а її реалізації, який передбачає наявність на підприємстві вже чітко сформульованої стратегії, оскільки показники ЗСП визначаються саме стратегією підприємства, тобто для успішної реалізації стратегії необхідні три компоненти [4]:

Бажані результати = Опис стратегії + Управління стратегією.

Іншими словами, можна управляти тільки тим, що піддається оцінці, а оцінити можливо тільки те, що можна описати.

Таким чином, система збалансованих показників представляє фінансову складову як кінцеву мету для підприємств, які хочуть отримати максимальний прибуток в умовах динамічного ринкового середовища. З позиції максимізації прибутку можливі дві стратегії: збільшення продажів або скорочення витрат. Динамізм і непередбачуваність зовнішнього оточення підприємств в Україні підвищує ризик виникнення втрат унаслідок різких стрибків попиту, тому друга стратегія (мінімізація витрат) є більш виправданою.

Список використаної літератури

1. Кужелєв М. О. Діагностика фінансового стану корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища / М. О. Кужелєв, В. В. Меженська // Схід. 2012. – № 1. – С. 62–67.
2. Beer S. The heart of enterprise / S. Beer. – John Wiley & Sons Ltd. – 1990. – 584 p.
3. Кужелєв М. А. Стратегические аспекты влияния динамических условий внешней среды на проведение оценки финансового состояния корпорации / М. А. Кужелєв, В. В. Меженская // Бізнес Інформ. – 2012. – № 2. – С. 180–183.
4. Kaplan R. S. The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action / R. S. Kaplan, D. P. Norton. – Boston (M., USA) : Harvard Graduate School Press. – 1996. – 561 p.

УДК 656.7

Неліпович Олена Володимирівна,
науковий співробітник,
Корнійчук Олеся Олександрівна,
молодший науковий співробітник
НДЦ МС НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ НА АВІАЦІЙНОМУ ТРАНСПОРТІ В УКРАЇНІ

Відповідно до Митного кодексу України (далі – МКУ) [1] транспортні засоби комерційного призначення, якими переміщуються пасажирів та/або товари через митний кордон України, підлягають митному контролю та митному оформленню.

Митні формальності, які здійснюються під час митного контролю та митного оформлення транспортних засобів комерційного призначення, якими переміщуються пасажирів та/або товари через митний кордон України, мають уніфікований характер і не залежать від країни реєстрації або країни –

власника транспортного засобу, країни, з якої прибув транспортний засіб, або країни, у яку він прямує, крім випадків, передбачених міжнародними договорами України, укладеними згідно із законом, та відповідними міжнародними актами в частині застосування санкцій та обмежень у торгівлі з окремими країнами.

Як зазначено в МКУ, а саме у п. 29 ст. 4, митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і органами доходів і зборів з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи [1]. Відповідні підрозділи митниць виконують митні формальності в зонах митного контролю, створених згідно з положеннями глави 48 МКУ, якщо інше не передбачено Кодексом.

Митний контроль повітряних суден і товарів здійснюється виключно митним органом відповідно до законодавства, вибірково, у формах та обсязі, що визначені на підставі результатів системи управління ризиками. Митний контроль повітряних суден і товарів проводиться виключно в зонах митного контролю і завершується митним оформленням відповідно до вимог законодавства. Митний контроль за міжнародними авіаційними перевезеннями здійснюється митним органом, розташованим у міжнародному аеропорту, разом з державними органами, на які відповідно до законодавства покладено функції здійснення інших видів контролю під час переміщення товарів через державний кордон [2].

Переміщення товарів через митний кордон повітряним транспортом проводиться через міжнародні аеропорти, у яких розташовані підрозділи митного оформлення, а їх переміщення через інші аеропорти та поза місцем розташування структурних підрозділів ДФС допускається у виняткових випадках за дозволом КМУ або у разі вимушеної посадки повітряного судна. Митні формальності на авіатранспорті регулює глава 31 МКУ. Згідно із зазначеним нормативним документом командир повітряного судна

зобов'язаний подати органу доходів і зборів для здійснення митного контролю документи, передбачені статтею 335 МКУ [1].

Відповідно з частиною 4 статті 318 МКУ митний контроль товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється відповідно до типових технологічних схем митного контролю, що затверджуються КМУ. Типові технологічні схеми визначають загальну, мінімальну обов'язкову кількість дій працівників підрозділів митного оформлення на окремому напрямі митного контролю. Саме на підставі типових технологічних схем розробляються детальні технологічні схеми з урахуванням особливостей переміщення товарів, місцезнаходження та розташування структурних підрозділів та інфраструктури. Також нормативно-правовим документом, що регулює питання митного контролю повітряного судна та вантажів (товарів), які переміщуються через державний кордон України, є Інструкція Про організацію митного контролю та митного оформлення повітряних суден перевізників і товарів, що переміщуються цими суднами [3], яка затверджена наказом Державної митної служби України від 6 квітня 2004 року № 240. Під час здійснення митних процедур межі тимчасової зони митного контролю на борту повітряного судна визначаються посадовою особою підрозділу митного оформлення.

Вибір форми та порядок проведення митного контролю планується відповідно до графіка руху повітряних суден та технологічного процесу роботи пункту пропуску, з метою максимального досягнення виконання основних завдань із захисту економічних інтересів України, прискорення оформлення пасажирів і товарів (вантажів), боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. Зауважимо, що у пунктах пропуску для повітряного сполучення відповідно до нормативно-правових актів та міжнародних договорів здійснюється контроль безпеки, у ході якого посадові особи служби авіаційної безпеки аеропорту (аеродрому), авіакомпанії, органу Національної поліції і підрозділу охорони державного кордону проводять

комплекс заходів, пов'язаних із захистом авіації від актів незаконного втручання у її діяльність (протиправні дії, посягання на безпечне функціонування авіаційних об'єктів, унаслідок якого можуть статися нещасні випадки з людьми, завдаватися майнові збитки, вчинятися захоплення чи викрадення повітряного судна, або випадки, що створюють умови для настання подібних наслідків) [2].

У разі виявлення порушень законодавства на будь-якому етапі здійснення митного контролю та митного оформлення повітряних суден і товарів посадова особа митного органу зобов'язана вжити необхідних заходів, передбачених законодавством.

Контроль осіб, транспортних засобів і товарів вважається завершеним, якщо в товаросупровідних (товаротранспортних) документах на транспортний засіб і товари проставлено відповідні відмітки посадових осіб митного органу, інших контролюючих органів (у разі проведення державного контролю посадовими особами цих органів) стосовно підконтрольних вантажів або якщо за результатами перевірки паспортних документів осіб у передбачених законодавством випадках (зокрема, проходження через «зелені коридори», зони спрощеного контролю) уповноваженими службовими особами підрозділу охорони державного кордону і посадовими особами митного органу надано усний дозвіл на пропуск через державний кордон [2].

Список використаної літератури

1. Митний кодекс України: від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]: 13.03.2012 № 4495-VI. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T124495.html.

2. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України: від 21.05.2012 № 451. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP120451.html.

3. Про організацію митного контролю та митного оформлення повітряних суден перевізників і товарів, що переміщуються цими суднами [Електронний ресурс]: затв. наказом Державної митної служби України: від 06.04.2004 № 240. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0522-04/page>.

УДК 336.201

Островерха Рита Едуардівна,
к.е.н., доцент кафедри
бухгалтерського обліку,
*Університет державної фіскальної
служби України*

РИНОК СТРАХОВИХ ПОСЛУГ ТА КОНЦЕПЦІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ У СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Створення ефективної системи страхового захисту, спроможної убезпечити всіх суб'єктів соціально-економічних відносин від наслідків негативного впливу раптових, небажаних подій – основна проблема суспільного розвитку держави. У сучасних соціально-економічних умовах головним постачальником страхових послуг стає ринок страхових послуг. Але для його перетворення на ефективний інструмент системи управління ризиками, спроможний забезпечувати стабільну динаміку економічного зростання, потрібно розробити концепцію розвитку в умовах швидкого економічного зростання, якого прагне країна. На наш погляд, її складовими можуть бути такі положення:

- глибокий та комплексний аналіз фактичного стану страхової справи у країні; виявлення та вимірювання факторів, що впливають на тенденції та динаміку її розвитку;
- встановлення відповідності якості страхових послуг, що надаються вітчизняним ринком страхових послуг, їх аналогам у розвинених країнах;

- виявлення проблем, що виникають у функціонуванні ринку страхових послуг та ідентифікація чинників, що зумовлюють їх виникнення;
- формулювання мети та визначення основних напрямів діяльності ринку страхових послуг;
- формування першочергових завдань розвитку ринку страхових послуг у відповідних програмних документах;
- обґрунтування підходів до структури та змісту формальних складових інституціонального забезпечення розвитку ринку страхових послуг;
- аналіз практики запровадження в Україні західних підходів до нормативно-правового регулювання ринку страхових послуг;
- дослідження перспектив та наслідків запровадження директив, що регулюють платоспроможність страхових компаній та порядок формування страхових резервів.

Для оцінки страхування у країні використовують динаміку валових або чистих премій, на основі якої роблять висновок, що ринок страхових послуг є «одним із найбільш динамічних сегментів економіки». На наш погляд, показуючи лише спроможність ринку мобілізувати фінансові ресурси у розпорядження страхових компаній, цей показник не відбиває цільового призначення акумульованих коштів та напрями їх використання, а тому не надає вичерпної характеристики ринку. Основою розробки стратегій розвитку ринку страхових послуг є детальна оцінка фактичного стану страхової діяльності, встановлена за показниками глибокого та комплексного аналізу. Це дозволить однозначно виявити тенденції, що панують на ринку, та встановити фактори, що на них впливають. Система оціночних показників, придатна для проведення такого аналізу, повинна бути адаптованою до специфічних особливостей страхування та його призначення.

Страхувальникам загрожують різноманітні ризики, тому показником ефективності страхового захисту є не лише загальна сума страхових премій, а їх структура у розрізі галузей, видів та підвидів страхування, а також

суб'єктів страхування (юридичних та фізичних осіб). Оскільки страховий захист, що є призначенням страхування, матеріалізується у страхових виплатах, то важливим критеріальним показником є рівень страхових виплат. Демонструючи співвідношення сум страхових виплат та сум зібраних страхових премій, цей показник відбиває віддачу від придбання страхових продуктів, тому характеризує зацікавленість страхувальників в укладанні договорів страхування. На основі аналізу структури страхових премій та рівня виплат можна розробити стратегії розвитку ринку страхових послуг, що охоплюють розширення інфраструктури, запровадження нових страхових продуктів, щодо яких виявлена потреба і яких не вистачає на ринку.

В основу розробки стратегій розвитку ринку страхових послуг потрібно покласти оптимізацію страхового захисту, що полягає в одночасному запровадженні та реалізації всієї послідовності методів страхового захисту (превенції, репресії, компенсації збитків, втрат). Але на вітчизняному ринку функціонують лише приватні страхові компанії, які для зростання чистих прибутків прагнуть уникати зайвих витрат, тому рецесією та превенцією не займаються. Це збільшує ймовірність настання страхових негативних подій та поглиблює їх наслідки.

Створення державної страхової компанії, яка б визначала стратегію розвитку страхового сектору економіки, забезпечувала нормативно-правове регулювання страхової діяльності, проводила превентивні та репресійні заходи з метою унеможливлення негараздів або зменшення їх згубних наслідків сприятиме зростанню якості страхового захисту у країні. У державній страховій компанії потрібно зосередити повноваження щодо страхування ризиків, з якими не працюють приватні страхові компанії з огляду на високий рівень збитковості таких страхових продуктів, наприклад страхування ризиків у сільському господарстві. Крім того, до повножень такої компанії у порядку проведення превентивних заходів доцільно передати контроль за шкідливими та неефективними підприємствами.

Стягнення штрафів за порушення екологічних норм, проведення малозбиткових видів страхування (обов'язкового страхування пасажирів) дозволять сформувати страховий фонд, достатній для стимулювання екологічно чистих виробництв, фінансування заходів з модернізації застарілих виробництв, як основу зменшення аварій та травматизму, тобто проведення превентивних заходів.

Здатність страхових компаній акумулювати на тривалий термін значні фінансові ресурси, що перетворює їх у розвинених країнах у стаціонарних інвесторів на довготривалий термін, у нашій країні також плідно не реалізується. Законодавчі обмеження порядку та напрямів інвестування коштів страховиків знижують ефективність їх використання. Для підвищення віддачі від таких ресурсів потрібно розробити програми співпраці страхових компаній з місцевими громадами на взаємовигідних умовах. Це б дозволило страховим компаніям отримувати додаткові доходи.

Необхідність у перестрахованні ризиків на закордонних страхових ринках активізує процеси інтеграції національних страхових компаній зі світовим фінансовим простором. Її основою є уніфікація та стандартизація національної системи регулювання страхової діяльності з міжнародними принципами та стандартами, запровадженими у розвинених країнах [1, с. 90].

Невід'ємним чинником ефективного розвитку ринку страхових послуг є застосування сучасних інформаційних та фінансових технологій, зокрема, цифрових платформ, інтерфейсних програм, які дозволяють не лише зміцнити свої відносини з клієнтами, а й підвищити ефективність управління back-end-операціями та керування витратами [2]. Для зростання якості управління фінансами та актуарними розрахунками страховики впроваджують Own Risk and Solvency Assessment (ORSA) [3, с. 46]. Використання digital-стратегій (цифрового або інтерактивного маркетингу) для просування страхових продуктів – це об'єктивний крок, який приведе до підвищення якості страхування та зростання доступу страхувальників до

страхування.

Список використаної літератури

1. Лондар С. Л., Європейський досвід фінансового регулювання страхового ринку/ С. Л. Лондар, Л. В. Шіріян // Наукові праці НДФІ – 2011. – № 1. – С. 89–102.

2. Insurers' tech-start up investment indicates growing importance of digital technology in the industry [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.out-law.com/en/articles/2016/>

3. Юхименко В. Ринок страхових послуг: світові тенденції та перспективи розвитку в Україні / В. Юхименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 3. – С. 44–48.

УДК 336.02

Першко Лариса Олександрівна,
к.е.н., доцент, с.н.с.,
доцент кафедри фінансів,
*Університет державної фіскальної
служби України,*
Першко О.О.,
студентка 5-го курсу,
*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Щодо стимулювання економічної активності, то цей потенціал податкової системи залишається практично не реалізованим. У зв'язку з цим необхідно здійснити практичні дії щодо впровадження додаткових податкових стимулів поживлення інвестиційної діяльності, якими можуть бути такі:

1. Стимулююча модель податку на прибуток. Наприклад, у розвинених європейських країнах ставки податку досить високі (25–35 %), проте вони

застосовуються лише для тієї частини прибутку, яку акціонери бажають вилучити (тобто отримати як дивіденди). Таким чином, більш доцільним є не зниження ставки податку, а запровадження податкової «вилки». Для тієї частини прибутку, яка спрямовується на виплату дивідендів, було б доцільним залишити ставку у розмірі 23 %, а для частини прибутку, що реінвестується в модернізацію основних фондів, – знизити до 10 % [1, с. 29–34].

2. Спеціальні правові режими економічної діяльності (далі – СПРЕД), передусім технопарки та індустріальні парки. Розробники Податкового кодексу України позбавили СПРЕД більшості податкових преференцій, залишивши лише пільги зі сплати ввізного мита на обладнання, яке не виробляється в Україні, і лише для учасників 16 технологічних парків [1, с. 29–34].

3. Комплекс податкових стимулів для активізації інноваційної діяльності, серед яких поширеними у світі є такі:

– податкові канікули, передусім із сплати податку на прибуток, податків на землю та нерухоме майно. Їх зміст полягає в тимчасовому звільненні підприємства від сплати цих податків за умови спрямування цих коштів на інвестиційні цілі або збільшення виробництва та експорту продукції;

– знижені (пільгові) ставки податку на прибуток, землю та нерухоме майно як менш затратна для держави альтернатива податковим канікулам; інвестиційний податковий кредит;

– податкова знижка, тобто зменшення бази оподаткування шляхом віднесення витрат на інвестиційні цілі до валових витрат;

– розширення можливості застосування прискореного методу амортизації [3] тощо.

Як свідчить практика, неможливо побудувати ефективну податкову систему, не сформувавши платника податку як елемент податкової системи, як суспільний інститут. Для цього потрібно проводити всебічну

організаційну і просвітницьку роботу з платниками податків, урегулювати і вдосконалювати інформаційні потоки між платниками податків та органами контролю за їх сплатою, а також урахувати соціально-культурні й психологічні особливості громадян країни, усталені традиції при прийнятті рішень у галузі оподаткування.

Отже, для вирішення проблем, які виникають при реалізації податкової політики, необхідно, щоб податкова система спиралася на загальновизнані принципи оподаткування з урахуванням існування конкретних економічних умов в Україні й мала стимулюючий характер. Держава повинна активно використовувати систему податків для впливу на основні фактори виробничо-господарського процесу, заробітну плату, виробничі засоби і рівень прибутковості виробництва. Податкові надходження в бюджет мають зростати не за рахунок підвищення податкових ставок, а шляхом розширення бази оподаткування, підвищення індивідуальної заробітної плати та зростання прибутку суб'єктів господарювання.

Потреба у вдосконаленні інституційних механізмів формування та реалізації податкової політики в Україні є очевидною. Адже перед податковою політикою України постало ряд проблем, без розв'язання яких ефективність реалізації податкової політики буде поставлена під сумнів.

Кожен новий уряд насамперед вирішує поточні завдання, досить часто без урахування наслідків своєї кон'юнктурної політики в майбутньому. Крім того, ротація складу Кабінету Міністрів досить часто приводить до кардинального перегляду принципів, об'єктів, порядку нарахування та ставок оподаткування (характерним прикладом є акцизні податки, рентні платежі). Останніми роками поляризація політичних сил призвела до того, що кожен новий уряд скасовує базові документи стосовно податкової реформи своїх попередників і схвалює власний варіант.

За відсутності гарантій довгострокового перебування при владі будь-якого уряду існує ризик, що персональні ротації в Кабінеті Міністрів можуть

знову докорінно змінити ідеологію реформування податкової системи.

Реальністю є відсутність базових даних (завдання, цілі, пріоритети), які повинні стати основою ідеології податкової реформи. Діюча стратегія реформування податкової системи, як і більшість інших подібних документів, не дають чіткої відповіді на те, які завдання податкової політики мають стати пріоритетними для держави. Формулювання на кшталт того, що «завдання податкової політики мають бути спрямовані на побудову сучасної конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки, забезпечення сталого економічного зростання на інноваційно-інвестиційній основі» фактично нівелюють орієнтири податкової політики. В умовах обмеженості фінансових ресурсів, збереження технологічної відсталості економіки реалізувати одночасно всі названі пріоритети досить складно [4; 5].

Таким чином, стратегічними цілями реформування податкової політики з метою вдосконалення її інституційних механізмів формування та реалізації в умовах посткризового відновлення економіки має стати формування сприятливого фіскального простору для бізнесу, ефективної та децентралізованої податкової системи, здатної забезпечити фіскальні запити державного та місцевих бюджетів.

Список використаної літератури

1. Мних М. В. Про окремі аспекти трансформації інструментів податкового регулювання економіки України / М. В. Мних // Економіка. Фінанси. Право. – 2012. – № 1/2 – С. 29–34.
2. Підоричева Ірина. СЕЗам не відкриється? // Дзеркало тижня. – 2017. – № 5.
3. Молдован О. О. Податкова реформа в Україні: перші підсумки та результати [Електронний ресурс] / Молдован О. О. – Режим доступу : <http://www.uspp.org.ua/kodeks/15.podatкова-reforma-v-ukraini-pershi-pidsumki-ta-rezultati.htm>
4. Пасічний М. Д. Податкова політика України в сучасних умовах [Електронний ресурс] / М. Д. Пасічний // Вісник Одеського національного

університету. – 2016. – Т. 21, Вип. 7(2). – С. 123–128. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>

5. Ярема Б. П. Бюджетно-податкова політика України та напрями її реалізації [Електронний ресурс] / Б. П. Ярема, Н. С. Ситник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – № 2 (1). – С. 75–80. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua/>

УДК 378.015.62

Попович Людмила Олексіївна,
аспірантка 1-го року навчання,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ІНВЕСТИЦІЇ В ОСВІТУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Сьогодні головним завданням вищої школи є підготовка висококваліфікованих фахівців, які потрібні державі для реалізації її стратегічних цілей. Тому економічно розвинені країни світу щорічно збільшують витрати на освіту, забезпечуючи таким чином свій майбутній розвиток. Загальновідомо, що запорукою сталого економічного розвитку кожної країни є інвестиції в освіту, науку, охорону здоров'я, тобто в ті пріоритетні сфери життєдіяльності суспільства, де формується людський капітал. Таким чином, актуальним на сьогодні, є вивчення особливостей фінансового забезпечення вищих навчальних закладів за кордоном.

Нині у світі, фінансування вищої освіти реалізується через інвестиції, до того ж інвестиції, які дають найбільший прибуток. Під інвестиціями в освіту варто розуміти фінансові, майнові, інтелектуальні та інші ресурси, які сприяють розвитку освіти та підвищенню її конкурентоспроможності, а отже і стабільності країни в цілому. У сучасних умовах інвестором освіти є не тільки держава, ними виступають фізичні особи (батьки або сам студент, який може оплатити навчання). Є випадки, коли інвесторами освіти

виступають юридичні особи (підприємства, які скеровують на навчання студентів; спонсори). Із сукупності цих інвестицій формується економіка вищої освіти. Вона потребує великих капіталовкладень і всі розвинені країни світу не заощаджують на інвестиціях у зазначену сферу [1].

Інвестиції в освіту за змістовною ознакою поділяють на формальні і неформальні. Формальні інвестиції – це отримання середньої, спеціальної і вищої освіти, а також отримання іншої освіти, професійна підготовка на виробництві, різні курси, навчання в магістратурі, аспірантурі, докторантурі та ін. Неформальні – це самоосвіта індивіда, до цього виду належить читання розвиваючої літератури, вдосконалення в різних видах мистецтва, професійне заняття спортом та ін. [2].

Україна є тією країною, яка так само реалізує інвестиційну політику щодо фінансування вищих навчальних закладів і капітальні інвестиції у вищі навчальні заклади, наведені у таблиці 1.

Таблиця 1
**Капітальні інвестиції у ВНЗ України протягом 2010–2015 років,
млн грн**

№ з/п	Назва показника	Роки						Відхиленн я 2015- 2010, +/-
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	
1	Капітальні інвестиції	75,51805	6,0241 28	6,0273 25	3,4249 87	9,9219 41	6,4273 11	92540,9
2	Капітальні інвестиції на освіту	4,1818	7,2090	5,1463	5,1030	820,9	1,1540	-278,3
3	Частка капітальних інвестицій на освіту	1,01	0,9	0,5	0,4	0,4	0,6	-0,41
4	Капітальні інвестиції на вищу освіту	435,4	514,7	395,3	411,9	209,1	401,8	-33,6
5	Частка капітальних інвестицій на вищу освіту в інвестиціях, усього	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	-0,1
6	Частка капітальних інвестицій на вищу освіту в інвестиціях на освіту	23,9	24,6	27,0	40,0	25,5	26,1	2,2

**Джерело: складено автором на основі статистичних даних Держкомстату.*

За таблицею 1, капітальні інвестиції на вищу освіту протягом

досліджуваного періоду зменшилися з 435,4 млн грн у 2010 році до 401,8 млн грн – у 2015 році. Тому держава повинна шукати методи інвестування вищих навчальних закладів, оскільки у бюджеті недостатньо ефективно заплановано фінансування означеної сфери. Для його розвитку потрібна наявність таких факторів :

- інвесторів, зацікавлених у здійсненні витрат у вигляді довгострокових вкладень;
- фінансових ресурсів, які можуть бути розміщені з певною частиною ризику;
- отримання доходу в результаті фінансових вкладень;
- досягнення позитивного соціального ефекту від інвестицій [3].

Варто зазначити, що за останні п'ять років з бюджету України на освіту виділяються кошти переважно на підтримку її існування, а не розвиток. Номінальна сума на освіту зростає, але якщо говорити про якісну зміну, вона скорочується за рахунок зростання витрат на заробітну плату і комунальні послуги.

Тому на основі викладеного вище нам потрібно продовжувати вивчати зарубіжний досвід фінансування вищих навчальних закладів та намагатися адаптувати його до українських реалій для реалізації стратегії соціально-економічного розвитку країни.

Список використаної літератури

1. Горін І. І. Тенденції поточних і капітальних інвестицій у вищі навчальні заклади на сучасному рівні / І. І. Горін // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.3. – С. 399–405.
2. Андреев В. О. Теоретичні аспекти інвестування в людський капітал / В. О. Андреев // Вісник Дніпропетровського університету. – 2009. – Вип. 3/1. – С. 30.
3. Гончаренко М. Л. Інвестиції у вищій освіті: особливості, тенденції та проблеми / М. Л. Гончаренко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2016. – Вип. 1(47). Т. 1. – С. 348.

УДК 336.14

Сафонік Наталія Петрівна,
аспірантка 2-го року навчання,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Одним із важливих питань на сучасному етапі розвитку України є забезпечення гідного рівня життя населення. Прагнення нашої країни наблизитися у своєму розвитку до європейських стандартів неможливе без формування ефективної та дієвої системи соціального захисту як основи збереження соціальної стабільності та злагоди у суспільстві. З огляду на це, питання вдосконалення системи соціального захисту населення є досить актуальним, особливо у зв'язку з невідповідністю темпів здійснення економічних реформ та реформування даної сфери, що призводить до зниження рівня життя населення та значної соціальної диференціації.

Дослідження багатогранної проблематики соціального захисту населення відображається в працях Н. П. Борецької, В. Г. Єременко, Е. М. Лібанової, О. Ф. Новікової, М. М. Руженського та інших, проте окремі аспекти бюджетного фінансування соціального захисту потребують подальшого дослідження.

Діяльність держави в соціальній сфері відіграє дуже важливе значення. Безпосередньо побудова ефективної системи соціального захисту, як одного з важливих елементів соціально-економічного розвитку країни, сприяє підвищенню рівня життя населення.

Нині можна зустріти різні підходи до визначення поняття «соціальний захист», що пов'язано з тим, що різні науковці розглядають його з різних сутнісних сторін. Нижче наведено декілька підходів вітчизняних авторів до визначення соціального захисту (табл.1). Загалом бачимо, що під соціальним захистом розуміється державна підтримка всіх верств населення, спрямована

на забезпечення гідного рівня життя.

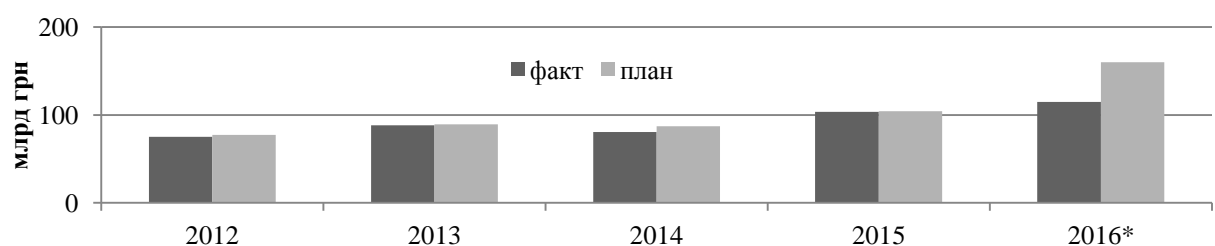
Таблиця 1

Різні підходи до визначення поняття «соціальний захист»

Автор	Визначення
Борецька Н. П. [1, с. 8]	Соціальний захист населення – це система соціальних та економічних прав і гарантій, що закріплюються законодавчо державою і реалізуються її соціальною політикою; він охоплює заходи від забезпечення виживання окремих верств населення до розширеного відтворення особистості
Никифоренко В. Г. [5, с. 48-49]	Соціальний захист – це функціонально-інституціональна система гарантування всьому населенню країни гідного життя, розвитку особистості й соціальної стабільності суспільства за рахунок створення відповідними його суб'єктами (державним, приватним і некомерційним секторами економіки) форм та видів захисту від настання, негативної дії і наслідків соціально-економічних ризиків
Руженський М. М. [3, с. 23]	Соціальний захист – це суспільний інститут, функціонування якого передбачає різноманітні форми суб'єктів соціально-економічних відносин з приводу убезпечення населення від різноманітних ризиків та забезпечення добробуту членів суспільства; суспільна діяльність, яка прямо або опосередковано та за допомогою різноманітних форм, засобів, методів, дій сприяє продуктивній зайнятості, забезпеченню суспільством і державою умов для відтворення людських ресурсів, людського капіталу

Фінансування соціального захисту населення може здійснюватися шляхом використання коштів державного та місцевих бюджетів, державних соціальних фондів, благодійних фондів, коштів суб'єктів підприємництва.

Одним з найвагоміших джерел фінансування соціального захисту населення є кошти Державного бюджету. Проаналізуємо динаміку видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з Державного бюджету за 2012 – 2016 роки (рис. 1).

* Указані фактичні дані за січень-листопад та план з урахуванням внесених змін.

Рис. 1. Динаміка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з Державного бюджету України за 2012–2016 рр.**

**Джерело: складено автором за даними [2].

На рис. 1 бачимо, що обсяги видатків державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення в аналізованому періоді мають

тенденцію до збільшення. Зростання обсягу видатків з Державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення можна пояснити зростанням частки соціально вразливих категорій громадян.

Спрогнозуємо обсяг видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з Державного бюджету України на три роки (2016–2018 рр.). За допомогою програмного продукту “MS Excel” здійсимо відповідні розрахунки з використанням лінійної лінії тренда (рис. 2).

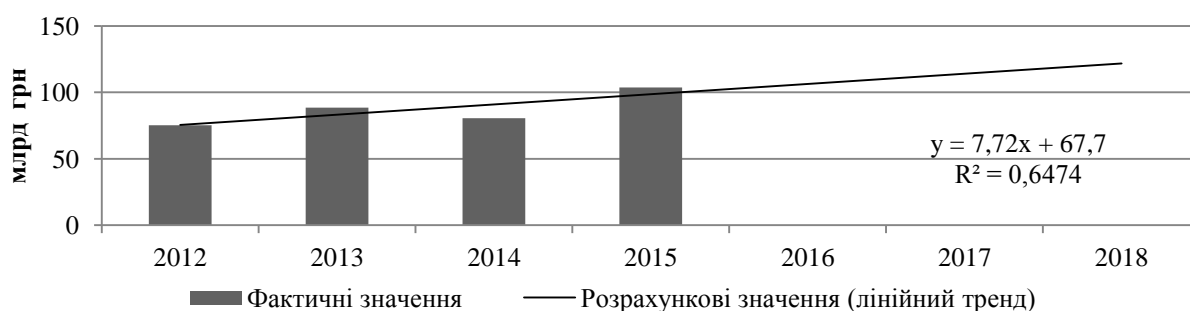

Рис. 2. Прогнозування обсягу видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з Державного бюджету України на 2016–2018 рр.*

**Джерело: розраховано автором за допомогою “MS Excel”.*

Ураховуючи значення розрахованого коефіцієнта детермінації ($R^2 = 0,65$), можна зробити висновок, що прогнозна модель є адекватною, адже чим більше R^2 наближається до одиниці, тим більш достовірною є модель.

Відповідно до побудованого лінійного рівняння залежності обсягу видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення від часу (рис. 2) видатки у 2016 році становитимуть 106,3 млрд грн, у 2017 р. – 114,02 млрд грн, у 2018 р. – 121,74 млрд грн, тобто, з кожним наступним роком обсяг видатків на соціальний захист збільшується. Проте варто виділити ряд факторів, які негативно впливають на бюджетне фінансування соціального захисту, зокрема це інфляційні процеси, корупція, скорочення частки економічно активного населення, зростання чисельності найбільш соціально незахищених верств суспільства, значне зростання цін на товари та послуги.

Отже, бюджетне фінансування соціального захисту в Україні не

позбавлене істотних недоліків, тому для його вдосконалення необхідно здійснити ряд заходів, а саме [4]: бюджетне фінансування соціального захисту має здійснюватися не хаотично, а відповідно до рівня соціально-економічного розвитку країни; з метою якісного надання державою соціальних послуг населенню потрібно переглянути розрахунки видатків на соціальний захист на підставі нормативів бюджетного забезпечення, які не мають належного наукового обґрунтування; упровадити схеми фінансування соціального захисту, які передбачають зв'язок між обсягами видатків та результатами надання суспільних послуг; скоротити перелік видів соціальних пільг у поєднанні з введенням обов'язкової перевірки доходів заявника при їхньому призначенні; замінити пільги соціального призначення на систему адресних грошових допомог, що матиме позитивні економічні наслідки.

Отже, соціальний захист населення являє собою основу соціально-економічної політики держави і безпосередньо його вдосконалення має бути одним із пріоритетних напрямів державної політики з огляду на нинішній стан даної сфери та постійне збільшення частки соціально вразливих громадян. Основною метою реформування системи соціального захисту повинне стати підвищення рівня соціальних стандартів та гарантій, підвищення рівня надання соціально-побутових, соціально-медичних, психолого-педагогічних послуг і матеріальної допомоги та підтримка непрацевдатних громадян як на державному та і на регіональному рівнях.

Список використаної літератури

1. Борецька Н. П. Соціальний захист населення в умовах ринкової трансформації економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня екон. наук: 08.01.01 / Н. П. Борецька. – К., 2002. – 23 с.
2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>
3. Руженський М. М. Соціальний захист населення в умовах формування ринкової моделі економіки України : [монографія / Руженський

М. М.] – К.: ІПК ДСЗУ, 2013. – 318 с.

4. Сидор І. П. Бюджетне забезпечення соціального захисту населення: теоретичні аспекти і вітчизняна практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4298>

5. Соціальна політика в Україні: реалії та перспективи оновлення : [монографія / Сидор І. П.] / [за ред. В. Г. Никифорова] – Одеса, 2015. – 363 с.

УДК 336.22

Соколовська Олена Василівна,
к.е.н., с.н.с.,
провідний науковий співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СУТНІСТЬ МИТНОГО ПОСТАУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Оскільки на сьогоднішні більшість зовнішньоторговельних відносин складається з глобальних мереж та ланцюжків постачань, безперешкодне і своєчасне оформлення товарів є запорукою забезпечення національних економічних інтересів країн. Обмежена кількість документів на момент ввезення не дає повної інформації щодо зовнішньоторговельної транзакції, яку необхідно знати для правильного визначення митної вартості, класифікації товару, прав на преференційне походження товару тощо.

Всесвітня митна організація у переглянутій Кіотській конвенції щодо гармонізації та спрощення митних (далі – Кіотська конвенція) та Світова організація торгівлі рекомендують такі принципи митного адміністрування, яким мають слідувати країни:

– перехід від поопераційного контролю (transaction by transaction) переміщення товарів через митний кордон до контролю, оснований на методах митного постаудиту;

- застосування методів ризик-менеджменту для митного контролю;
- запровадження інституту уповноваженого економічного оператора задля забезпечення безпеки міжнародних ланцюжків постачань та спрощення руху вантажів законослухняних економічних агентів;
- запровадження застосування показників ефективності дотримання законодавства (compliance) з метою забезпечення дієвості та ефективності митного контролю;
- сприяння митній та торговельній кооперації для забезпечення економічних агентів актуальною інформацією щодо змін митного законодавства та митних процедур і забезпечення добровільного дотримання ними митного законодавства;
- підписання взаємних угод з питань адміністративної допомоги з економічними агентами та іншими митними органами для задоволення вимог глобалізації торгівлі та попередження шахрайства у торгівлі;
- забезпечення належного рівня підготовки та мотивації персоналу митних органів.

У межах Доха-раунду СОТ сьогодні обговорюються питання угод щодо спрощення торгівлі, які охоплюють заходи, пов'язані з митними процедурами та митним контролем за рахунок упровадження методів митного постаудиту; методів ризик-менеджменту; методів попереднього контролю (pre-arrival clearance); інституту уповноваженого економічного оператора.

Україна є членом Всесвітньої митної організації з 1992 р., і вона має слідувати положенням Кіотської конвенції. Також як член СОТ Україна зобов'язана впроваджувати методи спрощення торгівлі, які обговорюються в межах Доха-раунду. Тобто положення як СОТ, так і ВМО вимагають від України впровадження стандартів та методів митного постаудиту.

До того ж ст. 76 розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС передбачає застосування сучасних

методів митного контролю, зокрема оцінку ризиків, аудит та контроль після митного оформлення, для спрощення декларування та випуску товарів.

Експерти Європейської економічної комісії ООН (UNECE) відзначають, що митні органи, які не використовують методи митного постаудиту, зазвичай зосереджують свій контроль лише на кордоні під час імпорту товарів та часто застосовують лише фізичний огляд товарів. Це призводить не лише до збільшення кількості часу, який товар проводить на кордоні, але до неефективності використання як самого подібного контролю, так і персоналу митних органів, задіяного у цих процедурах. Крім того, виключно фізичний огляд створює сприятливі умови для корупції. Контроль, оснований на аудиті, є для митних органів передумовою успішного застосування заходів щодо спрощення торгівлі, таких як відділення процедур випуску від процедур оформлення, спрощені процедури для уповноважених учасників торгівлі та уповноважених економічних операторів, застосування правил оцінки СОТ. Використання методів митного постаудиту може привести до зростання надходжень від сплати мита та інших податків, які сплачуються при перетині товаром митного кордону, оскільки митний постаудит дозволяє провести більш комплексну оцінку документації, необхідної для визначення сум мита та податків.

На думку спеціалістів Всесвітнього банку, упровадження методів митного постаудиту є одним з напрямів змін, які відбуваються на сьогодні у міжнародній торгівлі. Необхідність підтримувати належний рівень дотримання законодавства суб'єктами ЗЕД, забезпечення взаємодії між ними та митними органами, зростаючі обсяги вантажів, що перетинають митний кордон країни, а також час, який витрачається на проходження митних процедур, – усе це зумовлює потребу у пошуку нових механізмів контролю за дотриманням митного законодавства.

Митний постаудит фокусується на торговельних системах (commercial systems) економічного агента, які забезпечують проведення його транзакцій

та відповідність їх чинному законодавству. При цьому ефективні торговельні системи з адекватним контролем характеризуються високим рівнем дотримання чинного законодавства. У цьому контексті ризики дотримання законодавства можуть бути скорочені, якщо процес аудиту використовується для виявлення проблем у торговельних системах економічного агента та системі контролю; відповідно, цей процес спрямований на покращання дотримання законодавства економічним агентом (концепція «compliance improvement»).

При застосуванні методів аналізу ризиків та митного постаудиту митні органи можуть більш ефективно зосередити свої ресурси і співпрацювати з суб'єктами ЗЕД з метою забезпечення дотримання міжнародних норм та сприяння торгівлі. У цьому аспекті ВМО у п. 1.4.4.3 Практичного керівництва щодо контролю торгівлі стратегічними товарами (Strategic Trade Control Enforcement) визначає процес митного постаудиту як структуроване вивчення відповідних комерційних договорів купівлі-продажу, фінансових і нефінансових звітів, фізичних запасів товару та інших активів з метою вимірювання і покращання рівня відповідності технічним стандартам.

Визначення митного постаудиту зафіксовано у Кіотській конвенції як сукупність заходів, за допомогою яких митні органи можуть переконатися у точності та достовірності декларацій шляхом вивчення та оцінки відповідної облікової та звітної документації, торговельних систем та комерційної інформації компанії, діяльність якої є об'єктом аудиту.

Подібну думку поділяють і експерти USAID, коли визначають, що необхідним є концептуальний та практичний перехід від традиційного підходу, коли перевіряються індивідуальні декларації на основі кожної транзакції, до аудиту, основанийому на методах ризик-менеджменту, згідно з яким визначаються певні галузі промисловості або сектори з високим рівнем ризику. І потім визначені транзакції з високим рівнем ризику певних компаній підпадають під аудит.

Зазвичай прогресивна стратегія аудиту застосовується, коли аудит починається з початком камеральної документальної перевірки визначених транзакцій, коли суб'єкт ЗЕД надає додаткову інформацію на запит митних органів. На основі результатів подібної початкової перевірки має бути прийняте рішення, чи потрібен подальший аудит, чи ні.

Застосування методів митного постаудиту вимагає належної організації роботи відповідного департаменту митного органу, забезпечення повноважень аудиторів щодо доступу до комерційної інформації компанії, діяльність якої є об'єктом аудиту, наявності кваліфікованих співробітників, застосування компаніями стандартів бухгалтерського обліку, зокрема міжнародних стандартів фінансової звітності. Лише знання цих стандартів дозволить митним органам адекватно впроваджувати митний постаудит.

УДК 336.1

Суханова Алла Валеріївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ПРОЯВИ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Перебудова системи економічних відносин в Україні зумовлює необхідність у пошуку нових ідей щодо створення належних умов фінансово-господарської діяльності, розв'язання суперечностей та проблем, що постійно виникають в економіці та соціальній сфері. Особливості сучасної економічної моделі полягають у тому, що суперечності, які мають місце в різних сферах та галузях економіки і виявляються у процесі досліджень, зумовлені значною мірою економічними зрушеннями в господарській діяльності, зміною форм і методів управління та глобалізаційними

чинниками.

На сьогодні вчені виокремлюють ряд переваг, які отримує країна, проводячи політику відкритої економіки: поглиблення поділу праці, спеціалізації і кооперації виробництва; розподіл ресурсів згідно з економічною доцільністю; реалізацію економічної самостійності підприємств; встановлення взаємної узгодженості між внутрішніми та світовими цінами; участь вітчизняних виробників у конкурентній боротьбі на зовнішніх ринках; рошення міжнародного досвіду [1, с. 123].

Досягнувши кінцевої мети, а саме створення єдиної соціально-економічної спільноти, постає потреба у відповідному контролі. Управління світовим порядком покладається на світовий уряд. Тобто роль національних урядів зводиться до мінімуму. Підтвердженням цього є приведення національних нормативних актів у відповідність до міжнародних актів та надання переваги останнім.

Сьогодні основними регулюючими органами світової економіки та світової фінансової системи виступають Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк (СБ).

У наукових публікаціях досить часто серед проявів глобалізації вчені виокремлюють такі :

- зосередження уваги на зростанні фінансової сфери в міжнародній економічній діяльності;
- нарощення діяльності ТНК, глобальну транснаціоналізацію світової економіки;
- формування системи міжнародних організацій, які співпрацюють зі світовими ТНК з метою наднаціонального управління світовою економікою;
- посилення диференціації у розвитку найбільш розвинених і менш розвинених країн;
- регіоналізацію світової економіки;

- прискорення взаємодії культур [2, с. 85].

Фінансова глобалізація створює для України не тільки позитивні, а й негативні ефекти. Вони в основному пов'язані зі зростанням загрози фінансових криз і нестабільності, можливого відпливу капіталу, обмеженими можливостями національних агентів щодо конкурування на глобальних ринках капіталів і на внутрішньому ринку, невірноваженістю національних ринків капіталу та нерівними умовами роботи на них.

У сучасних економічних дослідженнях до негативних проявів міжнародної фінансової глобалізації відносять такі :

- стихійний характер здійснення та спрямованість на реалізацію короткострокових інтересів розвинених країн, загальний вигравш яких від високого рівня відкритості національних економік перевищує їхні витрати;
- поглиблення нерівномірності розвитку та посилення диспропорцій світової економіки; – пріоритет ідеології ринкового фундаменталізму;
- ігнорування соціально-економічної, культурної, історичної специфіки розвитку національних економік;
- обмеження національного суверенітету та посилення диктату з боку міжнародних фінансових інституцій [3, с. 96].

У цілому комплексна модернізація фінансових ринків повинна ґрунтуватися на вирішенні таких завдань:

- забезпечення консолідованого догляду за фінансовими ринками та мегарегулюванні з метою уникнення дублювання функцій різних регуляторів, повноважень при прийнятті рішень, зменшення ризику втрати ефективності нагляду за фінансовою стабільністю;
- проведення інституційної реформи ринків капіталу, що передбачає утворення нових потужних спеціалізованих фінансових інституцій (інвестиційних банків; інституцій для фінансування інноваційного розвитку), підвищення ролі інститутів спільного інвестування, пенсійних фондів та страхових компаній для акумуляції інвестиційних ресурсів та їх спрямування

в реальний сектор економіки;

– консолідація біржової системи України та створення високотехнологічної єдиної платформи для торгівлі цінними паперами, яка відповідає міжнародним вимогам, забезпечує тісний зв'язок між організаторами торгівлі депозитарно-кліринговою системою з метою мінімізації ризиків;

– завершення розбудови Національної депозитарної системи: упровадження дворівневої системи з центральним депозитарієм, вдосконалення обліку прав власності на цінні папери, запровадження міжнародних стандартів обліку прав власності на цінні папери, упровадження центральної розрахунково-клірингової палати, яка підвищить ліквідність ринку цінних паперів та інших фінансових інструментів, спростить розрахунки за договорами щодо цінних паперів, сприятиме ефективному виконанню договорів та прискорить процес інтеграції національного ринку з європейським та світовим ринком, а також проведення дематеріалізації обігу цінних паперів і переведення всіх попередніх випусків цінних паперів з документарної форми у недокументарну [4, с. 497].

Розвиток національного фінансового ринку в умовах глобалізації набуває сьогодні особливо значення. В умовах дефіциту коштів на інвестиції державних та корпоративних структур, високої вартості фінансово-кредитних ресурсів, нерозвиненості механізмів внутрішніх фінансових ринків об'єктивно необхідним стає питання виходу українських агентів на зовнішні ринки та відкриття внутрішнього ринку для іноземного капіталу.

Отже, підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок про те, що фінансова глобалізація є фактором формування єдиної світової фінансової системи, яка, по суті, виступає механізмом перерозподілу світових фінансових ресурсів. Проте найактивніше фінансова глобалізація проявляється як вільний рух фінансового капіталу між національними та регіональними ринками, що сприяє припливу іноземного капіталу на

національні фінансові ринки в умовах гострої нестачі власних фінансових ресурсів.

Список використаної літератури

1. Україна в глобалізованому світі : зб. наук. праць / НАН України. Ін-т світової економіки і міжнародних відносин ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2007. – 176 с.
2. Галіуліна А. Л. Сутність та принципи процесів міжнародної економічної глобалізації та інтеграції / А. Л. Галіуліна // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – 2012. – С. 82–85.
3. Уманців Ю. М. Економічна конкуренція в умовах фінансової глобалізації / Ю. М. Уманців // Фінанси України. – 2009. – № 10. – С. 95–106.
4. Лондар С. Л. Вхідження України у світовий економічний простір та трансформація фінансових визначень / С. Л. Лондар // Фінанси України. – 2014. – № 7 – С. 39–49.

УДК 369.04:339.9

Тропіна Валентина Борисівна,
д.е.н., професор,
*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний
університет»*

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У сучасному світі незаперечними є аргументи на користь соціального захисту, який є потужним фактором, що сприяє скороченню масштабів бідності, соціальної ізоляції, нерівності і одночасно зміцнює політичну стабільність і соціальну згуртованість. Соціальний захист також стимулює економічне зростання, оскільки він сприяє збереженню доходів домашніх господарств і тим самим підтримує внутрішнє споживання. Це особливо

важливо в наш час, який характеризується повільними темпами відновлення і низьким рівнем попиту у світі.

Визнаним є той факт, що європейська соціальна модель переживає кризу довіри, оскільки перебуває під загрозою бюджетних проблем та тиску міжнародних конкурентних імперативів. Існують реальні побоювання, що вона вичерпала свій потенціал і в подальшому не зможе ефективно працювати. Постійне безробіття і її близький родич – соціальна ізоляція, визначені як основні економічні проблеми на найближчі роки. Крім того, здатність урядів держав-членів Європейського Союзу реагувати на ці проблеми зменшується. У процесі переосмислення ролі своїх систем соціального захисту все більше уваги в цих країнах приділяється їхньому використанню з метою протидії соціальній відчуженості. Поява Європейського валютного союзу (ЄВС) і перспектива ЄС поширювати своє членство на Схід створює додаткові проблеми.

Зокрема, у межах політики ЄВС відсутні положення для інститутів ЄС про їхню участь у соціальному захисті. Хоча стабільність була основною метою макроекономічної політики цього об'єднання, останні п'ятнадцять років свідчать про суттєві зміни у політичному порядку денному. Усе більше актуальними проблемами визнається соціальне відчуження і збереження високого рівня безробіття. Залишається на тривожному рівні бідність, спостерігається сплеск расової нетерпимості.

Майбутнє як соціальної держави має вирішальне значення не тільки для європейського суспільства, але буде також визначати життєздатність безпосередньо ЄВС. Одним з найважливіших у межах політики ЄВС є питання про те, як узгодити в умовах усе більш інтегрованої макроекономічної політики, з одного боку, широкий спектр специфічних соціальних потреб держав-членів ЄС, та з іншого – обмеженість політичних інструментів на рівні ЄС.

Хоча доктрина субсидіарності передбачає, що держави-члени ЄС

повинні й надалі брати на себе відповідальність за основну частину соціальної політики, багато запитань про те, які зміни необхідно здійснити у фінансовому управлінні та соціальному забезпеченні відповідно до вимог політики ЄВС, залишаються без відповіді. Це призвело до певних побоювань, що ЄВС буде мати руйнівні соціальні наслідки. Неврахування належним чином проблем соціального захисту може бути результатом відсутності відповідних інструментів у межах ЄВС. Як такий інструмент можна запропонувати використання різних форм стабілізаційних схем, які б діяли через систему соціального захисту. Можливим є також запровадження соціальних прав запозичення на зразок фінансових прав, розроблених МВФ для підтримки ліквідності, які дозволять країнам подолати тимчасові сплески попиту на соціальний захист.

Отже, очевидним є той факт, що держави-члени ЄС мають намір зберегти відповідальність за розробку, організацію і фінансування їх власних систем соціального захисту. Тому повна гармонізація цих систем є не тільки малоімовірною, але й політично дуже вразливою. Але Союз повинен сприяти зближенню політики членів-держав у сфері соціального захисту та пошуку механізмів, які можуть сприяти підвищенню ефективності його фінансового забезпечення.

УДК 336.02

Шевчук Костянтин Дмитрович,
аспірант кафедри фінансів,
*ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»*

ДЕТІНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: ОЦІНКА СТРАТЕГІЧНИХ ПЕРСПЕКТИВ

У 2013–2017 рр. Україна зіштовхнулася з цілим рядом проблем, кумулятивний деструктивний ефект впливу яких ставить під загрозу її подальший розвиток. Цілком об'єктивно, що економічна політика сучасного етапу є відображенням суттєвих диспропорцій у політичній та соціальній сферах. Разом з тим не треба забувати, що наявні проблеми не виникли щойно, а стали цілком прогнозованим наслідком непослідовності та фрагментарності економічних реформ в Україні доби незалежності.

Можна довго сперечатися щодо причин та факторів таких процесів, проте очевидно, що жодну зі стратегічних економічних реформ не було реалізовано швидко та ефективно. Реформістські зусилля у будь-якій сфері стикаються з відвертим популізмом вітчизняних політиків, консерватизмом частини громадян, лобізмом зі сторони провідних фінансово-промислових груп. Приклади можна наводити доволі довго – зокрема, приватизація, земельна реформа, реформа енергосектору тощо.

У цьому самому контексті потрібно розглядати і боротьбу в Україні з тіньовою економікою. Загалом офіційні дані щодо цього питання є невтішними – за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України рівень тіньової економіки становить 35 % від офіційного ВВП [1]. Однак, серед науковців та в експертних колах такі дані сприймаються скептично, а розмір тіньової економіки інколи оцінюються навіть у 45 – 50 % від ВВП. Загальновизнаним протягом десятиліть залишається той факт, що тіньова економіка є однією із найбільших загроз економічному розвитку

України [2], зокрема :

– збереження високого рівня тінізації фінансових потоків загрожує досягненню цілей стабілізації державного бюджету та знижує потенціал реформування фінансової системи;

– неформальна зайнятість і тінізація заробітних плат є ризиком стабілізації державного бюджету та досягнення цілей реформування системи пенсійного страхування;

– тінізація земельних відносин перешкоджає формуванню ефективних механізмів управління ринком землі у контексті земельної реформи.

На наш погляд, у питанні детінізації фінансових потоків в Україні потрібно особливу увагу приділити фінансовому ринку в цілому та ринку фінансових послуг зокрема. Аналіз сучасного стану дає можливість зробити висновок, що відсутні ефективні інституційні механізми, які б сприяли виведенню потоків ринку фінансових послуг з тіні. Зокрема, необхідно звернути увагу на таке:

1. Домінування неорганізованого ринку в торгівлі фінансовими інструментами. Так, за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, у 2016 році капіталізація вітчизняного ринку становила лише 19,6 млрд грн, що суттєво нижче показника абсолютної більшості ринків країн з «транзитивними» економіками. Водночас обсяг торгів на організованому сегменті становив у 2016 році лише 13–17 % від усього показника торгівлі, у 2016 році – 236,9 млрд грн, що на 17,2 % менше від попереднього періоду [3].

2. Слабка ефективність регуляторних заходів, спрямованих на боротьбу з маніпулятивними угодами на ринку цінних паперів. Тільки останнім часом спостерігається прогрес щодо цього, проте значна кількість таких угод залишається поза увагою регуляторів.

3. Відсутність на вітчизняному ринку окрім сегмента банківських депозитів) тих фінансових послуг, на які б було сформовано стійкий попит з

боку індивідуальних інвесторів. Зокрема, від страхувальників-фізичних осіб протягом I-III кварталів 2016 р. надійшло 9 469,6 млн грн (38,1%) валових страхових премій, за цей самий період частка валових страхових премій зі страхування життя становила лише 8,0 % від загального обсягу (в абсолютному вимірі 1 987,2 млн грн); внески членів кредитних спілок на депозитні рахунки становлять 839,7 млн грн; частка фізичних осіб у вартості чистих активів найбільш потужних венчурних інститутів спільного інвестування – трохи більше 7 % [4;5].

4. Існування ряду «кептивних» фінансових установ, які функціонують переважно для обслуговування інтересів окремих бізнес-структур, а не для реальної конкуренції на ринку. Зокрема, загальновідомою є проблема на страховому сегменті, коли перестраховування використовується з метою мінімізації оподаткування.

5. Криза в банківському секторі, який протягом тривалого часу домінував у вітчизняній фінансовій системі. Як наслідок, суттєво впала довіра з боку різноманітних економічних агентів як до банківських установ, так і до фінансових інституцій.

Отже, зазначимо, що у середньостроковій перспективі вітчизняній ринок фінансових послуг потрібно розглядати в контексті детінізації вітчизняної економіки. На наше переконання, держава повинна першочергово створити передумови для активізації інвестиційної діяльності домогосподарств на ринку фінансових послуг. Таким чином вдасться вивести значну частину тіньових ресурсів та сприяти розвитку економіки. Разом з тим вирішення таких завдань є комплексною проблемою і передбачає також актуалізацію податкових підходів до оподаткування індивідуальних інвестицій на ринку фінансових послуг.

Список використаної літератури

1. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні [Електронний ресурс]

/ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=...=TendentsiiTinovoiEkonomiki>

2. Тищук Т. А. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доповідь / Тищук Т. А., Харазішвілі Ю. М., Іванов О. В.; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 96 с.

3. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-грудня 2016 року [Електронний ресурс] / НКЦПФР. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics>

4. Огляд ринків [Електронний ресурс] / Нацкомфінпослуг – Режим доступу : <http://www.nfp.gov.ua>.

5. Квартальні та річні огляди ІСІ [Електронний ресурс] / Українська асоціація інвестиційного бізнесу. – Режим доступу : <http://www.uaib.com.ua>

СЕКЦІЯ II
ФІСКАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

УДК 347.73

Білецька Ганна Миколаївна,
к.ю.н., провідний науковий
співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

**ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО АУДИТУ:
СУТНІСТЬ ТА ВИЗНАЧЕННЯ**

На сьогодні інформаційні технології охопили практично всі сфери людського життя та стали основним фактором технологічного та суспільного розвитку. Тому в умовах проблематичності формування достатньої податкової складової доходів бюджету та необхідності у скороченні рівня тіньової економіки особливої ваги набуває вжиття фіскальними органами заходів щодо підвищення ефективності податкового контролю за всім масивом господарських операцій, які здійснюються платником податків. Оскільки одним з найефективніших методів контролю з боку фіскальних органів є податковий аудит (податкова перевірка), доцільною є активізація процесу впровадження електронних перевірок на основі сучасних світових напрацювань та відповідного програмного забезпечення, що сприятиме вдосконаленню дотримання суб'єктами господарювання податкового законодавства та істотно заощадить кошти і час як фіскальних органів, так і платників податків [1].

Варто зазначити, що функції та завдання, які ставляться перед податковими підрозділами щодо здійснення ними аудиту, детально висвітлені в науковій літературі. Так, Л. В. Дікань [2] пише, що аудиторський

контроль проводиться не тільки незалежними аудиторами, фірмами, але й аудиторськими підрозділами державних фіскальних органів. Н. Б. Гусак та Ю. Д. Гусак [3] стверджують, що суб'єкти податкового аудиту – це посадові особи контролюючих органів, уповноважених на проведення податкового аудиту, платників податків, платежів до бюджетів усіх рівнів та державних цільових фондів, які є об'єктами податкового аудиту.

Крім того, досить широко представлені наукові видання [2, с. 37; 4; 5], що містять визначення терміна «податковий аудит». У них здебільшого податковий аудит ототожнюється з податковою перевіркою та визначається як процесуальні дії контролюючих органів щодо контролю за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою сплати фіскальних платежів, а також за дотриманням законності операцій, пов'язаних з одержанням доходів і здійсненням розрахунків.

Доцільно звернути увагу на те, що поняття “податковий аудит” широко використовується у практичній діяльності контролюючих органів та суб'єктів підприємницької діяльності, але в нормативно-правових актах України переважно застосовується поняття «податкова перевірка».

На сьогодні проведення податкового аудиту та складання висновків за його результатами є найбільш складним аспектом взаємин між платником податків і контролюючим органом. Тому все більшої актуальності набуває впровадження електронного аудиту (електронних перевірок) як еволюційної форми перевірки суб'єкта господарювання контролюючими органами.

Потрібно зазначити, що електронний аудит інформаційної бази насамперед спрямований на перевірку правильності і повноти відображення у відповідних регістрах податкового обліку, фінансової звітності аналітичних та облікових даних. Але водночас предметом електронного податкового аудиту також, крім зазначених вище електронних документів, є декларації,

розрахунки зі сплати податків, зборів, інші документи фінансово-господарської діяльності.

Методами електронного податкового аудиту є способи перевірки, зіставлення, що застосовуються завдяки відповідному програмному забезпеченню (FCL, SESAM, SAF-T та ін.) аудитором обліково-звітної, нормативно-організаційної електронної документації з подальшим акумулюванням та обробкою фактичних даних, відповідним результатом, що відображає законність джерел, обсяги доходів та витрат платника податків, інформацію щодо нарахування і сплати фіскальних платежів та формуванням оцінки, висновків щодо стану виконання платником зобов'язань перед державою. Неюбхідно зазначити, що електронна перевірка (аудит) електронних баз даних, пов'язаних з обчисленням та сплатою фіскальних платежів щодо дотримання податкового, митного, валютного та іншого законодавств, спрямована насамперед на виявлення та усунення неточностей (помилки) щодо нарахування та сплати податків зборів та платежів.

Підсумовуючи зазначене, можна стверджувати, що на сьогодні для активного впровадження електронних перевірок необхідно провести певні законодавчі та організаційні заходи, зокрема внести відповідні зміни до нормативно-правової бази, вибрати відповідне програмне забезпечення, підготувати методологічну основу для проведення електронних перевірок (підготовка спеціальних тестів і методичних посібників щодо застосування е-аудиту з урахуванням галузевої специфіки платника фіскальних платежів: нафтового, банківського секторів, сфери торгівлі, що дозволить оцінити специфічність кожної сфери та характер роботи в них е-аудиту).

Також доцільно зазначити, що користь від практичного впровадження електронних перевірок у діяльність фіскальних органів визначається не тільки найбільш питомою вагою донарахувань податкових платежів відносно інших видів перевірок, але й за правильністю нарахування та сплатою

податків суб'єктом господарювання у майбутньому завдяки своєчасному усуненню виявлених помилок.

Список використаної літератури

1. Білецька Г. М. Щодо впровадження електронного аудиту: світові та вітчизняні тенденції / Г. М. Білецька, Н. Л. Ковтунович // Інформаційне суспільство : технологічні, економічні та технічні аспекти становлення : матеріали Міжнародної інтернет-конференції, 2 березня 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.konferenciaonline.org.ua/arhiv-konferenciy/arhiv-konferenciy02-03-2017>
2. Дікань Л. В. Контроль і ревізія : навч. Посібник / Дікань Л. В. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 245 с.
3. Гусак Н. Б. Контроль податкових органів за діяльністю підприємств : навч. посіб. для вищ. навч. закладів. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 319 с.
4. Податковий аудит : навч. посіб. / [ред.: В. А. Онищенко, А. О. Чугаєв.] – Ірпінь : Академія ДПС України, 2003. – 396 с.
5. Шимків А. Англо-український тлумачний словник економічної лексики / Шимків А. – К. : 2004. – 429 с.

УДК 336.2

Борейко Наталія Миколаївна,
к.е.н., старший науковий
співробітник,
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ У ВИЯВЛЕННІ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ З ОЗНАКАМИ РИЗИКУ

Упродовж тривалого часу у світі значна увага фіскальних органів приділяється виявленню платників податків з ознаками ризику. Дослідження

практики країн з розвиненою економікою свідчить, що досягти значних успіхів з вирішення даної проблематики вдається, зокрема, завдяки застосуванню сучасних інформаційних технологій та розробці спеціальних програмних продуктів, які здійснюють аналіз інформації із зовнішніх джерел та внутрішніх систем фіскальних відомств за значною кількістю показників і відсортовують платників податків за групами ризику (високий, середній та незначний). Наприклад, високий рівень виявлення платників з ознаками ризику сформований у Нідерландах, Ірландії, Швеції, Великій Британії тощо. Оскільки Україною взято курс на євроінтеграцію, досвід цих країн є надзвичайно корисним для вітчизняної практики управління податковими ризиками.

Відповідно до Податкового кодексу України податковий ризик визначається як імовірність недекларування (неповного декларування) платником податків податкових зобов'язань, невиконання платником податків іншого законодавства, контроль за яким покладено на органи державної фіскальної служби [1].

В Україні органи фіскальної служби здійснюють постійний аналіз податкових ризиків підприємств у розрізі запровадженої класифікації суб'єктів господарювання за категоріями та ступенями ризику несплати податків.

Критерії відбору та класифікації суб'єктів господарювання здійснюються за такими категоріями: «вигодонабувач», «транзитер», «податкова яма», «сплячі», «суб'єкт господарювання, що не звітує», «новостворений». Зокрема, до категорії «вигодонабувач» потрапляють суб'єкти господарювання, у яких формування податкового кредиту відбувається за рахунок підприємств-«транзитерів» та підприємств-«податкових ям». До категорії «податкова яма», відповідно, відносять суб'єктів господарювання, які не подали податкову декларацію або їх

декларація визнана неприйнятною, а також ті, у яких виявлено розбіжності між податковим кредитом та податковими зобов'язаннями у понад 1 млн грн. У свою чергу, до категорії «транзитери» потрапляють суб'єкти господарювання, у яких податковий кредит дорівнює податковим зобов'язанням або відрізняється на 2 %, а обсяг оподатковуваних операцій (відповідно до декларації з ПДВ), включаючи суму ПДВ, за останній звітний місяць становить понад 1 млн грн або виявлено різке збільшення податкового кредиту у понад 1 млн грн тощо.

Основними критеріями, згідно з якими суб'єкти господарювання потрапляють до категорії «сплячі», є реєстрація таких суб'єктів господарювання платниками ПДВ, однак за попередні три місяці обсяг реалізації та придбання товарів (робіт, послуг) такими суб'єктами сягає менше 1000 грн за місяць.

До категорії «суб'єкт господарювання, що не звітує» відносять суб'єктів господарювання, які зареєстровані платниками ПДВ, але протягом останніх трьох місяців не подавали звітність з ПДВ до фіскальних органів відповідно до вимог Податкового кодексу України.

До категорії «новостворений» належать суб'єкти господарювання, які здійснили первинну реєстрацію як платники ПДВ протягом останніх трьох місяців [2]. Органи фіскальної служби здійснюють моніторинг та коригування «станів» суб'єктів господарювання – платників податків з метою здійснення своєчасного оперативного реагування та прийняття рішень щодо доцільності проведення позапланових перевірок.

Завдяки застосуванню ризик-орієнтованої системи в податковому адмініструванні фіскальні органи додатково залучають до бюджету значні суми коштів. Так, у 2016 р. контролюючими органами проведено понад 3,6 тис. планових та понад 14,8 тис. позапланових перевірок юридичних осіб (результати яких узгоджено), за результатами яких загальна сума

донарахувань податкових зобов'язань за актами перевірок, що підлягає погашенню, становила близько 6 103,4 тис. грн [3]. За два місяці 2017 р. органами фіскальної служби проведено понад 600 планових та понад 1,5 тис. позапланових перевірок юридичних осіб (результати яких узгоджено).

За результатами проведених контрольних-перевірочних заходів загальна сума донарахувань податкових зобов'язань за актами перевірок, що підлягає погашенню станом на березень 2017 р. становила понад 1 263 тис. грн [4].

Залучення до оподаткування суб'єктів господарювання, віднесених до групи ризику, шляхом сплати такими суб'єктами задекларованих податкових зобов'язань сприяє забезпеченню стабільного й рівномірного наповнення бюджетів усіх рівнів.

Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

2. Відпрацювання ризикових платників податків – як не бути «сплячим суб'єктом господарювання» чи «транзитером»? Критерії класифікації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://adminpozov.blogspot.com/2015/02/blog-post_20.html

3. Основні показники контрольних-перевірочної роботи Департаменту аудиту за січень-грудень 2016 року // Показники роботи Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robot/>

4. Інформація щодо контрольних-перевірочної роботи юридичних осіб (січень-лютий 2017 р.) // Показники роботи Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robot/>

УДК 336.225.67

Брехов Сергій Сергійович,
к.е.н., завідувач відділу НДІ
фіскальної політики,
*Університет державної
фіскальної служби України*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ПОСТМИТНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Постаудит посідає важливе місце при застосуванні системи управління ризиками в митній справі та є головним елементом подальшого підвищення ефективності діяльності митних органів. Постмитний аудит, як визначено у проекті Концепції реформування державної митної справи, має стати формою співпраці з суб'єктами ЗЕД, що насамперед дозволяє істотно скоротити терміни митного оформлення товарів та відпрацьовувати митні ризики після митного оформлення. Митний постаудит потребує детальний аналіз інформації та супровідної документації після того, як товар потрапив у країну. Він може здійснюватися у різних формах: – від випадкових перевірок для визначення рівня дотримання митного законодавства окремим суб'єктом ЗЕД до регулярних перевірок, зосереджених на певних компаніях, групах компаній або галузях промисловості.

Постмитний аудит в Україні є відносно новою формою митного контролю, що, урахувуючи перманентний стан трансформації вітчизняної митної справи, реорганізації митних органів, еволюції міжнародних стандартів, потребує перегляду інституційно-організаційних, нормативно-правових та якісно-методологічних складових його здійснення.

Процес митного контролю насамперед потребує стандартизації та дотримання міжнародно-правових норм, особливо відображених у конвенціях, розроблених ВМО, однією з яких на сьогодні є Кіотська конвенція. Також, з огляду на євроінтеграцію, орієнтирами для імплементації стандартів з постмитного аудиту є: Митний кодекс ЄС 1992 р.;

модернізований Митний кодекс ЄС 2008 р.; Митний кодекс ЄС 2013 р.; Посібник з постмитного аудиту ВМО (WCO – Guidelines for Post clearance Audit, 2012); Посібник з митного аудиту ЄС (EU – Customs Audit Guide, 2007); технічні примітки ВМО до постмитного аудиту (UNCTAD Technical Note 5 Post clearance audit, 2008); Митні стандарти ЄС (Customs Blueprints); інші нормативні акти ЄС, що визначають стандарти проведення постмитного аудиту на рівні Європейського Союзу.

Зокрема, розділ 14 «Постмитний контроль та аудит» (Blueprint 14. Post-clearance control and audit), що входить до збірки митних стандартів ЄС «Шлях до покращання якості митних послуг» (Customs blueprints. Pathways to better customs), визначає основні стратегічні завдання створення ефективної та результативної служби митного постаудиту та контролю: розробка універсальної правової бази, яка надавала б митному органу необхідні повноваження для ефективного і раціонального проведення митного постаудиту та контролю; створення організаційної структури, яка дозволяла б аудиторам та їх керівникам виконувати свої обов'язки максимально ефективно; формування системи управління аудитом, яка б гарантувала проведення результативних, високоякісних перевірок із застосуванням відповідних методів і передбачала створення програми забезпечення якості, що дозволяла б здійснювати аудит відповідно до необхідних стандартів; розробка національного плану аудитів, у якому передбачаються як короткострокові, так і довгострокові заходи, що впливають із пріоритетів, оснований на аналізі ризиків; розробка стратегії підготовки, яка забезпечувала б отримання аудиторам та керівниками всіх необхідних знань і навичок для планування і виконання своїх обов'язків.

Підвищення ефективності постмитного аудиту в Україні, наближення його до міжнародних стандартів, крім інституційного розвитку, вимагає забезпечити розвиток його функціональних складових, пов'язаних з його

організацією та управлінням, безпосереднім виконанням та реалізацією його результатів. Відповідно, з метою подальшого дослідження, можна визначити основні елементи, що забезпечують функціонування механізмів постмитного аудиту:

– у контексті управлінської складової – моніторинг за переміщенням товарів через митний кордон України та діяльністю суб'єктів ЗЕД, система ризиків для відбору потенційних об'єктів перевірок постмитного аудиту, процеси організації перевірок та управління ризиковими ситуаціями, розробка критеріїв ефективності постмитного аудиту та аудиту його ефективності;

– за виконавчою складовою – вимоги та стандарти якості до актів перевірок, порядок взаємодії з платниками податків при організації та під час перевірок, порядок проведення зустрічних звірок, аудиторські програми для різних категорій аудиту, методик проведення перевірок, отримання та обмін інформацією, взаємодія з правоохоронними органами та з митними органами інших країн;

– у частині реалізації результатів постмитного аудиту – система відповідальності за порушення митного законодавства, коригування ВМД, інструментів та процедур узгодження результатів перевірок та притягнення порушників до відповідальності.

Відповідно, аналіз системи постмитного аудиту в зазначених аспектах дозволив поетапне та комплексне визначення його проблематики та виокремлення відповідних заходів з його вдосконалення, у т. ч. за рахунок адаптації міжнародних стандартів у вітчизняну практику постмитного аудиту.

У межах ННТР «Розвиток механізмів постмитного аудиту в Україні», що здійснюється НДІ ФП Університету ДФС України, визначено такі проблемні аспекти розвитку вітчизняної системи постмитного аудиту:

1. У Митному кодексі визначено сутність, підстави та порядок проведення органами доходів і зборів документальних перевірок (планових виїзних, позапланових виїзних та невиїзних) (ст. 345–355), які частково враховують методологію сучасного митного постаудиту. Проте безпосередньо у Митному кодексі визначення терміна «митний постаудит» відсутнє, що унеможлиблює встановлення його (МК) відповідності чинним міжнародним стандартам ВМО та ЄС у частині здійснення митного постаудиту.

Крім того, у Митному кодексі України не врахована така основна особливість проведення митного постаудиту, як аналіз баз даних суб'єктів ЗЕД, діяльність яких є об'єктом митного постаудиту (стандарт 6.10), що ускладнює процес здійснення митного постаудиту та забезпечення його інфраструктури.

2. Наразі у законодавстві України не імплементовані належним чином положення основних міжнародних стандартів стосовно здійснення митного постаудиту, що ускладнює практичну реалізацію його механізмів.

Тому, з урахуванням зазначеного вище, доцільним є розроблення окремого нормативного акта (або відповідної Методики) щодо проведення митного постаудиту та основних його етапів, що відповідають чинним міжнародним стандартам, які враховували б основні сфери митного постаудиту, визначені у стандартах ЄС, та положення стандартів 6.6, 6.7 та 6.10 Додатка 6 до Кіотської конвенції.

3. Застосування та поєднання різних форм митного контролю викликають потребу у розробці системи відбору підприємств для здійснення перевірочних заходів після митного оформлення на базі системи аналізу та управління ризиками. В Україні використовується Автоматизована система управління ризиками (АСУР), яка містить сукупність програмно-інформаційних комплексів, що забезпечують ефективне функціонування

системи управління ризиками під час митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів. Проте дана система (АСУР) не передбачає виокремлення специфічних ризиків для відбору потенційних об'єктів перевірок у межах постмитного аудиту, а результати таких перевірок не впроваджуються до цієї системи у вигляді нових ризиків.

Таким чином, існує нагальна необхідність в оновленні процедур застосування системи управління ризиками. Першим етапом даного процесу має стати визначення переліку ризиків, їх індикаторів та порядку їх визначення, що необхідні для визначення ризикових об'єктів у митній сфері та управління ризикованими ситуаціями.

4. Специфіка митної справи вимагає особливих знань та навичок у частині проведення документальних перевірок суб'єктів ЗЕД щодо правильності оформлення та сплати митних платежів при переміщенні товарів через митний кордон України. При цьому об'єктом перевірки може виступати контрактна операція, а не вся фінансово-господарська діяльність платника податків за певний період. Це відповідним чином вимагає врахування зазначеної специфіки при організації та проведенні документальних перевірок, розвитку їх методичного та методологічного забезпечення, здійсненні інформаційної підтримки, організаційного супроводження управління митними ризиками окремим підрозділом служби аудиту на рівні ДФС України.

5. Особливості, підходи до організації та проведення перевірок постмитного аудиту можуть відрізнятися для різних категорій аудиту. Наприклад, аудит імпортера/експортера, аудит митної вартості, аудит вільних економічних зон, аудит митного брокера, аудит декларації перевізника. Це визначає різні програми аудиторських перевірок. Тому існує нагальна необхідність в оновленні таких програм з відповідною розробкою методичних рекомендацій з проведення перевірок.

6. У деяких випадках альтернативою документальної перевірки або її доповненням на етапі попереднього аудиту, відповідно до Кіотської конвенції, може слугувати опитувальник (анкета), що стосується організаційної структури, угод, товарів, форм оплати, вартості, вироблених товарів, джерел і постачань. На сьогодні її форма, зміст та порядок використання не передбачені чинним вітчизняним законодавством.

7. Визначено, що недостатня увага приділяється міжнародному співробітництву з митними адміністраціями інших країн, міжнародними організаціями, європейськими митними інститутами. Потребують також перегляду та вдосконалення процеси координації та комунікації з іншими відомствами у правоохоронній, контролюючих сферах, з огляду на процеси реорганізації, що мали місце як у митних органах, так і інших державних інституціях.

8. Доведено потребу у розвитку вітчизняної практики оцінки митної вартості товарів відповідно до кращої світової практики – Customs Valuation Compendium, Customs Valuation Encyclopedia, що у кінцевому підсумку має підвищити ефективність постмитного аудиту та доказовість результатів документальних перевірок.

9. Окремого врегулювання потребує питання планування аудиторської діяльності, що має передбачати проведення достатньої кількості аудиторських перевірок для забезпечення профілактичного ефекту на тих суб'єктів ЗЕД; наявності достатньої кількості працівників для організації та проведення пост митного аудиту та забезпечення їх кваліфікації.

10. Визначено необхідність у перегляді системи відповідальності за порушення правил та переміщення товарів через кордон на засадах прозорості та справедливості, примусу учасників ЗЕД на дотримання митного законодавства, у т. ч. у частині збереження та подальшого надання

документів за зовнішньоекономічними операціями після митного оформлення товарів на вимогу контролюючого органу .

Таким чином, вирішення проблематики постмитного аудиту в межах реформування митної справи істотно підвищить ефективність адміністрування митних платежів в Україні, створить передумови до спрощення митних процедур та покращання сервісного обслуговування суб'єктів ЗЕД.

УДК 336.02

Дейнека Вікторія Феліксівна,
завідувач відділу НДІ фіскальної
політики,

Шкуренко Наталія Григорівна,
науковий співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

РОЛЬ КЕРІВНИКА У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ДФС УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

В основу фіскального механізму регулювання економічного розвитку в Україні покладено механізм податкового регулювання, що означає втілення сукупності організаційно-правових норм, принципів, методів і форм, суб'єктів і об'єктів державного регулювання податкових відносин за допомогою системи різноманітних інструментів з метою забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства.

Вітчизняні вчені під податковим регулюванням розуміють заходи непрямого впливу на економічні й соціальні процеси шляхом зміни виду податків, податкових ставок, встановлення податкових пільг, підвищення або зниження загального рівня оподаткування, відрахувань до бюджету [1].

Зазначимо, що основним завданням податкової політики країни є забезпечення фінансовими ресурсами потреб держави для виконання покладених на неї функцій. Досягнення зазначених цілей досить складне завдання, що потребує запровадження оптимальної структури податкової системи, чіткого визначення елементів оподаткування, контролю за правильністю, повнотою, своєчасністю сплати до бюджету [2].

Проте прояви корупції призводять до розмивання бази оподаткування і виведення прибутків із-під оподаткування, нівелюють заходи щодо боротьби з шахрайством і ухиленням від сплати податків тощо.

Ураховуючи той фактор, що корумпованість українського суспільства – одна з перешкод на шляху інтеграції України з європейським простором, питання ефективної протидії корупції перебуває у центрі уваги української та світової наукової спільноти.

Провідні наукові установи України тривалий час досліджують корупцію в Україні не лише як певний вид злочинної діяльності, а як соціальне явище, що має складну природу й особливу динаміку розвитку, яка негативно впливає на всі сфери суспільного життя: політику, економіку, управління, соціальну та правову сферу, громадську свідомість, створюючи реальну загрозу національній безпеці розвитку держави [3].

Подолання корупції в органах ДФС є одним із першочергових завдань українського суспільства, оскільки наявні прояви корупції негативно впливають на рівень надходжень грошових коштів до державного бюджету, на ефективність діяльності фіскальних органів, їх рейтинг, взаємовідносини з платниками податків тощо.

Проблема корупції в органах Державної фіскальної служби України постала ще у перші роки незалежності та потребувала негайного вирішення, оскільки демократичні та економічні процеси, які відбувалися у молодій

державі, вимагали значно більшого, ніж раніше, бюджетного фінансування та, відповідно, збільшення податкових надходжень до державного бюджету.

Нормальне функціонування національної податкової системи на той час ускладнювалося розмаїтістю формальних і неформальних податкових відносин, які охоплювали такі сфери діяльності, як розробка й ухвалення законодавчих та нормативно-правових актів, виконання платниками податків покладених на них обов'язків нарахування і погашення податкових зобов'язань, адміністрування податків і зборів, податковий контроль, протидія корупції в органах податкової системи, оперативно-розшукова та кримінально-процесуальна діяльність підрозділів податкової міліції тощо.

Боротьба з корупцією в системі податкових відносин регулюється національним антикорупційним законодавством та вимогами відповідних підзаконних нормативно-правових актів. Реформоване останнім часом антикорупційне законодавство України, як в цілому в державі, так і в діяльності фіскальних органів, має переважно превентивний характер і орієнтоване на створення ефективних механізмів попередження корупції.

Для досягнення цілей з мінімізації кількості корупційних правопорушень у Державній фіскальній службі України необхідною умовою є формування правових засад відомчої антикорупційної політики, зокрема забезпечення керівництвом нетерпимості до корупції. Основним завданням керівництва службою має бути активне формування високої культури особистої відповідальності, професійної етики, чесності та сумлінного ставлення співробітників до виконання службових обов'язків. Необхідність у боротьбі з корупцією має підкреслюватися на вищому рівні керівництвом центрального та територіальних органів доходів і зборів. Керівники мають публічно підтримувати антикорупційну політику держави та відомства, на особистому прикладі демонструвати своє негативне ставлення до проявів корупції та вживати вичерпних заходів для її викорінення.

Розглядаючи проблематику запобігання корупції в державній фіскальній службі України, ми прийшли до висновку, що у процесі запобігання корупції в органах доходів і зборів поряд з іншими важливими чинниками, які забезпечують довіру до служби, не останнє місце посідає керівництво і лідерство.

Ділова репутація керівника, його нульова толерантність до корупції, особистий приклад та конкретні дії щодо її запобігання є важливими умовами зменшення рівня корупції у податкових відносинах. Роль керівника має вирішальне значення і для формування у підлеглих співробітників правової самосвідомості, законослухняності, особистої відповідальності, професійної етики та чесності при виконанні ним своїх службових обов'язків.

Підвищення прозорості дій фіскальної служби, які спрямовані на упередження та запобігання корупції, є життєво необхідним для побудови дієздатної і ефективної структури антикорупційної моделі у Державній фіскальній службі України.

Список використаної літератури

1. Податковий менеджмент : навч. посіб. / [Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Кізіма А. Я., Карпова В. В.]. –Київ : Знання, 2008. – 525 с.
2. Клепанчук О. Ю. Роль фіскальної політики как інструмента регулювання економіки / О. Ю. Клепанчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. Вип. 24.5. – С. 251.
3. Дейнека В. Ф. Організаційно-правові аспекти протидії корупції в системі органів управління зарубіжних країн / В. Ф. Дейнека, І. А. Шавло // Фінансове право. – 2015. № 2. – С. 57–60.

УДК 336.225.6: 351.713 (477)

Долгий Олександр Олександрович,
д.ю.н., с.н.с.,

головний науковий співробітник
НДІ,

*Національна академія прокуратури
України;*

Долгий Олександр Андрійович,
головний науковий співробітник

НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України;*

Зоря Олег В'ячеславович,
начальник відділу військової
прокуратури,

Центральний регіон України

ФІСКАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Дослідженню проблемних аспектів функціонування фіскального механізму присвятили свої роботи В. Андрущенко, І. Канцур, А. Крисоватий, В. Мельник, В. Опарін, С. Синиця, В. Федосов, Т. Фурса, С. Юрій та ін. Зазвичай фіскальний механізм розглядається як функціонуючі в сукупності бюджетний і податковий механізми. Наприклад, І. Канцур – автор одного із останніх досліджень фіскального механізму, обґрунтовує таке його трактує його в контексті розвитку соціальної сфери; розглядаючи як «...сукупність бюджетного та податкового механізмів, які перебувають у постійному взаємозв'язку та взаємозалежності, що забезпечує процеси розподілу та перерозподілу бюджетних коштів між державою, господарюючими суб'єктами та населенням на користь розвитку соціальної сфери» [1, с. 148]. В. Тропіна, у свою чергу, визначає фіскальний механізм як форму реалізації суспільних фінансів, які є інструментом регулювання соціальних процесів у суспільстві, трактуючи цей механізм «...як сукупність економіко-організаційних і правових форм та методів управління суспільними

фінансами з метою досягнення загальноекономічних та соціальних цілей» [2, с. 78]. Звернемо увагу на присутність правової складової у визначенні фіскального механізму, що розглядається.

За загальноусталеним розумінням, категорія «право» виступає необхідним знаряддям державного управління, гарантією законності, у тому числі й у сфері податкової діяльності, а також формою реалізації державної політики, зрозуміло, і фіскальної. Право охоплює всі найважливіші сфери суспільного життя і розглядається як система загальнообов'язкових соціальних норм, що охороняються силою держави [3, с. 272]. У свою чергу, сила передбачає примус, що також відповідним чином характеризує дію фіскального механізму.

На наш погляд, виділення в теорії управлінського аспекта фіскального механізму цілком виправдано підкреслює його правову складову. Остання формує спеціальні – правові – умови ефективного функціонування фіскального механізму, недодержання яких надає в такому разі підстави сумніватися в його дії саме як фіскального. Вважаємо, що обов'язковою тут є умова законності, неухильного додержання її режиму. Звідси – одне із головних завдань застосування фіскального механізму: забезпечити в процесі його функціонування режим законності у взаємопов'язаних сферах – бюджетній та податкової діяльності.

Розглядаючи таку умову правового характеру, як законність, зазначимо, що діяльність платників податків, на яку поширюється дія фіскального механізму та яка спирається на норми чинного податкового законодавства, відіграє важливу, якщо не визначальну, роль у наповненні бюджетів – державного і місцевих. Сумлінні платники податків формують позитивну іміджеву атмосферу й інвестиційну привабливість України, а показники їхньої фінансово-господарської діяльності характеризують

тенденції розвитку та економічний стан держави, стан додержання режиму законності у сфері господарювання, податковій діяльності.

І навпаки, недодержання закону як платниками податків, у діяльності яких, крім кримінальних, набули також поширення схеми ухилення від сплати податків з використанням прогалин податкового законодавства (так звана оптимізація), так і податківцями, у середовищі яких, серед іншого, мають місце прояви корупції – головного руйнівного фактора режиму законності у сфері податкової діяльності, суттєво гальмує функціонування фіскального механізму, та, як наслідок, спричиняє значні збитки державі, її фінансовим інтересам.

Проілюструємо сказане показниками управління діяльністю щодо погашення податкового боргу. Скористаємося для цього «Звітом про результати аудиту ефективності виконання повноважень органами державної влади по забезпеченню погашення податкового боргу та попередження його зростання», що 28.02.2017 розглянутий Колегією Рахункової палати України, відомості про засідання якої оприлюднені на її офіційному веб-сайті.

Отже, станом на 01.01.2017 р. сума податкового боргу в Україні сягнула 59 млрд грн. Якщо порівняти її з Державним бюджетом України на 2017 р., то це – 8,2 %. Порівняємо ще суму податкового боргу з дефіцитом Пенсійного фонду України, який, становить близько 142 млрд грн: податковий борг дорівнює 41,5 % суми дефіциту Пенсійного фонду.

Негативно оцінюючи діяльність органів фіскальної служби за цим напрямом у 2014–2016 рр., аудиторі вказують на 15,8 млрд грн податкового боргу, що був списаний у цей період як безнадійний; зростання у два рази кількості податкоплатників-боржників; неефективність роботи з примусового погашення податкового боргу; викриті випадки неналежного виконання податківцями посадових обов'язків, службової недбалості та ін.

Усе це негативно впливає на ефективність функціонування фіскального механізму. Зрештою, протиправна поведінка платників податків, а також осіб, на яких, як на працюючих у системі ДФС України, покладено виконання певних службових обов'язків, з додержання вимог закону, посадових інструкцій та які свідомо нехтують ними, руйнує засади законності у сфері податкової діяльності та гальмує і значно знижує ефективність дії фіскального механізму, завдаючи значної шкоди [4, с. 128]:

- додержанню вимог нормативно-правових актів, які регулюють грошові надходження до державного та місцевих бюджетів;
- регламентованим нормами права процедурам і операціям, що відбуваються у сфері податкової діяльності;
- своєчасному і повному виконанню суб'єктами господарювання податкового обов'язку;
- достатньому задоволенню потреб держави і територіальних громад у грошових коштах тощо.

Необхідність у подальшому вдосконаленні правових засад функціональної активності суб'єктів (учасників) правовідносин, що виникають у сфері податкової діяльності, приведення їх до міжнародних вимог та задекларована трансформація фіскального відомства у сервісну службу зумовлюють наукову і прикладну значимість подальших досліджень проблеми вдосконалення правового гарантування державою ефективного функціонування фіскального механізму на засадах законності.

На наш погляд, особливо важливим завданням при цьому виступає наукове обґрунтування визначення розумного балансу при застосуванні сервісної та силової (примусової) функціональних складових реалізації фіскального механізму, такого їх оптимального поєднання, що дасть максимальний позитивний ефект у сфері управління податковою діяльністю. Це завдання суттєво актуалізується з прийняттям на вищому рівні

державного управління країною рішення про ліквідацію правоохоронного підрозділу фіскальної служби – податкової міліції.

Загалом для успішної реалізації поставлених завдань Державній фіскальній службі України варто наполегливо запроваджувати у практику податкової діяльності прогресивні нововведення, у тому числі організаційного, адміністративно-правового, фінансово-правового та інформаційно-правового характеру, з їх обов'язковим антикорупційним наповненням. Ці нововведення мають бути спрямовані на посилення дії фіскального механізму на засадах законності як щодо платників податків, так і стосовно його застосування адміністративними органами – органами доходів і зборів, які виконують функцію державного управління податковою діяльністю у країні.

Список використаної літератури

1. Канцур І. Г. Фіскальний механізм розвитку соціальної сфери України : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08 [Електронний ресурс] / Канцур Інна Григорівна. – К., 2016. – 195 с. – Режим доступу : <https://e-u.in.ua/userfiles/files/118/9/disertaciya-kancur-i-g.pdf>
2. Тропіна В. Б. Суспільні фінанси в реалізації соціальної функції держави / В. Б. Тропіна // Чернігівський науковий часопис. – 2011. – № 2 (2). – С. 77–84.
3. Юридический энциклопедический словарь / [гл. ред. А. Я. Сухарев ; ред. кол. : М. М. Богуславский, М. И. Козырь, Г. М. Миньковский и др.] – М. : Сов. энциклопедия, 1984. – 415 с.
4. Долгий О. О. Тенденції податкової злочинності та відшкодування завданих державі й територіальним громадам збитків: кримінологічний, кримінально-правовий і процесуальний аспекти / О. О. Долгий, О. А. Долгий, Т. О. Мудряк // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 1. – С. 125–129 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lsej.org.ua/1_2017/34.pdf

УДК 336.226.11

Задорожня Ліна Адамівна,
науковий співробітник НДІ фіскальної політики,
Університет державної фіскальної служби України

ОЦІНКА ПОКАЗНИКА ПОДАТКОВОГО КЛИНУ В УКРАЇНІ

Поняття «податковий клин» уперше було введено в теорії економіки пропозиції. Зниження податкового клину може розглядатися як одна з умов покращання функціонування ринку праці [2], а тому розрахунок податкового клину для домогосподарств з різним складом та рівнем доходу використовується ОЕСР.

За методологією ОЕСР, податковий клин є різницею між витратами роботодавця на заробітну плату середньостатистичного одинака (який зайнятий у промисловості) та його чистими доходами. При цьому враховуються персональні прибуткові податки, відрахування на соціальне страхування як робітників, так і роботодавців та інші обов'язкові відрахування на заробітні плати, якщо такі застосовуються [4, с. 60].

Для виявлення регулятивних ефектів при оподаткуванні заробітних плат, за методологією ОЕСР, було використано розмір середньомісячної заробітної плати в Україні у 2013 р. (табл. 1). Вона становила 3 265 грн/міс. Це означає, що річна заробітна плата одинака становитиме 39 180 грн. Для порівняння: у Польщі вона становить 41 442 злотих (104 тис. грн), у Чехії – 310 694 чеських крон (127 тис. грн), у Німеччині – 45 170 (480 тис. грн) [3, с. 555]. Основний висновок із порівняння вхідних даних полягає у тому, що в Україні дуже низький рівень заробітних плат, порівняно з іншими державами, що є членами ОЕСР.

Таблиця 1

Оцінка навантаження на заробітну плату в Україні в 2013 р.

Рівень заробітних плат, %	Одинок				Одружена пара			
	67	100	167	67	100-0	100-33	100-67	100-33
Кількість дітей, осіб	-	-	-	2	2	2	2	-
1. Заробітна плата (за рік), грн	26 251	39 180	65 431	26 251	39 180	52 109	65 431	52 109
2. Податкова соціальна пільга	0	0	0	0	0	6 888	0	0
3. Оподатковуваний дохід (до загального бюджету)	26 251	39 180	65 431	26 251	39 180	45 221	65 431	52 109
4. Податкові зобов'язання до загального бюджету (за винятком податкових кредитів)	3 796	5 665	9 461	3 796	5 665	6 502	9 461	7 535
5. Податки, що сплачені в державний бюджет	3 796	5 665	9 461	3 796	5 665	6 502	9 461	7 535
6. Обов'язкові соціальні відрахування працівників	945	1 410	2 356	945	1 410	1 876	2 356	1 876
7. Загальна сума коштів, сплачених до загального бюджету	4 741	7 076	11 817	4 741	7 076	8 378	11 817	9 411
8. Чиста заробітна плата, грн	21 510	32 104	53 614	21 510	32 104	43 732	53 614	42 698
9. Податки та збори, що їх утримують податкові агенти (підприємці) – ЄСВ 37%	9 713	14 497	24 209	9 713	14 497	19 280	24 209	19 280
10. Персональна середня податкова ставка, %	18,06	18,06	18,06	18,06	18,06	16,08	18,06	18,06
11. Податковий клин, %	40,19	40,19	40,19	40,19	40,19	38,74	40,19	40,19

*Джерело: розраховано автором.

У процесі адаптації методології ОЕСР (Taxing Wages [3]) було виявлено ряд важливих відмінностей. Зокрема, стандартні податкові вирахування у своєму класичному розумінні в Україні відсутні. Наприклад, в Австрії є базові вирахування, вирахування для одружених чи голови родини та інші. В Україні регулятивна ефективність ПДФО реалізується через застосування податкових соціальних пільг та знижок. Проте знижки надаються лише за результатами декларування, а тому вони не будуть ураховуватися в цих розрахунках. Оскільки станом на 1 січня 2013 р. прожитковий мінімум становив 1 147 грн, то податкові соціальні пільги можуть бути застосовані для доходу дружини, коли її дохід становить 33 %, а чоловіка – 100 %. При

цьому потрібно застосовувати податкову соціальну пільгу відповідно до п. 169.1.1 ПКУ, тоді сума пільги становитиме 573,5 грн, тобто чиста вигода – 86,03 грн (саме на цю суму знижуються податкові зобов'язання з ПДФО).

Податкові зобов'язання до загального бюджету були у вигляді ПДФО, для розрахунку якого потрібно було базу оподаткування помножити на ставку 15 %. Податкові знижки не використовувалися в розрахунках, оскільки кількість їх вигодонабувачів у 2013 р. становила лише 198 тис. осіб (1,5 %) [1] з 13 млн платників ПДФО, а отже, їх отримав тільки кожний 66 платник ПДФО. Варто зазначити, що для розрахунків застосовувалася нормативно-правова база, чинна на 1 січня відповідного року.

При оцінці податкового клину ми не використовували показник грошових трансфертів, оскільки згідно з методологією вони повинні виділятися родинам відповідно до кількості дітей, проте в Україні така практика суттєво відрізняється (надається допомога при народженні дитини та допомога для догляду за дітьми-інвалідами тощо), з огляду на те, що допомога на дітей надається до досягнення ними певного віку (вік має бути в діапазоні 6–11 років), а в Україні можлива лише допомога на загальних підставах до 3-річного віку та відсутня необхідна статистична інформація. При цьому потрібно зазначити, що у структурі сукупних ресурсів домогосподарств грошові трансферти від уряду становили 27 % у 2013 р.

Персональна середня податкова ставка для всіх досліджуваних категорій осіб становила 18,06 %, крім подружжя з двома дітьми та доходом у розмірі 133 % від середнього, для яких даний показник був рівний 16,08 %. Це свідчить про низьку регулятивну ефективність, насамперед, ПДФО, який становить основу цього показника.

Адаптація методології ОЕСР до України показала, що логіка розрахунків в Україні була інверсійною до 2016 р. Це зумовлено тим, що податкові зобов'язання визначалися лише після утримання ЄСВ з

працівника. Також виявлено, що для встановлених категорій платників фактично не застосовуються регулятивні механізми ПДФО. Винятком є тільки випадок одруженої пари із загальним доходом у розмірі 133 % від середнього з двома дітьми: для члена подружжя, що отримує дохід у розмірі 33 % від середнього можливе застосування податкової соціальної пільги у розмірі 50 %.

Дані щодо оцінки навантаження на заробітну плату в Україні у 2011, 2012, 2014 роках суттєво не відрізнялися. Незначні відмінності пов'язані зі зміною розміру податкової соціальної пільги. Зростання податкового клину у 2015 р. було пов'язане із застосування військового збору. За даними I півріччя 2016 р., податковий клин суттєво знизився (до 34,02 % для всіх досліджуваних категорій осіб, одруженої пари з доходом 133 %), що зумовлено відміною утримання ЄСВ з працівників, а також зменшенням ставки ЄСВ для нарахування на фонд оплати праці для роботодавців.

Головний висновок полягає у тому, що в Україні використовується система навантаження на заробітну плату, яка має низьку спроможність до реалізації регулятивних ефектів на досліджуваних діапазонах та для визначених платників податків. Навіть коли діяла прогресивна шкала оподаткування, підвищена ставка застосовувалася до доходів, що перевищували розмір 10 мінімальних заробітних плат, що значно звужувало коло осіб, до яких застосовувалася ця норма. Крім того, основною проблемою залишається низький рівень доходів, що ускладнює можливості для порівняння з державами-членами ОЕСР.

Список використаної літератури

1. Задорожня Л. А. Оцінка ефективності пільг із податку на доходи фізичних осіб в Україні / Л. А. Задорожня // Економіст. – 2015. – № 9. – С. 29–33.

2. Филиппова Н. Л. Оффшоринг в условиях глобализации рынка труда [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=2346>

3. OECD Taxing Wages 2014. [Electronic resource]. – Mode of acces : http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2014-en

4. Tax Wedge on Labour”, in Society at a Glance 2006: OECD Social Indicators // OECD Publishing. – 2007. – P. 115 [Electronic resource]. – Mode of acces : http://dx.doi.org/10.1787/soc_glance-2006-12-en

УДК 336.22

Зубрицький Артур Ігорович,
к.е.н., старший науковий
співробітник НДІ фіскальної
політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ВНУТРІШНІ ЕКСПОРТНІ КОМПАНІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІСКАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ В УКРАЇНІ

Загрозлива динаміка основних експортних секторів України вимагає від держави проактивної позиції у сфері підвищення обсягів та вдосконалення якісної структури вітчизняного експорту. Однією з можливих опцій у цьому контексті може бути використання внутрішніх експортних компаній, які є аналогом внутрішніх відсоткових корпорацій міжнародної торгівлі, що активно функціонують у США (IC-DISC). Вони являють собою організації, які створюються з метою зниження податкового навантаження на національних експортерів. Починаючи з 1984 р. даний фіскальний інструмент був дозволений СОТ до використання у США. Такий дозвіл створює прецедент до заснування подібних організацій в інших країнах.

Фактично внутрішня експортна компанія може позиціонуватися як обслуговуюча компанія основного експортера, що надає йому певні послуги

зі сприяння та організації експортної діяльності. Проте основною метою створення таких компаній є оптимізація податку на прибуток експортера відповідно до вітчизняного податкового законодавства та міжнародних торговельних угод, ратифікованих Україною.

Типова схема організації та функціонування внутрішніх експортних компаній зображена на рис. 1.

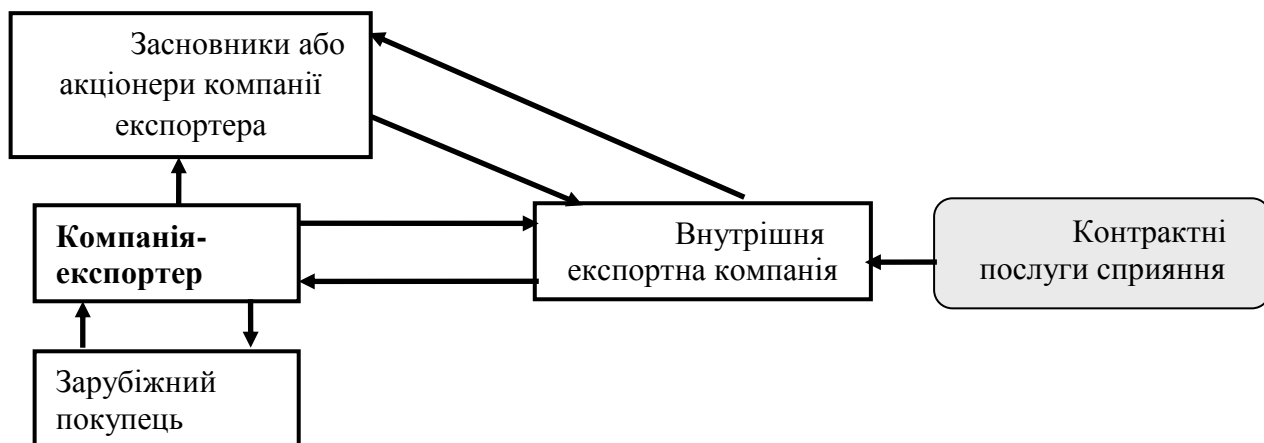

Рис. 1. Схема організації та функціонування внутрішніх експортних компаній*

**Джерело: розроблено автором.*

Ця схема охоплює такі етапи: 1) компанія-експортер або її засновники/акціонери створюють внутрішню експортну компанію; 2) внутрішня експортна компанія номінально надає послуги сприяння експорту компанії-експортеру; 3) компанія-експортер поставляє товари відповідно до експортного контракту з зарубіжним покупцем; 4) зарубіжний покупець оплачує поставку експортних товарів відповідно до експортного контракту з компанією-експортером; 5) компанія-експортер сплачує комісійну винагороду внутрішній експортній компанії; 6) внутрішня експортна компанія розподіляє прибуток від отримання комісійної винагороди у вигляді дивідендів на користь засновників/акціонерів; 7) компанія-експортер сплачує з решти експортної виручки податок на прибуток на загальних підставах та розподіляє прибуток на користь засновників/акціонерів (або реінвестує його).

Для отримання права на створення внутрішньої експортної компанії компанія-експортер має відповідати таким вимогам: а) належати до суб'єктів малого або середнього підприємництва згідно з Господарським кодексом України; б) частка іноземних засновників у статутному капіталі компанії повинна не перевищувати 30 %; в) сума доходів суб'єкта господарювання від здійснення експортної діяльності має становити не менше 70 %; г) частка імпортової сировини в експортних товарах суб'єкта господарювання повинна не перевищувати 50 %.

Внутрішні експортні компанії створюються відповідно до норм Закону України «Про господарські товариства» та повинні відповідати таким вимогам:

- статутний капітал компанії не може бути нижчим 100 розмірів мінімальних заробітних плат;
- засновниками внутрішньої експортної компанії повинні бути виключно фізичні особи, що є засновниками або найманими працівниками материнської компанії-експортера;
- компанія має вести окрему бухгалтерію;
- єдиним джерелом доходу внутрішньої експортної компанії є отримання комісійних винагород від материнської компанії-експортера;
- дохід компанії за результатами фінансового року у повному обсязі розподіляється у вигляді дивідендів.

У разі відповідності компанії-експортера та внутрішньої експортної компанії таким вимогам підрозділи фіскальної служби надають останній відповідний статус на термін, що дорівнює одному фіскальному року.

Прибуток внутрішніх експортних компаній має оподатковуватися на загальних підставах за ставкою 0 %. Відповідні норми повинні бути внесені до Податкового кодексу України, а саме:

1) п. 2 ст. 14 має бути доповнений визначенням поняття «внутрішня експортна компанія», що розглядається як компанія, що надає послуги зі сприяння та організації експортної діяльності материнської компанії-експортера;

2) ст. 136 необхідно доповнити п. 6 наступного змісту: «За ставкою 0 % оподатковується дохід, отриманий внутрішніми експортними корпораціями у вигляді комісійної плати».

Крім того, відповідно до ст. 185 ПК України виплата комісійної винагороди внутрішній експортній компанії підлягає оподаткуванню ПДВ. У випадку застосування основної ставки ПДВ (20 %) до даної операції втрачається економічний сенс функціонування таких компаній, оскільки податкове навантаження компанії-експортера не знижується. Виплата комісійної винагороди внутрішній експортній компанії має бути звільнена від оподаткування ПДВ. Зважаючи на це, ст. 197 ПК України має бути доповнена п. 197.23 «звільняються від оподаткування операції з постачання послуг внутрішніми експортними компаніями».

Сума комісійного доходу внутрішньої експортної компанії може розраховуватися двома основними методами:

а) у розмірі 10 % валового доходу компанії-експортера, але не більше 100 % оподаткованого прибутку компанії-експортера від здійснення експортної діяльності;

б) у розмірі 60 % оподаткованого прибутку компанії-експортера від здійснення експортної діяльності.

При цьому для встановлення обсягу комісійної винагороди застосовується метод, за результатами використання якого сума є вищою.

Комісійна винагорода, що сплачується компанією-експортером внутрішній експортній компанії, вилучається із загальної суми доходу, що

підлягає оподаткуванню податком на прибуток, таким чином зменшуючи обсяг податкових зобов'язань експортера.

Оскільки внутрішня експортна компанія є платником податку на прибуток за ставкою 0 %, податкове зобов'язання зі сплати податку на суму комісійної винагороди не виникає. За результатами фіскального року внутрішня експортна компанія зобов'язана здійснити розподіл суми доходів, отриманих у вигляді комісії, між засновниками, що є фізичними особами. Відповідно до підп. 167.5.2 ПК України податок на доходи фізичних осіб, що отримані у вигляді дивідендів за акціями та корпоративними правами, нарахованих резидентами-платниками податку на прибуток підприємств (крім доходів у вигляді дивідендів за акціями, інвестиційних сертифікатами, які виплачуються інститутами спільного інвестування), сплачується за ставкою 5 %.

У результаті застосування схеми зі створенням внутрішньої експортної компанії національні експортери отримають суттєве зниження податку на прибуток. Таке зниження стане результатом застосування до значної частини бази оподаткування, що сформувалася за результатами експортної діяльності, зниженої ставки ПДФО у розмірі 5 % пасивних доходів засновників внутрішньої експортної компанії. Очевидно, що використання даного інструменту приведе до скорочення податкового навантаження на частину доходів від експортної діяльності більше, ніж удвічі.

З огляду на це, створення внутрішніх експортних компаній за описаною схемою може розглядатися як перспективний фіскальний інструмент, що непрямо субсидує експорт малих та середніх вітчизняних підприємств.

УДК 336.221

Іванишина Ольга Степанівна,
к.е.н., доцент кафедри податкової
політики,
Воленко Валерія Григорівна,
студентка 5-го курсу,
*Університет державної фіскальної
служби України*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ

Усі держави у світі мають свої національні системи оподаткування. Податкові платежі – дохідна частина бюджету держави, але ці самі платежі є і значною статтею витрат кожної компанії. Особливо в період економічної кризи важливо мати можливість отримання допомоги податкового консультанта для здобуття конкретних переваг у розвитку бізнесу. Саме в таких випадках виникає необхідність у професійній допомозі з боку спеціалістів з оподаткування.

Серед вітчизняних і зарубіжних вчених, які займаються аналізом та узагальненням теоретико-методологічних основ податкового консультування, потрібно відзначити таких як Балакін В. В., Грачева М. Є., Демішева Т. О., Іонова О. Ф., Карпасова З. М., Картер Г. В., Кіріна Л. С., Селезнева Н. М., Сугрובה О. Б., Чернік Д. Г., Буссе Р., Нуккельт Й., Тільдіков А. В.

До причин, що зумовили виникнення податкового консультування в Україні та потребу в послугах податкових консультантів, необхідно віднести складність застосування та мінливість податкового законодавства, різноманітність суперечливих питань. Важливе значення у разі неоднозначного трактування представниками фіскальних служб норм податкового законодавства має професійна допомога з боку зовнішніх консультантів, спеціальна підготовка податкових консультантів, об'єктивний і

неупереджений погляд на фактичний стан з формування податкових зобов'язань клієнта [1].

Згідно з визначенням Європейської конфедерації податкових консультантів податкове консультування охоплює підготовку та подання податкових декларацій платників податків, надання консультацій та рекомендацій щодо податкового планування, а також представлення та захист інтересів платників податків у відносинах з адміністративними й судовими органами та надання інших порад щодо оподаткування і пов'язаних з ним послуг [2].

У країнах Європейського Союзу майже все, що пов'язано з податковим консультуванням, урегульовано законодавчо. Податкове консультування виступає невід'ємною складовою ділової інфраструктури, важливим фактором конкурентоспроможності бізнесу [4].

На сьогодні діяльність у сфері податкового консультування в Україні не регулюється жодним нормативно-правовим актом. У зв'язку з цим мають місце твердження, що послуги податкових консультантів здебільшого характеризуються низьким рівнем кваліфікації. Причину цього дехто з економістів вбачає в тому, що: по-перше, кожна організація встановлює свої вимоги до кандидатів на посаду податкового консультанта; по-друге, обмежень у виборі даної професії фактично немає – кожен бажаючий з відповідною підготовкою може виступити в ролі консультанта з податків і зборів.

Розвиток підприємницької діяльності з податкового консультування вимагає комплексного підходу до вирішення існуючих проблем, виявлених за період функціонування, а також побудови концепції податкового консультування, розробки організаційно-економічних та методичних основ, які регулюють діяльність податкових консультантів.

У літературі на тему консультування неодноразово зазначалося, що основне призначення концепції податкового консультування проявляється в сприянні виконанню завдань розвитку і вдосконалення консультування. В ідеалі концепція податкового консультування спрямована на досягнення гармонізації економічних інтересів держави в частині формування податкових надходжень до бюджету та інтересів платників податків для підвищення ефективності підприємницької діяльності. Ринок надання послуг податкового консультування потрібно розуміти як суб'єкт соціально-економічних відносин, як носій власних інтересів, при цьому, будучи багаторівневою системою, нормативним регулюванням діяльності податкових консультантів [1].

Виходячи з загального розуміння концепції як системи поглядів, основної думки про щось, концепція податкового консультування – це сукупність мети і завдань, узгодження принципів і постулатів, які визначають стратегію дій при проведенні послуг у сфері оподаткування. Концептуальні основи податкового консультування представлені на рисунку 1.

Основними принципами податкового консультування є такі: законності, незалежності та професійності.

У концепції податкового консультування також необхідно визначити критерії ефективності діяльності податкового консультанта: знання та досвід, професійна компетентність консультанта, об'єктивність, надійність та відповідальність, конфіденційність, відмова від надання неправомірної допомоги, економічна результативність [3].

Пропозиції щодо формування концепції – тільки початок у процесі становлення і дослідження податкового консультування як виду підприємницької діяльності. Необхідно створювати умови для платника податків, за яких би у нього було бажання взаємодіяти з фіскальними

органами. Ці умови повинні ґрунтуватися, на нашу думку, на доброзичливому ставленні, інформуванні та консультуванні.

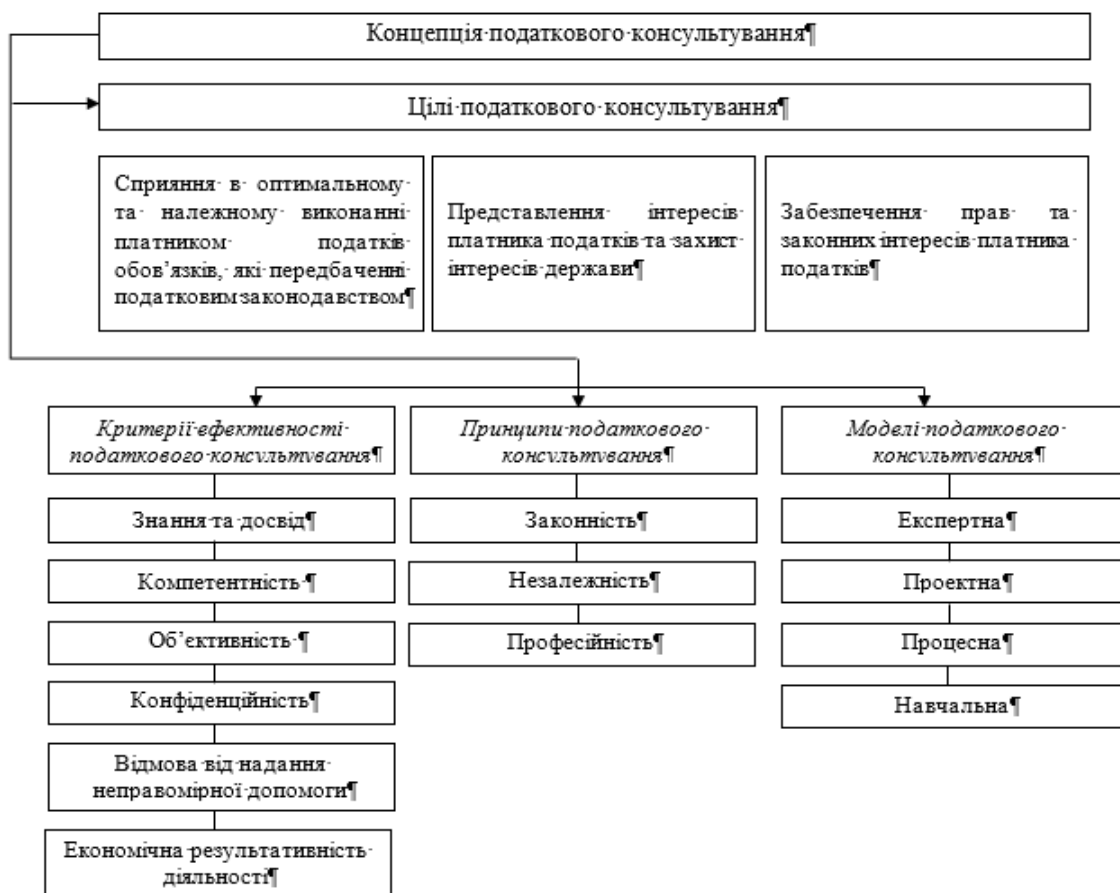

Рис. 1. Концепція податкового консультування*

*Джерело: складено автором на основі [3]

Таким чином, для вдосконалення функціонування ринку податкового консультування в Україні необхідно здійснити ряд першочергових заходів. Насамперед потрібно затвердити Верховною Радою України Закон «Про податкове консультування», який би врегулював діяльність консультантів та визначав концепцію надання послуг податкового консалтингу. Не менш важливим кроком є створення науковцями та практиками стратегії розвитку податкового консультування, яка повинна бути спрямована на узгодження принципів діяльності і можливостей податкових консультантів, рівності забезпечення інтересів бюджету та інтересів клієнтів.

Список використаної літератури

1. Кирина Л. С. Методология формирования и развития рынка услуг налогового консультирования в Российской Федерации : дис...доктора экон. Наук : 08.00.05. / Кирина Л. С.– Москва : РГБ, 2007. – 277 с.
2. Офіційний сайт Європейської конфедерації податкових консультантів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cfe-eutax.org/about>
3. Черник Д. Г. Налоговое консультирование : Учеб. пособие / Д. Г. Черник, Л. С. Кирина, В. В. Балакин; науч. ред. Д. Г. Черник. – М. : Экономика, 2009. – 439 с.
4. Шувалова Е. Б. Налоговое консультирование (правовой аспект) : учебное пособие / Е. Б. Шувалова, Т. А. Ефимова.– М. : Изд. центр ЕАОИ, 2011. – 136 с.

УДК 347.73

Кармаліта Марія Володимирівна,
старший науковий співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ ЯК НЕОДМІННА СКЛАДОВА ЕЛЕКТРОННИХ ПЕРЕВІРОК В УКРАЇНІ

Електронний документообіг уже давно став звичайним явищем у різноманітних сферах суспільного життя. У контексті розвитку комунікаційних технологій та розбудови відкритого інформаційного суспільства, як одного з факторів розвитку демократії в Україні, електронний документообіг, електронний банкінг, електронні урядові сервіси спрощують багатоманітні процеси та процедури. Модернізація податкового контролю шляхом впровадження нових інформаційних технологій вважається найбільш раціоналістичною, оскільки постіндустріальному суспільству притаманний контроль завдяки безконтактним технологіям та технологічним процесам.

Наказом ДПС України від 14.06.2012 № 516 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в органах ДПС України» [1] визначено повний цикл ведення та обробки документів податкової звітності, які подаються до контролюючих органів у сфері оподаткування підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності та фізичними особами-підприємцями (платниками податків).

Електронна перевірка, передбачена підпунктом 75.1.2 пункту 75.1 статті 75 Податкового кодексу України (далі – ПК України) [2], проводиться на підставі документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів. Такі документи створюються в електронному вигляді, зберігаються на електронних носіях інформації та потім передаються як контрагентам, так і уповноваженим контролюючим органам. Необхідною умовою при цьому є використання електронного цифрового підпису підзвітних осіб. Статтею 1 Закону України «Про електронний цифровий підпис» [3] від 23.05.2003 № 852-IV визначено, що електронний цифровий підпис є різновидом електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача.

Системою подання податкових документів в електронному вигляді є сукупність організаційних, правових заходів та інформаційно-телекомунікаційних систем, що забезпечують подання податкових документів в електронному вигляді до контролюючих органів у сфері оподаткування [4]. На сьогодні розроблено проект наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку електронного документообігу з контролюючими органами», метою якого є визначення основних організаційно-правових засад електронного документообігу та за яким електронний документообіг – це сукупність процесів створення, подання,

приймання, ідентифікації, оброблення, зберігання, використання електронних документів, які здійснюються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [5].

А електронний документ, який складено відповідно до вимог чинного законодавства та який містить усі необхідні реквізити, має таку саму юридичну силу, як і документ, складений у паперовому вигляді. Водночас, відповідно до пункту 85.8 статті 85 ПК України [2], посадова (службова) особа контролюючого органу, яка проводить перевірку, у випадках, передбачених ПК України, має право отримувати від платника податків або його законних представників копії документів, що належать до предмета перевірки. Такі копії повинні бути засвідчені підписом платника податків або його посадової особи та скріплені печаткою (за наявності). При цьому копією документа на папері для електронного документа є візуальне подання електронного документа на папері, яке засвідчене в порядку, визначеному законодавством (стаття 7 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [6]).

Загальний формат та порядок подання такої інформації встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики (абзац четвертий пункту 85.2 статті 85 ПК України), та визначені у наказі Міністерства доходів і зборів від 31.12.2013 № 898 «Про затвердження форматів та Порядку подання документів в електронній формі для проведення електронної перевірки» [7], наказі Міністерства фінансів України від 20.11.2015 № 1040 «Про затвердження Порядку подання платником податків заяви про проведення документальної невіїзної позапланової електронної перевірки та прийняття рішення контролюючим органом про проведення такої перевірки» [8]. Загальні вимоги та обов'язкові реквізити до первинних документів бухгалтерського обліку встановлюються наказом

Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 «Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» [9]. Правові приписи даного підзаконного акта поширюються на первинні документи в електронній формі. Первинні документи, облікові реєстри та бухгалтерська звітність, створені у формі електронного документа, повинні зберігатися на електронних носіях інформації у формі, що дає змогу перевірити їх цілісність на цих носіях, та протягом строку, що не повинен бути меншим від строку, встановленого для відповідних документів на папері (п. 6.4 вказаного Положення). Юридична сила електронних документів, за умови дотримання вимог законодавства до таких документів, до електронного документообігу та електронного цифрового підпису, прирівнюється до юридичної сили документів у паперовому вигляді і не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму.

Крім того, з метою встановлення загальних вимог до впровадження електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису, організації роботи з електронними документами у діловодстві в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності Міністерством юстиції України прийнятий та є чинним наказ від 11.11.2014 № 1886/5 «Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання» [10].

З метою організації електронного документообігу статтю 45 ПК України [2] доповнено пунктом 45.3, відповідно до якого платник податків зобов'язаний під час обрання способу взаємодії в електронному вигляді повідомити контролюючому органу свою електронну адресу (адреси) шляхом внесення цієї інформації до своїх облікових даних через електронний кабінет.

Контролюючі органи у сфері оподаткування підтримують платника податків у ситуаціях, пов'язаних з наданням документам електронного вигляду, їх поданням або відправленням. У контексті опрацювання спеціалізованим програмним забезпеченням інформації про господарську діяльність суб'єкта господарювання необхідною умовою таких новацій залишається забезпечення захисту прав платників податків і збереження балансу інтересів у податкових взаємовідносинах [11].

У контексті проведення податкових перевірок актуальним залишається питання нерозголошення відомостей про платника податків без його письмової згоди та відомостей, які містять конфіденційну інформацію, державну, комерційну або банківську таємницю і стали відомі посадовим особам у ході виконання ними службових обов'язків. Будь-яка інформація, документи чи матеріали, отримані ДФС України від платника податків, не можуть бути використані як підстава для будь-яких інших заходів контролю. Будь-яка інформація, документи чи матеріали, отримані ДФС України від платника податків, не можуть бути оприлюднені без згоди платника податків.

Отже, характеризуючи правову регламентацію відносин у сфері електронних перевірок як систему нормативних актів, що визначають умови й порядок їх організації та проведення, потрібно вказати на її фрагментарність та необхідність у подальшому удосконаленні. Наразі потребує вирішення питання вдосконалення правової бази, необхідної для розвитку практики електронного документообігу серед платників податків.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в органах ДПС України : наказ ДПС України від 14.06.2012 № 516. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DPA1440.html

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Голос України. 2010. № 229–230.

3. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22.05.2003 № 852-IV // Голос України. – 2003. – № 119.

4. Інструкція з підготовки і подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку : наказ Державної податкової адміністрації України від 10.04.2008 № 233. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0320-08>

5. Про затвердження Порядку електронного документообігу з контролюючими органами : проект наказу Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/proekty-rehuliatornykh-aktiv-dlia-obhovorennia?category=aspekti-roboti>

6. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 852-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>

7. Про затвердження форматів та Порядку подання документів в електронній формі для проведення електронної перевірки : наказ Міністерства доходів і зборів України від 31.12.2013 № 898 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 18.

8. Порядок подання платником податків заяви про проведення документальної невіїзної позапланової електронної перевірки та прийняття рішення контролюючим органом про проведення такої перевірки : наказ Міністерства фінансів України від 20.11.2015 № 1040 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 102.

9. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>

10. Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання : наказ Міністерством юстиції України від 11.11.2014 № 1886/5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14>

11. Коротун В. І. Удосконалення технологій адміністрування податків в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ir.asta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/196/1/163_IR.pdf.

УДК 336.22

Карпінський Борис Андрійович,
к.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки та
менеджменту,
*Львівський національний
університет імені Івана Франка*

ФІСКАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ПРОЯВУ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ

За сформованою ідеологічною парадигмою, державотворчий патріотизм нації – це все, що народ загалом та кожен громадянин зокрема роблять в інтересах творення, суверенної та цивілізованої держави. Державотворчий патріотизм нації можна оцінювати на основі використання двох підходів: якісного та кількісного. Якісний підхід набув значного поширення через простоту свого відображення. Водночас кількісний підхід раніше не розглядався, оскільки не було запропоновано обґрунтованих критеріїв такого оцінювання.

Визначено (автором), що податки є кількісним вимірником фактичного державотворчого патріотизму нації щодо конкретизації реальної участі платників податків у забезпеченні фінансової складової життєзабезпечення й розвитку держави. Фіскальний механізм прояву державотворчого патріотизму нації зумовлює можливість кількісного оцінювання як його рівня, динаміки, впливовості внутрішніх та зовнішніх чинників, так і формування цілеспрямованих управлінських заходів, зокрема, для збалансованості фінансової системи [1 – 4].

На прояв і результативність фіскального механізму в системі державотворчого патріотизму нації відчутно впливає тінізація економіки. Остання створює загрозу й національній безпеці держави, оскільки при тінізації економіки вже у 30 % від ВВП економіка стає некерованою. Означене, на думку автора, відчутно впливає на процес державотворення та

можливості дієвого підвищення рівня державотворчого патріотизму нації з позиції фіскальної домінанти, формуючи здебільшого диктаторські управлінські підходи на засадах примусу та розгортання корупційних проявів (проявляється ефект державної розбалансованості, багатовекторного управління та нестійкості) порівняно з ознаками демократичних інституцій – ефект демократії (рис. 1).

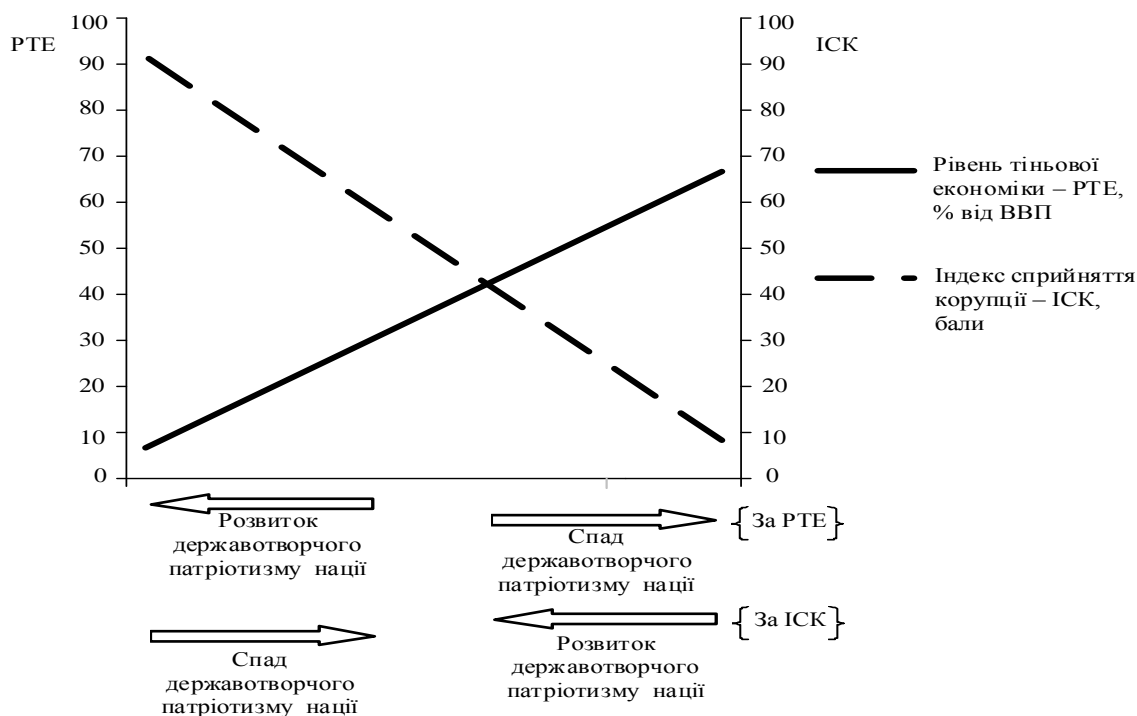

Рис. 1. Узагальнена взаємозалежність рівня тіньової економіки та індексу сприйняття корупції від державотворчого патріотизму нації з позиції фіскального механізму

Джерело: розробка автора

З наведеної на рис. 1 взаємозалежності слідує, що корупція більше впливає на результативність фіскального механізму у державотворчому патріотизмі нації, ніж навіть як тіньова економіка (розбіжність сягає 20 %). Виходячи з останнього, можна сформулювати відповідну лему.

Лема 1. Боротьба з корупцією має вищий пріоритет порівняно з тіньовою економікою, оскільки корупція роз'їдає насамперед духовні устої суспільства, а отже, і його прагнення до державності.

В Україні, на жаль, така ситуація, виходячи з аналізу статистичних даних, формувалася та проявлялася протягом навіть не десятиліть, а декількох останніх століть, що об'єктивно призвело до загрозливих сучасних проявів та деформацій у розумінні важливості результату від державотворчого патріотизму нації саме з позиції прояву і результативності фіскального механізму. Останнє концентровано відбивається на індексі сприйняття корупції та місцем щодо цього України у світі.

Узагальнюючи наведене, можна сформулювати відповідні леми.

Лема 2. Чим вищий рівень державотворчого патріотизму нації з позиції кількісної (податкової) домінанти тим нижчий рівень прояву диктаторських проявів в управлінні, тобто формується більша довіра платників податків до творення власної держави.

Лема 3. За повного відходу економіки в тінь немає держави, відсутня виражена проявність державотворчого патріотизму нації з позиції кількісної (податкової) домінанти.

Лема 4. Чим більше держав з демократичним суспільством (демократичним устроєм), тим менший розкид у доходах населення та вищий сумарний рівень державотворчого патріотизму нації з позиції податкової домінанти.

Соціальні проблеми, такі як бідність, безробіття, низький рівень споживання, призводять до демографічних проблем та масової міграції як кваліфікованих, так і некваліфікованих працівників. Адже в сучасному світі трудові ресурси є найбільш цінним багатством держави, що не можна сказати про Україну, виходячи з міграційної “штовханини” та певного ігнорування на державному рівні цієї фундаментальної проблеми: *високоосвічена нація використовує свій трудовий потенціал зовсім не за отриманим фахом, знижуючи цим і прояв державотворчого патріотизму нації з позиції податкової домінанти.*

Підкреслимо, що на різних управлінських рівнях робиться акцент лише на зменшенні чисельності населення України, однак дане дослідження дозволяє зробити висновки, що нині не просто зменшується чисельність громадян – головне з позиції стратегічних можливостей держави зменшується чисельність платників податків. І на цей принциповий аспект має бути звернена увага урядовців та практиків, оскільки саме на фінансовій складовій державотворчого патріотизму нації й тримаються всі реальні конституційні можливості держави перед своїми громадянами.

Виходячи з наведеного, доцільно у Податковому кодексі України провести певні вдосконалення з урахуванням означеного, зокрема в частині статті 4 (п. 4.1) ввести додатково принцип, який стосується державотворення такого змісту : “Прояв державотворчого патріотизму нації полягає у виробленні і розумінні кожним платником податків важливості виконання громадянського обов’язку щодо сплати податків і зборів, оскільки цим характеризується його власна участь у матеріальній (фінансовій) складовій формування і розвитку держави».

У Податковому кодексі України доцільно також ввести застереження: ”На пільгових умовах оподаткування фізично здоровий громадян України має право бути один раз у житті та не більше п’яти років підряд”. Контроль за дотриманням цього параметра покласти на органи Державної фіскальної служби України.

Саме на цьому аспекті проблематики щодо фіскального механізму прояву державотворчого патріотизму нації наголошено автором в аналітичній записці до Кабінету Міністрів України («Про оцінювання й розвиток державотворчого патріотизму нації», реєстраційний № 1270/0/2).

Окрім того, на основі даних результатів (аналітична записка до Адміністрації Президента України «Про формування, розвиток та

оцінювання державотворчого патріотизму нації», реєстраційний №22/006691) запропоновано таке :

– бажано сформувати при Адміністрації Президента України Управління з питань державотворчих громадянських проектів (підрозділ з відповідними правами), одним із реальних напрямів діяльності якого може стати проект щодо формування та розвитку державотворчого патріотизму нації (зокрема, аналогічні структури створені у низці розвинених держав);

– парадигму державотворчого патріотизму нації та можливості його формування, розвитку, оцінювання і порівняння на основі кількісного підходу доцільно підкреслити та озвучити на всіх рівнях (включно до Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) та Організації Об'єднаних Націй) і закріпити пріоритет щодо виділення та ідеологічної систематизації за Україною, оскільки така проблематика є характерною та, безумовно, важливою для всіх країн світової спільноти щодо фінансового фундаменту життєзабезпечення державотворення.

Список використаної літератури

1. Карпінський Б. А. Збалансованість фінансової системи: методологія, оцінка, порівняння : [монографія] / Карпінський Б. А. – Львів : Логос, 2005. – 496 с.

2. Карпінський Б. А. Концепція формування та розвитку державотворчого патріотизму нації з позиції податкової домінанти / Карпінський Б. А. – Львів : ЛДФА, 2014. – 12 с.

3. Карпінський Б. А. Свідectво про реєстрацію авторського права на твір «Державотворчий патріотизм нації: оцінювання зі сторони податкової домінанти» / Б. А. Карпінський // Державна служба інтелектуальної власності України. – № 68642. – 15.11.2016.

4. Karpinski B. Influence of global financial challenges on balanced state financial system / B. Karpinski // Rynek kapitałowy a koniunktura gospodarcza 2010: perspektywa makroekonomiczna / Pod redakcją Andrzeja T. Szablewskiego, Marka Martina: monografie. – Łódź : Politechnika Łódzka, 2011. – S. 85 – 106.

УДК 347.73

Ковтунович Наталія Леонідівна,
науковий співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПЕРЕВІРОК В УКРАЇНІ

На сьогодні питання впровадження електронних перевірок досить складне та є предметом дискусій і всебічного аналізу науковців та практиків, оскільки передбачається використання комп'ютерів та сучасних інформаційних технологій для організації аудиторської діяльності, що охоплює аудиторські перевірки фінансової звітності і підготовку аудиторського висновку. Такі дискусії ведуться щодо теоретичних засад побудови ефективної податкової системи, а також безпосередньо практичних заходів, ефективне впровадження яких дозволить підвищити результативність адміністрування податків в Україні [1]. Зокрема, практики переконані, що комп'ютерна техніка використовується переважно з метою ведення обліку за допомогою спеціальних програм. Водночас А. Л. Вільямсон в автоматизації аудиту вбачає «використання інформаційних технологій з метою полегшення аудитору процесів планування, контролю та документування бізнесу» [2].

В. І. Подольський в організаційному аспекті розглядає комп'ютерний аудит як використання комп'ютерів і сучасних інформаційних технологій для організації аудиторської діяльності, включаючи аудиторські перевірки фінансової звітності й підготовку аудиторського висновку [3].

Доцільно зазначити, що головним завданням при проведенні електронних податкових перевірок є визначення достовірності даних податкової звітності суб'єкта підприємницької діяльності. Крім того, здійснення комплексної електронної перевірки обов'язково передбачає проведення на підставі даних бухгалтерського й податкового обліку та

звітності поглибленого аналізу діяльності платника податків, його фінансового становища тощо.

Відповідно до пункту 75.1.2 Податкового кодексу України [4] (далі – ПК України) документальна невиїзна позапланова електронна перевірка – це перевірка, що проводиться на підставі заяви, поданої суб'єктом господарювання з незначним ступенем ризику, що визначається відповідно до п. 77.2 ст. 77 ПК України до фіскальної служби за місцем обліку.

Електронною перевіркою вважається перевірка, що проводиться на підставі заяви, поданої платником податків з незначним ступенем ризику, визначеним відповідно до пункту 77.2 статті 77 ПК України [4], до контролюючого органу, у якому він перебуває на податковому обліку. Заява подається за 10 календарних днів до очікуваного початку проведення електронної перевірки, але не раніше офіційного повідомлення центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, про запровадження проведення такої перевірки для відповідних платників податків: які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності; суб'єктів господарювання мікро-, малого; середнього підприємництва; інших платників податків.

Відповідно до Порядку подання платником податків заяви про проведення документальної невиїзної позапланової електронної перевірки та прийняття рішення контролюючим органом про проведення такої перевірки, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 20.11.2015 № 1040 «Про затвердження Порядку подання платником податків заяви про проведення документальної невиїзної позапланової електронної перевірки та прийняття рішення контролюючим органом про проведення такої перевірки» [5], електронна перевірка здійснюється на підставі заяви платника податків щодо її проведення.

У заяві, крім загальних облікових даних, в обов'язковому порядку зазначається інформація про: 1) податкові періоди господарської діяльності, що підлягають електронній перевірці; 2) систему оподаткування, що застосовується платником податків; 3) перелік податків, які будуть перевірені під час проведення електронної перевірки (єдиний податок, податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, інші податки за наявності технічної можливості їх перевірки контролюючими органами).

Варто зазначити, що електронна перевірка може бути здійснена за визначені платником податків податкові періоди, у які не проводилися документальні планові або позапланові перевірки (з відповідних питань, що платник податків має намір перевірити), та у разі подання до контролюючого органу відповідних декларацій (розрахунків). Такий податковий період не може становити менше одного базового податкового (звітного) періоду з відповідного податку (збору).

Таким чином, контролюючий орган на підставі інформації, зазначеної платником податків у заяві та доданих до неї документах для проведення електронної перевірки, та податкової інформації, наявної в контролюючому органі, приймає рішення про проведення (непроведення) такої перевірки. Необхідно зауважити, що рішення про непроведення електронної перевірки не обмежує право платника податків повторно звернутися із відповідною заявою.

Отже, підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що електронні перевірки є найефективнішим методом податкового контролю, що має ряд переваг: вищу ефективність системи дотримання податкового законодавства, вищий рівень довіри до адміністрування податків (досягнення вищого рівня погодження з результатами перевірок), покращена точність

аудиторського звіту та вища якість обслуговування платників податків (зменшення витрат часу та зусиль на підготовку та надання документації).

Список використаної літератури

1. Білецька Г. М. Щодо впровадження електронного аудиту : світові та вітчизняні тенденції / Г. М. Білецька, Н. Л. Ковтунович // Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення: матеріали Міжнародної інтернет-конференції, 2 березня 2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.konferenciaonline.org.ua/arhiv-konferenciy/arhiv-konferenciy02-03-2017>
2. Williamson A. L. Audit Automation, Accountants Digest. –1994. – № 318. – Р. 1.
3. Подольский В. И., Щербакова Н. С., Комиссаров В. Л. Компьютерный аудит : практ. Пособие / Подольский В. И., Щербакова Н. С., Комиссаров В. Л. / под ред. В. И. Подольского. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 128 с.
4. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 №5 2755-VI // Голос України. – 2010. – № 229–230.
5. Порядок подання платником податків заяви про проведення документальної невиїзної позапланової електронної перевірки та прийняття рішення контролюючим органом про проведення такої перевірки : наказ Міністерства фінансів України від 20.11.2015 № 1040 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 102.

УДК 336.226.3

Коротун Володимир Іванович,
к.е.н., с.н.с., заступник директора з
науково-організаційної роботи
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПРІОРИТЕТИ АКЦИЗНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Проблематика пошуку оптимального механізму державного регулювання окремих товарних ринків залишається однією з основних при реалізації економічних перетворень в Україні. До таких ринків належить і ринок підакцизних товарів, який у сучасних соціально-економічних умовах України є одним зі стратегічних, зважаючи на фіскальну роль акцизного оподаткування. Специфіка даного ринку зумовлена також тим, що він має різний рівень державного впливу – від державної монополії у спиртовій промисловості до регламентації конкретних напрямів діяльності приватних виробників підакцизної продукції, суб'єктів оптової і роздрібної торгівлі, адже останні є економічно і організаційно відокремленими від держави [1, с. 270].

Відповідно, даній сфері державного регулювання притаманний цілий комплекс проблем, які мають перманентний характер. До них потрібно віднести такі: наявність значної тіньової складової; відсутність достатніх стимулів для формування якісних змін у структурі виробництва та споживання підакцизних товарів; недостатню ефективність використання спеціальних інструментів регулювання ринку підакцизних товарів. Найбільш небезпечним з економічного погляду є функціонування саме тіньового ринку.

З огляду на такі обставини, а також обрання Україною курсу на євроінтеграцію, постає необхідність у впровадженні у вітчизняну практику податкового адміністрування нових підходів до здійснення контролю за

ринком підакцизних товарів, що в кінцевому підсумку повинно забезпечити формування комплексної системи контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів від виробника (імпортера) до кінцевого споживача.

Важливим при реформуванні механізму реалізації державної акцизної політики нашої держави є також урахування євроінтеграційних завдань і пріоритетів. Угода про асоціацію з ЄС зобов'язує Україну адаптувати національне податкове законодавство до вимог директив ЄС. Незважаючи на ряд змін, на сьогодні залишається чимало розбіжностей між нормами Податкового кодексу України та директивами ЄС щодо специфічних акцизів. Для їх усунення потрібно здійснити поділ підакцизних товарів на групи «гармонізованих» і «негармонізованих»; уніфікувати ставки акцизного податку для спирту та алкогольних напоїв у межах підкатегорій групи «гармонізованих» підакцизних товарів, підвищити вітчизняну ставку для «пива» та «спирту» до рівня мінімальних ставок у ЄС; розширити сферу застосування нульової ставки акцизного податку; скасувати акцизний податок із реалізації через роздрібну торговельну мережу ряду підакцизних товарів [2, с. 56]. Відповідно умовою реалізації таких трансформацій є впровадження адекватних інструментів контролю, що стосується в основному винятків з загального порядку акцизного оподаткування.

У даному контексті потрібно зазначити, що основними світовими тенденціями розвитку систем контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів, зокрема у країнах ЄС, є такі: монополізація окремих сегментів ринку виробництва та реалізації спирту і алкогольної продукції; здійснення постійного моніторингу за рухом підакцизних товарів з використанням інформаційних технологій; делегування повноважень контролю, безпеки, обліку та відповідальності виробникам спирту та алкогольних напоїв за рахунок впровадження ліцензійних умов, технічних та електронних засобів обліку та контролю, що дозволило відійти від

необхідності у постійній присутності державних представників; функціонування системи акцизних складів; дистанціювання, спрощений контроль та ліцензійні умови невеликим виробникам натуральних вин та пива; функціонування системи акцизних складів; забезпечення страхового покриття ризиків недонадходження акцизів (бони, податкові векселі, банківські та страхові гарантії, авансові внески) та ін. [1, с. 290].

Для України важливим аспектом удосконалення механізму реалізації акцизної політики є саме зниження рівня нелегального обігу товарів підакцизної групи, що особливо належить до алкогольних напоїв. Так, використання макрометодів оцінки такого явища дозволило визначити рівень нелегального обігу алкогольних напоїв у 2015 році на рівні 38,9 %, що охоплює як незаконне виробництво та ввезення на митну територію України алкогольних напоїв, так і їх реалізацію поза легальною торгівельною мережею.

Отже, комплексна реалізація заходів щодо зниження рівня нелегального обігу, поряд з визначенням напрямів гармонізації акцизного законодавства в умовах євроінтеграції, повинна передбачати такі дії:

- секторальну оцінку нелегального обігу підакцизних товарів (за видами та сферами поширення такого явища), а також встановлення причин формування таких негативних фактів;

- визначення перспектив удосконалення організаційно-методичного забезпечення протидії тінізації ринку підакцизних товарів в умовах реалізації постійних інституціональних перетворень органів виконавчої влади;

- виокремлення та формування відповідного комплексу форм, методів та інструментів, застосування яких дозволить підвищити ефективність реалізації державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів.

Складовою такого процесу має також стати впровадження в вітчизняну практику інноваційних інструментів контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів, адже наявні на сьогодні інструменти дозволяють забезпечити лише розрізнений і фрагментарний аналіз індикаторів ризиків у сфері обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Реалізацію таких заходів можна здійснити як уже в межах ухвалених нормативно-правових актів, зокрема Плану заходів з реалізації Концепції створення та впровадження автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів (алкогольних напоїв та тютюнових виробів) «Електронна марка», затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6.07.2016 № 497-р, так і прийняттям нових управлінських рішень у сфері державної політики контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів.

Таким чином, можна констатувати, що перед Україною залишаються як нові, так і постають нові виклики у сфері акцизного оподаткування. Вимоги Угоди про асоціацію з ЄС передбачають імплементацію цілого ряду нових положень до відповідного національного законодавства. Однак їх реалізація повинна здійснюватися лише при відповідному впровадженні адекватних інструментів контролю, що особливо стосується винятків із загальних правил оподаткування. Відповідні євроінтеграційні виклики постають на фоні наявної значної частки тіньового ринку, що збільшується і через наявні інституціональні деформації, і через постійне намагання вирішення поточних бюджетних дефіцитів за рахунок зростання оподаткування алкогольних напоїв та особливо тютюнових виробів.

Список використаної літератури

1. Трансформація акцизної політики в Україні: монографія / [Коротун В. І., Брехов С. С., Новицька Н. В. та ін.] ; за заг. ред. В. І. Коротуна. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2015. – 404 с.

2. Кощук Т. В. Адаптація податкового законодавства України стосовно справляння акцизного податку до директив ЄС / Т. В. Кощук // Наукові праці НДФІ. – 2015. – № 3 (72). – С. 52–66.

УДК 336.114

Коляда Тетяна Анатоліївна,
к.е.н., с.н.с., доцент,
доцент кафедри фінансів,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

Серед основних завдань, що стоять перед світовою спільнотою та потребують вирішення у посткризовий період розвитку, першочерговою є розробка нової економічної доктрини, яка має забезпечити теоретичну основу для створення нових інститутів та механізмів економічного регулювання, обґрунтувати новий розподіл балансу сил у світі. У цьому контексті особливого значення набуває необхідність у наповненні новим змістом поняття «держава загального добробуту». Оскільки численні емпіричні дослідження, які були проведені у більшості країн світу, засвідчили, що протягом останніх років відбувається зростання ступеня впливу держави на економічне та політичне життя суспільства, що має свій прояв у збільшенні обсягів бюджетних видатків. Доведено, що «загальною світовою тенденцією є зростання ролі держави. При цьому суспільство прагне до максимізації свого добробуту переважно колективними засобами, ніж індивідуальними» [1, с. 168].

Німецький економіст Адольф Вагнер, ще у 1880-х роках сформулював «закон збільшення державних витрат». Тим самим фактично передбачивши тенденції сучасного розвитку індустріального суспільства, якому притаманне збільшення політичного «тиску в ім'я розвитку суспільства» та постійне

підвищення витрат на «соціальні виплати», що, в свою чергу, призводить до безперервного розширення державного сектору та зростання його частки в економіці [2, с. 144].

Сьогодні важливим є питання перспективи розвитку держави суспільного добробуту. Оскільки її виникнення та розбудова відбувалася в країнах, де інтенсивно скорочувався аграрний сектор, зокрема у Німеччині за часів Отто фон Бісмарка та Британії при Ллойді Джорджі. Вони відрізнялися від інших держав демографічними та структурними особливостями, що дозволило зазначеним країнам запровадити солідарну пенсійну систему, яка фактично в незмінному вигляді діє в Україні й сьогодні. При цьому встановлений пенсійний вік був набагато вище середньої тривалості життя людини. У сучасних умовах ситуація стала зворотною, і тому немає сенсу обговорювати пенсійний вік у фінансовій перспективі, якщо це, наприклад, не 90 років. Потребує модернізації сама система пенсійного забезпечення, принципи її побудови, джерела фінансування, і головне – встановлення лімітів на обсяги надання гарантованих державою суспільних послуг.

Постійне збільшення витрат на фінансування законодавчо визначених функцій держави, у тому числі з надання гарантованих суспільних благ та послуг, призвело до виникнення структурних дисбалансів бюджету та хронічного дефіциту зведеного бюджету України. На відміну від країн, що видобувають та експортують нафту та/або газ, та свідомо йдуть на виконання бюджету з профіцитом для створення стабілізаційних фондів для майбутніх поколінь, Україна як і більшість країн ОЕСР, де дефіцит бюджету в середньому становить на рівні 2 % від ВВП, витрачає більше коштів ніж акумулює в бюджет. Це зумовлює виникнення фіскального напруження у країні, слугує додатковим деструктивним чинником для досягнення бюджетної стабільності та макроекономічної стійкості.

Результатом проведення урядом дефіцитної бюджетної політики стало значне зростання державного боргу (прямого та гарантованого), який за період з 2007 по 2016 рік збільшився майже у сім разів та сягнув рівня 83,9 % ВВП. Цей показник уже є критичним згідно з індикаторами бюджетної безпеки, оскільки така величина боргу негативно впливає на темпи розвитку економіки України. Зростання витрат на обслуговування державного боргу з 0,50 до 4,3 % ВВП протягом 2007 – 2015 років змушує уряд скорочувати обсяги бюджетних ресурсів на фінансування соціальних, інфраструктурних, інноваційних проектів або знову вдаватися до нових запозичень для покриття дефіциту бюджету. Фактично виникає замкнене коло, розірвати яке без прийняття непопулярних для населення та бізнесу рішень уже неможливо. Зрозуміло, що продовжувати й далі таку політику вже вкрай небезпечно для економіки і необхідно здійснювати у країні структурні реформи, у тому числі такі, що забезпечать перегляд структури видатків бюджету та пріоритетів витрачання бюджетних коштів.

Збільшення обсягів державного боргу спричинило зростання макроекономічних ризиків, що, у свою чергу, негативно вплинуло на інвестиційний потенціал вітчизняної економіки. Зазначена тенденція призвела також до погіршення кредитних рейтингів країни, що спровокувало зростання ставок за зовнішніми запозиченнями у банках та небанківських установах. Накладання дії негативних чинників та тенденцій на економіку України за період з 2007 по 2015 рік спричинило різке скорочення темпів приросту ВВП з майже 8 % до від'ємного значення 9,9 % (не враховуючи різке падіння у кризовий 2009 рік). Це дає підстави стверджувати, що чинна бюджетна та макроекономічна політика уряду не сприяє стабілізації й підйому української економіки та потребує радикальних змін.

У наукових колах поширеною є думка, що саме державні видатки сприяють досягненню цілей економічного зростання. Економічне

обґрунтування державного втручання в економіку в умовах неефективного функціонування ринкового механізму, а також процес розподілу ресурсів частково базуються на такому припущенні. Однак у міру того, як державний сектор починає брати на себе функції, які приватний сектор міг би виконувати більш продуктивно, а також урахувуючи, що спосіб фінансування видатків може мати негативні наслідки як для бюджету, так і для економіки загалом, то зв'язок між сукупними державними витратами та економічним зростанням стає все менш виразним. Доказом цього можуть бути дані щодо цілого ряду розвинених країн, які не вказують на існування послідовної кореляції між сукупними державними видатками та економічним зростанням [3, с. 145].

Ця тенденція дозволяє зробити припущення, що економічне зростання держави певним чином залежить не від обсягів державних витрат, а від їхньої структури, оскільки деякі види цих витрат більш орієнтовані на зростання. До таких, зокрема, належать витрати на:

- розвиток інфраструктури, який сприятиме залученню приватних інвестицій;
- освіту, що забезпечить підвищення рівня кваліфікації трудових ресурсів;
- охорону здоров'я, що сприятиме зростанню продуктивності праці;
- заходи, спрямовані на забезпечення безперебійного функціонування державної інфраструктури;
- забезпечення функціонування адміністративної та правової системи, що створюють умови для злагодженої роботи складного економічного механізму.

Підсумовуючи зазначене вище необхідно наголосити, що серед науковців й досі не існує єдиної думки щодо визначення оптимального рівня втручання держави у функціонування ринкового механізму. Так, зокрема,

закон Вагнера стверджує, що у міру індустріалізації суспільства сукупність соціальних, комерційних та правових відносин усередині нього стає більш складною. Уряди будуть відігравати більш помітну роль у створенні та керівництві інститутами, які покликані для регулювати цю складну систему.

Список використаної літератури

1. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / Шарль Бланкарт ; пер. з нім. С. І. Терещенко та О. О. Терещенка ; передмова та наук. редагування В. М. Федосова. – К. : Либідь, 2000. – 654 с.
2. Масгрейв Ричард А., Масгрейв Пегги Б. Государственные финансы: теория и практика / Ричард Масгрейв, Пегги Масгрейв ; [пер. с англ.] – М. : Бизнес Атлас, 2009. – 716 с.
3. Коляда Т. А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : [монографія] / Коляда Т.А. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2016. – 396 с.

УДК 336020

Лебеда Марина Олександрівна,
аспірант,
*ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»*

ОСНОВНІ РИСИ ФІСКАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

Змістовна оцінка абсолютного рівня податкових надходжень та їх динаміки неможлива без урахування загальної економічної кон'юнктури та характеристик економічної діяльності платників податків [1; 2; 3]. Так, стабільність суми надходжень від податку з доходів ФОП, зафіксована на тлі несприятливої макроекономічної кон'юнктури та згорання масштабів

економічної діяльності цієї категорії платників податку, може свідчити про вищу ефективність виконання фіскальної функції оподаткування, ніж зростання надходжень в умовах економічного підйому й розширення масштабів економічної діяльності ФОП. Отже, загальні обсяги податкових надходжень від цієї категорії платників насамперед, залежать від економічного потенціалу, що мають фізичні особи-підприємці для сплати податків.

Суб'єкти оподаткування податком з доходів фізичних осіб-підприємців (ФОП) відрізняються низькими доходами, як порівняно з платниками податку з доходів – найманими працівниками, так і з представниками мікробізнесу розвинених країн.

Так, за даними 2015 р., із загальної чисельності зайнятих у сфері діяльності ФОП 95,5 % припадає на мікробізнес (табл. 1). Незважаючи на те, що верхня межа масштабів діяльності, що дозволяє класифікувати її до групи мікробізнесу становить 2 млн євро на рік, середня продуктивність праці на зайнятого у ФОП сфері мікробізнесу становить лише 163,8 тис. грн на рік.

Ураховуючи, що частка доданої вартості у вартості продукції за даними того самого року становила 27,1 %, власне доходи (вільні від компенсації витрат операційної діяльності гроші, що можуть бути використані на споживання і розвиток) становили 44,4 тис. грн на рік, тобто близько 3,7 тис. грн на місяць. Це менше середньої заробітної плати в економіці України за відповідний рік (4 195 грн на місяць) та значно менше за мінімальні доходи, що підлягають оподаткуванню в більшості розвинених країн [4].

Такі мінімальні масштаби господарської діяльності вкрай обмежують вибір режимів оподаткування: ускладнення процедур оподаткування накладає на платників податку надмірний тягар витрат «дотримання податкового законодавства» і посилює тиск щодо витіснення мікропідприємництва зі сфери офіційного бізнесу.

Таблиця 1

Показники чисельності зайнятих у ФОП в Україні за 2010 – 2015 рр.*

Показники		Роки					
		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Чисельність зайнятих у ФОП	всього	2 814,5	2 371,4	2 277,9	2 322,6	2 498,2	2 290,3
	мікропідприємство	2708,1	2241,5	2062,8	2119,8	2253,4	2187,2
	мале підприємство**	85,9	109	171,1	160,7	174,9	75,1
	середнє	20,5	20,9	44	42,1	69,9	28
Продуктивність праці на зайнятого, тис. грн / особу на рік, у фактичних цінах	усього	81,9	89,1	112,7	122,4	115,7	173,5
	Мікропідприємство	70,2	81,1	109,3	115,4	113,6	163,8
	мале підприємство**	243,0	167,9	106,3	117,7	116,6	314,1
	середнє	950,6	536,9	295,8	493,6	182,3	557,6

* Розраховано автором за даними: www.ukrstat.gov.ua.

** Дані щодо малого підприємства без урахування мікропідприємства.

Крім того, масштаби економічної активності ФОП вкрай варіативні та слабо пов'язані з коливаннями макроекономічної кон'юнктури. Наприклад, загальна чисельність зайнятих у ФОП скорочувалася на 15,47 % у 2011 р., майже на 4 % у 2012 р. та на 8,32 % у 2015 р. Зростала майже на 2 % у 2013 р. і на 7,6 % у 2014 р. Загалом за 5 років середньорічна чисельність ФОП скоротилася на 18,63 %, що свідчить про несприятливу динаміку провідної характеристики економічного потенціалу ФОП щодо сплати податків.

Такі високі коливання свідчать, що дані офіційної статистики фіксують не стільки реальні зміни масштабів економічної активності та господарської діяльності ФОП, скільки коливання рівня тінізації цієї сфери економіки.

Список використаної літератури

1. Критерії оцінювання фіскальної ефективності місцевого оподаткування / Захарова Н. І., Тараненко В. Є., Хімич К. І. / Вісник ДДФА. Економічні науки. – 2012. – №2 – С. 162–170.

2. Слатвінська М. О. Альтернативні системи оподаткування малого бізнесу: стан, проблеми, перспективи : [монографія] / Слатвінська М. О. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 252 с.

3. Ольвінська Ю. О. Основні напрями підвищення ефективності функціонування суб'єктів підприємницької діяльності / Ю. О. Ольвінська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 12. – С. 167–171.

4. Ch. Evans, A. Hansford, J. Hasseldine, Ph. Lignier, Sh. Smulders, F. Vaillancourt Small business and tax compliance costs: A cross-country study of managerial benefits and tax concessions / eJournal of Tax Research. Volume 12, Number 2. 453–482.

УДК 336.22

Лисецька Неля Миколаївна,
к.е.н., старший науковий
співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОЦІНКА ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ МЕХАНІЗМУ ПЕРСОНАЛЬНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

В умовах реформування та трансформації економічних процесів та законодавства в Україні об'єктивна реальність висуває ряд нових вимог до державного регулювання у сфері фінансово-господарської діяльності платників податків, а також накопичень громадян. Узагалі потреба у гармонізації відносин між платниками податків та державою в нашій країні зумовлена пошуком ефективних напрямів реформування системи справляння та адміністрування податків. Складовою регулювання розподілу фінансових ресурсів між державою та населенням є податок на доходи фізичних осіб та ЄСВ, які є загальнодержавними податками, і механізм їх справляння встановлюється Податковим кодексом України та іншими нормативно-

правовими актами. На сьогодні в Україні відсутній ефективний узагальнений підхід до стимулювання сплати необхідних податків суб'єктами оподаткування, тому реформування і консолідація механізму справляння та адміністрування персонального оподаткування в Україні та трансформування його в більш прозору та справедливу площину щодо суб'єктів оподаткування сприятимуть покращанню позицій України у світовому рейтингу країн за рівнем підтримки умов для ведення бізнесу, дотриманню основних норм оподаткування, рівномірності розподілу податкового навантаження між платниками податків, наповненню бюджетів різних рівнів і пенсійного фонду за рахунок детінізації доходів громадян та поліпшенню інвестиційного клімату.

Безумовно, ніхто не заперечуватиме той факт, що поліпшення економічної ситуації та добробуту громадян в основному залежить від розвитку фінансового сегмента, який, у свою чергу, пов'язаний з функціонуванням податкової системи як пріоритетного джерела наповнення структури бюджету всіх рівнів. У зв'язку з цим особливої ваги набуває сприятливий інвестиційний клімат як основний важель надходження інвестицій у країну, що стимулюють виробництво, тим самим збільшуючи податкові надходження. В окресленому контексті формування ефективного правового поля для розвитку та функціонування великого та малого бізнесу повинно бути пріоритетним напрямом у нашій країні. Цілком зрозуміло, що і процедура реєстрації та обліку платників податків як резидентів та нерезидентів має бути швидкою, зручною та простою.

Аналізуючи вітчизняний нормативно-правовий устрій та практичні реалії даного формального аспекту, можна виявити ряд суттєвих недоліків як у даній сфері, так і у загальному правовому полі. Насамперед розробка великої кількості різноманітних та недосконалих нормативно-правових актів дуже ускладнює роботу вітчизняних інститутів та суб'єктів фінансово-

господарської діяльності, зокрема в податковій сфері. Як свідчить практика, кількісні досягнення не завжди супроводжуються високою якістю законотворчих актів, у багатьох випадках нормативно-правові акти суперечать один одному і дублюють функції.

Наступним моментом виступає структурна багатоаспектність проблематики програмного забезпечення та відповідних регулятивних підходів вітчизняних інститутів, які повинні системно взаємодіяти через інформаційну телекомунікаційну мережу, зокрема це інформаційна взаємодія контролюючих органів платників податків, де створений єдиний інформаційний центр, що контролює банки даних, ефективно зберігає та сортирує відповідну інформацію платників податків та здійснює обмін інформацією з іншими органами. Варто зауважити, що недосконалість та неоднотипність програмного забезпечення в різних структурних органах не дозволяють налагодити продуктивний інформаційний обмін, тому створення єдиного програмного механізму, який би забезпечував програмну інтеграцію одного структурного органу з іншим дозволить сформувати дієву мережеву структуру та створити належне програмне забезпечення.

Усе зазначене вище вказує на те, що для формування прогресивного суспільства держава повинна не тільки усунути перешкоди на шляху до розвитку та імплементації інформаційних технологій а й сприяти реалізації конкурентної моделі правового механізму для поширення інноваційних методів організації відтворювальних систем, такої взаємодії, самоорганізації суб'єктів господарювання, які мали б наслідком позитивні синергетичні ефекти.

УДК 336.228

Мельничук Ганна Сергіївна,
к.е.н., доцент,
заступник директора ННІ економіки,
оподаткування та митної справи,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ ЯК СТИМУЛУ ДО РЕІНВЕСТУВАННЯ У РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА

Однією з найбільш радикальних новацій Ліберального податкового кодексу України, запропонованого Асоціацією платників податків України, є скасування податку на прибуток підприємств та його заміна податком на виведений капітал. Автори ідеї, Т. С. Шевцова та О. О. Шемяткін, обґрунтовують доцільність такої трансформації насамперед необхідністю у зниженні рівня детінізації економіки України [1]. Безумовно, вирішення даної проблеми є актуальним з огляду на наявний дефіцит інвестиційних ресурсів у країні та їх вплив за кордон. Зокрема, завідувач відділу макроекономічного прогнозування та досліджень тіньової економіки НІСД Т. Тищук зазначає про те, що економіка України щорічно втрачає до 8 млрд дол. через виведення капіталів з країни в низькоподаткові юрисдикції [2].

Іншою метою, яку планується досягти шляхом введення податку на виведений капітал, є стимулювання ділової активності, зокрема вкладення коштів у вигляді інвестицій в підприємства. Не підлягає сумніву, той факт що в умовах високої вартості кредитних ресурсів та обмеженості іноземних інвестицій, критичного стану основних засобів вітчизняних підприємств вирішення даного завдання набуває першочергової ваги. Сумнівною видається спроможність податку на виведений капітал сприяти реінвестуванню коштів резидентів у розширення діяльності підприємств. Адже, експерти, що вивчали досвід Естонії, яка запровадила податок на

виведений капітал, засвідчують, що реформа мала слабкий ефект і фактично не збільшила кількість внутрішніх реінвестицій. Компанії за рахунок зекономлених на корпоративному податку коштів нарощували свої ліквідні активи – грошові кошти на рахунках і цінні папери, які в подальшому використовували для сплати боргів перед кредиторами. Це дещо зменшило величину зовнішнього боргу. Таким чином, упровадження податку на виведений капітал в Естонії позитивно вплинуло на ліквідність компаній та їх фінансову стійкість, але не стимулювало їх більше інвестувати у власний бізнес [3].

Ураховуючи окреслений зарубіжний досвід, схилиємося до думки, що введення податку на виведений капітал в Україні сприятиме зростанню наявних обігових коштів підприємств, певною мірою підвищить їх платоспроможність та покращить фінансове становище. Однак даний податок не передбачає жодних стимулюючих механізмів, зобов'язань для власників вкладати отриманий прибуток у розвиток підприємства. На наше переконання, основне завдання реформування механізму оподаткування прибутку підприємств в Україні полягає не в тому, щоб арифметично збільшувати величину прибутку, що залишається у розпорядженні підприємств, а в тому, щоб стимулювати власників до його реінвестування в оновлення виробництва та запровадження нових технологій. Це сприятиме більш ефективному використанню ресурсів підприємствами, підвищенню конкурентоспроможності випущеної продукції, а також переходу видів економічної діяльності на новий технологічний рівень.

Беручи до уваги той факт, що податок на прибуток підприємств вважається одним із найбільш дієвих податкових інструментів, здатних активізувати інноваційні та інвестиційні процеси, стимулювати розвиток економіки, апробований у багатьох країнах світу, необхідно наголосити на тому, що при його заміні податком на виведений капітал відбудеться

нівелювання, втрата податком на прибуток здатності виконувати стимулюючу функцію.

Виходячи із зазначеного, постає основне запитання: яким чином введення податку на виведений капітал створюватиме передумови для економічного зростання, сприятиме прискореному оновленню економіки та її структурній трансформації, коли в механізмі його справляння не прописано жодних пріоритетів, напрямів, за якими повинні використовуватися кошти, що не виводяться із бізнесу? Той факт, що нині 57,9 % обсягу виробленої в Україні продукції припадає на 3-й технологічний уклад і 38 % – на 4-й уклад [4], а податок на виведений капітал передбачає право не сплачувати податок на прибуток з прибутку, який не виводиться з бізнесу, дає підстави для висновку, що таким чином відбудеться реінвестування в підприємства, які виробляють низькотехнологічну та сировинну продукцію і, як наслідок – подальша консервація наявної, застарілої структури економіки.

Ураховуючи потребу у трансформації структури економіки України у напрямі інтенсифікації розвитку наукомістких, високотехнологічних виробництв, створення нових висококваліфікованих робочих місць, вважаємо більш доцільним залишити податок на прибуток підприємств з одночасним запровадженням диференційованого оподаткування розподіленого та нерозподіленого прибутку. При цьому не повинен підлягати оподаткуванню прибуток, вкладений у вигляді реінвестицій у підприємство, за умови приросту очікуваних результатів діяльності підприємства, зокрема збільшення кількості робочих місць, розвитку нових виробництв, зростання виробництва продукції з високою доданою вартістю. Запровадження такого механізму не лише стимулюватиме інноваційний розвиток підприємств, але й не призведе до суттєвих втрат бюджету в короткостроковому періоді.

Іншими варіантами впровадження стимулів для реінвестування у вітчизняне виробництво вважаємо такі:

– надання підприємствам та підприємцям, які працюють на загальній системі оподаткування, можливості створювати спеціальні інвестиційні резерви за рахунок частини прибутку, що підлягає оподаткуванню протягом податкового року і який вираховується з бази оподаткування. Водночас потрібно передбачити можливість для платника податків спрямовувати ці кошти протягом 4 наступних податкових років на інвестиційні витрати;

– запровадження для бізнесу податкової пільги у вигляді одноразової амортизації, на зразок тієї, що була застосована в Грузії для малих підприємств. Останнім було надано можливість повністю віднести вартість основних засобів на витрати, що враховуються при розрахунку податку на прибуток, у рік їх придбання [5].

Запропоновані напрями реформування податку на прибуток підприємств в Україні відповідають глобальним тенденціям у сфері пріоритетів надання податкових пільг, що полягають у стимулюванні процесів технологічного та технічного оновлення виробництва, створенні стимулів для інвестування у високоокупні наукомісткі сфери діяльності.

Список використаної літератури

1. Шемяткін О. О. Податок на виведений капітал та пов'язані системні зміни / О. О. Шемяткін, Т. С. Шевцова – Режим доступу : http://kmp.ua/wp-content/uploads/2016/08/Presentation_Exit_Capital_Tax_08_2016.pdf

2. Виведення капіталів з України: масштаби та напрямки запобігання : матеріали круглого столу від 2 квітня 2014 р. / Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1504/>

3. Коряк А. Шикануть по-эстонски. Стоит ли отказываться от налога на прибыль / А. Корняк // Экономическая правда. – 2016. – 12 октября. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.epravda.com.ua/rus/columns/2016/10/12/607834/>

4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Молдован О. Порядок денний для нового уряду: п'ять фіскальних кроків для поліпшення бізнес-клімату / О. Молдован // Дзеркало тижня.– 2014. – № 11. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/macrolevel/povestka-dnya-dlya-novogo-pravitelstva-pyat-fiskalnyh-shagov-dlya-uluchsheniya-biznes-klimata_.html

УДК 332.2

Мороз Василь Васильович,
аспірант 2-го року навчання,
*Тернопільський національний
економічний університет*

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ВІДНОСИНАМИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Одним з найбільш важливих і складних завдань, що виникли у процесі реформування земельних відносин, є створення ефективної системи управління земельними ресурсами, що базується на методології стратегічного управління. На особливу увагу потребують дослідження механізмів формування та реалізації стратегічного управління земельними ресурсами на регіональному рівні, що є важливою передумовою впровадження сталого збалансованого землегосподарювання.

З огляду на недосконалість екологічного і земельного нормативно-правового регулювання та нестабільність політичної ситуації у державі, особливо актуальною стає проблема збереження, раціонального використання та охорони земель різного цільового призначення в Україні. Але незважаючи на те, що окремі методи та інструменти механізмів управління земельними відносинами впроваджені у практику господарювання у різних галузях національної економіки, на різних управлінських рівнях, на сьогодні відсутнє системне розуміння структури

механізмів розвитку земельних відносин. Отже, особливого значення набувають дослідження у напрямі формування та реалізації механізмів розвитку земельних відносин.

Проблематика розвитку земельних відносин є предметом досліджень широкого кола вітчизняних науковців, таких як Д. І. Бабміндра, І. К. Бистряков, Б. М. Данилишин, Д. С. Добряк, А. Г. Мартин, Л. Я. Новаковський, О. С. Новоторов, А. М. Третяк, М. А. Хвесик.

Комплексне вирішення наявних проблем стає можливим у разі застосування методології стратегічного управління при формуванні та реалізації сучасної державної земельної політики, що передбачає зміну доктрини земельної політики, визначення стратегічних пріоритетів на державному рівні, запровадження модернізованих механізмів формування та реалізації стратегічного управління земельними ресурсами на різних рівнях управління.

На законодавчому рівні чітко не визначено місце стратегічного управління. Ураховуючи значення стратегічного управління, що сформувалося у процесі тривалого еволюційного розвитку корпоративного планування, як реакцію на ускладнення управлінських завдань, успішність його застосування при вирішенні проблем на різних рівнях управління та у сферах діяльності [1], необхідно на законодавчому рівні визначити необхідність та порядок застосування стратегічного управління та стратегічного планування в Україні. Формування стратегії управління земельними ресурсами на регіональному рівні повинне відбуватися відповідно до принципів та критеріїв сталого розвитку з метою збалансованого й гармонійного використання, відтворення та охорони потенціалу земельних ресурсів для досягнення паритету екологічних, економічних та соціальних вимог [2, с. 43].

Забезпечення сталого розвитку базується на збалансованому й гармонійному співвідношенні соціальних потреб, економічної діяльності та стану довкілля. Вирішення існуючих проблем землекористування в Україні та попередження негативних наслідків, відтворення потенційної продуктивності земельних ресурсів можливе шляхом створення сприятливого інституційно-правового та фінансово-економічного середовища. Удосконалення земельних відносин в Україні потребує наукового обґрунтування механізму їх розвитку, що передбачає визначення й конкретизацію сукупності інструментів та методів регулювання суспільних відносин щодо збалансованого землекористування й охорони довкілля [3, с. 236]. Організація сталого землекористування в Україні має ґрунтуватися на використанні адміністративно-правового, фінансово-економічного, організаційного та соціально-психологічного механізмів. Перший включає нормативно-правові, інституціональні, адміністративно-контрольні та дозвільні інструменти. Організаційний механізм передбачає комплекс землевпорядних, планувальних інструментів та інструментів інституціоналізації структури управління [4, с. 289–292]. Роль фінансово-економічного механізму полягає у використанні інструментів економічного стимулювання та економічного гарантування, ринкових, кредитно-іпотечних, фіскально-бюджетних та інноваційних інструментів. Інструменти соціально-психологічного механізму розвитку земельних відносин належать до морально-етичного впливу, переконання та наукового забезпечення інноваційного розвитку земельних відносин.

Одним з основних напрямів формування та розбудови системи збалансованого землекористування є вдосконалення механізмів розвитку земельних відносин, що полягає у визначенні адміністративно-правового, організаційного та економічного механізмів із конкретним набором інструментів для підвищення екологічного, економічного та соціального

ефекту в землересурсній сфері. Механізми розвитку земельних відносин являють собою інтегровану сукупність, систему, вони тісно взаємопов'язані, проте зберігають своє індивідуальне значення і мають кінцеву екологічну та соціальну мету, а отже, є екологічно і соціально спрямованими відповідно до концепції сталого розвитку.

Список використаної літератури

1. Stashenko Vytaliy Yuryevich. Prerequisites of the implementation of the strategic land management in Ukraine // European Applied Sciences. – March. – 2015. – 3 – P. 112–114.

2. Степенко О. Управління земельними відносинами в Україні: механізми та напрями розвитку / О. Степенко, О. Сакаль, Н. Третяк // Економіст. – 2014. – № 8. – С. 39–43.

3. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій / [за заг. ред. Б. М. Данилишина]. – К. : Нічлава, 2006. – 704 с.

4. Мартин А. Г. Стан земельних відносин як стримуючий фактор розвитку продуктивних сил України / А. Г. Мартин, Т. О. Євсюков // Матеріали міжнар. наук. конф., м. Київ, 20 березня 2009 р. : у 3-х ч. – К. : Вид-во РВПС України НАН України, 2009. – Ч. 3 – С. 289–292.

УДК [336:005.584.1] (477)(043.5)

Москаленко Наталія Віталіївна,
к.е.н., старший викладач кафедри
банківської справи та фінансового
моніторингу,
*Університет державної фіскальної
служби України;*
Москаленко А. С.,
студентка 3-го курсу,
*Ірпінський державний коледж
економіки і права*

МІЖНАРОДНІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ

Наша країна має достатній практичний досвід з протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, однак сучасна нестабільна соціально-економічна ситуація призводить до збільшення предикатних злочинів. Типологія і способи легалізації незаконних доходів в Україні мають свої особливості. Відповідно, організація фінансового моніторингу відрізняється від практики його здійснення в інших країнах.

На вимогу міжнародних організацій необхідно проводити процедури поглибленої ідентифікації та вивчення учасників фінансових операцій, встановлювати кінцевих бенефіціарних власників компаній і трастів, удосконалювати ризик-орієнтований підхід на всіх рівнях фінансового моніторингу. Це потребує розвитку організаційних засад діяльності суб'єктів фінансового моніторингу та посилення взаємодії між підрозділами фінансової розвідки країн світу та суб'єктами фінансового моніторингу.

Відповідно до нової редакції Рекомендацій FATF (рекомендація 3 – злочин відмивання коштів) передбачено охоплення якомога широкого спектра предикатних злочинів, до яких увійшло і ухилення від оподаткування.

На виконання зазначених рекомендацій у вітчизняну практику доцільно запровадити прогресивний американський досвід.

Так, з 1 січня 2013 року набрав чинності Закон США «Про оподаткування іноземних рахунків» («Foreign Account Tax Compliance Act», FATCA), згідно з яким фінансові організації всіх країн (foreign financial institution, FFI) повинні укласти спеціальну угоду з Податковою службою США (Internal Revenue Service, IRS) про здійснення контролю за наявністю рахунків американських платників податків (або іноземних юридичних осіб, де американські платники податків мають істотну частку) і з 1 січня 2014 року передавати інформацію про них в IRS. При цьому за відсутності в організації такої угоди в примусовому порядку буде утримуватися 30 %:

- 1) із сум грошових переказів, джерело яких розміщене у США;
- 2) з виручки, одержуваної під час продажу американських активів (наприклад, акцій чи облігацій), незалежно від того, чи буде отриманий прибуток або збиток у результаті укладеної угоди (з 2017 року);
- 3) з усіх переказів фінансової установи, яка не бере участь (з 2017 року).

На сьогодні метою FATCA є впровадження екстериторіального механізму протидії легалізації за межами США доходів, одержуваних американськими громадянами і резидентами внаслідок ухилення від оподаткування.

Для реалізації FATCA передбачено дві моделі міжурядової угоди. Згідно з першою, виконаною рядом європейських держав (Франція, Німеччина, Італія, Великобританія, Нідерланди), передбачається централізований збір інформації про американських платників податків у податковому відомстві держави з дотриманням національного законодавства і подальшою передачею цих відомостей в IRS. При цьому IRS також

зобов'язується надавати відповідну інформацію в податкові органи даних країн.

Друга модель, обрана Швейцарією та Японією, передбачає укладення на міжурядовому рівні угоди з США, за якою кредитні організації повинні самостійно передавати інформацію в IRS, як правило, з порушенням національного законодавства, що регулює питання банківської таємниці.

З ухваленням міжнародним співтовариством FATCA згідно з першою моделлю, до якої схиляється більшість країн, створюється єдине інформаційне поле про банківські рахунки платників податків, операції за якими стають доступними зацікавленим державним органам влади. Тим самим банківські офшорні зони фактично перестають існувати як такі, а злочинці позбавляються більшості схем з приховування кримінального джерела своїх капіталів. Іншими словами, під впливом закону відбувається реорганізація міжнародної системи ПЛД/ФТ у частині виходу на новий рівень взаємодії держав і перегляду їхніх національних законодавств.

На нашу думку, в Україні, ураховуючи її національні особливості, більш прийнятною є перша модель, відповідно до якої передбачається централізований збір інформації Державною фіскальною службою України про американських платників податків з подальшою передачею цих відомостей в IRS з обов'язковим зворотним зв'язком щодо відповідного інформування уповноваженого органу нашої країни.

З упровадженням екстериторіального американського закону – FATCA – з'являється потреба у перегляді країнами національних законодавств, зокрема українського у частині інформаційного обміну податкових органів та дотримання банківської таємниці. Виходячи з того, що більшість країн буде змушена погодитися з вимогами FATCA, світову банківську систему чекає трансформація з переходом до більшої прозорості.

Потрібно зазначити, що на світову організацію міжнародної системи протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, також чекають значні зміни у частині обміну відомостями не тільки про осіб, які ухиляються від сплати податків, а й про тих, хто здійснює операції з легалізації інших доходів, одержаних злочинним шляхом.

Список використаної літератури

1. Єгоричева С. Б. Сучасні проблеми міжнародного співробітництва у сфері протидії ухиленню від сплати податків / С. Б. Єгоричева // Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 4–5 квітня 2013 р. – Ірпінь, 2013. – С. 159–162.

2. Москаленко Н. В. Досвід США щодо побудови системи запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом / Н. В. Москаленко // Сборник научных трудов «Финансы, учет, банки» Донецкого национального университета. – 2014. – № 1 (20). – С. 209–215.

УДК 336.13-027.541

Музиченко Ганна В'ячеславівна,
д.пол.н., професор,
*Південно-український
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського*

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У СУЧАСНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів у більшості сучасних країн світу передбачає децентралізацію державної політики із збереженням незначного державного втручання в регіональний розвиток шляхом запровадження фіскального федералізму, а також створення

відповідних умов для саморозвитку регіонів шляхом залучення іноземного капіталу та створення різних технопарків, підприємницьких зон, кластерів тощо.

На відміну від європейських країн, де державне регулювання регіонального розвитку, як правило, поширюється на всю територію держав, незважаючи на форму територіальної організації в ній (федерація чи унітаризм), у США регіональна політика також передбачає державне втручання, однак воно має адресний характер, спрямований на вирішення локальних регіональних проблем. Федеральна влада переймається питаннями підтримки єдиного по всій державі рівня доходів населення, тому більша частина допомоги штатам здійснюється у вигляді міжбюджетних грантів саме в цій площині.

Важливе місце в США відводиться фіскальній політиці, зокрема віддається перевага непрямим методам державного втручання в регіональний розвиток шляхом запровадження фінансових та податкових пільг, грантів, субсидій та цільового фінансування. «Це не означає, що відбулася відмова від прямого втручання держави. Воно нині здійснюється через державні регіональні корпорації, які створюються для реалізації великих програм, націлених на розвиток відсталих регіонів, зокрема за допомогою залучення іноземних та вітчизняних інвесторів. Такі корпорації роблять акцент на випуску нових продуктів та запровадження нових технологій» [1, с. 187].

Фінансування діяльності адміністрацій штатів відбувається трьома основними каналами мобілізації грошових ресурсів: надходжень від власних податкових та неподаткових доходів; позичкових коштів на ринку позичкового капіталу; податкового стимулювання та фінансової підтримки бюджетів штатів у вигляді федеральних трансфертів (грантів), які формують їх доходи. Гранти виділяються з бюджету вищого рівня для цільового фінансування конкретної програми або проекту. У США 50 % грантів

надається на основі взаємного вкладу. Трансферти є третьою за величиною витратною статтею федерального бюджету США (у середньому 15 %) після витрат на соціальне страхування та національну оборону і передаються штатам на підтримку комунальної інфраструктури, виплати багатодітним сім'ям, забезпечення зайнятості та професійної підготовки кадрів, на освіту інвалідів, дорослих і двомовну освіту для іммігрантів; стипендії і позики студентам тощо.

Податків і міжбюджетних трансфертів муніципалітетам часто не вистачає, тому місцевій владі доводиться шукати додаткові джерела доходів та способи оптимізації витрат. Зокрема, компенсацією місцевих бюджетних дефіцитів слугує підвищення тарифів за послуги, скорочення штату адміністративних службовців, контракти з НКО, аутсорсинг тощо.

Після кризи 2008–2009 рр. пріоритетним напрямом регіональної політики адміністрації США стало залучення внутрішніх і стимулювання зовнішніх інвестицій для створення робочих місць і відновлення економіки. Для цих цілей була забезпечена максимальна підтримка потенційним інвесторам у вигляді пільгового банківського кредитування.

На окрему увагу заслуговує досвід США у створенні підприємницьких зон і технопарків як альтернативи прямого фінансування федеральним бюджетом програм соціально-економічного розвитку штатів і соціальної допомоги. Одну з провідних ролей у розвитку національної економіки відіграють розташовані у штатах науково-технологічні кластерні об'єднання. За кластерною моделлю виробництва функціонує більше 50 % усіх американських підприємств у країні, які максимально використовують в регіоні його природний, кадровий та інтеграційний потенціали.

Для здійснення регіональної політики в Японії використовується різноманітні методи, зокрема: субсидії центрального уряду місцевим органам влади на будівництво об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури,

державні займи на прискорення будівництва важливих індустріальних об'єктів та надання податкових пільг компаніям, які створюють виробничі можливості в регіонах, що розвиваються, тощо. Відмінними рисами регіональної політики Японії є такі: існування комплексу законів, які регулюють практично всі сторони регіонального планування; субсидювання приватних інвестицій; першочергова увага питаннях розвитку інфраструктури; включення в загальнодержавні плани соціально-економічного розвитку планів територіального розвитку [2].

Серед країн, що розвиваються, на увагу заслуговує Індія у якій, на відміну від Китаю, де до 1990-х рр. значну роль у регулюванні економічного розвитку відігравав державний сектор, поряд з державою у здійсненні регіональної політики активно бере участь місцевий приватний та іноземний капітали.

Досить цікавим з огляду на українську реальність є досвід Мексики. Керуючись настановами «Вашингтонського консенсусу» національний уряд сформував концепцію регіонального розвитку, сфокусовану на двох напрямках: 1) соціальна політика, що реалізується переважно через створення інститутів і програм соціального розвитку та децентралізацію видатків, фіскальний федералізм і створення регіональних інститутів, відповідальних за розробку програм соціального розвитку; 2) міське планування, націлене на посилення територіальної децентралізації, удосконалення міських служб та посилення муніципалітетів і розвиток центрів населення [1, с. 100–102].

Мексиканський досвід регіональної політики змушує говорити про ще одну проблему – відсутність наступності (стабільності) у регіональній політиці. Коли підходи до державного регулювання регіонального розвитку змінюються кожні кілька років, неможливо домогтися реальних результатів у скороченні міжрегіональних відмінностей або зниженні концентрації населення та економічної активності. Тут варто згадати досвід економічно

розвинених країн, у багатьох з яких, незважаючи на зміну правлячих партій, регіональна політика відрізняється досить високою стабільністю.

Отже, аналіз досвіду фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів засвідчує, що найбільш дієвими інструментами державної політики регіонального розвитку залишаються планування та прогнозування, фіскальна політика та економічні регулятори. Кожна з країн світу обирає власні інструменти та будує національну модель регіонального розвитку, що виправдано наявністю значних відмінностей у соціально-економічному, історичному, культурно-ментальному тощо розвитку.

Список використаної літератури

1. Аврамчикова Н. Т. Современная региональная политика : опыт зарубежных стран [Электронный ресурс] / Н. Т. Аврамчикова. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/sovremennaya-regionalnaya-politika-opyt-zarubezhnyh-stran>
2. Плисецкий Е. Л. Зарубежный и отечественный опыт государственной поддержки развития территорий / Е. Л. Плисецкий // Региональная экономика : теория и практика. – 2014. – № 42(369). – С. 32–44.

УДК 339.543

Несторишен Ігор Васильович,
к.е.н., доцент,
провідний науковий співробітник,
Туржанський Віталій Анатолійович,
к.е.н., доцент,
старший науковий співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОЦЕДУР МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ З МИТНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС

Сучасні тенденції розвитку національних митних законодавств характеризуються набуттям ними ознак наднаціонального характеру, унаслідок чого митне законодавство більшості країн стає «інтернаціональним». Аналіз стану митно-тарифного регулювання багатьох країн світу свідчить про поступовий відхід від «суверенної законотворчості» в митній сфері внаслідок формування національного митного законодавства відповідно до тенденцій і принципів міжнародного митного права. За таких умов вкрай важливим є формування єдиних стандартів митного регулювання міжнародної торгівлі, які актуалізуються з прийняттям та ратифікацією урядами багатьох країн міжнародних угод щодо підвищення рівня безпеки міжнародного ланцюга постачання та спрощення митних процедур (Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур, Рамкові стандарти забезпечення безпеки та спрощення міжнародної торгівлі ВМО, Угода СОТ про спрощення світової торгівлі).

З метою гармонізації вітчизняного митного законодавства із міжнародними тенденціями та нормативно-правовим полем ЄС вітчизняними фахівцями-практиками з митної справи, учасниками ЗЕД та науковцями активно обговорюється проект закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та

спрощень митних формальностей» (реєстраційний № 4777 від 03.06.2016), яким передбачено внесення суттєвих змін до вітчизняного нормативного поля щодо одночасного спрощення митних процедур та забезпечення безпеки міжнародного ланцюга постачання [1].

Одним із суттєвих спрощень, які передбачається надавати економічним операторам відповідно до ст. 249¹ законопроекту, є можливість випуску економічним операторам товарів за місцезнаходженням. Така процедура може використовуватися для декларування та випуску в заявлений митний режим товарів, декларантом яких є УЕО, якому видано дозвіл на користування цим спеціальним спрощенням. Обов'язковою умовою надання дозволу на користування спеціальним спрощенням – процедурою випуску товарів за місцезнаходженням для товарів, ввезених на митну територію України, є наявність в УЕО дозволу на користування спеціальним спрощенням як уповноважений вантажоодержувач, а для товарів, що вивозяться за межі митної території України, – дозволу на користування спеціальним спрощенням – самостійним накладенням пломб спеціального типу. Зазначимо, процедура випуску товарів за місцезнаходженням застосовується щодо:

1) товарів, ввезених на митну територію України, що поміщуються в митні режими:

- а) імпорту;
- б) митного складу;
- в) переробки на митній території;
- г) тимчасового ввезення;
- г) вільної митної зони;
- д) реімпорту;

2) товарів, що для вивезення за межі митної території України поміщають у митні режими:

- а) експорту;
- б) реекспорту;
- в) тимчасового вивезення;
- г) переробки за межами митної території.

Запровадження процедури випуску товарів за місцезнаходженням відповідає сучасним світовим тенденціям. Зокрема, до 2016 року в митному законодавстві ЄС була передбачена така норма (*англ. «local clearance procedure»*), яка полягала в тому, що економічні оператори не зобов'язувалися пред'являти товари контролюючому органу, а направлялися у приміщення митного складу. Власник складу зобов'язаний повідомляти контролюючий або визначену митним органом особу про надходження товару, заносити дані про приміщення товарів в бухгалтерські записи (запис в журналі обліку власника складу приводить до юридичного переходу в режим митного складу), надавати в розпорядження контролюючого митного органу всі документи, що стосуються приміщення товарів під режим митного складу.

Проте після прийняття чинного Митного кодексу ЄС [2] «процедуру митного оформлення за місцем знаходження» (*англ. local clearance procedure*) було змінено на дозвіл «запис в облікових регістрах декларанта» (*англ. entry in the declarant's records*), відповідно до чого митні органи можуть за заявою дозволити особі подати митну декларацію, у тому числі спрощену декларацію, у формі внесення до звітів декларанта за умови, що відомості цієї декларації перебувають у розпорядженні митних органів в електронній системі декларанта в той час, коли подається митна декларація в формі внесення у звіти декларанта. Митна декларація вважається прийнятою в той момент, коли товари вносяться до звітів. Крім того, митні органи можуть за заявою скасувати зобов'язання надання товарів. У цьому випадку товари вважаються випущеними в момент внесення даних у звіти декларанта.

Таким чином, процес надання спрощень економічним операторам в країнах ЄС має послідовний та поступальний характер, який характеризується покроковим наданням спрощень, визначенням їх впливу на рівень безпеки держави та задоволеністю бізнес-спільноти. Лише у разі позитивних результатів у двох напрямках пропонуються такі спрощення.

В Україні процес гармонізації вітчизняного законодавства з європейським не повинен передбачати суто імплементацію існуючої практики митного оформлення (а саме на цьому сьогодні наполягають в багатьох колах на рівні ДФС та Міністерства фінансів України), що може призвести до розбалансування системи митного контролю внаслідок значного відставання вітчизняних митниць у сфері інформаційно-технічного забезпечення. Вітчизняна система митного регулювання має сама пройти досить тривалий процес поступового спрощення митних процедур для суб'єктів ЗЕД з одночасним забезпеченням відповідного рівня національної безпеки в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей : проект [закон України №4777 від 03.06.2016]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59320
2. REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code [Electronic resource]. – Mode of access : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (date of appeal: 15.08.2016)].

УДК 336.221

Панура Юлія Василівна,
к.е.н., доцент кафедри податкової
політики,
Ярошук Ярослава Вячеславівна,
студентка 5-го курсу,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПРОФЕСІЇ ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТАНТА

Формування інституту податкового консультування в Україні перебуває на початковому етапі. Тому побудова ефективного механізму податкового консалтингу потребує ґрунтовного вивчення його теоретико-методичних засад, спираючись на позитивний досвід розвинених країн у даній сфері та адаптуючи його до вітчизняних умов. Серед аналітичних звітів та оцінок вітчизняного консалтингового ринку в контексті даного дослідження необхідно відзначити дослідження, які здійснювали Українська асоціація менеджмент-консультантів [1], дослідницька агенція РБК [2], аналітики журналу «Експерт» [3], а також експертні оцінки вітчизняних дослідників, зокрема С. Козаченко, В. Новицького, О. Трофімової, В. Кременя, Т. Тучика, В. Духненко та О. Дубрової. Серед зарубіжних наукових спеціалістів дослідженням цього питання займалися Н. Бондарчук, В. Балакін, Н. Башкірова, Т. Демішева, П. Кіріна, Д. Чернік та ін.

Особливість функціонування ринку консалтингових послуг у сфері оподаткування полягає в тому, що метою надання таких послуг платнику податків є оптимізація або мінімізація розміру податкових платежів, яка здійснюється в межах чинного законодавства та адміністративних процедур для досягнення гармонізації економічних інтересів держави в частині формування бюджетних доходів та інтересів суб'єктів господарювання для підвищення ефективності підприємницької діяльності. Тому вагому

допомогу підприємцям у цій сфері запропонували фахівці – податкові консультанти.

Податкові консультанти – це спеціалісти у галузі фінансового обліку, податкового законодавства та пов'язаних із ними галузях, що супроводжують діяльність свого клієнта, запобігаючи всім можливим ризикам, при цьому співпрацюючи з органами державної влади. У цьому і проявляється унікальна особливість – представляти інтереси платника податку та одночасно захищати інтереси держави. Надаючи послуги, податковий консультант не заміняє головного бухгалтера чи юриста – він поєднує їх функції та координує роботу всіх фінансових служб, крім того, має особливий статус, оскільки виступає радником у сфері оподаткування, а не виконавцем наданих ним рекомендацій. Тому податкове консультування можна визначити як професійну незалежну діяльність організацій і приватних осіб з надання замовнику платних послуг, результатом якої є визначення його прав та обов'язків як платника податків і зборів (обов'язкових платежів) та їх оптимальна реалізація.

Різноманітність клієнтів і ринків, проблем і завдань, ресурсів і можливостей, застосовуваних підходів і методів, а також осіб, які беруть участь у процесі консультування конкретної фірми, стала причиною наявності різних видів податкових консультантів. Залежно від того, чи працює консультант у даній організації або його запрошують для тимчасового співробітництва, розрізняють зовнішніх та внутрішніх податкових консультантів. Визначаючи критерії вибору консультанта очевидно, що перевагою або недоліком може виступати одна й та сама характеристика залежно від виду податкового консультанта. Абсолютно точно не можна встановити, якого із консультантів підприємство найбільше потребує, адже необхідно виходити з мети та діяльності підприємства, а також завдань, які ставить керівництво перед замовником. Відповідно,

завдання формується під впливом зовнішніх (правове та економічне поле, внаслідок перебуває і діє замовник, інфляційні процеси у країні та її міжнародний рейтинг, загальний рівень розвитку бізнесу як у країні, так і у світі у проміжок часу, що аналізується) та внутрішніх (рівень податкової культури, здатність замовника до ризику, вид діяльності замовника, фінансова стійкість замовника) факторів. Але в будь-якому випадку залучення професійних податкових консультантів або спеціалізованих компаній до процесу управління підприємством дозволяє організувати ефективний механізм бюджетування податків.

Окреслені критерії діяльності свідчать про високі вимоги, що висуваються до якості консультаційних послуг і, відповідно, до їх представників. Для самого податкового консультанта консультування – це цікавий і перспективний вид бізнесу, оскільки тенденції до постійних змін та ускладнення системи оподаткування і податкового законодавства приводять до підвищення попиту на цей вид консалтингу. Однак гостро відчувається дефіцит професійно підготовлених консультантів, основною причиною цього є відсутність центрів з підготовки та перепідготовки консультантів в Україні. Позитивним було б введення системи обміну досвідом між консультантами, що дало б змогу ділитися новими методами проведення консалтингу та набутим досвідом співпраці з клієнтами різних сфер бізнесу. Позитивно впливає на підвищення кваліфікації участь у різноманітних конференціях. Організацію конференцій в Україні та участь вітчизняних консультантів у міжнародних конференціях можуть взяти на себе громадські професійні об'єднання консультантів. Таким чином, вітчизняні консультанти та їх зарубіжні колеги мали б змогу обмінюватися власними дослідженнями і набутим досвідом у галузі консалтингу. Найважливішим завданням на шляху розвитку консалтингу є підвищення кваліфікації консультантів.

На сьогоднішні в Україні працює понад 300 консалтингових компаній, половина з яких орієнтована на надання послуг з управлінського консультування, – доступні представництва відомих консалтингових компаній, які залишаються лідерами в цьому бізнесі. Оцінюючи динаміку розвитку консалтингових послуг за географічною ознакою, було виявлено, що велика кількість консалтингових компаній розміщується у місті Києві – понад 75 % за кількісною ознакою та 85 % за обсягами збуту. Таке місце розташування консалтингових компаній зумовлене близькістю до аудиторських компаній, центральних офісів «великої четвірки» лідерів світового консалтингу, відомих українських компаній. Згідно з дослідженнями рейтингової агенції «Експерт-Рейтинг», експертні оцінки за кількісними параметрами ринку консультування в Україні становлять близько 170 млн. дол. США [1].

У цілому проблеми українського консультування у сфері оподаткування пов'язані з тим, що вітчизняний ринок ще дуже молодий і, відповідно, на цьому ринку немає напрацювань, пов'язаних зі сферою податкового консалтингу. Тому необхідність в усвідомленні владою та суспільством доцільності вирішення теоретичних і практичних проблем організації та діяльності податкових консультантів України, на основі міжнародного досвіду, потребує реалізації у найближчій перспективі.

Список використаної літератури

1. Исследование услуг менеджмент консалтинга в Украине. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uamc.com.ua/MCS_ru.php3
2. Обзор рынка консалтинговых услуг. – Рыночные обзоры консалтинговой компании РосБизнесКонсалтинг. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rbc.ru/reviews/consulting/chapter01.shtml>
3. Дослідження ринку консалтингових послуг в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://expertra.com/index.php?temp=audit>

4. The official site of The Chamber of Tax Advisers of Ukraine (2015). [Electronic resource]. – Mode of access : [http:// http://www.ppk.org.ua](http://www.ppk.org.ua) (Accessed 5 November 2015).

УДК 336.225

Рудь Оксана Василівна,
старший викладач кафедри фінансів,
*Черкаський державний
технологічний університет*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ

Ефективність функціонування податкової системи, зокрема в частині адміністрування податків, передбачає систематичне забезпечення надходжень податків до бюджетів різних рівнів з урахуванням податкоспроможності платників податків. З огляду на це, дослідження ефективності системи адміністрування податків є актуальним.

Незважаючи на значну кількість наукових доробок у цьому напрямі наукових, дотепер немає єдиного підходу до оцінювання ефективності системи адміністрування податків та фіскальних органів зокрема. Відповідно до підходу Міністерства фінансів України показники поділяються за видами діяльності органів Державної фіскальної служби України. Проте, на нашу думку, розроблені критерії та запропоновані показники для оцінювання ефективності фіскального органу не є вичерпними, оскільки вони не повною мірою розкривають особливості та результативність його функціонування. Тому дотепер наукові дослідження за цим напрямом є об'єктом дискусій.

Більшість вітчизняних науковців, на відміну від зарубіжних, при оцінці ефективності адміністрування податків оперують показниками фіскальної, економічної, соціальної ефективності.

Унаслідок вивчення праць вітчизняних науковців, а також світового досвіду оцінки ефективності адміністрування, у тому числі ефективності функціонування фіскальних органів, нами було відібрано найбільш значимі, на нашу думку, показники: 1) *показники оцінки фіскальної ефективності адміністрування податків*: коефіцієнт сплачуваності податків (обчислюється як відношення суми нарахованих податків і зборів до суми акумульованих податків і зборів податковим органом) [1]; показник податкового навантаження за прямими податками (розраховується як питома вага податкових надходжень за прямими податками у ВВП) [1]; показник податкового навантаження за непрямими податками (розраховується як питома вага податкових надходжень за непрямими податками у ВВП) [1]; темп зростання (зниження) загальної суми податкового боргу (обчислюється як відношення суми податкового боргу у звітному періоді до суми податкового боргу у попередньому періоді). Даний показник розраховується у провідних країнах, таких як Великобританія, Словенія, Австралія, Данія, Канада [1; 2]; рівень погашення податкового боргу (обчислюється як відношення суми сплаченого податкового боргу до суми нарахованого податкового боргу) [1; 2; 3]; рівень додатково сплачених податкових платежів (розраховується як відношення додатково сплачених податкових платежів до нарахованої суми податкових платежів);

2) *показники оцінки ефективності функціонування Державної фіскальної служби України*: результативність діяльності працівників фіскальної служби (фіскальних органів) або середній розмір податкових надходжень (розраховується як співвідношення сум акумульованих податків і зборів та чисельності співробітників фіскальних органів) [3]; рівень навантаження персоналу фіскальної служби (фіскальних органів), (визначається як відношення кількості платників податків та працівників фіскальних органів) [3]; темп зростання (зниження) кількості платників

(обчислюється як відношення кількості платників у звітному періоді до кількості платників у попередньому періоді) [2]; рівень обліку податкоспроможних платників податків (розраховується як відношення кількості платників, що сплачують податки, до загальної кількості платників податків, що обліковуються контролюючими органами [2]; темп зростання (зниження) кількості наданих податкових консультацій (обчислюється як відношення кількості наданих податкових консультацій у звітному періоді до кількості податкових консультацій у попередньому періоді [2]; темп зростання (зниження) кількості розглянутих звернень платників податків (обчислюється як відношення кількості розглянутих звернень платників податків у звітному періоді до кількості розглянутих звернень платників податків у попередньому періоді) [2]; коефіцієнт нарахування пені (розраховується як відношення суми податкової пені до суми податкових надходжень) [1; 2]; рівень сплаченої пені відносно нарахованої (розраховується як відношення суми сплаченої податкової пені до суми нарахованої податкової пені) [2]; коефіцієнт зменшення (зростання) кількості платників-боржників (розраховується як відношення кількості платників-боржників у звітному періоді до кількості платників-боржників у попередньому періоді) [2].

Погоджуємося також із думкою вітчизняних науковців, які акцентують увагу на доцільності використання незалежних даних, оприлюднених у вигляді міжнародних індексів та рейтингів, інформація яких є, з одного боку, загальнодоступною, а з іншого – дозволяє одержати неупереджену оцінку у вигляді рейтингу національних податкових систем, у тому числі в частині адміністрування податків.

Багатоаспектність процесу адміністрування податків спонукає до узагальнення оцінки ефективності адміністрування податків шляхом розрахунку інтегрального показника.

Потрібно наголосити, що до основних проблем оцінки ефективності адміністрування податків варто віднести такі: неоднозначне трактування податкових термінів; складність практичної реалізації запропонованих наукових розробок (значні витрати часу для проведення аналізу, спеціальні програмні продукти); статистичні дані, на яких ґрунтується розрахунок багатьох показників у межах наявних методик, є доступними лише для фіскальних органів; недосконалість форм статистичної податкової звітності для оцінки роботи фіскальних органів; часта зміна податкового законодавства ускладнює аналіз деяких показників ефективності роботи фіскальних органів (пов'язаних з податковими надходженнями, податковою базою та ін.).

Таким чином, за результатами проведеного дослідження оцінки ефективності системи адміністрування податків, пропонуємо здійснювати її за такими напрямками: оцінка фіскальної ефективності, яка відображає рівень наповнення бюджетів за рахунок податкових надходжень та оцінки роботи фіскальних органів, що спрямована на дослідження виконання працівниками ДФСУ покладених на них функцій, виконання планових показників та ін. Зважаючи на різноманітність використовуваних підходів для оцінки ефективності адміністрування податків, зокрема в частині функціонування фіскальних органів, їхню різну спрямованість і складність одержання кінцевої характеристики ефективності, вважаємо за доцільне запропонувати визначати комплексний показник оцінки ефективності системи адміністрування податків.

Список використаної літератури

1. Сидорович О. Ю. Методики розрахунку та умови підвищення показників ефективності діяльності податкових органів України. [Електронний ресурс] / О. Ю. Сидорович // Фінансова система України. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21

REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nznuoa_2012]

2. Проскура К. П. Податкове адміністрування в Україні в посткризовий період: ефективність та напрями модернізації : [монографія] / Проскура К. П. – К. : Емкон 2014. – 376 с.

3. Система ключових індикаторів результативності діяльності органів Міністерства доходів і зборів України : [монографія] / Бридун Є. В., Вдовиченко А. М., Зубрицький А. І., Кирилюк І. В., Маланушенко Є. Л., Серебрянський Д. М. ; за заг. ред. А. М. Вдовиченка. – К. : Алерта, 2013. – 336.

УДК 336.221

Синчак Віктор Петрович,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та
страхування,
*Хмельницький університет
управління та права*

СУПЕРЕЧНОСТІ В ОСОБЛИВОМУ МЕХАНІЗМІ СПРАВЛЯННЯ ЄДИНОГО ПОДАТКУ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ

В умовах зміни внутрішнього та зовнішнього середовища у ринковій економіці об'єктивно диверсифікуються види господарської діяльності, що на певному етапі розвитку підприємництва стають навіть причиною зупинення виробництва та вивільнення працівників. Однак якщо такі прикри випадки є загальнодержавною проблемою, які до того ж піддаються регулюванню, то внутрішні соціальні питання малого підприємництва не завжди достатньо врегульовані, оскільки проявляються поодинокі, у середовищі самих підприємців, які, власне, і відчують від них найбільше незручностей. До останніх з них варто віднести і ті, що стосуються особливого механізму сплати єдиного податку фізичними особами-

підприємцями, якими не використовується праця найманих працівників, зокрема платниками першої та другої групи.

Відразу зауважимо, що окреслені питання регулюються статтею 295 Податкового кодексу України (далі – ПК України). Зокрема, пунктом 295.1 статі 295 ПК України визначено, що платники єдиного податку першої і другої груп сплачують єдиний податок шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця [1]. Нарахування авансових внесків для цих осіб, як зазначено у пункті 295.2, здійснюється контролюючими органами на підставі заяви такого платника єдиного податку щодо розміру обраної ставки єдиного податку, заяви щодо періоду щорічної відпустки та/або заяви щодо терміну тимчасової втрати працездатності.

Отеж, прописані норми у ПК України дозволяють платникам єдиного податку першої та другої групи проводити розрахунки з місцевими бюджетами авансовими внесками у чітко встановлені строки та враховують їхнє право на гарантовану відпустку й соціальне страхування з тимчасової непрацездатності. Адже при визначенні щомісячних часток авансових внесків контролюючий орган зобов'язаний їх коригувати на період відпустки та/або хвороби.

Однак із наведених норм ПК України стає зрозуміло і те, що податкові відносини, хоча досить детально прописані, але спрямовані насамперед на достовірність нарахування та своєчасність надходження коштів до бюджету. Тож опрацювання наступних норм і положень ПК України дозволяє констатувати, що вони достатньо не враховують інтересів тих, хто сплачує авансові внески, тобто фізичних осіб підприємців – платників єдиного податку першої та другої групи, які, на відміну від суб'єктів загальнодержавної системи оподаткування та й навіть їхніх найманих працівників, поставлені у гірші умови. Тут мається на увазі пункт 295.5 статті 295 ПК України.

Так відповідно до зазначеного пункту, платники єдиного податку першої і другої груп, які не використовують працю найманих осіб, звільняються від сплати єдиного податку протягом одного календарного місяця на рік на час відпустки, а також за період хвороби, підтвердженої копією листка (листоків) непрацездатності, якщо вона триває 30 і більше календарних днів. При цьому, як далі зазначено у пункті 295.6 статті 295 ПК України, суми єдиного податку, сплачені відповідно до пункту 295.5 цієї статті, підлягають зарахуванню в рахунок майбутніх платежів з цього податку за заявою платника єдиного податку.

Зазначене дозволяє стверджувати, що фізичні особи-підприємці – платники єдиного податку першої і другої груп, по-перше, перебуваючи на лікарняному до 30 календарних днів, вимушені сплачувати єдиний податок наперед, і, по-друге, сплативши єдиний податок наперед за час перебування на лікарняному до 30 днів вони не мають права на будь-який перерахунок авансового внеску. Отже, очевидним є те, що авансовий внесок із єдиного податку може сплачуватися навіть у тому випадку, коли платник не отримував доходу, зокрема, перебуваючи на лікарняному 29 днів і маючи один день вихідного. Це з одного боку.

З іншого боку, потрібно зауважити, що зазначений порядок є дещо більш сприятливим для осіб, які перебували на лікарняному 30 і більше календарних днів. По суті, такі особи, хоча і сплачують авансові внески з єдиного податку наперед, але вони мають право на проведення перерахунку. Однак і у цьому випадку є певні незручності з позиції платників. Так, сплативши авансовий внесок, вони потім вимушені звертатися із заявою до контролюючого органу за проведенням перерахунку. Причому у періоді, за який буде здійснено перерахунок, фізичним особам-підприємцям необхідно було купувати ліки, але вони вимушено спрямовувати кошти на сплату єдиного податку.

Поряд із зазначеним доцільно зауважити, що на практиці такі питання гостро не постають. Адже дані щодо кількості платників єдиного податку першої та другої групи, яким зроблено коригування на дні відпустки, а також за період хвороби, якщо вона триває 30 і понад календарних днів, у податковій звітності не обліковуються. Узагальнена звітність за такими платниками також відсутня. Тому небезпідставно виникає логічне запитання, а наскільки ефективний порядок перерахунку авансових внесків з єдиного податку для таких платників і чи не призводить він до втрат бюджету, особливо, коли врахувати те, що він здійснюється після виходу особи у відпустку.

Потрібно зазначити, що зі змінами до пункту 295.8 ПК України, внесеними згідно із Законом № 797-VIII від 21.12.2016, суттєво змінилися умови для платників єдиного податку, які через ті чи інші причини припинили господарську діяльність. Зауважимо, що у такому разі єдиний податок повинен нараховуватися і сплачуватися до останнього дня (включно) календарного місяця, у якому анульовано реєстрацію чи то за рішенням контролюючого органу, чи то на підставі отриманого від державного реєстратора повідомлення про проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності [1]. Безумовно, з погляду податкового контролю така зміна була необхідна. Проте питання сплати єдиного податку фізичними особами, платниками першої та другої груп, коли вони перебувають на лікарняному, потребує врегулювання.

Тому, на нашу думку, з метою недопущення порушень одного із принципів податкового законодавства доцільно передбачити зміни до пункту 295.5 статті 295 ПК України. Їх сутність має полягати у тому, що єдиний податок повинен зменшуватися пропорційно кількості дням непрацездатності у календарному місяці. Така редакційна правка захищатиме підприємців у соціальному аспекті та матиме практичне значення щодо визначення

справедливої частки єдиного податку для авансового його внеску до бюджету без зарахування у рахунок майбутнього платежу, як це передбачено чинним порядком сплати.

Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

УДК 336.027

Славкова Алла Аркадіївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів,

Черняк Роман Валерійович,
студент 3-го курсу,
*ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»*

ОПОДАТКУВАННЯ ПРОЦЕНТНИХ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА ДЕПОЗИТАМИ В УКРАЇНІ

Неофіційно одержані доходи (ті, що не були оподатковані під час їх виплати) громадяни витрачають на споживчі потреби, купівлю майна, розміщують у цінні папери або на депозитні рахунки в банках. Наслідком цього є проведення фіскальної політики щодо оподаткування тіньових доходів через інші податки, у т. ч. і через оподаткування процентних доходів фізичних осіб за депозитами, що викликає інтерес серед науковців [1 – 3].

Первинною проблемою, яка залишається актуальною і досі, є доцільність введення оподаткування таких доходів з 2014 р. за ставкою 15 % з подальшим підвищенням до 20 % (з 2015 р.). З досвіду європейських країн оподаткування пасивних доходів, у т. ч. від розміщення їх на депозитних рахунках, має місце.

Але з огляду на знецінення національної валюти, падіння промисловості, скорочення реальних доходів громадян, тобто в умовах економічного спаду в Україні, розширення бази оподаткування за рахунок оподаткування пасивних доходів фізичних осіб не може не мати негативних наслідків.

За офіційними даними Державної казначейської служби України, надходження коштів до бюджету від оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді процентів за 2014–2016 рр. щорічно не перевищували 2 % від загальної суми податкових надходжень (табл.1). За даними Національного банку України, вкладники вилучили із банківської системи гривневі та валютні депозити на суму 77 млрд грн та 14 млрд доларів відповідно, тобто через непродуману фіскальну політику держава втратила потенційні податкові надходження, а економіка – важливий інвестиційний ресурс.

Таблиця 1

**Надходження від оподаткування процентних доходів
фізичних осіб за депозитами та втрати економіки від його
впровадження****

Показники	2013 рік		2014 рік		2015 рік		2016 рік	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Податок на доходи фізосіб із доходу у вигляді процентів	—	—	2,126*	0,62	8,218	2,01	7,611	1,18
Сукупні податкові надходження до бюджету	330,48	100	345,05	100	408,68	100	645,13	100
Приріст депозитів фізичних осіб, усього:	71 327	19,50	-24 918	-5,70	1 755	0,43	-23 671	-5,41
— у національній валюті	69 768	37,96	-57 540	-22,69	-5 131	-2,62	-15 191	-7,37
— в іноземній валюті	1 559	0,86	32 622	17,77	6 885	3,18	-8 480	-3,66
— в іноземній валюті в \$ еквіваленті	195	0,86	-9 260	-40,31	-4 842	-35,31	331	3,87

* За період аналізу взято серпень-грудень 2014 року, оскільки саме з 1 серпня 2014 року набув чинності Закон України № 4101а «Про внесення змін до Податкового кодексу та інших законодавчих актів щодо пасивних доходів».

**Джерело: розроблено автором на основі даних ДКС України та НБУ.

Як відомо з теорії, оподаткування процентних доходів, які фізичні особи отримують від розміщення своїх заощаджень на депозитах, може здійснюватися двома способами – як на загальних підставах, так і в

особливому режимі – які мають свої переваги та недоліки [3, с. 170]. Для України потрібно обрати симбіоз цих методів, щоб отримати максимальний ефект як для поповнення централізованого фонду держави, так і для забезпечення стабілізації економіки в цілому.

На нашу думку, до Податкового кодексу України необхідно внести зміни щодо видів депозитних вкладів громадян, процентні доходи від яких підлягають оподаткуванню. Ураховуючи те, що з різних причин населення не довіряє зберігання своїх коштів банкам, більшу частку на сьогодні короткострокових депозитів варто звільнити від оподаткування депозити терміном більше 1 року та які не можна достроково зняти. Як наслідок, це виступатиме економічним стимулом для громадян вкладати кошти на довший термін, а банки отримають довгострокові ресурси для кредитування економіки, що, у свою чергу, приведе до підвищення інвестиційної привабливості останньої.

На сьогодні оподаткування процентів за депозитами здійснюється у формі стягнення податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) (18 %) та військового збору (1,5 %). Вважаємо, що ставку ПДФО необхідно диференціювати залежно від обсягів отриманого доходу.

Крім того, потрібно враховувати те, що на величину депозитних рахунків впливає і нерівномірний розподіл доходів, а тому необхідно звільнити від оподаткування проценти за незначними сумами вкладів. Доречно застосовувати досвід Франції, де не оподатковуються депозити категорії *Livret A* до € 22 950 [4]. На наш погляд, для України такий розмір має становити 20 тис. грн, адже більшість вкладів є меншою за цей показник.

Для дотримання принципу соціальної справедливості повинне відбуватися ранжування вкладників за групами залежно від величини депозиту. За даними Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, питома вага вкладників з коштами на депозиті, вищими за 200 тис. грн, збільшилася в

період 2013–2016 рр. з 0,6 % до 1,4 %. Тому податкове навантаження має бути вищим у більш заможних верств населення, ніж у 41,1 млн вкладників з середнім розміром депозиту 9 268 грн (станом на 01.01.2017).

Таблиця 2
Диференціація ставок податку залежно від розміру депозитного вкладу*

Розмір вкладу, тис. грн	Кількість вкладників		Сума вкладів		Середній розмір вкладу, грн	Ставка податку, %		Сума податку, млрд. грн	
	тис. осіб	%	млрд грн	%		до 01.01.2020	після	до 01.01.2020	після
до 100	44 029,4	98,5	87,588	24,2	1 989,30	0	6,5	0	0,791
від 100 до 200	398,1	0,9	56,870	15,7	142 863,02	16,5	16,5	1,276	1,304
понад 200	275,9	0,6	217,820	60,1	789 573,28	36,5	36,5	10,813	11,051
<i>Усього</i>	44 703,0	100,0	362,278	100,0	8 104,04	—	—	12,089	13,147

*Джерело: розроблено автором на основі даних ФГВФО.

Примітки:

1. Ставки податку розраховані як сума відповідної ставки ПДФО у розмірі 35 % та ставки військового збору 1,5 %.
2. Сума податку розрахована на основі прогнозованої інтегральної середньозваженої ставки за депозитами, залученими фізичними особами, за 2017 – 2023 рр.

На основі отриманих розрахунків (див. Табл.2) можна дійти висновку, що перерозподіл податкового тягаря на заможну частину населення не зумовить зменшення податкових надходжень від оподаткування процентних доходів фізичних осіб до бюджету порівняно з попередніми роками. Крім того, справляння за ставкою 36,5 % не є високим серед інших країн Європи – Данія (38 – 59 %), Іспанія (28 – 43 %), Німеччина (45 %), Швеція (57 %) [2]. Однак для запобігання відпливу цих коштів з депозитних рахунків банків доцільно ввести нульове декларування доходів за умови розміщення цих коштів на рахунках національних банків.

Пільговий період має тривати для всіх громадян із сумою вкладу, меншою за 100 тис. грн до 2020 року, а після встановленого терміну – з сумою вкладу до 20 тис. грн та для окремих малозабезпечених груп населення (насамперед для пенсіонерів, які тримають пенсійні виплати на депозитному рахунку в банківських установах).

Ураховуючи, що процентні доходи за депозитами не є трудовими, їх оподаткування не відобразиться на платоспроможності менш заможних верств населення.

Список використаної літератури

1. Вантух Т. З. Оптимізація механізму оподаткування доходів з депозитів фізичних осіб / Т. З. Вантух // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – Вип. 40. – С. 65–75.

2. Рядінська В. О. Оподаткування доходів фізичних осіб від платежів за використання коштів, залучених у депозит як захід запобігання фінансовій катастрофі та створення передумов для економічного зростання в Україні / В. О. Рядінська // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pap.in.ua/2_2014/69.pdf.

3. Славкова А. А. Особливості оподаткування процентних доходів і дивідендів громадян / А. А. Славкова // Роль грошових заощаджень населення в розбудові економіки України : матеріали наук.-практ. конф. 19 лют. 2002 р. – К. : КНЕУ, 2002. – С. 170–175.

4. Livret A. [Електронний ресурс]. – Режим доступу 33 : <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F2365>.

УДК 342.951: 339

Скоромцова Тетяна

Олександрівна,

к.е.н., с.н.с., провідний науковий

співробітник НДІ фіскальної

політики,

*Університет державної фіскальної
служби України*

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МИТНОГО ПОСТАУДИТУ В УКРАЇНІ

З метою розширення міжнародної торгівлі особливу увагу контролюючим органам України потрібно приділяти розвиткові сучасних форм митного контролю, спрямованих на спрощення та гармонізацію з міжнародними

стандартами митних правил і процедур, а також підвищення ефективності митного контролю завдяки вдосконаленню національної системи митного пост аудиту. Тим більше, що Всесвітньою митною організацією з метою спрощення митного оформлення товарів та прискорення митних процедур на кордоні встановлено, що сучасні методи роботи митних адміністрацій світу повинні базуватися на системі аналізу ризиків й методу контролю, який ґрунтується на аудиті.

Практика проведення митного контролю протягом його формування та розвитку зазнавала істотних змін: від збалансування прав та обов'язків суб'єктів ЗЕД і фіскальних органів, встановлення чітких та зрозумілих митних формальностей до взаємодії фіскальних та митних органів у здійсненні контрольних заходів щодо дотримання митного законодавства України.

Актуалізації митного постконтролю сприяло прийняття Митного кодексу України у 2002 р., яким було закріплено права митних органів на проведення перевірок системи звітності та обліку товарів як однієї з форм митного контролю.

Однак механізм реалізації цієї форми митного контролю у законодавчому полі був відсутній, що не давало можливості митним органам самостійно проводити планові і позапланові перевірки після митного оформлення товарів.

І лише з ухваленням Кабінетом Міністрів України у грудні 2004 р. Постанови № 1730 «Про затвердження порядку проведення митними органами на підприємствах перевірок системи звітності та обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України» було започатковано реалізацію заходів митного постаудиту. У цьому нормативному документі вперше було визначено механізм проведення митними органами на підприємствах перевірок системи звітності та обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, як у процесі митного

оформлення, так і після його закінчення, у частині дотримання ними вимог законодавства з питань митної справи.

Разом з тим необхідною ланкою у ратифікації Україною Рамкових стандартів безпеки та спрощення міжнародної торгівлі ВМО була і реорганізація окремих елементів функціональної системи митних органів та методів здійснення контрольних заходів. Одним із таких аспектів було вдосконалення схеми організації митного контролю шляхом скорочення часу на митне оформлення товарів та проведення митного постаудиту.

Підписання цієї угоди в подальшому відіграло головну роль у процесі імплементації базових принципів формування державної митної справи і реалізації митного контролю, зокрема постмитного контролю.

Підписання цього документа стало завершальним етапом підготовки до запровадження митного постаудиту у вітчизняну практику. Це все зумовило появу у 2012 році оновленого Митного кодексу України, який відповідав сучасним глобалізаційним викликам та сприяв посиленню інтеграційних можливостей для України. Цим законодавчим документом було не лише модернізовано систему митного контролю, механізми реалізації його форм, а й введено основний принцип – вибірковість митного контролю. Фактично такий принцип започаткував здійснення митного постаудиту як повноцінної форми митного контролю, що передбачав проведення документальних перевірок.

Це дало змогу з цього часу запровадити функціональну систему митного постаудиту, важливим елементом якої є система управління ризиками.

Кардинальні зміни у митному законодавстві та контролі за його дотриманням, а також зміни у механізмі адміністрування податків і зборів позначилися і на організаційних аспектах податкових і митних органів. Так, створення у 2012 р. Міністерства доходів і зборів України об'єднало функції митної і податкової служб, основною ідеєю яких було спрощення

адміністрування податків, зборів і митних платежів та зменшення витрат на їх здійснення.

Трансформація проведення митного контролю і структури контролюючих органів не могла не позначитися на делегуванні функцій здійснення митного постаудиту від митниць до територіальних органів – Головних управлінь в областях Міністерства доходів і зборів України. З метою координації функціонування системи митного постаудиту у структурі міністерства було створено окремий структурний підрозділ – Департамент податкового і митного аудиту, головними завданнями якого були планування та координація контрольних-перевірочних заходів, а також надання допомоги структурним підрозділам митного аудиту при проведенні документальних перевірок.

У ході трансформації Міністерства доходів і зборів України у нове відомство – Державну фіскальну службу України, – структура Департаменту податкового і митного аудиту не зазнала істотних змін, що відповідно відобразилося і на організації роботи територіальних органів. Нове відомство є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового і митного законодавства.

Таким чином, розвиток постмитного контролю в Україні за останні роки характеризується значними якісними змінами. Вагомим кроком у наближенні митного законодавства до європейських стандартів стало прийняття змін до Митного кодексу України, який на сьогодні відповідає критеріям міжнародних договорів і практиці, а також європейським нормам законодавства. У ньому враховано норми Стамбульської, Кіотської конвенцій, Рамкових стандартів безпеки та спрощення міжнародної торгівлі, а також регламентовано процедуру проведення пост митного контролю у вітчизняній практиці.

Список використаної літератури

1. Про затвердження порядку проведення митними органами на підприємствах перевірок систем звітності та обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України: від 23.12.2004 № 1730. [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://zakon2.gov.ua/1730-2004>
2. Рамкові стандарти безпеки та спрощення міжнародної торгівлі, червень 2005 р. / Всесвітня митна організація. . [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua/juritprof>
3. Митний кодекс України: від 13.03.2012 №4495-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу : [https://search.ukr.net/?g=митний+ кодекс+україни від 13+березня+2012+року](https://search.ukr.net/?g=митний+кодекс+україни+від+13+березня+2012+року)
4. Положення про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України: від 21.05.2014№ 236. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.

УДК 336.225

Стадник Марина Вікторівна,
молодший науковий співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ» У НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

На сьогодні у податковій площині досить широко використовується поняття «адміністрування податків та зборів», яке містить у собі організаційно-правові та управлінсько-економічні засади, що слугують базою для справляння згаданих вище платежів до державного та місцевого бюджетів.

Дане поняття вперше на вищому рівні джерел податкового права почало зустрічатися після ухвалення уніфікованого ПКУ, але його

визначення з'явилося лише після прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 04.07.2013 № 404-VII. Так, відповідно до підп. 14.1.1¹ п. 14.1 ст. 14 ПКУ, «адміністрування податків зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи – це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом» [1, ст. 14].

Аналізуючи міжнародне податкове законодавство, встановлено, що визначення досліджуваного поняття зустрічається у незначній кількості національних нормативно-правових актів та різниться ступенем його розкриття. Так, у табл. 1 наведемо визначення поняття «адміністрування податків та зборів» (*tax administration*) у законодавстві деяких країн, однак зазначимо, що даний перелік не можна вважати вичерпним.

Таблиця
**Визначення поняття «адміністрування податків та зборів» у
податковому законодавстві зарубіжних країн**

№ з/п	Країна	Нормативно-правовий акт	Визначення
1	Грузія	Податковий кодекс Республіки Грузія [2, ст. 8]	Комплекс заходів, методів і правил, пов'язаних з веденням облікових даних, сплатою та декларуванням податків, проведенням податкового контролю, а також реєстрацією платників, інформуванням їх щодо особливостей дотримання податкового законодавства та виконанням податкових зобов'язань відповідно до чинних національних нормативно-правових актів

Продовження Таблиці

2	Казахстан	Податковий кодекс Республіки Казахстан [3, ст. 555]	Здійснення органами податкової служби податкового контролю, застосування способів забезпечення виконання не виконаного в термін податкового зобов'язання та заходів примусового стягнення податкової заборгованості, а також надання державних послуг платникам податків (податковим агентам) та іншим уповноваженим державним органам відповідно до законодавства Республіки Казахстан
3	Китай	Закон Китайської Народної Республіки «Про адміністрування податків і зборів» [4, ст. 2]	Заходи, спрямовані на правомірне нарахування податків та сплату у максимальному розмірі визначеного податкового зобов'язання, відповідно до чинного національного податкового законодавства
4	Литва	Закон Литовської Республіки «Про адміністрування податків і зборів» [5, ст. 2]	Сукупність встановлених прав та обов'язків представників контролюючих органів та платників податків; розрахунок та сплата податків; відповідальність за порушення податкового законодавства
5	США	Податковий кодекс США [6, § 6103]	Управління, менеджмент та нагляд за дотриманням національного податкового законодавства та податкових конвенцій; заходи щодо удосконалення федеральної податкової політики, які пов'язані з тлумаченням та аналізом чинних нормативно-правових актів, а також їх проектів; систематизація, збір та публікація статистичних даних у розрізі податків та зборів
6	Таджикистан	Податковий кодекс Республіки Таджикистан [7, ст. 17]	Сукупність здійснюваних податковими органами заходів податкового контролю, примусового справляння податків щодо не виконаного у строк податкового зобов'язання, а також надання послуг платникам податків (податковим агентам) та уповноваженим органам
7	Чехія	Податковий кодекс Чеської Республіки [8, § 1]	Процедура правильного визначення, нарахування та сплати податків

Унаслідок порівняння виявлено, що у законодавстві окремих країн даному терміну насамперед надається смислове значення, що ґрунтується на правильності нарахування та сплати податків до бюджетів країн, а другорядним виступають інші елементи (складові) адміністрування податків

та зборів, такі як, наприклад, надання державних послуг платникам, їх реєстрація, проведення податкового контролю тощо.

Отже, зважаючи на відсутність у міжнародному податковому законодавстві загальноприйнятого визначення поняття «адміністрування податків та зборів» та його появу, так би мовити, із запізненням у ПКУ, наукова дискусія, щодо повноти даної дефіції лише набирає обертів. Це зумовлено потребами не лише науки, але і практики щодо подальшого вдосконалення законодавчих норм у даному напрямі.

Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Tax Code of Georgia : 01.01.2011 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.rec-caucasus.org/cp/wp-content/uploads/2014/07/Tax-Code-Of-Georgia.pdf>
3. Кодекс Республіки Казахстан «Про податки та інші обов'язкові платежі до бюджету» (Податковий кодекс) : від 10.12.2008 № 99-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30366217
4. Law of the People's Republic of China on the Administration of Tax Collection : 28.04.2001 № 49 [Electronic resource]. – Mode of access : http://english1.english.gov.cn/laws/2005-09/12/content_31187.htm
5. Law on Tax Administration of the Republic of Lithuania : 28.06.1995 № I-974 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.litlex.lt/Litlex/eng/Frames/Laws/Documents/370.HTM>
6. Internal Revenue Code / 26 U.S.C. § 6103 : 22.10.1986 [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/6103>
7. Податковий кодекс Республіки Таджикистан : від 17.09.2012 р. № 901 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.andoz.tj/images/materiali_andoz_tj/GLAVNOE%20MENU/2_zakonodatelstvo/2_nalogoviy_kodeks_r_t/Nalog_kodeks_01.01.2014-novaya%20redakciya.pdf
8. Tax Code of Czech Republic : 22.07.2009 № 280 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.czechlegislation.com/en/280-2009-sb>

УДК 336.1:352

Тарангул Дмитро Олександрович,
к.геогр.н., с.н.с., учений секретар
НДІ фіскальної політики,
Хом'як Мирослав Степанович,
к.е.н., докторант,
*Університет державної фіскальної
служби України*

РЕГІОНАЛЬНИЙ ФІСКАЛЬНИЙ ПРОСТІР ТА НАПРЯМИ ЙОГО РОЗШИРЕННЯ

Розмежування бюджетно-податкових повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування актуалізує дослідження концепції фіскального простору на регіональному рівні. Визначення джерел формування фіскального простору регіонів, характеристика його структури та детермінант необхідні у контексті викликів децентралізації в Україні.

Під регіональним фіскальним простором розуміємо резерв ресурсів приватного та публічного секторів, який є доступним для досягнення пріоритетних цілей соціально-економічного розвитку або може бути створений субнаціональними органами влади шляхом реалізації цілеспрямованого комплексу заходів у сфері податкової, бюджетної та боргової політики без зниження фіскальної стійкості регіону у середньостроковій перспективі з урахуванням обмежень чинної моделі фіскальної децентралізації.

У межах даного визначення наголошено на обмеженні регіонального фіскального простору специфікою моделі фіскальної децентралізації, що діє у конкретній країні; зазначено, що він охоплює як ресурси, які перебувають у розпорядженні субнаціонального уряду, так і кошти, що можуть бути акумульовані за рахунок дискреційних заходів у сфері фіскальної політики, а також зроблено акцент увагу на можливості формування регіонального фіскального простору, у т. ч. за рахунок недержавних фінансових ресурсів.

Основним напрямом розширення фіскального простору органів місцевого самоврядування може бути запровадження на регіональному рівні концепції податкового розриву як індикатора, що сприятиме підвищенню ефективності мобілізації податкових надходжень на місцевому рівні.

Податковий розрив (tax gap) визначається як різниця між сумою податків, що є фактично сплаченими, і сумою податків, які теоретично повинні бути сплачені. Дане визначення впливає з основної мети застосування концепції податкових розривів – оцінювання основних загроз для податкової бази.

Потенційно можливий теоретичний обсяг сплати податків розраховується виходячи з рівня економічної активності та містить припущення, що всі платники виконують свої зобов'язання відповідно до закону. Значна частина цього теоретично можливого обсягу сплати податків складається з сум, які є добровільно сплаченими платниками. Різниця між теоретично можливим обсягом сплати податків та сумою, сплаченою платниками добровільно, є валовим податковим розривом і дозволяє кількісно виміряти обсяг недотримання податкового законодавства.

Валовий податковий розрив, таким чином, містить ухилення від сплати податків і так зване загальне недотримання податкового законодавства. Загальне недотримання податкового законодавства є різницею між сумою податків, що мають бути сплачені згідно з законом, та сумою, яка сплачена платниками добровільно. Відповідно, воно містить помилки при виконанні податкових зобов'язань (які із боку платника, та і податкових органів), несвоєчасні повідомлення про сплату та несплату податкових зобов'язань. З іншого боку, валовий податковий розрив не охоплює вартість податкового планування на рівні економіки, а також суми допомог та знижок, що надаються національним урядом.

Певна частина цього валового податкового розриву буде

відшкодовуватися за рахунок діяльності, спрямованої на боротьбу з ухиленням від сплати податків. Відповідно, чистий податковий розрив – це сума валового податкового розриву за мінусом сум, стягнутих за результатами контрольно-наглядової діяльності відповідних органів [1, с. 125–126]. Більш детальне розуміння концепції податкових розривів дає рисунок 1.

Рис. 1. Конструкція податкового розриву [1, с. 127].

Зважаючи на розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері адміністрування доходів місцевих бюджетів, запровадження даної концепції на регіональному рівні сприятиме визначенню розривів податкової політики, під якими необхідно розуміти різницю між сумою потенційних податкових надходжень в умовах оптимальної податкової політики та фактичною сумою податкових надходжень до місцевих бюджетів в умовах реалій.

З іншого боку, зазначена концепція дасть змогу кількісно оцінити розрив дотримання податкового законодавства, який являє собою різницю між сумою податків, що підлягають сплаті до місцевого бюджету у межах чинної моделі податкової системи, та сумою фактично сплачених місцевих податків.

Таким чином, субнаціональні уряди отримають інструмент, який дасть їм змогу проводити більш раціональну політику встановлення місцевих податків і зборів, а також сигналізуватиме про наявні резерви зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів.

Список використаної літератури

1. Система ключових індикаторів результативності діяльності органів Міністерства доходів і зборів України : монографія / [Бридун Є. В., Вдовиченко А. М., Зубрицький А. І., Кирилюк І. В., Маланушенко Є. Л., Серебрянський Д. М.] ; за заг. ред. А. М. Вдовиченка. – К. : Алерта, 2013. – 336 с.

УДК 336.2

Тимченко Олена Миколаївна,
д.е.н., професор,
*ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ПОДАТКОВА РЕФОРМА: ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ НА 2017 РІК

У березні 2017 року відбувся Перший економічний форум «Економічні реформи – порядок денний 2017». У ньому взяли участь бізнес-асоціації, експерти, представники Міністерства фінансів та народні депутати. Учасники Форуму зазначили, що «без термінових реформ податкової та бюджетної системи, дерегуляції та демонополізації ринків неможливий сталий

економічний розвиток України» [1]. У Резолюції Форуму були визначені основні цілі і завдання на 2017 рік.

Долучаючись до обговорення Резолюції Першого Економічного форуму «Економічні реформи – порядок денний 2017», зауважимо:

1. Зазначені у резолюції завдання з реформування економіки країни («...податкової та бюджетної системи, дерегуляції та демонополізації ринків» [1]) запропоновані за умов відсутності стратегії економічного розвитку. Вони не мають системного, комплексного характеру, і не зрозуміло, на досягнення яких кількісних параметрів (крім частки державних видатків у ВВП) вони спрямовані. До речі, з усіх запропонованих завдань із державними видатками пов'язані лише питання заробітної плати майбутньої фінансової поліції та «реформування Фондів соціального страхування, скорочення їх функцій та витрат, проведення верифікації соціальних виплат та пенсій» [1].

2. Зниження частки державних видатків у ВВП вважаємо нереальним завданням на 2017 рік. За результатами 2015 та 2016 років, частка державних видатків у ВВП становила 45 і 46,9 % відповідно. На 2017 рік державні видатки заплановані у сумі 1 056 млрд грн, що при зростанні ВВП навіть на 3 % (що є досить сумнівним) становить 50,1 %. Отже, щоб виконати поставлене завдання, необхідно внести зміни у планові показники видатків. Однак, за якими статтями і наскільки потрібно зробити скорочення, у запропонованих завданнях з реформування не йдеться.

3. Реформа податкової поліції не викликає сумнівів. Проте міняти треба не всіх співробітників, а тільки топ-менеджмент. Звісно, через прозорий конкурс, як це зазначено у завданнях. Однак виникає запитання, хто призначатиме конкурсну комісію і хто до неї входитиме. З питанням підвищення заробітних плат також погоджуємося. Водночас звертаємо увагу на те, що збільшення витрат на заробітну плату йде в дисонанс із зменшенням частки державних видатків у ВВП. До того ж ми вважаємо, що

реформування системи оплати праці у державному секторі має відбуватися у всіх відомствах та підприємствах одночасно. Тобто спочатку має бути обґрунтована нова система посадових окладів у державному секторі, а потім розроблені послідовні заходи з її запровадження. Щодо «посилення відповідальності держави перед платниками податків за завдані збитки внаслідок дій або бездіяльності» [1], то потрібно уточнити, що ця відповідальність в частині фінансових санкцій має забезпечуватися не за рахунок коштів бюджету (тобто платників податків), а за рахунок власних коштів посадових осіб.

4. Усвідомлюючи необхідність у реформуванні ПДФО та ЄСВ, вважаємо необґрунтованим завдання щодо подальшого зниження податкового навантаження на фонд оплати праці саме у 2017 році. Попередні заходи із зниження ЄСВ до 22 % не лише не призвели до консолідації Пенсійного фонду, а, навпаки, збільшили його дефіцит. Реформування фондів соціального страхування, зокрема в частині скорочення функцій та витрат на утримання апарату, може дати певний ефект. Проте перегляд пенсій, швидше за все призведе до збільшення витрат. Не знаючи, як буде відбуватися пенсійна реформа, неможливо точно оцінити видатки на виплату пенсій, отже обґрунтувати заходи з реформування ПДФО і ЄСВ.

5. Завдання щодо реформування податку на майно є абстрактним. Говорячи про дискреційність та несправедливість цього податку, потрібно спочатку чітко визначити, у чому полягають недоліки чинного механізму його справляння. Тоді буде зрозуміло, що саме необхідно усунути.

Наведені вище зауваження мають на меті запобігти новим помилкам у проведенні податкової реформи. Адже, як показує досвід попередніх трьох років, непродумані, необґрунтовані рішення не дають можливості досягти бажаних результатів. Зазначені у Резолюції Форуму завдання на 2017 рік

мають, на нашу думку, суттєві недоліки. Тому навряд чи можна сподіватися на позитивний результат.

Список використаної літератури

1. Резолюція Першого економічного форуму «Економічні реформи – порядок денний 2017» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://platforma-msb.org/rishennya-pershogo-ekonomichnogo-forumu-ekonomichni-reformy-poryadok-dennyj-2017-priorytety-biznesu/>

УДК 336.1.07

Шавло Ірина Анатоліївна,
науковий співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

На сьогодні при швидкій зміні соціально-економічних умов у світі перед органами державної влади України стоять нові цілі і завдання, які повинні вирішуватися комплексно та відповідати як завданням конкретної організації, так і державної політики в цілому. Зважаючи на нові виклики, владні інститути повинні не тільки переглянути відомі, традиційні методи управління, але й постійно підвищувати результативність та ефективність своєї діяльності.

При цьому успіх у реформуванні державної служби значною мірою залежатиме від створення ефективної системи показників службової діяльності службовців, від їх зацікавленості в досягненні суспільно значущих цілей і завдань [1].

У Законі «Про державну службу» [2] вказано на те, що оцінювання результатів службової діяльності проводиться на підставі показників результативності, ефективності та якості. У працях провідних учених щодо проблем оцінювання діяльності державних службовців визначені теоретичні обґрунтування цих термінів, які характеризуються таким:

1) результативність – характеристика процесу, що вказує на ступінь відповідності результату цього процесу вимогам (чи робимо ми те, що потрібно);

2) ефективність – характеристика процесу, яка дає уявлення, наскільки процес дозволяє отримати заданий результат за мінімальної вартості ресурсів (чи правильно ми це робимо?), тобто це певне співвідношення результатів, які були досягнуті в роботі державної інституції, з поставленими кінцевими цілями;

3) якість – міра відповідності послуги вимогам і очікуванням клієнтів та зацікавлених осіб, тобто характеристика результату чи процесу, за допомогою якого досягаються результати державної інституції, з урахуванням точності, правильності, обґрунтованості, завершеності й комплексності їх виконання [3].

Саме тому для оцінки діяльності окремого органу влади набір показників повинен виступати як комплексна система показників результативності, ефективності та якості, за допомогою яких можна здійснювати повний моніторинг оцінювання досягнення очікуваних результатів діяльності окремих службовців цього органу. Ефективна система показників має будуватися з урахуванням принципу формування достатнього ресурсного потенціалу державного органу для якісного надання послуг та з метою ухвалення виважених управлінських рішень. При цьому оцінка результатів діяльності державних службовців повинна використовуватися як для вирішення завдань підвищення ефективності професійної службової

діяльності, так і для впровадження системи матеріального стимулювання державних службовців залежно від обсягу та результатів виконаної роботи.

Необхідно зазначити, що вибір оптимальної кількості показників для оцінювання результатів діяльності службовців є на сьогодні досить актуальною проблемою. На нашу думку, показники, які б максимально відображали внесок конкретного службовця щодо певного чинника, повинні бути прив'язані до функцій, визначених у положенні про структурний підрозділ (відділ), урахувати посадову інструкцію службовця та утворювати єдину систему в діяльності державного органу, оскільки тільки на основі комплексного підходу можлива об'єктивність оцінки. Але якщо показників буде дуже багато, то зіставити їх буде практично неможливо навіть досвідченому фахівцеві. А труднощі у визначенні оцінки і витрачання значного часу на моніторинг великої кількості показників можуть перевищити позитивний ефект від практичного застосування визначених показників. Якщо, навпаки, показників недостатньо, то може мати місце ситуація, коли службовці зосереджуватимуться на тих напрямках роботи, які будуть виміряні показниками, а решту посадових обов'язків будуть ігнорувати.

У науковому дослідженні, присвяченому світовому досвіду розробки і впровадження методик оцінювання результативності фіскальних адміністрацій, А. Вдовиченко та А. Зубрицький, з посиланням на експертів аудиторської компанії «Pricewaterhouse Coopers», вважають, що запровадження значної кількості показників без установлення того, які з них є ключовими, не сприяє досягненню цілей організації. Вибір показників оцінювання є унікальним для кожної організації та здійснюється, виходячи з її стратегії. Однак досвід організації систем оцінювання результативності організацій публічного та приватного секторів економіки свідчить про те, що оптимальна їх кількість перебуває у діапазоні від чотирьох до десяти [4].

Такої позиції дотримуються Р. Каплан, Д. Нортон та В. М. Сороко, які вважають, що загальна кількість показників, за якими проводиться оцінка діяльності службовців, не повинна перевищувати 20–30 показників [4; 3].

Незважаючи на велику кількість галузевих та функціональних спеціалізацій структурних підрозділів та окремих посад, праця в державному органі висуває ряд вимог до загальної базової професійної підготовки, етики поведінки, ділових якостей та специфічного державницького менталітету службовців. Тому вибір показників для оцінювання результатів діяльності державних службовців, на нашу думку, може проводитися за напрямками, виокремленими В. Сороко [2]:

- 1) діяльність і її результати;
- 2) ділові якості працівників;
- 3) професіоналізм;
- 4) моральні якості;
- 5) потенціал.

Список використаної літератури

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4 – Ст. 43.
2. Клиш Н. Н. Показатели эффективности и результативности профессиональной служебной деятельности государственных гражданских служащих. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.hse.ruКлиш
3. Сороко В. М. Результативність та ефективність державного управління і місцевого самоврядування : навч. посіб. – Київ : НАДУ, 2012. – 260 с.
4. Вдовиченко А. М. Світовий досвід розробки і впровадження методик оцінювання результативності фіскальних адміністрацій / А. М. Вдовиченко, А. І. Зубрицький – Ірпінь : НДІ фінансового права, 2015. – 60 с.

УДК 336.223

Ярмоленко Юрій Юрійович,
аспірант кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та
страхування,
*Хмельницький університет
управління та права*

БЮДЖЕТНЕ ВІДШКОДУВАННЯ ПДВ СІЛЬГОСПВИРОБНИКАМ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Проблема підтримки платоспроможності та конкурентоспроможності національних товаровиробників за допомогою фінансових ресурсів, що повинні надходити у господарства через механізм відшкодування податку на додану вартість (ПДВ), завжди викликала суспільний резонанс, а тому залишатиметься актуальною й надалі. Це питання набуває особливої ваги у зв'язку з тим, що протягом п'яти років з дати набрання чинності Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом вітчизняне законодавство з питань ПДВ має бути гармонізоване з нормами ЄС, зокрема щодо відповідності спеціальних схем оподаткування насамперед Директиві Ради ЄС № 2006/112/ЄС. За таких умов, як зазначають деякі дослідники, уряд повинен забезпечити належне адміністрування відшкодування ПДВ сільськогосподарським товаровиробникам, що передбачено запровадженням електронного адміністрування ПДВ [1, с. 4].

Тому в умовах пріоритетного розвитку в Україні сільського господарства відмова сільгоспвиробникам у бюджетному відшкодуванні за окремим постачанням продукції, яким сповна можуть скористатися інші платники ПДВ, вимагатиме для перших достатніх обсягів дотацій та субсидій. Але, як уже наголошувалося, отримати їх зможуть не всі, ураховуючи монополізацію бюджетних ресурсів у галузі великими агроформуваннями та складність і непрозорість отримання бюджетних виплат через субсидії та дотації. Крім того, не потрібно ігнорувати те, як

зазначають А. Антонов, А. Забловський, С. Петруха думку яких ми поділяємо, що захист вітчизняних товаровиробників при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) в аграрній сфері є різновидом непрямой державної підтримки галузі згідно з Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 № 1877-IV та стандартів Світової організації торгівлі [2; 1, с. 1].

Порядок реалізації такого захисту у сфері ЗЕД планувався через бюджетне відшкодування сільгоспвиробникам за експортними операціями за нульовою ставкою ПДВ. Спочатку у 2009–2010 роках шляхом заміни нульової ставки при поставках молока та худоби на переробні підприємства та невідшкодованого кредиту при покупній продукції на особливий порядок бюджетного відшкодування для сільгоспвиробників-експортерів у вигляді внесення змін до Закону України «Про податок на додану вартість» [3, с. 74–75; 4, с. 287–288]. Пізніше, у 2011–2016 роках – відповідно до пунктів 209.3 та 209.4 статті 209 Податкового кодексу України. Хоча потрібно підкреслити, що порядок визначення ПДВ, використаного у виробництві сільгосппродукції, відвантаженої виробником на експорт, розроблений спочатку податковою службою, а потім і фінансовими органами, виявився недосконалим, що було однією з причин небажання заявляти ПДВ виробниками до відшкодування (рис. 1).

Мабуть з цих міркувань в останні роки активізувалися пошуки серед державних управлінців Міністерства фінансів України, відповідальних за цей напрямок адміністрування податку. Спочатку у 2016 році у зв'язку із відміною автоматичного відшкодування, а потім у 2017 році за новим порядком за допомогою Єдиного реєстру відшкодування ПДВ. Можна лише спрогнозувати, що якщо не буде усунено перешкод для формування останнього у ручному режимі, або продовжуватиметься практика існування «альтернативного» ручного реєстру для узгодження сум поряд з

Єдиним автоматичним реєстром, досить непогана ідея знов буде зведена нанівець.

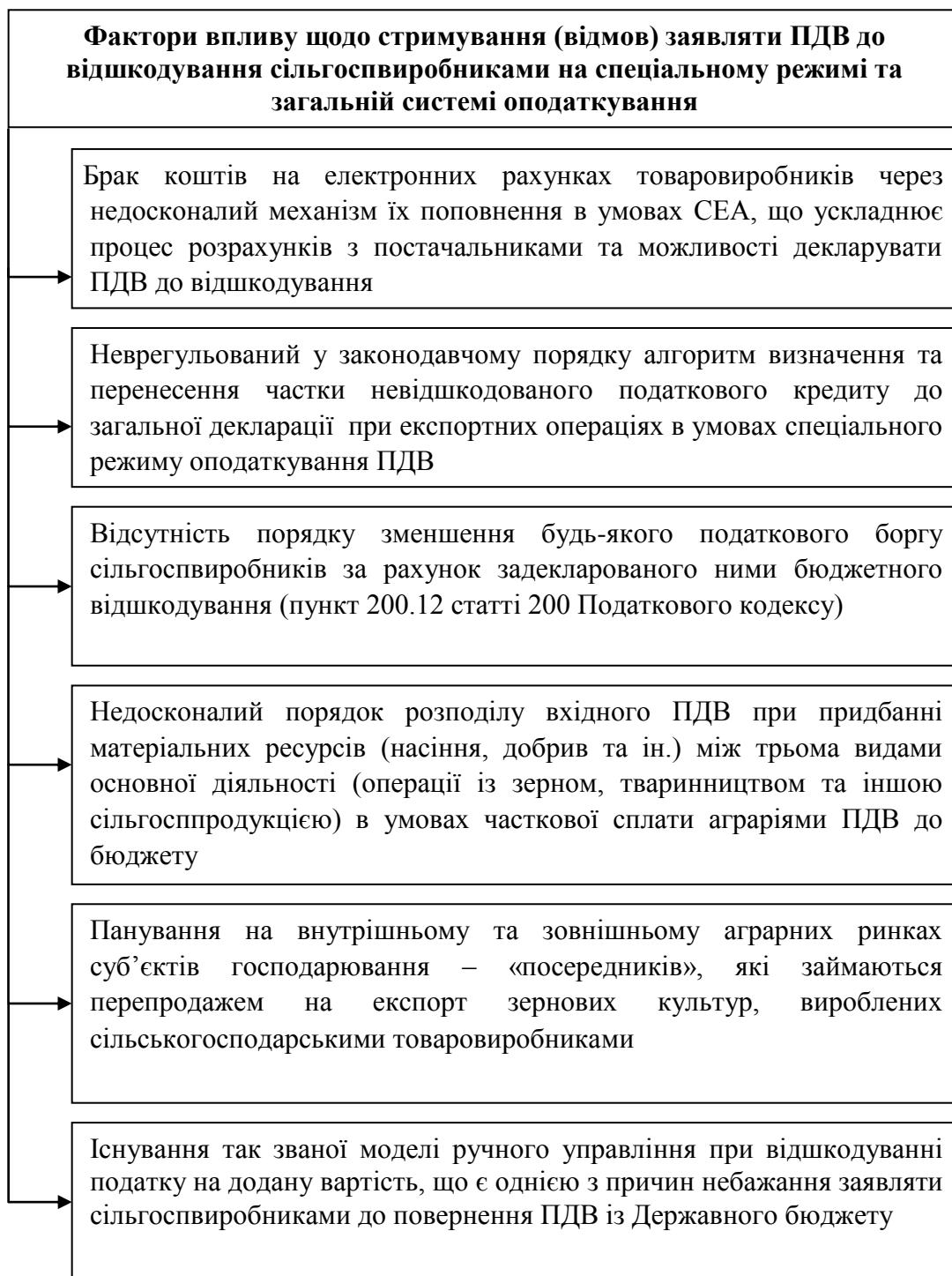

Рис. 1. Фактори стримування сільськогосподарських товаровиробників від декларування ПДВ до відшкодування*

**Джерело: власна розробка автора.*

За такого стану з повернення бюджетних коштів в Україні причини затримок у поверненні бюджетних коштів з ПДВ, у т. ч. після того, як вони задекларовані та підтверджені перевірками, можуть бути різними, що, безумовно, також стримує аграріїв декларувати до відшкодування ПДВ. З цією метою пропонуємо узагальнений перелік факторів впливу (відмов) аграріїв заявляти до повернення з бюджету ПДВ (рис. 1).

Зазначене питання актуалізується у зв'язку із тим, що з 1 січня 2017 року, згідно з підпунктом 4 пункту 2 розділу XIX «Прикінцеві положення» Податкового кодексу України, втратила чинність стаття 209 для сільськогосподарських підприємств на спеціальному режимі ПДВ та особливий порядок бюджетного відшкодування податку при експортних операціях. Ураховуючи нерозв'язаність цієї проблеми в сучасних умовах оподаткування в аграрній галузі, ми сподіваємося, що останнє стане тематикою подальших наукових розвідок з метою створення ефективного та прозорого механізму бюджетного відшкодування сільгоспвиробникам.

Список використаної літератури

1. Забловський А. Актуальні проблеми розвитку сільського господарства та сільських територій у контексті реформування системи оцінки ефективності системи державної підтримки / А. Забловський, С. Петруха // Економіст. – 2015. – № 5. – С. 1–5.
2. Антонов А. В. Напрями удосконалення форм державної підтримки розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / А. В. Антонов // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – № 7. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=440>
3. Тулуш Л. Д. Оцінка змін у механізмі справляння податку на додану вартість у сільському господарстві / Л. Д. Тулуш // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 3 (17). – С. 68–75.
4. Підгірний В. Б. Особливості обліку розрахунків за ПДВ на сільськогосподарських підприємствах за наслідками вступу України до СОТ / В. Б. Підгірний // Економічний простір. – 2008. – № 19. – С. 283–291.

СЕКЦІЯ ІІІ
СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ
ТА АКТУАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ НАПРЯМІВ ЙОГО
РОЗВИТКУ

UDC 336.761

Didenko Ludmila,
PhD of economy, docent,
University of the Fiscal Service of
Ukraine

FOREIGN EXPERIENCE OF FUNCTIONING STOCK EXCHANGE

Problems effective functioning of stock exchanges and enhance the process of buying and selling securities become increasingly important for the economic development of Ukraine. This is because the domestic stock exchange, which is a mandatory attribute of a market economy and an important element of financial infrastructure, does not fulfill the inherent function of raising funds in the financial system and does not provide direction and their redistribution in promising industries. Is relevant to study the problem of creation and development of well-functioning capital market that can provide the economy a sufficient number of investment resources that are necessary for sustainable economic development of the state.

Research of stock exchanges are an important scientific problem a considerable number of both foreign and domestic scientists and economists. To foreign scientists and economists include: Roberta L. Smita, R. Hlena Habbarda, F. Mishkina, U. Sharpa, kray, B. Rubtsova. Their research affecting mainly the causes, consequences and factors of stock exchanges, mechanisms to improve the efficiency of trading.

Proceedings of domestic scientists and economists such as: E. Avstanin, T. Vorozhko, B. Kushniruk, devoted primarily to the study of foreign experience to

create an effective mechanism of functioning of the stock exchanges and the possibility of its application in Ukraine.

However, not all aspects of the multifaceted problem were clarified and an appropriate justification. This question is controversial and discussion. At the same time market model of economic development of Ukraine needs further study the functioning of stock exchanges. First of all, it concerns questions assessing the impact of government regulation on the efficiency exchange trading and improving the management mechanism of the stock exchange as an important condition for ensuring transparency of stock exchange transactions and directions of increase efficiency of exchange trade in domestic economy.

In case a pay attention to foreign experience, directly in countries with developed market economies, in which case the of stock exchanges work Ukraine was successful. Thus, the capitalization of stock exchanges in Ukraine 2011 was generally 24,5 billion. US. USA, while in the US – 13 896 billion. US. USA, Germany – 1 153 billion. dollars. USA, in France – 1 109 billion. dollars. USA, Poland – 98.74 billion. dollars. USA [5]. Such slight degree formation of stock exchanges Ukraine due characteristics of the securities market in the country, its fragmentation and disorder. Since the foundation stage on stock exchanges not carried out high quality shifts, and for that reason they do not do inherent functions under attraction, reallocation of funds and its direction in the real sector. Under these circumstances considered particularly important problem in accordance with the installation directions forming stock exchanges in foreign countries and worldwide experience using skills to build a successful exchange system in Ukraine.

The stock exchange provides an institutionalized, regular working market, which traded securities. The degree of formation of trading is considered an indicator of business activity of the state, which accumulates data on securities and the conditions of their treatment, and in addition reflects the impact of the market economy in full. According to the comparison with countries with developed

market economies, the degree of power exchanges Ukraine, which is considered a sign of capitalization, and very little is generally 0.4% of total world GDP while the US – 21.1 %, Japan – 7 % , Germany – 4.5 %, Russia – 2.6 % [4].

Today the stock exchange in Ukraine not perfect and is in a period of development. In exchange trade is quite different problems. Chief among them, such as:

1) Not a great recommendation capital market instruments in accordance with the conclusions of the adoption of such problems as: liquidity, profitability, security and other directly interested investors.

2) The lack of sufficiently effective mechanism for investor protection, difficulty in respect of reconstruction, and consequently limited on debt market values.

3) Imperfectly developed legislative regulation in the stock market, this is what makes the actual absence of a market of derivatives.

4) A small supply of investment capital.

5) Insufficiently high level of capitalization of the national stock market.

In our opinion, in order to improve the functioning of the stock market, both domestic and foreign markets and the need to:

1) Improve the informative area of the stock market, in this case, to make it the most transparent.

2) To increase the degree of liquidity, capitalization and other levels of stock exchanges, which declined the most in this period of development.

3) Improve market infrastructure using industry consolidation and informative exchange stock market system, and in addition to increase in terms of professional participants in the stock market.

4) Improve selfregulation in the securities market.

5) Make this market more popularized.

6) Increase the effectiveness of state regulation of the securities market.

7) Develop the most appropriate conditions, especially tax climate for all participants in the stock market.

The mechanism of transparency of stock exchange transactions with the mechanism of improving the system of management of the stock exchange, are considered in the context of the two main components of the mechanism of improving the functioning of stock exchanges in Ukraine (Fig.1).

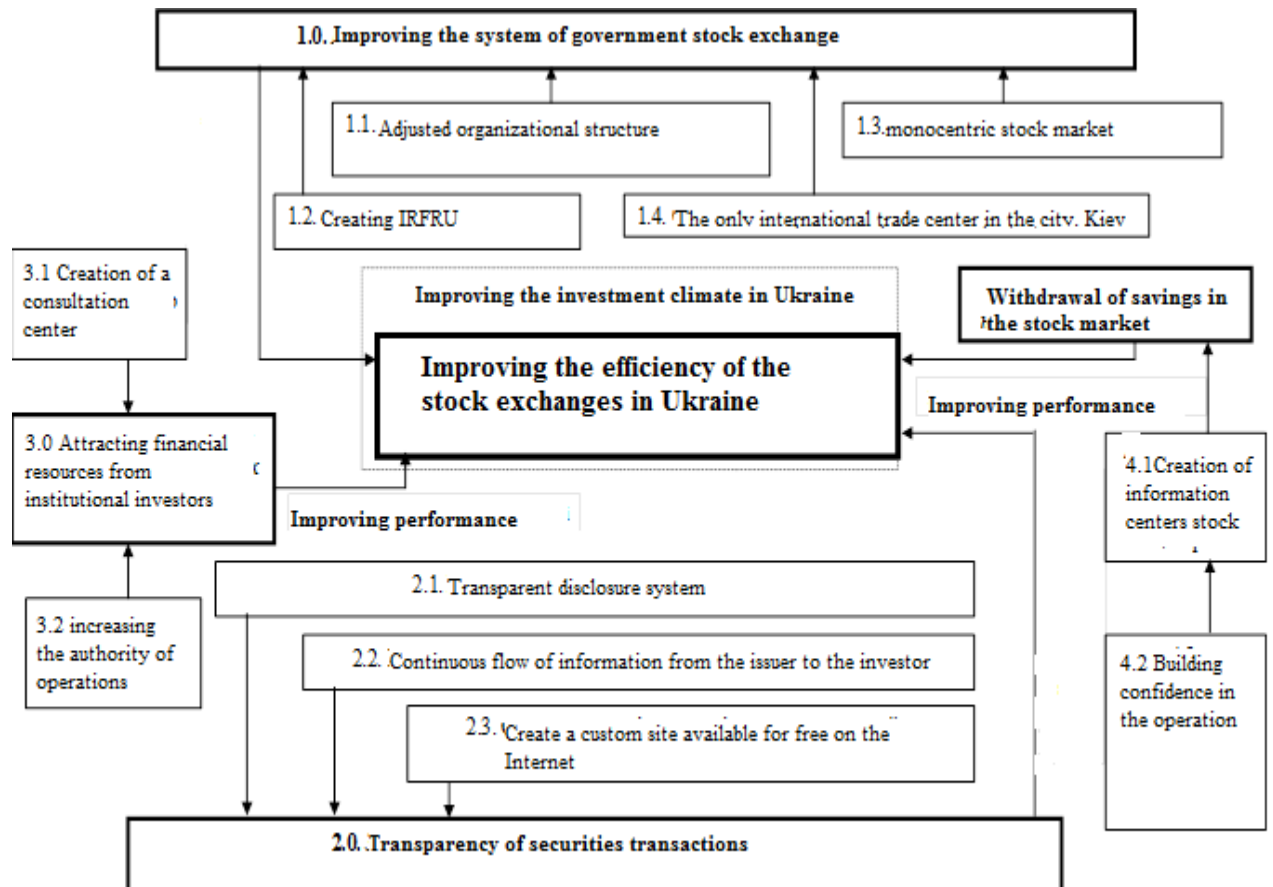

Fig. 1. The components of the mechanism of improving the functioning of stock exchanges in Ukraine [2]

This mechanism allows free access to of exchange trade to all participants of the exchange process. Especially important in this case is the protection of investors, transparency of pricing and transparency of all stock exchange transactions that result will increase the level of the national stock market.

Also, the need to improve the existing depository system, bringing to perfection and adapting it to changes that have occurred in the legislation of

Ukraine in recent years according to trends in the domestic and global financial markets, taking into account international standards and recommendations of depository accounting of securities. But also eliminate the shortcomings in the accounting system of ownership of securities and solve difficulties providing scientific and technical consolidation of the professional participants in the depository system of Ukraine, to break the corporate incidents related to keeping registers of registered securities [3].

Under such conditions, Ukraine should have improved, transparent stock market. Also, compared with other EU countries. That is to considerably increase the investment attractiveness of Ukraine as the stock market as a whole and its individual segments.

Thus, we can conclude that today the problem of stock exchange, is highly relevant. Yes, it requires developing a betterfunctioning new conditions. Therefore, if we do not take all the qualitative development for the securities market with a crane, and analyze the development of the stock markets of all countries, and only after that will create a more optimal option, which would we approached, both at the legislative level and other levels of the country, taking into account national peculiarities of Ukraine. So in this case, increase the level of development of the securities market and increase the investment attractiveness of the country as a whole.

References

1. Тьюлз Р. Фондовый рынок/ Тьюлз Р, Брэдли С, Тьюлз Т;/пер. с англ. – М. : ИНФРАМ, 2010. -648 с.
2. Методологічні основи оцінки рівня капіталізації суб'єктів господарювання : монографія Козоріз М, Гліненко Л, Людкевич О, Калинець К та ін.; за наук. ред. М. А. Козоріз. – Львів, 2012. – 290 с.
3. Костіна Н. І. Проблеми формування фондового ринку в Україні / Н. І. Костіна, К. С. Марахов // Фінанси України. - 2012. -№ 2. -С. 30–36.
4. Поворозник В. О. Фондовый рынок Украины на современном этапе: проблемы та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / В. О. Поворозник //– Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>

5. Смовженко Т. С. Фондова біржа: із досвіду Польщі та України / Т. С. Смовженко, Г. Я. Стеблій, К. С. Калинець // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2009. – № 2 (5). – С. 44–47.

UDC 338.22

Oleshko Anna,
Doctor of Economics, Professor,
*University of the Fiscal Service of
Ukraine*

INVESTMENT POLICY IN THE CONTEXT OF STRENGTHENING THE NATIONAL ECONOMIC SECURITY

Under the conditions of economic recession and political instability, the investment-driven development naturally slows down, capital investments are significantly decreased, and potential investors are having less and less trust in the state policy. This adversely affects the level of economic security of Ukraine through its investment functional component.

However, currently there is the well-established trend towards imbalance of the security environment and increase of the influence of foreign investors' transnational and expansion policy aimed at sponsoring primary industries (agriculture, timber production, metallurgy). In conjunction with the critical decline in the innovation and investment activity, it increases the risks of further transformation of Ukraine into a mere supplier of raw materials for highly developed countries.

The way out of this difficult situation is supposed to be in the investment-driven development based on the endogenously oriented economic growth.

Being a part of the concept of endogenously oriented economic growth model, the investment-driven development endogenisation provides for the following:

Firstly, focusing on internal processes and internal integration of the economy and society as countermeasures for external pressure; developing and implementing the effective economic, social and cultural national policies; achieving the preemptive synergistic effect (return on current and capital expenditures) when the initial GDP and labor productivity are 10–12 times lower than the same of the developed countries [1, p. 42].

Secondly, funding those economic sectors that are the most promising in terms of the global economic process development [2, p. 22] and are focused on solving long-term priorities of the economic development [3, p. 29].

Thirdly, growth of investments and their efficiency (return), the ideal combination of internal and external sources of investments must be focused with meeting the threshold of the state economic security [4, p. 37].

The main sources and reserves of the investment-driven development endogenisation in the context of economic security include as follows:

– Financial resources withdrawn to off shore companies. During the entire period of independence, the Ukrainian economy has been losing the significant amount of financial resources due to withdrawing of because of residents' capitals to off shore zones. Over USD 116.7 billion were withdrawn to off shore companies during the period from 2004 to 2013 [5];

– Shadow resources. The economic needs for investment capital can be met by withdrawing funds from the off-the-books turnover. In 2016, the shadow economy amounted to 40 % of the GDP;

– Household savings. Savings are the main inner source of investment into the national economy and the gross fixed capital formation. In turn, investments determine how much savings are accumulated as productive capital;

– Investment lending. The banking system has significant lending reserves. The decline in business loan volume is caused by high interest rates on loans, a significant number of problem banks and loans, and lack of the sufficient amount of assets and liquidity;

– Government expenditures. The state investments are exceptionally important reserve for financing economic development. The solution is to accumulate such amount of state investments in highly profitable economic sectors that will be able to cover losses of financing non-profitable social projects.

Activation of the above-mentioned endogenous factors and the use of off shore funds, shadow resources, household savings, investment loans and government development expenditures as domestic reserves of the investment-driven development will allow reducing dependence of the national economy on external debt financing, increasing the national investment potential, and achieving the ideal level of investment security in the long term thereby improving the state economic security in general.

Combining of oligarchic groups' activities with forming their moral conscience concerning investment of their own capitals in the Ukrainian economy, activities of government institutions aimed at establishing a favorable investment environment and providing the investment protection guarantees should become the idea of the investment-driven development endogenisation.

References

1. Heiets V. M, From the Exogenously Dependent to Endogenously Oriented Economic Development Strategy / V. M. Heiets, M. I. Skrypnychenko // *Ekonomika I Prohnozuvannia*. – 2003. – №.1. – p. 34–46.
2. Vlasiuk O. S, Theory and Practice of the Economic Security in the System of Economic Science / O. S. Vlasiuk; National Institute of International Security Problems under the National Security and Defence Council of Ukraine. – K., 2008. – 48 p.
3. Oleshko A. A, Anti-crisis Programs and Plans of National Economies: Special Features of Implementation and First Results / A. A. Oleshko // *Ekonomika ta Derzhava*. – 2010. – №.1. – p. 23–29.
4. Oleshko A. A, Formation of the Endogenously Oriented Investment Policy in the Context of Strengthening the National Economic Security / A. Oleshko, V. Shvaidak // *Modeliuvannia ta informatyzatsiia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy : zb. nauk. prats.* – 2016. – №. 2. – p. 35 – 40.

5. Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2004–2013 / Global Financial Integrity, December, 2015. [Electronic resource]. Mofe of access: http://www.gfintegrity.org/wp-content/uploads/2015/12/IFF-Update_2015-Final.pdf

УДК 368.01

Богріновцева Людмила Миколаївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків,
Воронченко Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків,
Університет державної фіскальної служби України

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку у зв'язку з посиленням ролі євроінтеграційних та глобалізаційних процесів, що спричиняє збільшення конкуренції на фінансовому ринку, у тому числі і на страховому ринку, як його сегменті, неможливо обійтися без інновацій. Саме розвиток інноваційної діяльності вітчизняних страхових компаній є головною умовою підвищення їх конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і на світовому фінансовому ринку.

Вивченню питань інноваційної діяльності страхових компаній присвячено ряд робіт вітчизняних і зарубіжних учених, таких як: В. Д. Базилевич, Л. А. Бернер, Ф. С. Бикнелл, Р. В. Кокшаров, Л. Ю. Сорока та інші. Але, незважаючи на значну кількість наукових праць у цій сфері, аналіз останніх публікацій свідчить про необхідність у проведенні більш глибоких досліджень особливостей інноваційної діяльності страхових компаній в Україні.

На сьогодні термін «інноваційна діяльність страховика» залишається невизначеним у жодному законодавчому чи нормативно-правовому акті. Але більшість вітчизняних науковців під цим поняттям розуміють будь-яку комбінацію видів діяльності і технологій, що розширює сферу діяльності страхових компаній, приводить до бажаного результату та забезпечує їх зростання [1, с. 96].

Залежно від об'єкта інновацій більшість учених виділяють такі види інновацій у страховій діяльності: продуктові, технічні, технологічні та управлінські (рис. 1)

Рис. 1. Види інновацій у страховій діяльності залежно від об'єкта інновацій*

* Джерело: розроблено автором.

Водночас ряд науковців виділяють такі типи інновацій у страховій діяльності, які мають циклічний характер: інновації, які сприяють збільшенню сфери поширення страхових продуктів; інновації, що сприяють підтримці досягнутого рівня; інновації, що сприяють підвищенню ефективності (рис. 2).

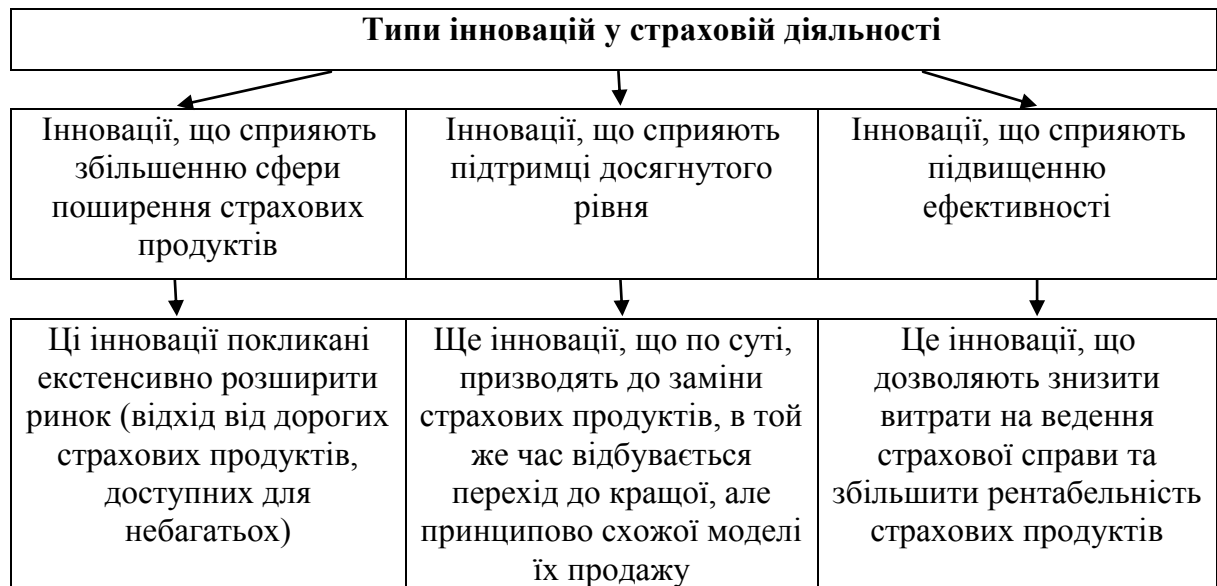

Рис. 2. Типи інновацій у страховій діяльності*

* Джерело: розроблено автором.

Страховий продукт істотно відрізняється від виробничих продуктів і тому потребує особливого інноваційного підходу. Саме тому, інноваційна діяльність страховика – це, насамперед діяльність, спрямована на пошук нових методів роботи на страховому ринку та аналіз можливих варіантів вкладення тимчасово вільних коштів страхових компаній в ті активи, від яких страхова компанія отримає більше доходів.

На нашу думку, основним завданням інноваційної діяльності страхової компанії має бути максимальне наближення страхових послуг до існуючих потреб страхувальників.

Ще однією необхідною умовою впровадження інноваційного процесу у діяльність страховика є забезпечення якості страхових послуг, основними критеріями якої є такі [4, с. 76]:

– імідж страховика – наскільки страхова компанія заслуговує на довіру і серед страхувальників, і серед колег по страховому ринку;

– соціально-економічні характеристики – широта страхових гарантій, перелік покритих страхуванням ризиків, обмеження у страхових ризиках, права та обов'язки суб'єктів страхування, сукупність основних та додаткових послуг;

– фінансові характеристики – рівень страхової премії, ліміт відповідальності страховика (страхова сума), системи страхового відшкодування, які застосовуються у разі укладання договорів страхування;

– капіталізація страхової діяльності – при зростанні розміру статутного фонду страховика збільшуватимуться його можливості щодо покриття ризиків страхування;

– прозорість та ступінь доступності – можливість отримати страховий захист відповідно до наявних ризиків, простота норм страхового договору та захист інтересів страхувальників, ефективне здійснення заходів, спрямованих на поточне обслуговування за договором страхування;

– партнерські взаємовідносини між страховиком та страхувальником – дозволяють максимально узгодити майнові інтереси та ретельно виконувати взяті на себе обов'язки згідно з договором страхування;

– надійність та безпечність – передбачає формування такої страхової послуги, яка б мала мінімальний ризик для страхувальника;

– швидке, якісне її справедливе врегулювання страхових випадків – зобов'язує суб'єктів страхування дотримуватися всіх умов, закладених у правилах та договорі страхування.

Сьогодні впровадження інновацій у діяльність вітчизняних страхових компаній відбувається доволі невисокими темпами, оскільки існує велика кількість факторів, які цьому перешкоджають, основними з яких є такі: обмеженість спектра надаваних вітчизняними страховиками послуг; недосконалість законодавчої бази у сфері регулювання діяльності страхового ринку; недовіра населення до страхових компаній; низький рівень страхової культури; низький рівень попиту на страхові інноваційні продукти; низький рівень витрат на інновації у структурі витрат страхових компаній; короткострокова орієнтація керівництва страхових компаній на прибуток [3, с. 151].

З огляду на інтеграцію України з єдиним європейським простором в та глобалізаційні процеси світового ринку страхових послуг, виникає необхідність у впровадженні вітчизняними страховиками інноваційних розробок у страхову діяльність, що передбачає такі напрями діяльності:

- значне підвищення технологічності здійснення самої страхової діяльності та, відповідно, каналів збуту, серед яких пріоритетне місце посідають: їх автоматизація та оптимізація процесів взаємодії з клієнтами, використання можливостей Інтернету як нового перспективного каналу продажу (системи он-лайн-страхування);

- використання сучасних технологій масового продажу страхових продуктів та забезпечення автоматизації процесу обліку страхових випадків;

- розширення та поглиблення каналів реалізації страхових продуктів за рахунок посилення поінформованості споживачів та підвищення рівня страхової культури;

- формування національного реєстру страхових випадків, який надасть можливість оперативно реагувати на такі події та вживати необхідних заходів щодо їх усунення;

- використання сучасних методів діагностики ризиків, на які надається страхове покриття;

- форсування сучасних інтегрованих інформаційних систем у сфері обігу страхових послуг між суб'єктами страхування [2, с. 139].

Саме інноваційна активність фінансових установ, у тому числі і страхових компаній, відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного розвитку вітчизняної економіки. У зв'язку з повільним упровадженням інновацій вітчизняними страховими компаніями, вони не витримують конкуренції з іноземними страховиками, які дедалі більше монополізують український ринок. Саме тому, на нашу думку, лише за умов застосування європейських інноваційних страхових програм, які передбачають збалансування якісних і кількісних параметрів страхової угоди, можна

досягти стабільного попиту на ті чи інші страхові послуги, що, у свою чергу, позитивно вплине на розвиток вітчизняних страховиків.

Список використаної літератури

1. Гориславець П. А. Інновації у сфері страхування / П. А. Гориславець, Л. А. Алешко // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості : тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 96–97.
2. Забурмеха Є. М. Маркетинг страхових інновацій / Є. М. Забурмеха // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2014. – № 811. – С. 137–141.
3. Кострач Л. М. Тенденції розвитку страхових компаній в Україні / Л. М. Кострач, Л. О. Рудь // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2015. – № 2. – С. 135–153.
4. Пікус Р. Інноваційний розвиток страхової діяльності як основа підвищення її ефективності / Р. Пікус, В. Заколюдажний // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – Вип. 3. – С. 72–80.

УДК 336.72.31

Болдова Антоніна Андріївна,
к.пед.н., доцент кафедри фінансових
ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ

В умовах нестабільності сучасного фінансового середовища посилюється роль банків. Можливість суміщати діяльність на кредитному та на ринку цінних паперів дає банківським інституціям суттєві переваги. Значний інвестиційний потенціал банків є одним із основних важелів формування і прискорення руху фінансових потоків та забезпечення необхідними ресурсами всіх суб'єктів економіки.

Виступаючи як інвестиційний посередник, банк акумулює значні суми тимчасово вільних грошових коштів господарств і грошові накопичення населення, використовуючи при цьому, поточні рахунки, депозитні вклади, депозитні й ощадні сертифікати, банківські векселі та їх акцепт, із залученням інших різноманітних грошово-кредитних і фінансових інструментів. Інвестиційна діяльність банку на ринку цінних паперів передбачає придбання пайових і боргових цінних паперів з їх подальшим розміщенням в інвестиційних портфелях з метою отримання прибутків або набуття суттєвого впливу чи контролю за об'єктом інвестування. Така діяльність вимагає наявності відповідного середовища та дієвої інфраструктури, що здатні забезпечити формування економічних відносин і зв'язків між інвесторами та об'єктами інвестування з приводу розміщення та залучення вільних грошових ресурсів [3].

Для банків цей вид діяльності не є винятковим, а лише доповнює їх основну діяльність, порівняно з деякими іншими учасниками, надає банкам певні переваги, оскільки діяльність банків як повноцінних фінансових посередників дозволяє їм отримувати з надання посередницьких послуг вигоди, які недоступні звичайним брокерам. До таких переваг можна віднести такі:

- банки володіють своєю власною клієнтською базою;
- банки мають ексклюзивні канали інформації в особі банків-контрагентів, представників емітентів-клієнтів банку, що сприяє зниженню фінансових ризиків при здійсненні брокерської діяльності;
- наявні у банків, порівняно з іншими учасниками, відносно дешеві кредитні ресурси, залучені в межах здійснення основної діяльності, дають переваги у визначенні ставок маржинального кредитування;
- характер основного виду діяльності дозволяє створювати комплексні послуги на базі брокерського обслуговування;

– універсальність більшої частини банків України свідчить про надання ними різноманітних послуг для клієнтів, що дозволяє бути їм більш привабливими за рахунок того, що певні послуги є більш конкурентноспроможними [5].

На сьогодні стан інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів визначають пріоритетні особливості її реалізації на сучасному етапі. В Україні від ефективної діяльності банків в інвестиційному напрямку залежить подальший розвиток інвестиційного вектора ринкової економіки в цілому та банківської системи зокрема. Однак, незважаючи на це, основною інвестиційною метою банків України є лише забезпечення належної дохідності від фінансових вкладень при мінімальних ризиках. Пріоритетним напрямом активізації інвестиційної діяльності банків на фондовому ринку України, пов'язаним з підвищенням ефективності та поглиблення приватизаційних процесів, є розширення на ньому асортименту фінансових інструментів. Процес адаптації вітчизняної банківської системи до європейських стандартів вимагає певного перехідного періоду.

Список використаної літератури

1. Козлова Ю. В. Перспективи розвитку інвестиційних банків в Україні [Електронний ресурс] / Ю. В. Козлова. – Режим доступу : http://www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/282/pprbsu_v37.pdf.
2. Чаговець А. М. Особливості антикризового управління в банках України // А. М. Чаговець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/.pdf>.
3. Рогальська Н. Г. Стратегічний аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банків України [Електронний ресурс] / Н. Г. Рогальська. – Режим доступу : <http://knowledge.allbest.ru/bank/2c0b65625a3ac69b4d53b88421216d27.html>.
4. Кострач Л. М. Проблеми та перспективи розвитку фінансового посередництва на ринку цінних паперів України [Електронний ресурс] / Л. М. Кострач, Н. І. Паламарчук. – Режим доступу : http://zavantag.com/tw_files2/urls_31/972/d-971905/7z-docs/1.pdf.

5. Воробйова О. І. Підвищення інвестиційної активності банківських інститутів України [Електронний ресурс] / І. О. Воробйова. – Режим доступу: http://www.napks.edu.ua/library/compilations_vak/nvfbi/2011/3/p_71_75.pdf.

УДК 336.7

Вергелюк Юлія Юрїївна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових
ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ІННОВАЦІЇ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

В умовах реформування фіскальної системи України постає питання ефективної та швидкої адаптації суб'єктів фінансового ринку до нових умов функціонування. Ситуація ускладнюється не лише динамічністю реформ, а й кризовими явищами в економіці, що стосується і фінансового ринку України. Оптимізація фіскальних умов та пристосування суб'єктів фінансового ринку – основа збільшення фіскального потенціалу. Ринок банківських послуг, якому належить значна частина на фінансовому ринку України, є плацдармом продукування податкових джерел. До того ж Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року передбачено збільшення інституційної спроможності регуляторів за рахунок змін до законодавчої бази, що актуалізує тему дослідження.

Безперечно, питання підвищення податкового потенціалу є комплексним і впровадження інновацій у фінансову сферу тільки частково забезпечить його реалізацію, проте є однією з умов. Так, в усьому світі, фінансовий сектор є другим після виробничого за показником використання інновацій. В умовах України існує ряд факторів, що пояснюють необхідність

впровадженні банківських інновацій, зокрема: потреба в інтенсивному розвитку банківської системи зумовлює появу гібридизованих банківських послуг, що означає наявність додаткових гарантій з боку державних органів та установ; наявність високих ризиків, які потрібно перерозподіляти; присутність іноземного капіталу в банківській системі, що ставить національні банківські установи в умови підвищеної конкуренції; поява попиту на інноваційні банківські послуги та ін..

До банківських інновацій можна віднести не тільки нововведення в технології розробки та надання банківських послуг, а й впровадження нових організаційних рішень, що дозволяють банку підвищити свої конкурентні переваги. У кінцевому підсумку банківські інновації повинні повною мірою задовольняти потреби економіки та попит.

Конкуренція між банками за залучення нових клієнтів вимагають розробки нових, більш ефективних алгоритмів організації бізнес-процесів. Це стосується як модифікації структури управління банку, так і застосування нових моделей залучення клієнтів, у тому числі розробка нових банківських продуктів та напрямів якісного обслуговування, здешевлення затратного механізму банківського сервісу [1, с. 65].

Механізм впливу банківських інновацій на податковий потенціал ринку банківських послуг проявляється у такому. У процесі виконання своїх, насамперед фіскальних, функцій система оподаткування тісно взаємодіє із суб'єктами господарської діяльності, які є основними платниками податків. З одного боку, процеси оподаткування відчутно впливають на фінансово-економічне становище (величину прибутку, обсяги оборотних коштів, можливість вести активну інвестиційну та інноваційну діяльність тощо), з іншого – обсяги податкових надходжень залежать від особливостей організації та діяльності суб'єктів господарювання (форма власності, конкурентоспроможність, рентабельність виробництва, зміна обсягів вироблених товарів або послуг тощо) [2, с. 158]. Реалізація інновацій

забезпечує збільшення прибутків фінансової установи, впливає на конкурентоспроможність і на обсяг наданих послуг.

До причин, які зумовлюють необхідність узапровадженні інновацій у банківську діяльність, відносять такі [3, с. 93]:

– потребу у забезпечення прибуткової діяльності банку, причому не лише у короткостроковій, а й у довгостроковій перспективі;

– спроможність банківської установи генерувати нові потоки доходів за рахунок упровадження інноваційних продуктів, високої якості обслуговування клієнтів, що забезпечується саме реалізацією інноваційних рішень, що відрізняє банк від його конкурентів;

– підвищення операційної ефективності, що в сучасних умовах уже не може бути результатом лише економії на ресурсах, а потребує запровадження процесних інновацій, яке допомагає знизити витрати на виконання певних операцій з одночасним поліпшенням якості обслуговування;

– дотримання банками вимог державного регулювання банківської діяльності, спрямованого на забезпечення стабільного й надійного функціонування банківської системи шляхом контролю ризиків, що беруть на себе комерційні банки як фінансові посередники;

– бажання банківських установ створити й підтримувати імідж сучасного динамічного інституту, який чутливий до змін потреб клієнтів, зацікавлений у розв'язанні їх фінансових проблем, забезпечує комфортне і доступне обслуговування;

– кардинальні зрушення у структурі і характері потреб споживачів фінансових послуг, які відбуваються в останні десятиліття

Отже, думки вітчизняних науковців підтверджують тезу про невід'ємну роль інновацій у збільшенні прибутковості, рентабельності та конкурентоспроможності банківських установ. Банківські інновації в сучасних умовах стають основною перевагою в конкурентній боротьбі і дозволяють задовольняти наявний на ринку попит на банківські послуги.

Звісно, застосування інновацій не дозволяє реалізувати наявний потенціал ринку банківських послуг, проте значно його підвищить. Лише в умовах стабільного функціонування ринку банківських послуг, що досягається комплексно, стає можливою реалізація наявного податкового потенціалу.

Список використаної літератури

1. Ермоленко О. М. Банковские инновации как фактор повышения конкурентоспособности кредитных организаций на современном этапе их функционирования / О. М. Ермоленко // Научный вестник ЮИМ. – 2014. – №1. – С. 59–65.
2. Остапчук О. П. Податковий потенціал регулювання інвестицій в Україні / О. П. Остапчук, В. Б. Рейнська // Науковий вісник Херсонського національного університету. – 2014. – № 9-1. – С. 157–160.
3. Єгоричева С. Б. Теоретичні аспекти банківських інновацій / С. Б. Єгоричева // Фінанси України. – 2010. – № 8. – С. 84–95.

УДК 336.2 (477)

Воронкова Олена Миколаївна,
д.е.н., професор,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ

Страховання – це не тільки важливий чинник економічної безпеки та соціальної стабільності у країні, а й потужний акумулятор інвестиційних ресурсів. Водночас страховий ринок України дотепер перебуває на стадії формування, повільно адаптуючись до європейських та світових стандартів. На сучасному етапі вітчизняний страховий ринок функціонує в інституціональних умовах системної політичної та економічної кризи,

воєнної ситуації та соціального напруження, стагнації та тотального зубожіння населення, що істотно гальмує його розвиток.

Дослідивши результати функціонування страхового ринку України в умовах сучасних трансформацій, необхідно зауважити про погіршення ситуації у страховому секторі з 2014 р., у якому відбулися доленосні для нашої держави геополітичні та військові події, що відповідним чином вплинули на політичні й соціально-економічні процеси. Зокрема, після досягнутого у 2013 р. максимального значення частки страхових премій у ВВП (2 %), цей показник за останні два роки скоротився на чверть, що свідчить про відповідне скорочення вітчизняного страхового ринку і про те, що страховий сектор ще не посів належне місце в економіці країни. У структурі страхового ринку України 90 % належить сектор «non-life» - страхування, тому можна зазначити, що за основними кількісними і якісними ознаками вітчизняний ринок не відповідає стандартам розвинених країн, зокрема єврозони. Щодо інших ключових показників страхового ринку України, то доцільно зазначити, що кількість зареєстрованих страхових компаній постійно скорочувалася. Динаміка кількості укладених договорів страхування, страхових премій і страхових виплат не мала чітких тенденцій і зумовлювалася відповідними інституціональними чинниками, які спонукали до згортання або активізації страхової діяльності. У 2015 р. за всіма цими показниками відбулося зростання, а особливо потрібно вказати значне збільшення страхових виплат і, відповідно, рівня страхових виплат, причиною якого стало погіршення соціально-економічного становища в Україні. З іншого боку, активи страховиків, основною складовою яких залишаються вкладення в акції та банківські депозити, у 2015 р. різко зменшилися, що свідчить про ймовірність виникнення проблем з виконанням зобов'язань за укладеними договорами страхування. І хоча динаміка страхових резервів протягом усього аналізованого періоду була зростаючою, насамперед це було зумовлено переоцінкою залишків валютних активів

страховиків. Недостатність власних фінансових ресурсів страхових компаній зумовлювала необхідність у користуванні послугами перестраховиків, особливо останнім часом. Тому, зважаючи на наведене вище, забезпечення відповідних інституціональних умов для ефективного розвитку вітчизняного страхового ринку має бути одним із пріоритетних державних завдань як в аспекті національної безпеки, так і подальшого соціально-економічного розвитку країни.

Ураховуючи результати проведеного аналізу, а також результати раніше проведених досліджень (як власних, так й інших фахівців) з відповідної проблематики, можемо визначити три пріоритетні напрями ефективного розвитку страхового ринку України в умовах сучасних трансформацій:

1) підвищення попиту на страхові послуги, для чого необхідно забезпечити:

- підвищення платоспроможності населення;
- підвищення рівня довіри населення до страхових компаній;
- підвищення страхової культури населення;

2) посилення фінансової безпеки на страховому ринку, для чого необхідно забезпечити:

- введення в дію та дотримання критеріїв та нормативів достатності, диверсифікованості та якості активів страховиків;
- протидію схемам фінансового шахрайства за участю страхових компаній;
- запровадження системи пруденційного нагляду за страховою діяльністю;

3) активізація інвестиційної діяльності страхових компаній, для чого необхідно забезпечити вкладання страхових інвестицій насамперед у реальний сектор економіки. Ми підтримуємо думку про перспективність страхових інвестицій у ринок нерухомості, а також корпоративні облігації за

умови дотримання емітентами відповідного кредитного рейтингу. Також у цьому напрямі перспективним моментом вважаємо поєднання страхових інвестицій із страховим захистом шляхом конструювання нових фінансових інструментів.

Розвиток страхового ринку України у зазначених пріоритетних напрямках дозволить активізувати страхову діяльність та підвищити фінансову безпеку у страховому секторі, покращити фінансові показники діяльності страховиків, збільшити страхові інвестиції у реальний сектор економіки, запровадити дієву систему пруденційного нагляду та попередження фінансових шахрайств за участю страхових компаній, запропонувати нові страхові послуги у сфері соціального захисту та інвестування. Разом усе це дасть змогу наблизити страховий ринок України до європейських та світових стандартів.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua>
3. Сафонова О. Д. Сучасний стан страхового ринку України та основні проблеми його розвитку / О.Д. Сафонова // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 1 (21). – С. 98–102.
4. Сова О. Ю. Проблеми та перспективи розвитку страхового бізнесу в Україні / О.Ю. Сова // Наука й економіка. – 2015. – № 1 (37). – С. 42–48.
5. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012–2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic>

УДК 336.763

Головенко Ірина Петрівна,
аспірант 1-го року навчання,
Університет державної фіскальної
служби України

ДІЯЛЬНІСТЬ ФОНДОВИХ БІРЖ ЯК СТРУКТУРНОГО ЕЛЕМЕНТА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Ринок цінних паперів відіграє важливу роль в економіці країни завдяки системі накопичення та перерозподілу фінансових коштів, необхідних для подальшого розвитку. З огляду на складну структуру ринку цінних паперів та різні напрями функціонування його суб'єктів, обслуговування яких забезпечується його інфраструктурою, питання функціонування елементів інфраструктури ринку цінних паперів та визначення їх завдань є актуальним з теоретичного погляду, а саме діяльності фондових бірж як головного елемента ринку цінних паперів.

Аналізом проблем функціонування українського ринку цінних паперів та його інфраструктури займалися такі вітчизняні науковці, як В. Корнєєв, З. Лапішко, Т. Майорова, О. Мозговий, А. Пересада, М. Савлук, В. Шелудько.

Однак, незважаючи на наявні дослідження, питання елементів інфраструктури ринку цінних паперів потребує подальшого вивчення, адже існують серйозні розбіжності щодо визначення сутності, видів та завдань елементів інфраструктури.

Ринок цінних паперів виступає однією з основних складових національної економіки, що є показником розвитку як ринку капіталу, так і всієї фінансової системи країни. Сучасний стан ринку цінних паперів та його структури є результатом трансформацій економічної системи, які відбулися під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів.

Безперервний інвестиційний процес та створення високоліквідного ринку цінних паперів відбуваються через функціональну взаємодію фінансових посередників, фондових бірж та інших елементів системи. Але на

сьогодні найважливішим елементом, є фондові біржі. Аналізуючи результати біржової торгівлі в Україні можна зазначити, що останніми роками не спостерігалось суттєвого збільшення ролі ринку цінних паперів. Частка біржового сегмента ринку залишається незначною, кількість ліквідних та інвестиційно привабливих фінансових інструментів – невеликою [2].

За даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) станом на 01.01.2017 в Україні діють 9 фондових бірж: ФБ ПФТС, Київська міжнародна фондова біржа, Українська фондова біржа, Українська міжбанківська валютна біржа, Фондова біржа «ІННЕКС», Придніпровська фондова біржа, Фондова біржа «Перспектива», Східно-Європейська фондова біржа, Українська біржа.

Загальний обсяг випусків акцій та облігацій, зареєстрованих НКЦПФР у 2016 році у розрізі фондових бірж, наведено на рисунку 1.

Проаналізуємо показники загального обсягу випусків акцій та облігацій, зареєстрованих НКЦПФР за період 2014–2016 років, наведені на рисунку 2.

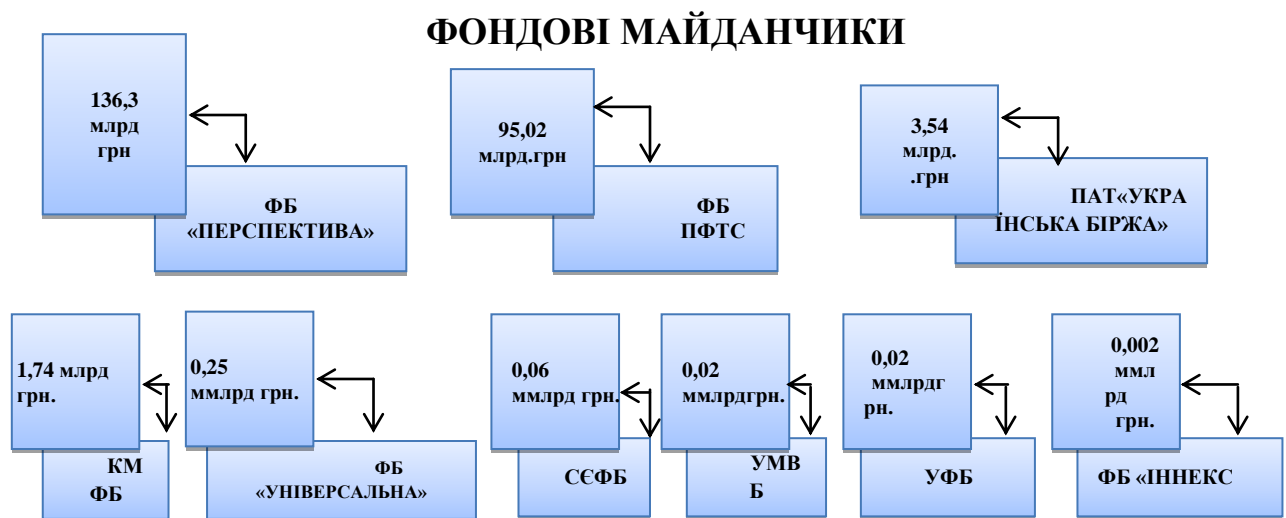
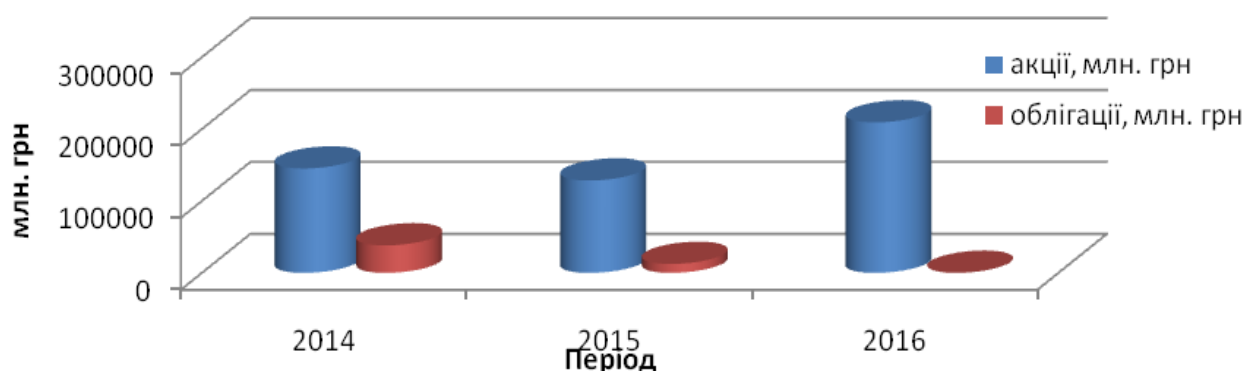

Рис. 1. Випуск акцій та облігацій у 2016 році, млн грн.*

* Джерело: Створено автором на основі інформаційної довідки щодо розвитку фондового ринку України протягом 2013 - 2016 рр. / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics>

Динаміка випусків основних видів цінних паперів свідчить про те що обсяг випусків інвестиційних сертифікатів КУА ПФ, зареєстрованих регулятором у 2016 році, становив 5,37 млрд грн, що на 5,21 млрд грн менше показника 2015 року. У свою чергу, обсяг випусків акцій КІФ, зареєстрованих Комісією, становив 10,72 млрд грн, що на 6,52 млрд грн перевищило результат 2015 року.

**Рис. 2. Динаміка випуску акцій та облігацій у 2013 – 2015 рр.,
млн грн.***

* Джерело: складено автором за даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics>.

При цьому повідомляється, що з початку реєстрації (станом на 31.12.2016) кількість зареєстрованих корпоративних та пайових інвестиційних фондів в Україні становила 2 223, з них: 468 – корпоративних інвестиційних фондів, 1 755 – пайових інвестиційних фондів.

За даними НКЦПФР, станом на 31.12.2016 р капіталізація лістингових компаній українського фондового ринку становила 19,64 млрд. грн.

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами протягом минулого року становив 236,95 млрд грн. Такий показник виявився на 17,21 % (або на 49,25 млрд грн) меншим за результат 2015 року (286,21 млрд грн).

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами у 2016 році на первинному ринку становив 1,81 %, а на вторинному ринку – 98,19 %.

Серед фінансових інструментів найбільший обсяг торгів на організаторах торгівлі (211,26 млрд грн або 89,16 % від загального обсягу) торік було зафіксовано з державними облігаціями України.

За результатами 2014–2016 рр основними гравцями серед організацій торгівлі на фондовому ринку України були Фондова біржа «Перспектива» та Фондова біржа ПФТС. Загалом ці два фондові майданчики мали 97,62 % обсягів торгів цінними паперами в Україні [1].

Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих НКЦПФР у 2016 році, становив 232,41 млрд. грн., що виявилось на 83,91 млрд грн більше порівняно з 2015 роком.

Отже, незважаючи на позитивну динаміку, потрібно зауважити, що існує ряд проблем у діяльності такого інфраструктурного елемента, як фондові біржі, однак при застосуванні багатьох важелів та інструментів можна вплинути на їх діяльність.

Для активізації позитивних зрушень у діяльності фондових бірж та збільшенні обсягів залучення довгострокових та короткострокових інвестицій в економіку країни необхідно здійснити ряд заходів, які будуть спрямовані на вдосконалення їх інституційних засад у сфері діяльності посередників на ринку цінних паперів, підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості українських фінансових інструментів.

Список використаної літератури

1. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом 2013–2016 рр. / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua/fund/analytics>.

2. Кужелев М. О. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів: сутність та елементи / М. О. Кужелев, І. П. Головенко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2016. – № 2 .– С. 145–156.

УДК 330.88:339

Гордієнко Михайло Григорович,
к.політ.н., доцент,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СТРАТЕГІЇ ТА ВИКЛИКИ НЕОЛІБЕРАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

Після закінчення «холодної війни» й активізації глобалізаційних процесів ключові параметри політичної динаміки та економічних трансформацій людської цивілізації детермінуються неоліберальною парадигмою. На її основі формується модель політекономії, у межах якої право стало інструментом свободи, гарантією вільної конкуренції, що легітимізує ринкові відносини. У системі політичних координат феномен ринку репрезентується ліберально-демократичною ідеологією, яка ієрархію влади прагне замінити плюралізмом, а державний патерналізм свободою та конкуренцією. Серед головних соціальних цінностей пріоритетною є свобода. Заради неї люди переносять випробування, торттури і навіть ідуть на смерть, як це продемонстрували українці під час Революції гідності. Адже без свободи життя втрачає свій сенс і вартість. Неоліберальна доктрина позиціонується не лише як носій свободи і альтернатива деспотичній владі, а й пропонує ефективні засоби нейтралізації економічного егоїзму, стимулювання виробництва, поліпшення життєвого рівня громадян. Можна сказати, що неолібералізм в умовах глобалізації набуває ознак світової квазіпартії, стратегічною метою якої є посилення впливу на різних аренах соціуму, захист глобальних цінностей, модернізація економіки, стимулювання приватного бізнесу тощо. Слабке місце неолібералізму – надмірна ідеалізація ринку, велика кількість безробітних, жадоба до збагачення. З'ясування стратегічних пріоритетів й аналіз концептуальних загроз неоліберальної доктрини соціальних трансформацій та пошук

алгоритму ринкової моделі економіки України перебуває в центрі наукових рефлексій цього дослідження.

Класичний лібералізм Нового часу започаткував важливі трансформації соціуму від архаїчних форм феодальних відносин до розвитку буржуазної моделі політичного устрою, що спирається на базові засади відкритого суспільства – свободу, справедливість, демократію, рівність, легітимність. На цьому етапі існування європейської спільноти формується концепція природних прав людини, ідея народного суверенітету, теорія поділу влади, принципи міжнародного права. Тим самим започатковуються демократичні стандарти буття європейської цивілізації. За словами В. Заблоцького, «лібералізм був сконцентрований на всебічному забезпеченні умов для розвитку економіки, ринку, підприємництва, – економічна свобода була втіленням усіх інших свобод, умовою прискореного прогресивного розвитку суспільства. Поява специфічного носія економічного способу мислення – homo economicus – вимагала обмеження свавільного втручання влади в економічне життя, надання економічному класу відповідних комфортних умов самореалізації. Але обставини змінюються – в сучасних умовах ті ж інтереси розвитку (та міркування справедливості) вимагають посилення ролі держави в економічному житті, вимагають своєрідного обмеження економіки – через посередництво політики, права» [2, с. 145]. Мабуть, на етапі становлення політичної суб'єктності націй та утвердження її суверенітету неоліберальні константи доцільно використовувати під керівництвом держави, яка не повинна зазіхати на роль «нічного сторожа». Патерналістську свідомість радянського минулого треба змінювати демократичними цінностями еволюційним шляхом.

Неоліберальний політичний устрій та заснована на його ідеології модель економіки постають у середовищі глобалізованого світу і діють не завжди синхронно з національними інтересами окремих держав. Це пояснюється тим, що комерційні прибутки та бізнесові вигоди ставляться

вище національних інтересів держави. У постмодерну добу політичні реформи зорієнтовані на досягнення економічних цілей – низької інфляції, збалансованого бюджету, усунення перешкод для торгівлі та контролю за валютою, максимальної свободи для капіталу, мінімального регулювання ринку з боку держави. Важливим завданням, особливо для перехідних суспільств, є створення ефективної соціальної держави, що спроможна успішно долати зовнішні виклики та внутрішні кризи й мобілізувати громадян до активної трудової діяльності. Для пострадянської України умовою виживання й демократичного розвитку є забезпечення рентабельного функціонування економіки шляхом адаптації до глобальних фінансових ринків та проведення соціальних реформ.

Неолібералізм позиціонує свій менеджмент не тільки на рівні світових кампаній і глобальних економічних організацій, таких як Міжнародний валютний фонд чи Світовий банк, а й посилює вплив усередині національних парламентів, урядів, партій. При цьому визначальною метою неолібералізму є стимулювання економіки на основі підвищення її конкурентоспроможності, технологічного прогресу та інновацій. Розглядаючи зазначені питання, А. Гальчинський виділяє найбільш принципові лінії відповідної політики. Зокрема, учений зауважує, що «економічна політика неолібералізму концентрувала зусилля на демонтажі надмірних держаних регуляторів і створенні більшого простору для дії ринкових сил. Вільний ринок, який спрямовує ініціативу людей, що прагнуть опанувати насамперед власні цілі, на думку М. Фрідмана, є більшим чутливим і ефективним джерелом свободи і зростання, ніж «мертва рука» бюрократа. Звідси базовий принцип економічної політики, який проголосив, ставши президентом, Р. Рейган: обмежити масштаби регламентації ринку таким чином, щоб залишити приватній ініціативі всі функції, які індивіди можуть реалізувати самостійно. Основна мета цього, як неодноразово підкреслював він, «винагорода виробника і стимулювання інвестора». Фіскальними інструментами

вирішення цього завдання стала, з одного боку, реалізація політики прискореної амортизації основного капіталу, з іншого – відчутне зниження податкового навантаження. Зрозуміло, що йдеться про надзвичайно складні й відповідальні процедури, які органічно пов'язані з наповненням державної скарбниці, а отже, і з усією системою державних видатків [1, с. 104–105]. Якщо для кейнсіанського лібералізму пріоритетом було подолання безробіття, то неолібералізм спрямовує зусилля на боротьбу з інфляцією. Стабільність національної грошової одиниці є основою для створення сприятливого інвестиційного клімату і розвитку економіки.

Провідна тенденція сучасного світу – здійснення радикальних перетворень в усіх сферах соціального буття з метою накопичення багатства і розширення простору свободи. Адекватну відповідь на цю соціальну динаміку дає трансформаційний модус неолібералізму, який зорієнтований на перманентну модернізацію світу шляхом прискорення реформ, стимулювання виробництва, упровадження інноваційних технологій тощо. Ідейно-світоглядна парадигма неолібералізму апіорі постулює нові сенси буття, якісні параметри економіки, плюралістичні механізми комунікації. Паралельно відбувається посилення транснаціональних інститутів, які протистоять національному егоїзму. У цьому середовищі започатковується формат нової світової економіки: неоліберальна парадигма реалізується як глобальна політика реформ. Активізується боротьба за світ без кордонів – простір для вільного руху капіталу. У фокусі неоліберальної ідеології перебувають реалістичний аналіз глобальних питань існування особи і соціуму, адекватна фіксація як добрих намірів людини, так і її аморальних дій.

Автор схильний до оптимізму і вважає, що сучасна цивілізація переживає не «кінець історії», а, швидше за все, початок нової моделі економічної політики, яка спрямована на докорінне вдосконалення людського буття за допомогою сучасних технологій. Але прогресивні трансформації завжди супроводжується утилітарними викликами, що

спричиняють конфронтацію та соціальну нестабільність. Головними викликами для економічної модернізації є такі:

- фінансова нестабільність та надмірна інфляція;
- високий рівень безробіття, нестабільна зайнятість, що обумовлюється автоматизацією виробництва та новими технологіями; сюди ж належить концептуальна дилема постіндустріальних держав: фінансувати бідність високим безробіттям (що характерно для багатьох європейських держав) або примиритися з наявністю злиднів за дещо меншого безробіття (як це практикується у США);
- системна акумуляція нерівності й бідності породжує соціальне невдоволення не тільки в окремій країні, а й політичне напруження та конфронтацію на світовому рівні;
- зростання глобальних катаклізмів, пов'язаних з техногенною діяльністю людини, що катастрофічно загрожує довкіллю (повені, засухи, скорочення водних ресурсів, зміна клімату тощо);
- посилення терористичних загроз, штучна провокація військових конфліктів;
- податкові надходження до бюджету від приватних структур скорочуються пропорційно наявності корупційної складової;
- наявність суперечностей між свободою і капіталом, демократією і ринком.

Унаслідок зазначених вище тенденцій еволюції людської цивілізації ускладнюється національне і глобальне фінансування суспільного добробуту. Сьогодні для пострадянської України актуальною є економічна політика мотивації приватного підприємництва, залучення зовнішніх інвестицій, упровадження інноваційних технологій. Компетентні урядовці мають усвідомлювати – без належного оподаткування немає стабільної інфраструктури, ефективного громадянського суспільства, що забезпечує

функціонування легітимної влади. Остання апріорі має дбати про соціальний добробут своїх громадян, якого можна досягти лише шляхом створення ефективної моделі економіки, розвитку вітчизняного бізнесу.

Треба відзначити, що впродовж свого незалежного існування Україна прагне долучитися до неоліберальної моделі економіки. Зокрема, вітчизняний політичний істеблішмент невпинно декларує гасла про розбудову громадянського суспільства, правової держави, проведення ринкових реформ тощо. Однак, замість «неоліберальної матриці», українська псевдоеліта взяла на озброєння кланово-олігархічну модель економіки, яка призвела до тотальної кризи у політичній системі нашої держави, що гальмує її соціальну динаміку. Існує думка, що «економічну політику в Україні можна умовно поділити на два етапи. Перший етап (1991–1994 рр.) характеризується в основному вимушеними кроками щодо лібералізації цін і зовнішньоекономічної діяльності, які здійснювалися під тиском перетворень у Росії та міжнародного співтовариства. Але в цілому справді радикальна (з точки зору саме ринкової трансформації) і послідовна політика була практично відсутня. Офіційно це пояснювалося тим, що Україна намагається йти своїм «особливим» шляхом реформ, щоб мінімізувати соціально-економічні видатки переходу. В економічній площині домінували адміністративні заходи... На цьому етапі вичерпалися наявні фінансові та інші резерви. Другий етап, який починається з 1994 р., можна розглядати як спробу змін в економіці (прискорення приватизації, фінансова стабілізація, створення ринкової інфраструктури тощо). Економічна політика цього етапу являє собою, по суті, комбінацію монетаристських та адміністративних заходів. Це пояснюється фактичним збереженням структури корпоративних інтересів і зв'язків, притаманних «бюрократичному ринку»... Крім того, Україна запізнилася з визначенням стратегічного курсу на реформування і з практичними кроками у цьому напрямі, і це запізнення значною мірою визначає сучасні економічні труднощі» [3, с. 359–360]. Понад чверть століття

економічного занепаду й торжества олігархату в Україні поставило нашу державу на межу банкрутства й втрати її територіальної цілісності.

Узагальнюючи сказане вище, треба зазначити, що упродовж усього буття людської спільноти здійснюється перманентний процес пошуку оптимальної моделі соціальних устів. Одні стверджують, що більшість сучасних проблем пов'язана з надмірною лібералізацією соціального простору, інші, навпаки, – із браком ліберального правління. Не треба зводити (редукувати) ці підходи до якоїсь крайності. Ефективний менеджмент має забезпечити їх збалансоване існування. Глобалізований світ вимагає брати на озброєння емансиповану метаідеологію розвитку. Метаідеологічність неолібералізму полягає в тому, що його світоглядні орієнтири набагато масштабніше і ґрунтовніше з'ясовують соціальні реалії буття з урахуванням динаміки глобалізації та розвитку сучасних технологій. Для новітньої України лише відкривається (з великими потугами) простір розгортання неоліберальної практики. Спочатку нам треба ліквідувати ярмо кланово-олігархічної системи, подолати бідність, легітимізувати емансипацію середнього класу. Потім сформувати ліберальний уряд, який усвідомлює те, що для розвитку національної держави та ринкової економіки треба створити конкурентне середовище, забезпечити недоторканність приватної власності, подолати корупцію, утвердити інвестиційну привабливість держави, консолідувати демократичну владу, що гарантує свободу, забезпечує розподіл владних повноважень і плюралізм ідей. Тоді у нас з'явиться шанс для утвердження неоліберальної моделі економіки, яка артикулює інтереси широких соціальних верств і забезпечує побудову відкритого суспільства.

Список використаної літератури

1. Гальчинський А. Лібералізм: уроки для України: наук.-попул. есе / Гальчинський. А. С. – К. : Либідь, 2011. – 288 с.

2. Заблоцький В. Лібералізм: ідея, ідеал, ідеологія / Заблоцький. В. Донецьк : Янтра, 2001. – 367 с.

3. Українська державність у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз / [О. Дергачов (керівник авт. колективу)]. – К. : Політична думка. 1996. – 448 с.

УДК 336.76

Калита Тетяна Анатоліївна,
асистент,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ СТРАХОВИМ ПОРТФЕЛЕМ СТРАХОВИКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Розвиток страхових компаній в Україні на сучасному етапі відбувається під впливом трансформацій, які виникають у фінансовій системі, на світовому та національному страховому ринку. Характерною тенденцією, що задає вектор розвитку страховиків, є трансформація фінансового ринку, яка полягає в інтеграції та конвергенції сегментів фінансового ринку та у впровадженні нових методів управління їх діяльністю, розробки і збуту фінансових продуктів.

Дослідженням процесу трансформації на фінансовому ринку, у тому числі її впливу на зміни в підходах до управління діяльністю страхових компаній, їх страховим портфелем, займалися такі зарубіжні вчені як Д. Бабель (D. Babbel), Д. Бланд (D. Bland), С. Л. Єфімов, С. В. Коломін, Л. О. Орланюк-Малицька, Л. І. Рейтман, С. Томас (S. Thomas), К. Є. Турбіна, Д. Д. Хемптон (J. J. Hampton) і вітчизняні науковці, зокрема: В. Д. Базилевич, О. І. Барановський, Н. М. Внукова, К. Г. Воблий, О. Д. Вовчак, О. О. Гаманкова, О. В. Козьменко, С. С. Осадець, Я. П. Шумелда.

Але ця тема на даному етапі розвитку фінансових ринків залишається актуальною, особливо в аспекті управління страховим портфелем страховика.

Мета нашої роботи – дослідити основні напрями трансформації в організації діяльності страховика, щодо формування ним страхового портфеля.

Зрозуміло, що у природі всіх трансформацій закладені інновації, а в інноваційній трансформації фінансового ринку – нові способи його розвитку[2].

Вважаємо, що серед основних передумов фінансового ринку на сучасному етапі є зниження бар'єрів між фінансовими ринками, що полягає у взаємодії суб'єктів, які належать до різних сегментів таких ринків. Трансформуючи фінансові ринки України, іноземні банки, страхові та інвестиційні компанії сприяють обміну досвідом, розвитку практики використання інноваційних фінансових інструментів, завдяки чому розпочалося зближення банківської і страхової діяльності. В управлінні страховим портфелем страхових компаній змінилася організація відносин між страхувальником і страховиком, пріоритети у виборі виду страхового портфеля і знаходженні страхових ризиків, а також у виборі оптимізаційних інструментів страхового портфеля[3].

Виникнення нових страхових продуктів, пошук нових підходів до управління ризиками страховика приводять до того, що сьогодні все більше страхових компаній відходить від класичних схем страхування до прийняття на страхування спеціалізованих ризиків, що забезпечують їм вищу дохідність.

Проведемо паралель між традиційним (класичним) підходом до управління страховим портфелем та підходом, який виник унаслідок змін на фінансовому ринку(табл 1).

Узагальнюючи перший аспект впливу трансформації фінансового ринку на управління страховим портфелем, можна зробити висновок про його перевагу в розширенні та виникненні нових каналів збуту страхового продукту, як наслідок, збільшення страхового портфеля компанії.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика традиційного та інноваційного підходу, що виник під впливом трансформаційних процесів

Етапи процесу управління страховим портфелем	Традиційний підхід	Інноваційний підхід, що виник під впливом трансформаційних процесів
1. Організація відносин між страхувальником і страховиком	Укладання окремого договору страхування на визначений термін	Страхова послуга входить у комплексний фінансовий продукт
2. Вибір виду страхового портфеля	Перевага у формуванні класичних страхових портфелів	Частіше формуються спеціалізовані страхові портфелі
3. Особливості відбору ризиків на страхування	Більша кількість однотипних ризиків за різними видами страхування	У складі традиційних ризиків приймаються на страхування унікальні та масштабні ризики
4. Оптимізаційні інструменти страхового портфеля	Селекція ризиків, тарифна політика, перестраховання, політика врегулювання збитків	Використовуються альтернативні інструменти фондового ринку, наприклад сек'юритизація

Також трансформації на фінансовому ринку впливають на тактичну стратегію формування страхового портфеля, тобто переорієнтація страхових компаній на формування спеціалізованих страхових портфелів, пов'язана з виникненням та поширенням нових видів страхування. На сучасному етапі розвитку фінансових ринків набуває особливої ваги страхування інвестиційних кредитів, комплексне банківське страхування, страхування виданих гарантій та страхування інших фінансових ризиків, що потребує взаємодії різних фінансових посередників, діяльність яких ще не перетиналася, і, як наслідок, формуються нові форми їхньої взаємодії.

Для підвищення фінансової стійкості та надійності страховики прагнуть отримувати вищі прибутки за рахунок укладення договорів на страхування більш «дорогих» унікальних або масштабних ризиків. У цьому випадку створюються нові ефективні інструменти управління прийнятими ризиками. Наприклад, деякі провідні страхові та перестрахові компанії формують пули страхових ризиків визначених видів та розвивають альтернативні інструменти перерозподілу, у тому числі механізм сек'юритизації[4].

У результаті проведеного аналізу можна виділити переваги інноваційного підходу, що виникли під впливом трансформаційних процесів, над традиційним підходом:

- 1) мобільність надання страхової послуги, більші можливості підписання страхових договорів.
- 2) відповідання потребам різних сегментів фінансового ринку
- 3) отримання більшої очікуваної дохідності.
- 4) підвищення платоспроможності та фінансової стійкості страхових компаній.

Список використаної літератури

1. Гражевська Н. І. Відображення трансформаційних процесів у системі категорій соціально-економічної динаміки / Н. І. Гражевська // Економічна теорія. – 2007. – № 4. – С.19–29.
2. Івашина С. Ю. Соціально-інституціональні аспекти економічної трансформації / С. Ю. Івашина, О. Ф. Івашина // Проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 309–314.
3. Козьменко О. В. Використання інструментів фінансового ринку як альтернативного механізму перестраховування / О. В. Козьменко, О. М. Пахненко // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 1. – С. 114–118.

УДК 336.76.043.5

Коваленко Вікторія Володимирівна,
д.е.н., професор,
*Одеський національний економічний
університет*

СУТІСНИЙ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасні глобалізаційні процеси впливають на інтернаціоналізацію фінансових ринків, що приводить до розвитку двосторонніх та багатосторонніх зв'язків між національними та іноземними регуляторами з метою створення системи міжнародного співробітництва з попередження та нейтралізації системних ризиків, регулювання сегментів фінансового ринку та інвестиційної діяльності. За роки незалежності України в цілому сформовано інституційні засади функціонування фінансового ринку, однак він певною мірою не відповідає міжнародним стандартам, викликам економіки країни. У цьому аспекті важливим є посилення його відкритості, доступності упорядкованості та конкурентного розвитку.

У сучасних умовах фінансовий ринок є основним джерелом вільних грошових коштів для фінансування капіталовкладень реального сектору економіки. Останніми десятиліттями фінансовий ринок виступає ключовим елементом системи перерозподілу і трансформації заощаджень в інвестиції, за допомогою фінансових інструментів відбувається акумуляція вільних грошових коштів внутрішніх і зовнішніх інвесторів та передача їх суб'єктам економічної діяльності для продуктивного використання.

Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» об'єктами на фінансовому ринку виступають фінансові послуги з випуску платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків; довірче управління фінансовими активами; діяльність з обміну валют; залучення фінансових активів із зобов'язанням

щодо наступного їх повернення; фінансовий лізинг; надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту; надання гарантій та поручительств; переказ коштів; послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення; професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню; факторинг; адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах; управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю; операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів; банківські та інші фінансові послуги [1].

За критеріями функціонального навантаження та належності суб'єктів до інфраструктури фінансового ринку відносять фінансові інститути, що подані на рисунку 1.

На сьогодні у світовій науковій літературі виділяють фондову (англо-американську) і банкоцентричну (євроконтинентальну) та ісламську моделі функціонування фінансових ринків.

В Україні встановлена банкоцентрична модель, що визначається найбільшою питомою вагою активних операцій банків на фінансовому ринку, довгостроковим кредитуванням банківськими структурами та пріоритетністю розвитку банків як фінансових посередників.

Ситуація, яка склалася на сьогодні на фінансовому ринку, викликана сукупністю факторів ризику, які спричиняють негативний вплив на його розвиток. Автор тез погоджується з думкою Я. Белінської щодо їх поділу на зовнішні та внутрішні, а саме:

1) внутрішні: макроекономічне підґрунтя розвитку фінансового ринку; стан і тенденції розвитку ринку банківських послуг, грошово-кредитного ринку, валютного та фондового ринків, фіскальна політика держави.

2) зовнішні: депресивність світової економіки зумовила зниження попиту на міжнародних ринках основної експортної продукції України; подальше збільшення відкритості економіки та входження українського

фінансового ринку до світової фінансової системи завдяки лібералізації державного регулювання [2].

Рис. 1. Класифікація суб'єктів фінансового ринку за функціональним навантаженням та належністю*

* Джерело: систематизовано автором

Таким чином, подальше вдосконалення системи регулювання банків України базується на реалізації стратегії макропруденційного регулювання та нагляду [16, с. 44]. Посилення функції макропруденційного нагляду повинно відбуватися на основі побудови формалізованого процесу аналізу ризиків фінансового ринку та прогнозування виникнення системних криз у майбутньому. Фокус нагляду за окремими фінансовими посередниками необхідно змістити з виконання нормативних вимог на превентивне управління ризиком. З цією метою потрібно покращити функціонування

мікропруденційного нагляду та сформувати потужну систему раннього реагування для виявлення ризиків.

Ефективно діючий фінансовий ринок може бути створений на основі цілісної науково обґрунтованої державної політики. Вагомими необхідно вважати заходи, пов'язані з перспективами дерегуляції фінансового ринку та державним регулюванням у тих його сегментах, які мають пріоритетне значення для національної економічної безпеки.

Список використаної літератури

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України, від 12.07.2001 № 2664-III. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

2. Ризики післякризового розвитку фінансового сектору України: джерела, оцінки, інструменти стабілізації : аналіт. доп. / Белінська Я. В, Покришка Д. С, Молдован О. О, Павлюк А. П. [та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2013. – 72 с.

3. Коваленко В. В. Реформування та стратегічний розвиток фінансової системи України / В. В. Коваленко // Science Rise. – 2015. – № 2/3 (7). – С. 43–46.

УДК 336.76

Коваленко Юлія Михайлівна,
д.е.н., професор,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ ПОРТФЕЛЕМ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Під портфелем цінних паперів банку ми розуміємо певну кількість цінних паперів, придбаних, по-перше, з метою одержання доходу за рахунок пайової участі, відсоткового доходу, приросту ринкової вартості капіталу,

комісійних за надання інвестиційних послуг і курсової різниці, коли банк виконує функцію дилера, а, по-друге, для забезпечення ліквідності.

Будь-який портфель цінних паперів банку потребує постійного перегляду у зв'язку з високим динамізмом ринку цінних паперів. В Україні така необхідність зумовлена тим, що банк повинен здійснювати оперативні заходи, зокрема ухвалювати рішення про продаж окремих цінних паперів. Таке рішення приймається не частіше, але і не рідше одного разу на квартал, а основним критерієм такого рішення є очікуване значення норми поточної дохідності цінних паперів.

Рішення про продаж зазвичай приймається у тому випадку, якщо значення поточної дохідності не відповідає вимозі: норма поточної дохідності > середньої ставки депозитного відсотка (з урахуванням інфляції) + рівень премії за ризик, пов'язаний з кредитним рейтингом емітента + рівень премії за ліквідність з урахуванням строку погашення конкретних цінних паперів.

На нашу думку, замість середньої ставки депозитного відсотка, доцільно брати мінімальну ставку відсотка за доступними банку вкладеннями. Крім того, до всіх рівнів премій за ризик потрібно додати і рівень премії за курсовий ризик.

Ухвалюючи рішення про продаж фінансових інструментів, банк повинен вирішити питання реінвестування капіталу. Краще вкласти кошти у реальні проекти, а коли вони відсутні, то краще придбати нові ефективні цінні папери.

Вибір тактики управління портфелем залежить здебільшого від здатності інвестиційного менеджера прогнозувати стан ринку та обирати ефективні цінні папери. Якщо він може це зробити, то склад портфеля потрібно змінювати залежно від ринкової кон'юнктури та обраної стратегії управління фінансовими інвестиціями, а якщо ні, – потрібно сформувати диверсифікований портфель.

При цьому більшість інституційних інвесторів світу використовують технологію, за якої формування портфелів може мати два напрями. З одного боку, це акції та інвестиційні сертифікати, а з іншого – облігації та банківські сертифікати. Як показує досвід країн з розвиненим ринком цінних паперів, якщо у комерційного банку недостатньо коштів для формування диверсифікованого портфеля цінних паперів, а менеджери банку мають недостатньо досвіду щодо формування та управління портфелем, тоді краще формувати його з інвестиційних сертифікатів. Якщо формується портфель облігацій та банківських сертифікатів, то потрібно враховувати рівень позичкового відсотка і тенденції його зміни.

Контроль стану інвестиційного портфеля повинен проводитися принаймні щодня у зв'язку з оперативним аналізом зміни курсів, дохідності і ліквідності цінних паперів. Він має здійснюватися у розрізі обсягу портфеля, його структури, частки в активах банку, маржі між прибутком від інвестицій і відсотками за депозитами, частки у прибутку банку, галузевого і регіонального розміру портфеля, частки окремих цінних паперів. Крім того, необхідно проводити оцінку портфеля в цілому з урахуванням усіх інвестиційних цілей. Ефективний портфель цінних паперів з оптимальною структурою можна сформувати тільки в разі комплексності цих оцінок.

УДК 336.76

Ковернінська Юлія Вікторівна,
к.е.н.,
Університет державної фіскальної
служби України

РОЗШИРЕННЯ УЧАСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ФОРМУВАННІ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ВЕНЧУРНИХ ФОНДІВ

У багатьох країнах світу венчурні фонди стали інституціями, які рухають уперед інноваційну складову економіки та тим самим сприяють загальноекономічному розвитку. Проте, для сучасних венчурних фондів України характерною є наявність певного кола обмежень щодо залучення фінансових ресурсів, які звужують доступ різних суб'єктів економіки до участі в даному різновиді спільного інвестування.

Теоретичні та практичні аспекти функціонування венчурних фондів в економіці України досліджували такі вчені, як Н. Андреюк, О. Батура, Ю. Бажал, М. Білик, А. Вдовиченко, О. Кардаш, І. Кузнецова, С. Онишко, Н. Редіна та інші. Зважаючи на вагомий внесок науковців у розвиток даної проблематики, багато питань потребує поглиблених досліджень, зокрема визначення напрямів розширення участі фізичних осіб у формуванні ресурсної бази венчурних фондів.

Вагомою складовою інноваційного процесу та перспективним механізмом економічної стабілізації держави є венчурний бізнес. Саме інститути венчурного інвестування, зокрема венчурні фонди, можуть виконувати функції підтримки розвитку новаторських технологічних компаній. Вони мають стати ключовим стратегічним фактором розвитку інноваційності економіки України [1].

Однією з існуючих перспектив розвитку венчурних фондів є спрощення входження фізичних осіб на ринок венчурних інвестицій за рахунок зменшення мінімально допустимої суми внеску.

Незважаючи на законодавчі зміни, які у 2008 році дали можливість фізичним особам брати участь в інвестуванні до венчурних ІСІ, залишаються суттєві обмеження для них у даному аспекті. Зокрема, до таких обмежень належать: надто високий поріг входження фізичних осіб на ринок венчурних інвестицій та спосіб розміщення цінних паперів венчурного фонду.

Законом України «Про інститути спільного інвестування» встановлено, що фізична особа може бути учасником венчурного фонду за умови придбання цінних паперів такого фонду в кількості, яка за номінальною вартістю цих цінних паперів становити суму не менше ніж 1 500 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому Законом України на 1 січня 2014 р. [2]. Оскільки мінімальна заробітна плата на цю дату становила 1 214 грн/місяць, то, відповідно, сума придбання цінних паперів повинна бути не менша від 1 821 000 грн, що для порівняння в перерахунку на доларовий еквівалент за курсом НБУ (станом на 01.09.2016 – 26,0813 грн/дол. США) становитиме 69 820,14 дол. США. Очевидно, що, урахувавши реалії України, для більшості потенційних інвесторів-фізичних осіб даний напрям інвестування є недоступним.

Доцільно знизити мінімальне значення входження фізичних осіб на ринок венчурних інвестицій. Така позиція мотивована тим, що існуючий поріг входження для фізичних осіб, як показав аналіз, є надто високим, що обмежує коло зацікавлених фізичних осіб-інвесторів. Надто низький поріг входження на ринок венчурного інвестування або взагалі його відсутність може призвести до необдуманих ризикових рішень з боку інвесторів-фізичних осіб. Фізичні-особи інвестори повинні виважено та усвідомлено приймати рішення щодо інвестування власних коштів у венчурні фонди, де існує завідомо вищий рівень ризику повної чи часткової втрати інвестицій порівняно з іншими можливими напрямками їх вкладення. Тому більш доцільно піти шляхом фіксації нижньої межі входження на ринок при її зменшенні відносно діючого значення.

З огляду на сказане вище, пропонуємо зафіксувати значення входження фізичних осіб на ринок венчурних інвестицій на рівні 200 тис. грн. Якщо вкладення коштів на депозити в сумі понад 200 тис. грн (не гарантуються ФГВФО) асоціюється у фізичних осіб як вкладення із завідомо вищим рівнем ризику, то можна вважати, що фізична особа, яка готова інвестувати свої ресурси в зазначеному обсязі, більш свідомо йде на підвищений ризик. Встановлення обмеження в сумі 200 тис. грн розширить доступ фізичних осіб до інвестування в діяльність венчурних фондів, але водночас не сприятиме нівеляції реальної оцінки інвесторами-фізичними особами можливих ризиків.

Також потрібно зауважити, що визначений законом спосіб розміщення цінних паперів, який фіксує, що венчурний фонд здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів, створює труднощі для інвестування коштів фізичними особами [2]. Тому пропонуємо визначити в законодавстві можливість щодо публічного розміщення цінних паперів венчурними фондами. Це спростить доступ фізичних осіб до інвестування коштів у венчурні фонди.

Отже, зниження мінімального рівня входження фізичних осіб без створення юридичної особи на ринок та визначення в законодавстві можливостей щодо публічного розміщення цінних паперів венчурними фондами розширить можливості фізичних осіб щодо їх участі у формуванні ресурсної бази венчурних фондів.

Список використаної літератури

1. Андреюк Н. В. Венчурне фінансування як фактор зростання інноваційності підприємств малого бізнесу / Л. А. Мартинюк, В. Л. Буняк // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Traeiv/2009/39.pdf
2. Про інститути спільного інвестування [Електронний ресурс] : Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>

УДК 366.13:368.91(061.1+477)

Мовчун Світлана Вікторівна,
старший викладач,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Сьогодні в наукових колах відбуваються дискусії навколо пенсійної реформи, де розглядаються та вивчаються умови накопичувальної системи декількох країн, зокрема і Швеції, пенсійна система якої належить до солідарної. Адже у ній також працюючі верстви населення забезпечують пенсіонерів. Проте виплати прив'язані до персоніфікованих рахунків та індексу інфляції, що зумовлює великі відрахування до пенсійних і страхових фондів, які забезпечують соціальний захист. Фіскальне навантаження Швеції становить понад 55 %, це й дає державі забезпечувати людям один з найкращих соціальних захистів [1].

Українці сплачують такі самі податки, як у Швеції, але, на противагу їй населенню, отримують один з найгірших захистів у світі, що спонукає до трансформацій пенсійної системи, а саме переходу до накопичувальної складової. Українська модель пропонує коефіцієнт заміщення у розмірі 0,45–0,5, що вважається достатнім. Згідно з цими коефіцієнтами у працюючого, заробітна плата якого протягом життя була 10 тис. грн і він сплачував з неї внески, пенсія буде близько 5 тис. грн – вдвічі менша. Сьогоднішня солідарна пенсійна система для деяких має коефіцієнт заміщення 0,2, а тому її важко назвати соціально справедливою [2].

Як зазначає М. Онуфрик, перехід до накопичувальної системи другого рівня передбачає простий перерозподіл відрахувань: було 32 % до солідарної (виплати першого рівня), а стане 30 % – до солідарної, плюс 2 % – до накопичувальної. Перші виплати за накопичувальною системою в Україні прогнозується здійснювати лише після 2020 року. І повністю їх отримувати

зможуть ті люди, яким зараз близько 35 років. Відповідно до законопроекту № 2767 пенсії II рівня почнуть виплачуватися невеликій кількості через п'ять років після здійснення реформи. Обов'язковою така система стане тільки для осіб до 35-річного віку, а для осіб від 36–55 років вона є добровільною [2]. Загальну схему розподілу страхових внесків подано в табл. 1.

Таблиця 1

Перерозподіл відрахувань до Пенсійного фонду*

Роки	Внески до II рівня (сплачує робітник), %	Внески до I рівня (сплачує роботодавець), %
2017	2	36,5
2018	3	35,5
2019	4	34,5
2020	5	33,5
2021	6	32,5
2022 і наступні роки	7	31,5

**Джерело: [2].*

Дані таблиці 1 ілюструють, що протягом перших років реформи пенсійна система потребуватиме додаткових витрат на покриття, компенсувати які можна з різних джерел, серед них як внутрішні можливості чинної пенсійної системи, так і приватизація, зростання пенсійного віку, зовнішні запозичення, запровадження тимчасового податку тощо.

Трансформація недержавного пенсійного забезпечення в частині запровадження накопичувальної складової приведе до позитивних змін і на фінансовому ринку. Адже потенційні клієнти накопичувальної складової матимуть змогу проводити власну інвестиційну політику, вкладаючи свої накопичені кошти в цінні папери.

Отже, необхідна трансформація недержавного пенсійного забезпечення в частині запровадження накопичувальної складової є системною, скільки вона одночасно пов'язана з модернізацією економіки, фінансів і спрямована на поглиблення їх взаємодії.

Список використаної літератури

1. Налоговая нагрузка в Швеции самая высокая в мире [Электронный ресурс] // *BusinessTimes* : – Режим доступа : <http://btimes.ru/business/nalogovaya-nagruzka-v-shvetsii-odna-iz-samykh-vysokikh-v-mire>.
2. Онуфрик М. За лаштунками пенсійної реформи в Україні [Електронний ресурс] / Онуфрик. М. – Режим доступу : <http://uainfo.org/blognews/1432291426-za-lashtunkami-pensinyoi-reformi-v-ukrayini.html>

УДК 336.76; 330.341.1

Онишко Світлана Василівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри
фінансових ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Стійкість фінансової системи в сучасних умовах становить вирішальний фактор соціально-економічного розвитку будь-якої держави. Це пояснює особливу увагу до розвитку фінансового ринку, що є ключовим провідником фінансових ресурсів у реальний сектор економіки, забезпечує переміщення капіталу у сфери, найбільш відповідальні за економічну безпеку країни. Водночас глобалізація фінансового простору, конкурентна боротьба на фінансових ринках підвищують значущість інструментів, здатних формувати конкурентні переваги національних фінансових ринків, створюючи умови для стійкого й ефективного розвитку національної економіки в цілому. У такому контексті зростає роль фінансових інновацій: необхідність у впровадженні інноваційних фінансових інструментів розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів для підвищення ефективності і стійкості фінансової системи. При цьому реальний масштаб

упровадження фінансових інновацій залежить від багатьох факторів, що лежать у площині закономірностей розвитку як інноваційної діяльності, так і фінансового ринку. У загальному підході це вже простежується із розуміння інновацій на фінансовому ринку, а саме як створення і популяризація нових фінансових інструментів, технологій, інститутів і ринків, а також інституційні інновації, інноваційні продукти та процеси [1].

Разом з тим поширення інновацій у фінансовій системі не лише вивело її розвиток на новий, якісно вищий рівень, але й зумовило виникнення нових ризиків, що в деяких випадках набули системо утворюючого характеру. Світова практика свідчить про можливість значних втрат від використання інноваційних інструментів, що призвели не лише до значних збитків в окремих секторах економіки, але й стали в ряд основних причин останньої світової фінансової кризи. Зокрема, це стосувалося масштабного використання похідних фінансових інструментів з метою хеджування ризиків в іпотечному кредитуванні.

За таких умов це вимагає особливо виважених підходів до формування політики використання фінансових інновацій на національних фінансових ринках. Однак не менш важливо враховувати й те, що відсутність фінансового потенціалу у країні створює такі негативні тренди, як збільшення дефіциту державного бюджету, зростання державного боргу із відповідним зниженням кредитного рейтингу, інфляційних очікувань. Це, у свою чергу, відбивається на зростанні вартості фінансових ресурсів у країні. Очевидно, що така взаємопов'язаність потребує врахування багатоаспектності інноваційних інструментів для мінімізації ризиків та максимізації їх позитивного впливу в умовах практичного використання в Україні.

Цим пояснюється велика увага останнім часом наукової спільноти до вирішення окремих завдань. Особливий інтерес викликає комплексне дослідження, що охоплює пошуки з проблематики інновацій у фінансовій

сфері за такими напрямками: 1) інноваційний підхід до визначення теоретичних засад фінансів та будови фінансової системи; 2) використання у фінансовій практиці інноваційних фінансових інструментів і технологій; 3) формування механізмів фінансування розроблення та упровадження у практику інновацій [2]. Тобто дане дослідження охоплює широкий спектр проблем, пов'язаних із функціонуванням державних і корпоративних фінансів, сприяючи підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів на інноваційних засадах.

Конкретизуючи використання таких засад щодо фінансового ринку, на наш погляд, особливого значення набуває виокремлення двох аспектів проблематики інновацій. По-перше, функціонального, з тим, щоб упровадження інновацій сприяло найбільш ефективному виконанню покладених на фінансовий ринок функцій. Тут загальна проблема лежить у площині комплексного поєднання факторів формування гнучкості і стійкості фінансового ринку до мінливих умов дійсності, ігнорування якої скоротить економічні можливості фінансового ринку та означатиме його функціональну неспроможність забезпечити рух і трансформацію фінансових ресурсів у національну економіку. По-друге, фінансового, що забезпечує відповідну прибутковість діяльності на фінансовому ринку. Мова йде про збереження його можливостей у виборі власних цілей, умов самодостатнього розвитку його суб'єктів, розміщення активів з урахуванням прибутковості, ліквідності та безпечності, здатних забезпечити зростання його інвестиційної пропозиції. При цьому, зважаючи на те, що сьогодні на перший план вийшла короткострокова максимізація прибутків на фоні порушення глибинних засад функціонування фінансів, коли їх основна функція формування і розподіл у грошових потоків заміщується функцією виробництва фіктивної вартості, як вкрай актуальне науково-практичне завдання постає забезпечення реальної довгострокової стійкості фінансового ринку. Синтез таких підходів є однаково значущими для забезпечення стійкого розвитку фінансового ринку

та економіки в цілому. Проте їх реальне застосування, з огляду на багатоаспектність впливу інновацій, а також на те, що інноваційні інструменти можуть призводити до концентрації ризиків, вимагає розробки відповідної стратегії розвитку інновацій на фінансовому ринку та чіткого методологічного забезпечення, втілюючого їх закономірності. За таких умов інновації на фінансовому ринку будуть невід'ємною складовою його стійкого розвитку.

Список використаної літератури

1. Tufano P. Financial Innovation: Handbook of the Economics of Finance (Volume 1a: Corporate Finance) / G. Constantine's, M. Harris and R. Stutz eds. – Amsterdam : Elsevier; 2003. – P. 307–336.
2. Інновації у фінансовій сфері : монографія Опарін. В.М, Паєнко.Т.В, Федосов.В.М, та ін. ; за заг. ред. В. М.Опаріна. – К. : КНЕУ, 2013. – 444 с.

УДК 336

Побоча Катерина Павлівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансових
ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ

Сучасний стан фінансового ринку України характеризується нестабільністю, суттєвим відпливом фінансових ресурсів, слабким розвитком фінансових посередників. Фінансова криза, занепад економіки країни, військовий конфлікт, різкі коливання курсів валют лише сприяли погіршенню стану вітчизняного фінансового ринку. Навіть доволі сильно розвинена банківська система отримала суттєві негативні наслідки від розгортання цих подій у країні. Не сприяє розвитку фінансового ринку і фінансова культура суспільства, що характеризується низькою депозитною

активністю, високим рівнем неповернення кредитів, недовірою до запровадження новітніх інструментів та введення нових продуктів на ринку фінансових послуг. Однак без потужного фінансового ринку неможливий розвиток країни в цілому. Саме тому дослідження даної теми є надзвичайно актуальним та вкрай необхідним. Підкреслює актуальність теми зацікавленість у ній фахівців високого рівня. Проблемам і перспективам розвитку вітчизняного фінансового ринку присвячують свої праці такі науковці: Онишко С. В., Єрмошкіна О. В., Олешко А. А., Кучер Т. Л. та ін. Останні дослідження вчених переважно присвячені інноваційним напрямам розвитку фінансового ринку України.

У наукових працях усе частіше зустрічаються різні погляди на запровадження фінансових інновацій на ринку фінансових послуг. Ідеться про фінансові технології, здатні забезпечити більш раціональний перерозподіл фінансових ресурсів, ризиків та ліквідності, [1, с. 35]. Саме через низьку фінансову культуру населення та слабкий розвиток вітчизняного фінансового ринку виникають труднощі із запровадженням фінансових інновацій на вітчизняному ринку фінансових послуг.

Розвиток та запровадження фінансових інноваційних продуктів у вітчизняну практику, вимагає таких передумов:

- наявності інституціональної відповідності у процесах та правилах механізмів розробки, запровадження і контролю за функціонуванням фінансових інновацій (має бути узгоджена інституціональна та інфраструктурна відповідність);
- підготовку структури секторів економіки та домогосподарств до користування новими фінансовими послугами, інструментами та продуктами (повинен бути попит на фінансові інновації);
- розвиток фінансової культури у використанні традиційних та інноваційних фінансових інструментів, продуктів та послуг [2, с. 144].

Дуже важливим напрямом у зміцненні та розвитку вітчизняного фінансового ринку є формування належного рівня фінансової культури українського суспільства, охоплює: фінансову грамотність, фінансову відповідальність, культуру фінансового планування, стимулювання фінансової інноваційності [2, с. 145–146].

Упровадження інноваційних фінансових інструментів в Україні буде сприяти зниженню вартості власного капіталу для вітчизняних підприємств корпоративного сектору, що, у свою чергу, сприятиме нарощенню прямих іноземних інвестицій в економіку країни [3, с. 41]. Залучення іноземних інвестиції у вітчизняну економіку зумавлюватиме зростання частки інвестування у валовий внутрішній продукт України, що приводитиме до зростання економіки країни в майбутньому.

Отже, запровадження фінансових інновацій на вітчизняному фінансовому ринку потребує ретельної підготовки, дослідження та зважування всіх «за» та «проти». Сучасний стан ринку фінансових послуг в Україні переконливо свідчить про те, що для подальшого розвитку необхідні нововведення. Однак вітчизняний фінансовий ринок та українське суспільство не готові до застосування фінансових інновацій.

Список використаної літератури

1. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : [монографія] / [за заг. ред. С. В Онішко]. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2016. – 452 с.
2. Єрмошкіна О. В. Фінансові інновації як основа розвитку фінансового ринку України / О. В. Єрмошкіна // Науковий вісник Херсонського державного університету, 2015. – Вип. 10 – частина 2. – С. 141 – 146.
3. Кучер Т. Л. Вплив інноваційних інструментів фінансового ринку України на прямі і ноземні інвестиції [Електронний ресурс].Кучер.Т.Л – Режим доступу : econa.org.ua/index.php/econa/article/download/937/pdf_595

УДК 336.76.368

Федина Віта Віталіївна,
старший викладач,
*Університет державної фіскальної
служби України*

НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ ЯК СУБ'ЄКТИ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Функціонування національної пенсійної системи в умовах постійних трансформаційних процесів в усіх сферах життя суспільства негативно позначилося на соціальній захищеності пенсіонерів, не забезпечивши людей похилого віку необхідним обсягом доходу для підтримання прийняттого рівня життєдіяльності. Криза вітчизняної солідарної системи пенсійного забезпечення зумовлює прискорення введення в дію її обов'язкового накопичувального елемента. Говорячи про причини, що гальмують розвиток накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні, насамперед необхідно проаналізувати сучасний стан недержавного пенсійного забезпечення, адже однією з передумов введення другого рівня є «набуття досвіду роботи системи НПЗ» [1].

Потрібно зазначити, що вітчизняна система добровільного пенсійного забезпечення розвивається поступово, але повільно. У цілому станом на 30.09.2016, згідно з даними Державного реєстру фінансових установ, зареєстровано 62 недержавні пенсійні фонди у 8 регіонах України (що свідчить про нерозгалужену мережу системи НПЗ, крім того, 72,3 % НПФ сконцентровано у місті Києві); кількість укладених пенсійних контрактів збільшилася на 5,9 % порівняно з аналогічним періодом попереднього року; збільшилася і кількість вкладників за рахунок фізичних осіб, що становить на звітну дату 52 тис. (юридичні особи – 2,3 тис. вкладників, фізичні особи – 49,7 тис. вкладників). Разом з тим учасниками системи недержавного

пенсійного забезпечення від початку її запровадження стали 833 тис. осіб, що становить лише 4,2% з майже 20 млн осіб працюючого населення. Одночасно. на негативну динаміку вказують такі показники, як загальна вартість активів (-15 % , - 1,4 % за 2015 та 2016 рр. відповідно) та прибуток від інвестування активів НПФ (-28,5, - 0,8% за 2015 – 2016 рр.) [2]. Низькі результати діяльності можуть бути пояснені об'єктивними причинами, які можна усунути шляхом введення другого рівня (значні надходження внесків можуть надати поштовх зростанню ринку за змусити його створити більш прийнятні об'єкти для інвестування).

Причинами недостатнього розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні є такі:

- неврегульованість окремих питань законодавчої та нормативно – правової бази щодо діяльності ринку недержавного пенсійного забезпечення;
- низький рівень дохідності пенсійних активів;
- обмежений вибір фінансових інструментів, придатних для інвестування в них пенсійних коштів, унаслідок відставання розвитку ринку капіталу від потреб інституційних інвесторів;
- низький рівень фінансової спроможності громадян;
- недостатня зацікавленість роботодавців у фінансуванні накопичувальних пенсійних програм для своїх працівників;
- низький рівень довіри населення до фінансових установ і установ недержавного пенсійного забезпечення зокрема;
- низький рівень фінансової грамотності населення та недостатність роз'яснювальної роботи щодо змісту та ролі системи накопичувального пенсійного забезпечення.

В Україні ще поки не прийнята цілісна модель пенсійної реформи [3]. На сьогодні введення другого рівня передбачається концепцією централізованого Накопичувального пенсійного фонду з інвестуванням

активів через недержавні компанії, що відібрані за результатами публічного конкурсу [4]. З часом учасник системи зможе обрати для накопичення свого пенсійного капіталу недержавний пенсійний фонд. В інших країнах світу (Казахстан, Польща, Угорщина) модель другого рівня призначена для використання недержавного сектору при адмініструванні та інвестуванні коштів другого рівня. 15 років досвіду функціонування даної системи в цих країнах дає змогу визначити майбутній напрям розвитку другого рівня пенсійної системи в Україні.

У 2013 році в Казахстані відбулася повна заміна недержавної пенсійної системи на систему із централізованим єдиним накопичувальним фондом. Причиною цього стала мінусова реальна ставка доходу на пенсійні заощадження в недержавних пенсійних фондах (протягом 10 років сумарна інфляція у країні становила 110,1 %, а кумулятивний інвестиційний дохід лише 69,9 %) [5].

Разом з тим у 2011 році Угорщиною було майже ліквідовано другий рівень системи пенсійного забезпечення, а кошти більшості учасників повернуто до державного бюджету для виплати пенсій теперішнім пенсіонерам. Подібна ситуація спостерігається і в Росії. Накопичувальний другий рівень, керований Внешекономбанком, заморожений, а учасникам системи запропоновано обрати будь-який НПФ. З аналогічними проблемами функціонування даної системи зіштовхнулася і Польща.

Причинами такого негативного досвіду функціонування накопичувального державного рівня були надто високі адміністративні витрати та гарантований мінімальний рівень пенсійних виплат без урахування адекватних ставок доходу, що змусило уряди цих країн шукати ресурси для збільшення пенсій до гарантованого рівня.

Тому, обираючи національну модель накопичувальної складової системи загальнообов'язкового пенсійного страхування та визначаючи

можливості брати в ній участь недержавним пенсійним фондам, необхідно врахувати ряд моментів:

- визначення чітких критеріїв допуску НПФ до участі на другому рівні пенсійної системи;
- встановлення адекватного рівня дохідності та рівня адміністративних витрат;
- забезпечення належного захисту активів учасників системи;
- унеможливлення перехресного субсидування між учасниками другого та третього рівнів, а також використання коштів другого рівня для фінансування пенсій теперішнім пенсіонерам.

Фактори, які знижують ефективність накопичувальної складової системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в економічно розвинених країнах, в Україні можуть проявитися більшою мірою. Тому, на наш погляд, в умовах політичної та економічної нестабільності, що спостерігаються в Україні впродовж останніх років, до запланованого на 2018 рік упровадження моделі другого рівня пенсійної системи з можливістю участі у ній недержавних пенсійних фондів, необхідно підійти досить обережно.

Список використаної літератури

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
2. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.09.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/NPF_III_kv%202016.pdf
3. Розенко рассказал о будущей пенсионной системе [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <https://slovoidilo.ua/2017/03/14/novost/obshhestvo/rozenko-rasskazal-o-budushhej-pensionnoj-sisteme>
4. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : Закон України від 08.07.2011 № 3668-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>

5. Пенсійні фонди другого рівня. Міжнародний досвід і його значення для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.capitalmarkets.kiev.ua/download/rsymonds_protecting_participants_2013_ua.pdf

УДК 336.7

Федорова Ірина Олександрівна,
асистент кафедри,
*Університет державної фіскальної
служби України*

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМНОГО ВПЛИВУ У ПРОЦЕСІ
РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ТА ФІНАНСОВОГО РИНКУ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Розвиток фінансового ринку України одночасно впливає і залежить від розвитку реального сектору вітчизняної економіки. За період незалежності України фінансовий ринок розвивався здебільшого за рахунок розвитку банківської системи країни. Саме тому домінуючу роль на фінансовому ринку посідають банківські установи. Однак існують певні проблеми в інших напрямках розвитку фінансового ринку, наприклад, таких, як фондовий ринок. Для повноцінного функціонування держави важливо одночасно розвивати не тільки ринок фінансових послуг, але й реальний сектор економіки. На проблему взаємозалежності та розвитку цих секторів звертають увагу науковці і практики, а саме: Онишко С. В., Терещенко Г. М., Мусатова Т. А., Воронченко О. В. та ін. Інтерес фахівців такого рівня до окремої тематики свідчить про її актуальність та спонукає до пошуку нових інноваційних підходів взаємопов'язаного удосконалення і розвитку фінансового ринку та реального сектору економіки України.

На сьогодні існує значень кількість політичних, економічних і соціальних проблемних аспектів, які стримують відродження та розвиток

економіки країни. Не дивлячись на розвиток фінансового та фондового ринку, дотепер суспільство характеризується доволі низьким рівнем фінансової культури, яка відображається у неповернутих кредитах, низькій депозитарній активності, спекулятивних вибухах на валютному ринку, недовірливому ставленні до нових продуктів та інструментів фінансового ринку [1, с. 142].

Одним з напрямів залучення фінансових ресурсів у реальний сектор економіки для забезпечення інноваційного типу його економічного зростання науковці вбачають венчурне підприємництво [2, с. 124]. Венчурні організації виконуватимуть функцію каталізатора в інноваційному розвитку та сприятимуть розвитку економіки країни у цілому.

Фінансовий ринок за допомогою інституційних одиниць фінансового сектору забезпечує фінансовими ресурсами реальний сектор економіки. У свою чергу, реальний сектор економіки визначає потребу та формує попит на фінансові ресурси, а його нефінансові корпорації як учасники фінансового ринку здійснюють допоміжну, спрямовану на отримання прибутку, фінансову діяльність [3, с. 158].

На жаль, в Україні на сучасному етапі не відчувається суттєвого економічного зростання реального сектору економіки. Ця ситуація зумовлена тим, що при формуванні фінансова політика та політика розвитку економіки у країні не враховують потреб одна одної і унаслідок цього розвиток фінансового сектору не сприяє підтримці та економічному зростанню реального сектору. Державна підтримка процесу кредитування підприємництва буде результативною тільки тоді, коли вона відповідатиме довгостроковим цілям розвитку країни, матиме чіткі та зрозумілі індикатори ефективності, наприклад, доступність мікрокредитів для дрібних і соціально незахищених позичальників [4, с. 52].

Беручи до уваги сучасний стан фінансового та реального секторів економіки України, необхідно їх виводити з кризового стану одночасно,

оскільки вони тісно пов'язані та взаємозалежні один від одного. Національному банку України при формуванні процентної та кредитної політики вітчизняних банківських установ потрібно враховувати не тільки потреби банків, але і потреби підприємств реального сектору економіки. Гнучкість економіки країни у кризові періоди сприяє малого та середньому бізнесу, саме тому необхідно створювати належні умови для їх сталого розвитку та фінансово їх підтримувати. Підприємства реального сектору економіки України на сьогодні відчувають гостру потребу у фінансовій підтримці: інвестуванні, кредитуванні, державних коштах (дотації, субсидії, субвенції), наданні різноманітних лізингових послуг. Здійснення цих аспектів фінансової підтримки на сучасному етапі економічного розвитку стикається зі значними труднощами. Зокрема, високі проценти за кредитними ресурсами недосяжні для підприємств, які вимушені виживати в умовах конкуренції, високої інфляції, фінансової та політичної нестабільності у країні. Одним з ефективних шляхів виходу даної ситуації могло б стати урахування НБУ при формуванні облікової ставки планового рівня прибутковості підприємств реального сектору економіки.

Список використаної літератури

1. Єрмошкіна О. В. Фінансові інновації як основа розвитку фінансового ринку України / О. В. Єрмошкіна // Науковий вісник Херсонського державного університету, 2015. – Вип. 10 – Частина 2. – С. 141–146.
2. Терещенко Г. М. Інноваційні механізми стимулювання спрямування фінансових ресурсів у розвиток реального сектора економіки / Г. М. Терещенко, Т. А. Мусатова // Наукові праці НДФІ. – 2014. – № 3 (68). – С. 121–129.
3. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : монографія / [за заг. ред. д. С. В. Онишко.] – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2016. – 452 с.
4. Воронченко О. В. Фінансове забезпечення розвитку реального сектору економіки / О. В. Воронченко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 2. – С. 50 – 56.

УДК 336.7

Чуницька Ірина Іванівна,
к.е.н., доцент,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СТРУКТУРОВАНІСТЬ ЯК ОСНОВА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Сучасна теорія щодо визначення багатьох економічних явищ, категорій і понять характеризується емпіричністю та суперечливістю. Разом з тим загальноновизнано, що перехід від отримання знання до його реалізації детермінований насамперед обґрунтованістю його вихідних позицій, серед яких чільне місце належить понятійно-термінологічному апарату. Особливо це стосується складних понять, що відображають різні види господарюючих систем та результати їх діяльності. Серед таких понять варто віділити поняття «потенціал», яке широко вживається на рівні наукових досліджень та застосовується у різних галузях знань. Звернення до невикористаних можливостей, незадіяних ресурсів, які в теорії та практиці об'єднуються поняттям «потенціалу», становить невід'ємну рису, один із найвагоміших інструментів вирішення будь-яких проблемних питань.

Водночас у більшості робіт визначення потенціалу формулюється виходячи з його проявів, що зводяться лише до ситуації невикористаних можливостей, що залишає поза увагою значну сферу в управлінні таким потенціалом. Для вичерпного аналізу важливу роль відіграє структурованість даного поняття. У її основі повинні лежати різні критерії з тим, щоб якомога повніше реалізувати його сутнісні характеристики для досягнення поставлених цілей. На нашу думку, насамперед це стосується виділення окремих рівнів його пізнання: 1) глибинного – на рівні економічних відносин [1, с. 11], втілюючи ті зміни, що відбуваються у процесі його формування та реалізації у тій чи іншій сфері; 2) загальноекономічного, що відображає можливості соціально-економічної системи до подальшого зростання; 3)

загальносистемного, притаманного соціально-економічним утворенням як цілісним системам, зважаючи, що існують усі підстави розглядати потенціал також як систему.

Для теоретичного обґрунтування сутності потенціалу важливим постає його структурованість через морфологічну декомпозицію, коли виокремлюється ряд змістоутворюючих морфологічних одиниць даного поняття, зокрема таких, як джерело, можливість, засіб, продуктивні сили, запас, резерв, сила, ресурси, потужність, властивість, якість, здібність, здатність [2, с. 107–109].

З позиції функціональності поняття потенціал особливої ваги набуває об'єктивний підхід [3], в основі якого лежить ресурсна теорія, коли потенціал розглядається як узагальнена характеристика всіх його ресурсів. Тут, на наше переконання, можна зробити важливий з методологічних позицій висновок про дуалізм природи потенціалу, а саме як можливості певної дії, так і запасу певних засобів, необхідних для досягнення поставленої мети.

Запропонована концепція розкриття сутності потенціалу ґрунтується на взаємодії цілого ряду діалектичних категорій. Відповідно до неї потенціал відображає відносини між реальністю та можливостями її трансформації у певну майбутню реальність. При цьому у полі зору перебувають сукупність причин і наслідків, випадкове й необхідне, внутрішні і зовнішні умови, існуючі турбулентність та невизначеність. Шляхом переходу від загального до особливого можуть бути сформульовані конкретні практичні рекомендації щодо обраної сфери дослідження.

Запропонований структурований підхід важливо застосовувати як концептуальну основу для розкриття можливостей взаємодії та потенціалу з метою підвищення ефективності фінансового ринку як точки зростання на траєкторії інвестування соціально-економічного розвитку, а також його інфраструктурного забезпечення. Національний фінансовий ринок сьогодні характеризується значним рівнем фрагментарності, нерівномірною та

нестабільною динамікою окремих його складових, зайвий раз підтверджує тезу про неналежне використання його інфраструктурного потенціалу та, відповідно, вимагає адекватних змін з метою пошуку раціональних рішень. Інфраструктурний потенціал можна представити як динамічну систему, невід'ємну частину загального механізму інфраструктурного забезпечення, що, урешті-решт, і визначає роль цього потенціалу для розвитку економіки з позиції функціонування ринкових відносин. Саме прихована сила потенціалу набуває особливого значення для вдосконалення інфраструктурного забезпечення функціонування взаємозв'язків ринкових об'єктів і суб'єктів з метою раціоналізації їх взаємодії. Вона здатна інколи навіть компенсувати неналежні кількісні характеристики інфраструктури. Адже структура та вимір інфраструктурного потенціалу не можуть бути сталими величинами; вони безперервно змінюються під впливом як національних, так і світових тенденцій соціально-економічного розвитку, а також поведінки суб'єктів ринку.

Таким чином, з теоретичної площини через використання структурованості як основи наукового пізнання впливає конкретне практичне завдання – віднайти ті елементи інфраструктури, яким притаманні саме якості запасу та повніше їх реалізувати з тим, щоб максимально досягти очікуваного результату.

Список використаної літератури

1. Буряченко А. Є. Фінансовий потенціал регіонального розвитку : [монографія] / Буряченко А. Є. – К. : КНЕУ, 2013. – 342 с.
2. Квасницька Р. С. Інвестиційний потенціал інститутів фінансового ринку України : [монографія] / Р. С. Квасницька Р. С. – Хмельницький: ПП «Монускрипт», 2015. – 314 с..
3. Коледа Н. В. Соціальний потенціал: сутність та основні ознаки / Н. В. Коледа // Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. – 2013. – Вип. 1 – Т. 18. – С. 105–115.

УДК 336.61

Шевчук Юлія Василівна,
старший викладач,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ЩОДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Сучасний стан охорони здоров'я в Україні є вкрай незадовільним, насамперед через обмеженість коштів державного бюджету та відсутність умов для розвитку приватного медичного страхування. Вирішальну роль у реформуванні охорони здоров'я України відіграє перехід до нових методів державного регулювання та стимулювання розвитку приватної медицини, пошуку нових видів фінансування, серед яких вагоме місце посідає державно-приватне партнерство.

У зарубіжній літературі під державно-приватним партнерством розглядають будь-яке співробітництво між державним і приватним партнером. У вітчизняній літературі під державно-приватним партнерством у широкому значенні розуміють розвиток партнерських відносин між державою, органами місцевого самоврядування, бізнесом, наукою і громадянським суспільством [1]. У вузькому значенні державно-приватне партнерство визначається як договірні відносини між державою і приватними підприємцями з метою довгострокової взаємовигідної співпраці для отримання соціально-економічних результатів.

На жаль, в Україні механізми державно-приватного партнерства у фінансуванні охорони здоров'я та в медичному страхуванні практично не використовуються. За експертними оцінками першого заступника Міністра охорони здоров'я України О. Павленко, показник державно-приватного партнерства становить менше одного відсотка [2].

Для регулювання відносин у сфері державно-приватного партнерства в Україні було прийнято спеціальний Закон «Про державно-

приватне партнерство» від 1 липня 2010 р. № 2404-VI [13] (далі –Закон № 2404), у якому визначено організаційно-правові засади та основні принципи взаємодії державних партнерів з приватними. У мережах розвитку міжнародної співпраці щодо впровадження державно-приватного партнерства було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо зняття регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства в Україні та стимулювання інвестицій)» [3], що визначає велику кількість положень, важливих для залучення коштів іноземних інвесторів.

Згідно зі ст. 4 Закону № 2404 охорона здоров'я є однією з галузей економіки, у якій можлива реалізація державно-приватного партнерства. Вітчизняні дослідники визначають державно-приватне партнерство в охороні здоров'я як інноваційну організаційно-економічну модель взаємовигідного співробітництва держави та приватних партнерів в особі представників бізнес-структур та суб'єктів підприємницької діяльності приватної медицини, що здійснюється на підставі договорів у порядку, встановленому Законом або іншими нормативно-правовими актами, при реалізації соціальних та медичних проектів [4].

У сфері охорони здоров'я законодавчо встановленими формами реалізації державно-приватного партнерства є концесія та спільна діяльність [5], а джерелами їх фінансування – кошти державного та місцевих бюджетів, фінансові ресурси приватного партнера, запозичені кошти та інші джерела, не заборонені законодавством. Законодавством передбачена можливість державної підтримки проектів державно-приватного партнерства шляхом надання державних гарантій; фінансування за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів і інших джерел відповідно до загальнодержавних та місцевих програм.

Найбільш поширеною формою державно-приватного партнерства є концесія, що відповідає зарубіжній практиці. Економічний зміст даної форми

державно-приватного партнерства полягає в тому, що держава і приватний партнер підписують концесійний договір, за яким об'єкт державної власності тимчасово, але на тривалий термін, передається в користування бізнесу. Тобто у правових термінах приватний підприємець отримує за визначену плату права на господарське управління певними ресурсами в межах певного об'єкта охорони здоров'я на основі концесійного договору, який має довготерміновий строк дії. При цьому об'єкт залишається державною власністю.

За офіційними даними, в Україні на початок 2017 р. укладено 8 договорів концесії на державне майно і 138 – на комунальне майно [6], що мають соціальну спрямованість, і практично всі з них реалізуються у сфері житлово-комунальних послуг: водопостачання, тепло – електроенергії, послуг із збирання та вивезення сміття тощо. Однак у сфері охорони здоров'я концесії ще недостатньо популярні.

Придатність цієї форми державно-приватного партнерства для використання в галузі охорони здоров'я зумовлена тим, що спільна мета діяльності учасників може бути як комерційною, так і некомерційною, не пов'язаною з отриманням прибутку. Останнє відповідає профілю спільних підприємств з державними чи комунальними закладами охорони здоров'я, які часто є неприбутковими організаціями.

Труднощі впровадження державно-приватного партнерства в Україні пов'язані з відсутністю або недостатністю інституційних та організаційних передумов. Сучасна система фінансування охорони здоров'я України виключно з бюджету створює високі фінансові ризики для державно-приватного партнерства, пов'язані з короткими бюджетними циклами планування та необхідністю їх щорічному затвердженні.

Отже, необхідно подовжити горизонт планування видатків на охорону здоров'я на основі запровадження механізму проектного планування фінансування проектів державно-приватного партнерства, що сприятиме

підвищенню зацікавленості вітчизняних та іноземних інвесторів в участі у державно-приватному партнерстві. А також удосконалити нормативно-правову базу реалізації державно-приватного партнерства та сформувати стратегічний підхід до реалізації проектів державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я України.

Список використаної літератури

1. Бондарев Т. Реалізація державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я України/ Т. Бондарев, Н. Поливка // Практика управління медичним закладом : – 2011. – № 11. – С. 58–66.

2. Переосмислення системи охорони здоров'я: роль державно-приватного партнерства в Україні[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.likarnya.org.ua/news/11606.html>

3. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства в Україні та стимулювання інвестицій Постанова Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/195-19>

4. Про державно-приватне партнерство: Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), – 2010, – № – 40, – ст. 524).[Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2404>

5. Цивільний кодекс України: від 16 січня 2003 р. № 435-IV; Господарський кодекс України: від 16 січня 2003 р. № 436-IV; «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 р. № 185-V). - [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

6. Державно-приватне партнерство в Україні - галузь, яка обіцяє розвиватися [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rbn.cc/ua/analytics/3982-derzhvano-pryvatne-partnerstvo-v-ukrajini-galuz-jaka-obicjaje-rozvyvatysja->

СЕКЦІЯ ІV
ГРОШОВО-КРЕДИТНІ МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

УДК 336.71 : 504.03

Алексєєв Ігор Валентинович,
д.е.н., професор, завідувач кафедри
фінансів,
Мазур Андріана,
к.е.н., старший, викладач,
Національний університет
«Львівська політехніка»

РОЛЬ БАНКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сталий розвиток економіки передбачає такі зміни у технологічному переозброєнні виробництва, які не впливатимуть негативно на навколишнє середовище у життєдіяльність людей, а також не перешкоджатимуть існуванню і відтворенню живої природи. Для забезпечення зазначених вимог світове співтовариство прийняло низку міжнародних угод, до яких відповідним чином приєдналася і Україна.

У контексті участі України у міжнародних угодах щодо зміни клімату та ратифікації Паризького договору сторін рамкової конвенції ООН зі зміни клімату [1–3] затверджено Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» [4]. Зокрема, у плані дій щодо впровадження положень Стратегії розроблено вектори руху реалізації реформ та програм розвитку держави, серед яких Програма розвитку малого та середнього бізнесу, реформа фінансового сектору, Програма збереження навколишнього природного середовища та інші.

Одним з провідних напрямів забезпечення сталого розвитку є збереження навколишнього середовища, найбільший вплив на яке мають техногенні фактори, а їх джерелами є промислові підприємства. Реалізація

заходів, спрямованих на зміни технологічних схем виробництва з урахуванням вимог сталого розвитку, безперечно, вимагає значних фінансових ресурсів. Загальновідомо, що самі підприємства не в змозі фінансово забезпечити програми захисту довкілля. Вони потребують відповідних коштів, отримати які можна, зокрема за рахунок кредитів банків. Проте, зазвичай виникає проблема, що полягає у неприбутковості природоохоронних заходів. Адже повернути кредит і сплатити відсотки за нього банку для виробничих підприємств, по-перше, необхідно (в інший спосіб банки просто не працюють), по-друге, неможливо через неприбуткове вкладання коштів у природоохоронні споруди і технології. Тільки зміна виробничого апарату (устаткування, обладнання, складу сировини і матеріалів тощо) може слугувати водночас і отриманню прибутку, і захисту довкілля.

Будь-яка проблема спонукає до пошуку шляхів її вирішення. А проблема збереження середовища проживання людей є важливою як для нинішнього, так і для прийдешніх поколінь. У зв'язку з цим варто звернути увагу не лише на природоохоронні заходи, але й на заміну технологічних схем. Для захисту від шкідливих викидів безальтернативною є потреба у запровадженні очисних споруд, різних фільтрів і аераторів тощо. Проте цей перший напрям, дійсно, навряд чи колись прямо слугуватиме отриманню джерела повернення коштів банкам. Другий напрям – кредитування технологічного процесу з урахуванням вимог захисту довкілля, – може забезпечувати отримання прибутку і у такий прямий спосіб слугувати джерелом коштів для розрахунку з банками. Зазначені напрями дій з охорони природного середовища вимагають подальших досліджень, у тому числі пошуку деякого балансу між ними. Для цього пошуку і вирішення досліджуваної проблеми має бути корисною ідея створення спеціального фонду для проведення науково-технологічно-природоохоронної підготовки виробництва. Такий фонд,

створюваний безпосередньо на виробничому підприємстві, був би акумулятором коштів, отримуваних для розроблення технологій з урахуванням вимог сталого розвитку. Саме працівники фонду мали б співпрацювати з банками з метою отримання необхідних кредитів.

Крім виробничих підприємств, потрібно також звернути увагу банків на вирішення поставлених проблем. Без відповідної участі банків, їх сприйняття своєї соціальної, у тому числі екологічної відповідальності, про що пишуть дослідники [5; 6; 7], неможливо сформувати фінансову стратегію забезпечення сталого розвитку. Щодо банківських установ, то необхідне, по-перше, усвідомлення власниками, акціонерами і вищим керівництвом проблеми сталого розвитку, і саме банкам взяти потрібно на себе частину відповідальності за цей процес, насамперед фінансової відповідальності. По-друге, упровадження у практику банків не лише заходів наразок «зеленого офісу», що, безперечно, є важливим аспектом збереження деякої, хоча і не дуже великої, частки розмаїтих ресурсів. Такі заходи відіграють більшу роль у формуванні екологічної свідомості працівників банків, які у своєму робочому середовищі можуть бути доволі тривалий час відірвані від проблем чистої води, чистого повітря та ін. По-третє, більш важливим є впровадження практики «зеленого кредитування». Часто його називають «зеленим фінансуванням». Проте для банку більш природно говорити про кредитування, оскільки засади фінансування, коли йдеться про держаний та місцевий бюджети, передбачають дещо інші правила отримання й використання коштів. Звичайно, банки можуть фінансувати неприбуткові проекти озеленення міських територій, захисту ґрунтів, що є відкритими за межами населених пунктів, проте вимагають тимчасового захисту верхнього родючого шару, та інші подібні проекти. Однак розширення практики кредитування виробничих проектів з урахуванням природоохоронних вимог, є вкрай важливим для отримання виробничими підприємствами більших

можливостей у розробленні й впровадженні нешкідливих технологічних схем виробництва.

Реалізація запропонованих заходів забезпечить досягнення ключових показників та стратегічних індикаторів, що оцінюють хід виконання реформ та програм, передбачених Стратегією сталого розвитку «Україна-2020». Крім того, запропоновані рекомендації дадуть можливість чітко визначити межі екологічної відповідальності банків та підприємств у контексті розроблених Стратегією зон відповідальності влади, бізнесу та громадянського суспільства [4].

Список використаної літератури

1. Kyoto Protocol [Електронний ресурс] // The United Nations Framework Convention on Climate Change. – Режим доступу : http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/3145.php.

2. Огляд 20-ї Конференції сторін Рамкової конвенції ООН та Кіотського протоколу. Робоча Група неурядових екологічних організацій України з питань зміни клімату [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://climategroup.org.ua/wp-content/uploads/2007/02/Lima_conference_review.pdf.

3. Текст Рішення 21-ї Конференції сторін та Паризької угоди / Conference of the Parties Twenty-first session Paris, 30 November to 11 December 2015. Durban Platform for Enhanced Action (decision 1/CP.17) Adoption of a protocol, another legal instrument, or an agreed outcome with legal force under the Convention applicable to all Parties [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unfccc.int/resource/docs/2015/cop21/eng/109r01.pdf>.

4. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» : Указ президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. № 6.

5. Башинський Т. В. Соціальна відповідальність банківського сектору України / Т. В. Башинський // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2014. - Вип. 25. – С. 104 – 110.

6. Примостка О. О. Корпоративна соціальна відповідальність банків / О. О. Примостка, А. О. Захарчук // Наукове фахове видання Ефективна економіка. / – 2016. – № 7. – 7 с.

7. Єрмошкіна О. В. Фінансові аспекти екологічної безпеки регіонів у контексті інституціональної трансформації / О. В. Єрмошкіна // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2011. – № 1 (33). – С. 90 – 94.

УДК 336.71

Береславська Олена Іванівна,
д.е.н., професор, завідувача кафедри
банківської справи та фінансового
моніторингу,
Корнєва Ірина Володимирівна,
здобувач,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

В економічній теорії є дослідження, які свідчать про несприятливий вплив державної власності в банках на ефективність їх функціонування і економічний розвиток у цілому. Так, аналіз державної власності в банках, проведений Р. Ла Порта, Ф. Лопес де Силанесом, А. Шлейфером у 92 країнах за період з 1960 по 1995 р., показав, що державна власність у банківській системі негативно впливає на глибину і якість фінансового посередництва, а також на динаміку економічного розвитку. Крім того, дослідження довели, що наявність державних банків (дам - ДБ) сприяє більш повільному зростанню ВВП на душу населення і особливо зростанню продуктивності економіки. Збільшення частки держави у власності банків на 10 п.п. асоціюється з скороченням щорічного темпу зростання ВВП на душу населення на 0,25 % [1].

В Україні частка банків, якими володіє держава, станом на 01.01.2017 збільшилася майже до 52 %. Але ефективність роботи ДБ у країні є низькою, що зумовлюється наявністю трьох чинників:

- по-перше, інтервенції державних органів в банки, за оцінками експертів, складають 10-12 млрд. грн., які могли бути спрямовані на інші цілі. При цьому ДБ орієнтовані на досягнення неекономічних цілей (субсидування певних галузей економіки і підприємств, кредитування неефективних з економічного погляду проектів тощо);
- по-друге, неефективна робота ДБ зумовлює необхідність уїх підтримці, яка також проявляється в наданні їм пільг і преференцій і призводить до формування м'яких бюджетних обмежень, що визначає пасивність банків у процесі відбору кредитних проектів і сприяє їх рентоорієнтованій поведінці;
- по-третє, у ДБ, порівняно з банками недержавної власності, має місце недостатня ефективність корпоративного управління, що зумовлено двома причинами: 1) ДП підпадають під менш інтенсивний моніторинг власників порівняно з приватними банками; 2) менеджери ДБ, зазвичай, мають відносно слабкі стимули до скорочення витрат і максимізації прибутків.

Міжнародний досвід показує, що єдиним правильним шляхом успішного процесу структурних перетворень, а також побудови ефективної системи управління ДБ є їх приватизація.

На сьогодні країна ще не готова до проведення приватизації ДБ, тому всю увагу необхідно спрямувати на підвищення ефективності діяльності ДБ. У Меморандумі України про економічну і фінансову політику з МВФ, підписаному у вересні 2016 року, у п. 17 записано, що *Міністерство фінансів, як власник контрольного пакета акцій державних банків, зобов'язується вжити необхідних заходів для забезпечення діяльності цих банків на комерційній основі. У межах консультацій з МВФ, СБ, МФК та*

ЄБРР розроблено Засади стратегічного реформування державного банківського сектору для управління ДБ і створено основи для покращання їх фінансового становища, підвищення прозорості і забезпечення умов їхньої приватизації. Ці Засади були затверджені Кабінетом Міністрів на початку лютого 2016 р., а основні напрями політики охоплює таке:

а) склад наглядових рад ДБ складатиметься із семи членів, з яких п'ятеро будуть незалежними і призначатимуться конкурсною комісією, у той час як решта членів – Президентом і Кабінетом Міністрів. Обрано за допомогою міжнародних донорів міжнародно - визнану фірму з підбору персоналу, щоб повністю провести відбір незалежних членів наглядових рад ДБ. Ураховуючи нові вимоги НБУ до корпоративного управління, зазначена фірма надасть список кандидатів у незалежні члени наглядових рад ДБ, що пройшли попередній відбір, на підставі якого до кінця січня 2017 р, комісія у складі представників Президента, Кабінету Міністрів і міжнародних фінансових установ як спостерігачів зробить остаточний вибір для кожної наглядової ради. Члени наглядової ради обиратимуть голову відповідної наглядової ради з незалежних членів;

б) на забезпечення і з метою підтримки зазначених вище заходів, очікується до кінця жовтня 2016 р. затвердження парламентом законопроекту, який сприятиме запровадженню нового підходу до корпоративного управління для ДБ, що, крім іншого, визначатиме розмір і склад наглядових рад ДБ, спрямовуватиметься на передачу відповідальності за результати діяльності державних банків від Кабінету Міністрів наглядовим радам і правлінням, і запроваджуватиме кримінальну відповідальність за неправомірний вплив на їхні рішення. Це дасть змогу забезпечити функціонування цих банків на комерційній основі. Керуючись цим, залучена юридична фірма з бездоганною репутацією, щоб оновити законопроект про корпоративне управління ДБ, який ураховуватиме останні

на часі зміни до законодавства у частинні корпоративного управління держпідприємствами. Метою буде подання цього законодавства до парламенту до кінця вересня 2016 р.,

с) у першому півріччі 2016 р. три найбільші ДБ завершили розробку своїх стратегічних бізнес-планів, ураховуючи визначений державою часовий графік із поступового скорочення її присутності у фінансовому секторі. Ці плани і стратегії можуть пізніше актуалізуватися для відображення в них думок і досвіду членів нових наглядових рад ДБ. Крім того, до середини 2018 р. за умови ефективної реалізації своїх планів заходів і переглянутих стратегій матимемо місце прагнення продати авторитетним міжнародним установам не менше 20 відсотків нашого пакета у двох найбільших ДБ і впродовж аналогічного періоду відмовитися від діючого нині гарантування повної суми вкладів клієнтів Ощадного банку. Метою є до кінця 2017 року позбутися частки власності в інших трьох ДБ;

д) за технічної допомоги МВФ завершено оцінку Департаменту фінансової політики Міністерства фінансів з метою визначення переліку необхідних заходів, які мають бути здійснені до кінця вересня 2016 р., що уможливить ефективну підтримку департаментом фінансової політики функції Міністерства фінансів з управління часткою держави в державних банках;

е) До кінця жовтня 2016 р. у межах консультацій з фахівцями МВФ будемо укладено меморандум про порозуміння між Міністерством фінансів і кожним ДБ, що визначатиме рамкові параметри стосунків між ними з метою: (і) прояснити порядок взаємодії кожного банку і Міністерства фінансів; (іі) убезпечити комерційну незалежність банків у досягненні їх цілей і при цьому запровадити відповідальність за їх дії; (ііі) забезпечити належний рівень наочності для Міністерства фінансів і внесок у певні матеріальні аспекти діяльності банків пропорційно участі в акціонерному капіталі і виходячи з їх

необхідності для виконання його повноважень; і (iv) визначити специфічні питання для узгодження і затвердження Міністерством фінансів [3, с. 17 – 18].

З огляду на взяті Україною на себе зобов'язання, першочергово необхідно:

1) сформувати конкурсну комісію з незалежних експертів для відбору і обрання фахівців до складу наглядових рад ДБ відповідно до п. 17а Меморандуму;

2) Міністерству фінансів разом з НБУ розробити і подати на розгляд ВР закон про наглядові ради ДБ відповідно до п. 17b Меморандуму.

3) Розробити програму приватизації для продажу спочатку 20% двох найбільших ДБ, а потім для продажу державної частки у трьох інших банках до кінця 2017 року відповідно до п.17с Меморандуму. Програма приватизації повинна складатися з таких заходів:

- формування інституціональної інфраструктури та правової бази;
- визначення цілей приватизації;
- проведення підготовчої роботи;
- вибір методів приватизації;
- проведення банківського нагляду;

4) Департаменту фінансової політики Міністерства фінансів України визначити перелік необхідних заходів з ефективного управління ДБ до початку процесу приватизації відповідно до п.17 d Меморандуму.

5) розробити і підписати меморандум про порозуміння між Міністерством фінансів і кожним ДБ, що визначатиме рамкові параметри стосунків між ними з метою:

- прояснення порядку взаємодії кожного банку і Міністерства фінансів;

– надання комерційної незалежності банкам у досягненні їх цілей і запровадження відповідальності за їх дії;

– забезпечення належного рівня наочності для Міністерства фінансів і внесок у певні матеріальні аспекти діяльності банків пропорційно участі в акціонерному капіталі і виходячи з їх необхідності для виконання його повноважень (відповідно п. до 17 е).

Отже. Виконання взятих на себе Україною зобов'язань перед МВФ створить умови для суттєвого підвищення ефективності діяльності ДБ.

Список використаної літератури

1. La Porta R. Government ownership of banks/ A. Shleifer, F.Lopez-de-Silanes, R.La Porta // National Bureau for Economic Research [Electronic resource]. – 2000. – Mode of access: [http:// www.nber.org/papers/w7620/](http://www.nber.org/papers/w7620/)

2. Меморандум України про економічну і фінансову політику з МВФ. – Вересень 2016р.

УДК 336

Данькевич Алла Петрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансових ринків,
Поліщук Л. С.,
студентка 5-го курсу,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОБЛІКОВА СТАВКА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ВАРТІСТЬ БАНКІВСЬКИХ РЕСУРСІВ

Великий вплив на розвиток національної економіки має монетарна політика, результати реалізації якої позначаються на макроекономічній динаміці через зміну ділової поведінки економічних суб'єктів. Ефективна стимулююча монетарна політика здатна надати економіці імпульси для

зростання, забезпечити умови для високих й стабільних темпів розширеного відтворення.

Облікова ставка Національного банку – ключова процентна ставка Національного банку, яка є основним індикатором змін у грошово-кредитній політиці та орієнтиром вартості залучених та розміщених грошових коштів для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку. Зазвичай вона встановлюється на основі комплексного аналізу і макроекономічного прогнозу та фінансового розвитку, підготовленого Національним банком.

Теоретично в Україні діють офіційні ставки НБУ – облікова ставка, а також ставка овернайт, за якою НБУ може кредитувати банки. Однак жодна з них не є аналогом того, що зазвичай розуміють під ставками ЦБ. Ставка за кредитами овернайт від НБУ може використовуватися за призначенням на практиці. За нею НБУ кредитує ті банки, які на кінець банківського дня з якоїсь причини не відповідають регуляторним нормам і потребують додаткового фінансування. Однак Нацбанк не бере кредитів за нею, а також обмежує обсяги коштів, що видаються. Змінюючи облікової ставки НБУ регулює вартість фінансових ресурсів, а отже – ставки за кредитами і депозитами. Правда, на практиці ці механізми в Україні досі не діяли. У теорії облікова ставка – орієнтир "ціни на гроші". Чим вища облікова ставка НБУ – тим вище процентна ставка по банківських продуктів. Але на практиці в Україні облікова ставка НБУ не завжди була визначальним фактором змін ставок банківських продуктів.

Проте, це не означає, що поточне підвищення облікової ставки ніяк не впливає на фінансовий ринок. Для українців воно буде мати кілька наслідків. Облікова ставка взагалі є більшою мірою умовною. Виходячи з неї нараховується пеня при ряді порушень фінансових зобов'язань. Також до неї іноді прив'язують ті чи інші умови в договорах – наприклад, можуть прив'язати ставку за кредитом.

Підвищуючи ставку, центробанки всього світу хочуть стримати інфляцію. Діє це так: при високій обліковій ставці зростають ставки за кредитами бізнесу. Він на таких умовах брати кредити не хоче, через що в економіку надходить менше грошей. Мала кількість грошей в обороті веде до їхнього подорожчання, а не знецінювання.

Коли банкам доводиться брати в борг у НБУ під більш високий відсоток, вони природно перекладають витрати на своїх клієнтів. Ставки за новими кредитами зростуть – так відбувається завжди, коли зростає облікова ставка. Експерти прогнозують, що протягом кількох місяців відсоткові ставки за кредитами в Україні зростуть. Це призведе до проблем не лише у нових позичальників, а й у старих, які часто беруть нові кредити, щоб погасити старі.

У 2015 році облікова ставка становила 30 %, до кінця року вона зменшилася до 22 %. Початок 2016 року зі ставкою нічого не змінив, вона так і залишилася на рівні 22 %. До кінця року вона продовжувала падати з 22 % спочатку до 19 %, а потім до 15,5 %. У кінці року вона залишилася на 14 % річних, Правління Національного банку України прийняло рішення залишити облікову ставку незмінною на рівні 14 % річних. Це пов'язано з необхідністю нівелювати ризики для досягнення цілей з інфляції у 2017 – 2018 роках.

У січні 2017 року інфляція прискорилося до 12,6 % у річному вимірі, що відповідало прогнозу Національного банку, опублікованому в Інфляційному звіті (січень 2017р.7). Незначне прискорення інфляції відбулося у зв'язку зі збільшенням виробничих витрат, зокрема на виплату заробітної плати, зростанням сировинних цін на світових ринках, у тому числі на нафту та продукти харчування, послабленням гривні наприкінці 2016 та у першій половині січня 2017 року.

Зниження облікової ставки і, відповідно, зниження ставки за депозитними сертифікатами НБУ буде стимулювати банки до пошуку

альтернативних напрямів розміщення коштів. Так, на сьогодні на фінансовому ринку спостерігається значна конкуренція в частині зниження кредитних ставок для категорій клієнтів, які є найбільш перспективними з погляду банків, серед яких – малий і середній бізнес. Водночас зниження кредитних ставок відбуватиметься поступово, у міру заміщення дорогої ресурсної бази, сформованої нині дешевшими депозитами.

В українських умовах єдиний передавальний механізм впливу облікової ставки – це ставки за депозитними сертифікатами НБУ, які безпосередньо до неї прив'язані. Згідно з ідеєю, чим менше ставка, тим більша ймовірність, що банки, замість вкладення коштів у депозитні сертифікати, будуть видавати кредити. Однак за неповні сім місяців 2016 року обсяг операцій з депозитними сертифікатами НБУ становив 1,86 трлн грн, водночас за той самий період 2015 року, коли облікова ставка НБУ становила 30 %, обсяг операцій був на рівні тільки 1,42 трлн грн. У 2016 році, незважаючи на постійне зниження облікової ставки, банки не тільки не скоротили вкладення в депозитні сертифікати, а й збільшили їх на 31 % порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Аналізуючи статистичні дані, можна говорити про однакову спрямованість змін облікової ставки НБУ та процентних ставок банків. Однак пряма залежність між ними відсутня. Зниження облікової ставки є більш інтенсивним, ніж аналогічне зниження ставок банків.

А отже, можна зробити висновок про те, що облікова ставка НБУ має індикативний характер та виконує роль орієнтира намірів Центрального банку щодо майбутньої кредитно-грошової політики. Використання облікової ставки банками України як орієнтира при формуванні процентних ставок за кредитами та депозитами цілком обґрунтоване, оскільки динаміка облікової ставки характеризує наявність або відсутність ризиків різких коливань інфляції.

Таким чином, облікова ставка ЦБ є важливим інструментом монетарного та валютного регулювання. Її значення пояснюється здатністю впливати на рівень відсоткових ставок за кредитними операціями банків, які визначають як рівень ділової активності, так і інфляційну динаміку у країні. Проте, забезпечення процесу управління обліковою ставкою НБУ потребує вдосконалення (через те, що законодавчо регулювання облікової ставки ототожнюється з її зниженням – дисконтною політикою). Без активних дій Уряду, щодо на зростання вітчизняного виробництва, дії лише НБУ, спрямовані на вихід країни з економічної кризи, не здатні змінити ситуацію на краще.

Список використаної літератури

1. Банкіри прокоментували зниження облікової ставки НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/news/1419418-bankiri-prokomentovali-znizhennya-oblikovoyi-stavki-nbu>
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article>
3. На що впливають відсоткові ставки НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/news/-/303897/na-shho-vplyvayut-vidsotkovyi-stavky-nbu>

УДК 336.6

Житар Максим Олегович,
к.е.н., заступник директора ННІ
фінансів, банківської справи,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПРОБЛЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В БАНКАХ

Функціонування банківської системи пов'язане з підвищеними ризиками, а тому цей сектор економіки, безперечно, повинен відповідати

певним вимогам для забезпечення схоронності коштів інвесторів і вкладників, оскільки банківські установи здійснюють свої операції в основному за рахунок залучених та запозичених коштів. Інструментом, що дозволяє оптимізувати відносини між банком і його інвесторами, вкладниками, органами державної влади та іншими зацікавленими особами, є корпоративне управління. На думку багатьох учених, характер корпоративного управління в українських банках носить лише номінальний і не має ніяких додаткових переваг для даних установ. Крім того, під час міжнародної фінансової кризи проблема впровадження належного корпоративного управління особливо актуальною для вітчизняних банків, скільки дає додатковий інструментарій для залучення таких необхідних грошових ресурсів.

Аналіз наукової літератури свідчить, про те що поняття «корпоративне управління в банках» трактують як управління діяльністю, що здійснюється радами директорів і менеджерами вищої ланки та визначає методи, за допомогою яких банки встановлюють цілі свого бізнесу, зокрема і створення вартості для власників банків, проводять щоденні фінансові операції, ураховують у своїй роботі позиції зацікавлених сторін (співробітників, клієнтів, громадськості, регулятивних органів і держави), здійснюють корпоративні дії відповідно до правил забезпечення надійності банківського бізнесу і вимог нормативно-правових актів захищають інтереси вкладників.

Побудова ефективної системи корпоративного управління в банках визначається їх залежністю від довіри вкладників, більшою чутливістю до потенційних ускладнень у випадку неефективного управління. З урахуванням найкращої сучасної міжнародної практики корпоративного управління для застосування українськими банками розроблено методичні рекомендації щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України.

Разом з тим потрібно зазначити, що, створюючи ефективну систему корпоративного управління, банки стикаються з необхідністю вирішувати такі питання:

- значний політичний вплив в економіці;
- недостатня організація корпоративного управління;
- порушення прав фінансово-зацікавлених осіб;
- непрозорість структури капіталу банку, неповне розкриття інформації;
- неповноцінне управління ризиком;
- захисті вкладників та інших заінтересованих осіб;
- професійна поведінка і чесність працівників банку;
- неефективної стратегії розвитку банку та контролю за її реалізацією (включаючи розвиток системи ефективного планування, ризик-менеджменту та систем внутрішнього контролю).

Окресленні проблеми можуть бути вирішені шляхом:

- підвищення актуальності завдань вдосконалення корпоративного управління в банках;
- упровадження системи бюджетування, планування, контролю та управління ризиками шляхом автоматизованих систем управління;
- створення умов для залучення грошових коштів вкладників (збільшення розміру депозитів населення);
- забезпечення розкриття структури власності;
- підвищення якості оцінки ризиків.

Крім того, корпоративне управління в банку на належному рівні вимагає створення ефективних правових, регуляторних та інституційних засад, які повинні базуватися на основі чотирьох форм контролю та які мають бути включені до організаційної структури банку для забезпечення належної системи важелів і противаг: контроль з боку спостережної ради та правління

банку; контроль з боку осіб, які не залучені до повсякденної діяльності банку; вертикальна структура контролю за різними сферами діяльності банку; незалежні служби управління ризиками, внутрішнього аудиту та дотримання законодавства і внутрішніх процедур.

Список використаної літератури

1. The Basel in Compliance Professionals Association. – Режим доступу : <http://www.basel-iii-association.com/>
2. Міщенко В. Удосконалення корпоративного управління в банківській сфері / В. Міщенко // Банківська справа. – 2006. – № 2 (68). – С. 13 – 24.
3. Кужелєв М. О. Концептуальні основи розвитку корпоративних відносин: [Монографія] / Кужелєв. М. О - Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2012. – 260 с.
4. Сайт Національного банку України.[Електронний ресурс] – Режим доступу : [https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=51512]

УДК [336:005.584.1] (477)(043.5)

Климчук Наталія Яківна,
старший викладач,
*Університет державної фіскальної
служби України*

РИЗИКИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, У ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

Легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, призводить до збільшення тіньового сектору економіки країни, зростання предикативних злочинів. Банки становлять основну ланку процесу здійснення легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, а їх діяльність є тим фактором, без якого здійснити цей процес неможливо, про що свідчать статистичні дані Державної служби фінансового моніторингу (ДСФМУ). Так,

на них припадає близько 99,7 % усіх повідомлень про підозрілі фінансові операції, саме це визначає суттєву роль їх у даному процесі.

На сьогодні управління ризиками відмивання грошей у вітчизняних банках є важливим та актуальним питанням.

Протидія легалізації незаконних доходів є завданням не тільки банківського сектору, проте саме банкам притаманний найвищий ризик того, що вони можуть відіграти основну роль у процесі відмивання. Адже вони посідають центральне місце у фінансовій системі, тому всі схеми відмивання грошей пов'язані з ними. При цьому банківський сектор стає все більш привабливим не лише для традиційних, але й віртуальних схем, унаслідок упровадження фінансових інновацій та інтенсифікації електронних грошових розрахунків. Кількість повідомлень, які отримала за 2014 – 2016 рр. від банків ДСФМУ, збільшилася. Якщо порівняти: I квартал 2014 року та I квартал 2016 року, то кількість інформувань про підозрілі фінансові операції банками зростає в 5,5 разу; II квартал 2016 року – у 6,6 разу; III квартал – у 6,8 разу.

Проаналізувавши звіт ДСФМУ за 2015 рік, можна відзначити, що зростання було у I кварталі, а в II та III майже в 2 рази зменшилися, проте в IV відбулося стрімке зростання. 2016 рік відзначається дуже великою кількістю інформувань про підозрілі фінансові операції.

Потрібно зазначити, що нині стан відмивання коштів, фінансування тероризму та фінансування поширення зброї масового знищення через банківську систему України найгірший на Сході країни. Ця ситуація пов'язана з проведенням АТО.

Ураховуючи ризики банку при використанні його з метою відмивання коштів, можна стверджувати, що система фінансового моніторингу буде вважатися ефективною, якщо банк має мінімальний ризик використання його з метою відмивання коштів, мінімальний ризик порушення вимог чинного

законодавства з питань запобігання легалізації та мінімальні побічні витрати банку.

Законодавством України дозволяється ліквідувати банки за прискореною процедурою за відмивання грошей або за невжиття належних заходів банками щодо запобігання їх відмиванню. На сьогодні НБУ має можливість виводити такі банки з ринку навіть без етапу віднесення до категорії проблемних. Наприклад, у 2014 році він визнав неплатоспроможними 33 банки, з яких 7 банків – за відмивання грошей під прикриттям банківського бізнесу. Протягом 2015 – 2016 років НБУ через порушення законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму відкликав ліцензії АТ «Банк Велес» (в ході перевірки виявилось, що близько 90 % всіх операцій банку здійснювалися з метою виведення капіталу); ПАТ «Грін Банк»; КБ «Експобанк»; ПАТ «Прайм – Банк»; ПАТ «АКТАБАНК».

З березня 2016 року у стані ліквідації через систематичне порушення законодавства у сфері фінансового моніторингу АК «КБ Союз». Крім ліквідації, до банків, що помічені у здійсненні відмивання грошей або вживають недостатність заходів для протидії легалізації доходів, можуть застосовуватися санкції у вигляді штрафу в 1 % статутного капіталу. НБУ вживає заходів для зниження обсягів розрахунків, у тому числі шляхом застосування жорстких адміністративних заходів впливу до банків, які беруть на себе ризики використання послуг для легалізації кримінальних доходів.

Дієвими засобами фінансового моніторингу є спрощений порядок часткового розкриття банківської таємниці та вимога правоохоронних органів в інтересах запобігання і протидії легалізації кримінальних доходів; оперативна взаємодія суб'єктів первинного фінансового контролю з органами фінансової розвідки; наявність правових норм щодо самостійного

проведення контрольних - розвідувальних операцій суб'єктами фінансового моніторингу.

Стратегію управління ризиком використання послуг банків для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму необхідно обирати, ураховуючи специфіку кожного конкретного банку: його розміри, наявність мережі філій, пріоритетні напрями діяльності тощо. Найпоширенішими напрямками протидії є максимально можливе уникнення ризику, лімітування ризику, страхування ризику. Застосування всіх трьох варіантів стратегій забезпечить їхню гнучкість і дієвість в управлінні новітнім компонентом банківського ризику – ризику використання послуг фінансово - кредитних установ для легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Реалії сьогодення засвідчують, що важливим інструментом для органів банківського нагляду є оцінка ризику порушення банками вимог чинного законодавства в зазначеній сфері, яке базується на міжнародних стандартах з цього питання – стандартах Базельського комітету банківського нагляду, Сорока рекомендаціях Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) та відповідних рекомендаціях щодо боротьби з фінансуванням тероризму.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160415/zvit_2015%20\(2\).pdf](http://sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160415/zvit_2015%20(2).pdf).
2. Москаленко Н. В. Система фінансового моніторингу України та перспективи її розвитку [Електронний ресурс]. Москаленко.Н.В - Режим доступу : https://media.wix.com/ugd/0d9027_70f1d05b2705426f81abdab649fe975b.pdf

УДК 336.71

Клюско Лідія Антонівна,
к.е.н., доцент,
*Університет державної фіскальної
служби України*

РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Посилення конкурентних позицій у банківській сфері та зовнішніх ризиків в економіці вимагає від вітчизняних банків вдосконалення механізму їх взаємовідносин і взаємодії з клієнтами, підвищення ефективності банківського менеджменту з використанням нових технологій та адекватних стратегій розвитку.

Водночас із розширенням банківських послуг, розвитком способів і методів управління банківською діяльністю актуалізуються проблеми вибору стратегій розвитку банків, що зумовлює необхідність підвищення ефективності управління, чіткої постановки цільових орієнтирів і вибору способів їх досягнення, визначення напрямів ефективної діяльності кожної підсистеми банківського менеджменту, використання внутрішнього потенціалу і прогнозування змін у діяльності банків на перспективу. Виходячи з цього, стратегічний менеджмент у загальній системі функціонування банків відіграє важливу роль.

Розглядаючи питання визначення місця стратегічного менеджменту в системі управління банком, необхідно зауважити, що на сьогодні зазначене поняття трактується вченими і практиками неоднозначно.

Одним з перших, хто визначив стратегічний менеджмент як діяльність, пов'язану з постановкою цілей і завдань установи та підтриманням її взаємовідносин з оточенням, які дозволяють досягати поставлених цілей, відповідають її внутрішнім можливостям і забезпечують можливість залишатися сприйнятливою до зовнішніх вимог, є відомий американський фахівець з питань менеджменту Ансофф І. [1].

Сучасні науковці трактують поняття стратегічного банківського менеджменту як процес управління розвитком банку, збереження відповідності організації та стратегії його діяльності в постійно змінюваних умовах зовнішнього та внутрішнього середовища. При цьому моделі стратегічного розвитку банку, а відповідно і управління його ефективністю, поділяються на:

- клієнтоорієнтовані, за яких всі потреби клієнта в послугах і продуктах задовольняються і застосуванням індивідуального підходу та за спеціальним алгоритмом взаємодії з клієнтом, де якісно вирішуються завдання залучення, утримання і збільшення кількості клієнтів;

- продуктоорієнтовані, при яких організаційні одиниці об'єднуються в організаційній структурі банку за принципом участі у продажах банківських продуктів одного виду, при цьому продуктові групи кожної бізнес-одиниці унікальні і не перетинаються.

Серед загальновідомих заходів та інструментів щодо підвищення ефективності стратегічного менеджменту банків, найбільш поширеними є такі:

- використання механізму трансфертного ціноутворення, що передбачає систему управління активами і пасивами банку з дотриманням вимог щодо взаємодії його структурних підрозділів у процесі розподілу доходів і витрат;

- упровадження процесного та вартісного підходу до управління банком, що дає можливість достатньо прозоро описати менеджмент банку і його окремих структурних підрозділів, визначати резерви для їх подальшого вдосконалення і підвищувати вартість та імідж банку;

- упровадження системи управління ефективністю – BPM (Business Performance Management), яка охоплює планування, консолідацію і звітність, аналіз ключових показників ефективності та їх поширення в межах банківської установи [2];

– реінжиніринг бізнес-процесів банку (Business Process Reengineering - BPR) як фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування бізнес-процесів для досягнення істотного поліпшення таких ключових для сучасного бізнесу показників результативності, як витрати, якість, рівень обслуговування клієнтів та оперативність [3];

– упровадження організаційно-технологічних систем інформаційно-аналітичної спрямованості, які створюються з урахуванням необхідності у задоволенні потреб суспільства в предметно-орієнтованому розвитку в розрізі основних соціально значущих напрямів [4].

Практичне застосування вказаних заходів, безсумнівно, сприяє підвищенню ефективності банківського менеджменту. Разом з тим, їх арсенал, як свідчить зарубіжний досвід, є значно ширшим. Серед нових напрямів підвищення ефективності банківського менеджменту можна запропонувати такі:

– активізацію впровадження міжнародних стандартів якості банківського менеджменту (на основі відповідних стандартів ISO), які регламентують процес підготовки і надання послуги, а також систему її якості, і тим самим спрямовані на задоволення конкретних запитів споживача, що є важливою умовою успішної конкурентної боротьби, завоювання довіри клієнтів, і, в кінцевому підсумку отримання прибутку [5]. Водночас, це сприятиме інтеграції вітчизняних банків зі світової банківською системою, розширенню і зміцненню їх зв'язків і взаємодії;

– ефективне здійснення бенчмаркінгу (Benchmarking, від англ. bench – рівень, висота і mark – відмітка – опорна відмітка..., еталонне порівняння, експертний стандарт, використовуваний як контрольна точка) – технологія пошуку, порівняльного аналізу та освоєння кращого досвіду бізнесу партнерів і конкурентів, порівняння моделі бізнесу банку з його еталонною моделлю на галузевому, міжгалузевому, національному та міжнаціональному

рівнях [6]. Успішне і ефективно проведення бенчмаркінгу дозволить банку проаналізувати і виявити ті сфери стратегічного менеджменту, які найкращим чином реалізуються на практиці його конкурентами, що дозволить банку запозичити, удосконалити і застосовувати їх у своїй роботі і діяльності, з подальшим поширенням прогресивного досвіду і підходів до ведення бізнесу і прогресивному розвитку стратегічного менеджменту в цілому;

– ефективно управління взаємовідносинами з клієнтами. У зв'язку з цим прикладом може слугувати впровадження CRM-систем і створення спеціалізованих підрозділів у банках, що безпосередньо обслуговують клієнтів, виділення у структурі колегіальних органів банку профільних комітетів, таких як комітет з клієнтської політики або комітет з клієнтським відносин, визначення показників і критеріїв оцінки якості роботи з клієнтами і ряд інших професійних новацій [7]. Формування ефективної системи взаємодії банку з клієнтами сприяє організації ефективного стратегічного менеджменту шляхом розширення і поглиблення партнерських відносин з цільовими групами клієнтів та збереження існуючої клієнтської бази.

У цілому своєчасне та ефективно коригування стратегії банківського менеджменту забезпечить спроможність банку значною мірою підвищити його адаптацію до запитів клієнтів та змін зовнішнього середовища, підвищити якість продуктів і послуг, обсягів їх продажів та конкурентоспроможність, імідж та рейтинги в цілому.

Список використаної літератури

1. Игорь Ансофф. Стратегическое управление [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.alleng.ru/d/manag/man327.htm>
2. Business Performance Management Industry Framework Document 5.0 BPM Standards Group, 2005. [Electronic resource] – Mode of access : <http://www.bpmpartners.com/documents/BPMIndustryFramework-V5.pdf>

3. Технологія аналізу та оптимізації бізнес-процесів [Електронний ресурс]/ – Режим доступу : <http://www.hr-portal.ru/pages/bpta/bpta.php>
4. Нестеров А. К. Інформаційно-аналітичні системи // Освітня енциклопедія ODiplom.ru [Електронний ресурс] Нестеров. А. К– Режим доступу : <http://odiplom.ru/lab/informacionno-analiticheskie-sistemy.html>.
5. Сапожников Н. П. Кайзен резерви підвищення якості банківських послуг. [Електронний ресурс]. Сполжитников. Н. П – Режим доступу : <http://vuzmen.com/book/308-kajzen-rezervy-povysheniya-kachestva-bankovskih-uslug-sapozhnikov-np/11-23-menedzhment-kachestva-na-osnove-standartov-iso-serii-9000.html>;
6. Великий тлумачний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://marketing.academic.ru/>
7. Анісімова З. М. Підвищення стратегічного банківського менеджменту в сучасних умовах ./ З. М Анісімова // Тренди і управління. – 2013. – № 4. – С. 89 – 101.

УДК 336.72

Ковда Наталія Іванівна,
старший викладач,
*Університет державної фіскальної
служби України*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ

Фінансово-валютна криза в Україні призвела до стрімкої девальвації гривні та суттєвого падіння обсягів міжнародних валютних резервів. Це унеможливило реалізацію грошово-кредитної політики НБУ на основі встановлення контролю за валютним курсом національної грошової одиниці. У «Основних засадах грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу», які підготовлено Радою Національного банку України, зазначається, що «Національний банк під час виконання своєї основної функції – забезпечення стабільності національної грошової одиниці

– має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі» [1]. Тобто НБУ вбачає основне своє завдання у створенні умов для реалізації моделі грошово-кредитної політики на основі інфляційного таргетування при поступовому скороченні прямого впливу на процеси курсоутворення.

Питання модернізації грошово-кредитної політики НБУ на основі встановлення контролю за показником інфляції перебувають у центрі уваги таких відомих вітчизняних науковців, як О. Береславська, В. Козюк, С. Кораблін, В. Міщенко, О. Петрик тощо. Проте, незважаючи на значну кількість праць, у яких ґрунтовно досліджуються питання інфляційного таргетування, проблема практичної реалізації даного режиму НБУ в Україні залишається недостатньо дослідженою.

Режим інфляційного таргетування представляє собою грошово-кредитну політику, спрямовану на підтримку цільового рівня інфляції, основним інструментом якої є регулювання процентної ставки. Щодо України, то у Дорожній карті НБУ з переходу до інфляційного таргетування визначені основні орієнтири цільових рівнів інфляції аж до 2019 року, у якому рівень інфляції повинен буде дорівнювати $5 \pm 1 \%$ [2]. При цьому режим інфляційного таргетування передбачає реалізацію політики плаваючого валютного курсу, дозволяє утримувати інфляцію на низькому рівні та поступово підвищувати довіру до національної грошової одиниці.

За визначенням Ф. Мішкіна, інфляційне таргетування передбачає виконання таких умов. По-перше, публічне оголошення середньострокової мети щодо інфляції, при цьому фіксуються кількісні значення. По-друге, цінова стабільність – основна мета грошово-кредитної політики центрального банку в довгостроковому періоді. По-третє, центральний банк визначає інструмент для досягнення мети і самостійно регулює процентну ставку. По-четверте, прозорість грошово-кредитної політики, яка досягається

шляхом публічного оголошення та коментування планів і рішень центрального банку. По-п'яте, центральний банк повинен звітувати про результати своєї політики і бути відповідальним за досягнення цільового значення інфляції. Інфляційне таргетування не обмежується простим оголошенням цільового кількісного значення інфляції, також повинні бути дотримані всі п'ять ознак [3].

У 2014 – 2015 рр. Україна стикнулася з новими макроекономічними реаліями: девальвацією гривні, впливом капіталу, нестачею ліквідності, кризою в банківській системі, великим дефіцитом бюджету, різким падінням економічної активності та ВВП. Рівень інфляції у 2014 році становив 24,9 %, у 2015 році –43,2 %, і тільки у 2016 році після переходу до інфляційного таргетування рівень інфляції знизився до 12,4 %. При цьому на фоні послаблення інфляційних очікувань за вказаний період НБУ змінював свою облікову ставку п'ять разів – з 30% у 2015 році до 14% на початок 2017 року.

Також знижувалися ставки надання ліквідності кредитним організаціям у зв'язку з необхідністю у стимулюванні кредитної активності. Крім того, регулятор заявив, що має намір протягом поточного року зменшити різницю зовнішніх і внутрішніх процентних ставок. Адже облікова ставка регулятора прямо впливає на вартість грошей в економіці. Зміна процентних ставок НБУ, у тому числі і ставки рефінансування до 12%, повинна, на наш погляд, стимулювати банки знижувати процентні ставки процентні ставки на міжбанківському ринку, за кредитними і депозитними операціями з фізичними особами та підприємствами. Проте, якщо ставки на міжбанківському кредитному ринку дійсно знизилися, процентні ставки за кредитами і депозитами залишаються ще доволі високими.

Зазначимо, що протягом кризи 2014 – 2016 рр. значно зросла роль НБУ як джерела поповнення ліквідності. НБУ виконав значну підготовчу роботу: перехід до гнучкого валютного курсу, підвищення інформаційної

відкритості, проведення щочетверга прес-конференцій про наміри банку, розробку основних напрямів грошово-кредитної політики, публікацію звітів з інфляційних очікувань у суспільстві, встановлення коридору інфляційних показників.

Разом з тим перехід до гнучкого курсоутворення гривні був дуже швидким, що сприяло девальвації гривні та стрімкому збільшенню рівня інфляції у 2015 році. Тому вже у 2016 році НБУ заявив, що досягнення відповідного рівня інфляції є його основною функцією. Щодо участі банку у валютних торгах, то при інфляційному таргетуванні ця участь повинна бути мінімальною і спрямовуватися виключно на зниження шоккових коливань обмінного курсу гривні.

Проте НБУ досить часто бере участь у валютних торгах, що впливає на курсоутворення гривні, і такі його дії пов'язані з тим, що Україна має високий рівень відкритості економіки. Адже причини шоккових коливань обмінного курсу можуть бути неправильно визначені, що призведе до помилкової зміни процентної ставки, а це, у свою чергу, до погіршення економічної ситуації в країні. З огляду на це, Україні необхідна інституціональна реформа, а саме: реформування вітчизняної банківської системи, розвиток інструментів хеджування валютних і процентних ризиків тощо.

Підсумовуючи зазначене, можемо зробити висновок, що в Україні відбулася модернізація грошово-кредитної політики на основі переходу до режиму інфляційного таргетування. При цьому для ефективної реалізація даного режиму необхідно забезпечити виконання таких умов як:

- довіра до діяльності Національного банку України як засіб впливу на очікування економічних агентів;
- прозорість та інформаційна відкритість НБУ;
- розвинені фінансова система та фондовий ринок;

- відсутність бюджетного домінування в країні;
- низький рівень доларизації економіки;
- розвинений трансмісійний механізм процентної ставки.

Список використаної літератури

1. Основні засади грошово-кредитної політики на 2017 рік та середньострокову перспективу [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41556547>
2. Дорожня карта НБУ з переходу до інфляційного таргетування – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=28704716>
3. Mishkin Frederic S. Inflation targeting in emerging market countries / Frederic S. Mishkin // - NBER Working Paper № 7618. – March 2000. – PP. 1 – 2.

УДК 336.71

Кондрат Ірина Юріївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів,
Національний університет
«Львівська політехніка»

ТИПОЛОГІЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Екологічні проблеми людства, які в минулому столітті були локальними (наприклад, у місцях видобутку корисних копалин), сьогодні стали глобальними (знищення озонового шару, забруднення Світового океану, радіаційне забруднення тощо). Через неспроможність урядів держав самостійно протистояти викликам глобалізації ООН започаткувала Глобальний договір, який об'єднує комерційні та неприбуткові організації, агенції ООН, уряди, спілки, які співпрацюють разом для забезпечення

сталого економічного розвитку. Учасники керуються десятьма принципами, об'єднаними в 4 групи (боротьба з корупцією, захист прав людини, охорона довкілля та стандарти праці), які прийняті в цілому світі. Принципи 7 – 9 пов'язані з дотриманням екологічної відповідальності учасників: потрібно дотримуватися обережних підходів до екологічних проблем; ініціювати поширення екологічної відповідальності; стимулювати розвиток і поширення екологічно чистих технологій.

Глобальний договір ООН підписано в Україні у 2006 році. Рушійною силою впровадження його принципів у вітчизняну практику господарювання повинен стати фінансовий сектор економіки, що є провідним каналом, через який фінансовий капітал може спрямовуватися у проекти, які сприяють або не шкодять економічному процвітанню, охороні навколишнього середовища та соціальній справедливості. Оскільки український фінансовий ринок побудований за банкоцентричною моделлю, то роль банків у сприянні сталому розвитку економіки є потенційно величезною. Хоч самі банки є дуже незначними забруднювачами довкілля, проте вони відповідають за забруднення його клієнтами і в розвинених країнах зобов'язані сплачувати рекультиваційні витрати. Через механізм кредитування банки чинять суттєво впливають на корпоративну поведінку позичальників і можуть запроваджувати стимули для стримування екологічно безвідповідальної поведінки суб'єктів господарювання. Відповідальні банки приймають рішення надавати продукти і послуги тільки клієнтам, які беруть до уваги екологічні та соціальні наслідки своєї діяльності. Провідні банківські установи переорієнтовують свою поведінку від уникнення ризиків до створення можливостей у контексті сталого розвитку. Зрозуміти, як банки змінюють свою діяльність у напрямкі сталого розвитку, можна за допомогою моделі, запропонованої Marcel H. A. Jeucken [1]. У моделі виділяється чотири етапи розвитку екологічної поведінки банку: захисний, профілактичний,

наступальний, сталий. Етапи розташовуються як концентричні кола: у центрі – захисний, навколо нього – профілактичний, навколо профілактичного – наступальний, останній – сталий. Тобто кожен наступний етап має риси попереднього і логічно з нього розвивається.

На першому етапі банк не виявляє власної ініціативи щодо екологічних нововведень як з погляду банківських продуктів, так і бізнес-процесів всередині банку. Банківська установа може навіть опиратися змінам екологічного законодавства, які впливають на прибутковість клієнтів. Не беруться до уваги також можливості економії через енергозбереження тощо. Сьогодні дуже мало банків дотримуються такої поведінки. Це можуть бути так звані нішеві гравці, або кишенькові банки, які обслуговують інтереси обмеженого кола клієнтів.

Другий етап – профілактична поведінка – стає неминучим з огляду на вимоги законодавства та тиск суспільства щодо охорони природного довкілля. Банк зосереджується на власних бізнес-процесах, наприклад, скорочує споживання електроенергії, паперу тощо.

Третій етап – наступальна поведінка – зачіпає, крім внутрішніх процесів, і розроблення та маркетинг екологічно чистих банківських продуктів. Це можуть бути проекти фінансування альтернативної енергетики, кредитування для купівлі автомобілів зі зниженим викидом в атмосферу вуглекислого газу та ін. Наступальні банки постійно шукають безпрограшні для себе рішення.

Зовсім іншої корпоративної філософії дотримуються банки на четвертому етапі – сталої поведінки. Банки не шукають найвищих ставок доходів, а найвищої стійкості доходів у довгостроковій перспективі. Вони не будуть кредитувати фінансово стійкі підприємства, якщо вони екологічно небезпечні. Прийнятним в екологічному сенсі клієнтам можуть запропонувати пільгові процентні ставки (знижені ставки за кредитом і

підвищені за депозитом). Це може означати зменшення прибутку для банку. Тому необхідним є повний збіг поглядів акціонерів та керівництва установи.

Банківська система України перебуває у стані реформування. З початку 2014 р. було ліквідовано понад 80 банків. Унаслідок значних обсягів докапіталізації станом на 01.07.2016 у структурі власності активів банківської системи України банки з приватним українським капіталом становлять близько 35 %, банки іноземних банківських груп – 34%, державні банки – 31 %. Фінансовий результат діяльності на 01.07.2016 становив (-)9,2 млрд грн. Найбільші прибутки отримали банківські установи іноземних банківських груп – Райффайзен Банк Аваль, Альфі-Банк і Сітібанк [2]. Якщо розглядати вітчизняні банки з погляду їх екологічної поведінки, то тільки окремі з них такі як ПроКредит Банк, Райффайзен Банк Аваль, Піреус Банк в Україні, є сталими банками і встановлюють високі стандарти в тому, що стосується впливу операцій на навколишнє середовище. Найбільші українські банки: ПриватБанк, Ощадбанк, перебувають на етапі профілактичної, частково наступальної поведінки. Більшість банків взагалі не декларують вимог до відповідального ведення бізнесу. Це неприпустима позиція, оскільки банки повинні бути серед рушіїв сталого розвитку суспільства.

Список використаної літератури

1. Jeucken M.H.A., Bouma J.J. (1999) The Changing Environment of Banks. GMI Theme Issue: Sustainable Banking: The Greening of Finance.
2. Аналітичний огляд банківської системи України за I півріччя 2016 року [Електронний ресурс]. - Режим доступ у: <http://www.rurik.com.ua>

УДК 336.743

Леснік Тетяна Миколаївна,
аспірант 1-го року навчання,
*Університет державної фіскальної
служби України*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИБОРУ ВАЛЮТНОГО РЕЖИМУ УКРАЇНИ

Режим валютного курсу є одним із основних інструментів грошово-кредитної політики держави, а також засобом впливу на досягнення встановлених макроекономічних цілей. На сьогодні вибір режиму валютного курсу залишається одним із складних питань валютної політики будь-якої держави, у тому числі й України. Однак вибір найбільш оптимального режиму валютного курсу ускладнюється відсутністю чіткої класифікації валютних режимів і визначенням їхніх переваг та недоліків. Таким чином, виникає необхідність у визначенні переваг та недоліків режимів валютного курсу.

Питанням вибору оптимального режиму валютного курсу присвячено багато уваги й вітчизняними науковцями. Значний внесок у дослідження даної проблематики зробили такі вчені: О. Береславська, В. Козюк, Е. Найман, А. Гальчинський, М. Діба, Г. Мироненко тощо.

Завданням існуючого режиму валютного курсу у країні є створення сприятливих умов для стабільного економічного зростання. У вітчизняній науковій літературі зустрічається багато робіт, у яких розглядаються питання класифікації валютних режимів, зокрема Г. Мироненко вважає, що «визначення видів режиму валютного курсу – прерогатива МВФ, який не тільки класифікує режими, а і вимагає від країн-учасниць офіційного оголошення про режим обмінного курсу» [2]. Останнім часом МВФ виділяє три групи і десять видів режимів валютного курсу, які наведені у таблиці 1.

Дослідження показують, що на сьогодні кожній країні на вибір пропонується три основні типи режимів валютного курсу:

- плаваючий обмінний курс;
- перехідний режим обмінного курсу;
- фіксована прив'язка до однієї або кошика вільно плаваючих валют.

Таблиця

Режими валютного курсу за класифікацією МВФ*

Режим валютного курсу	Класифікація МВФ	Приклади країн
Режими плаваючого курсу		
Плаваючий курс	Floating	Бразилія, Гурзія, Молдова, Румунія, Туреччина, Індія
Вільно плаваючий курс	Independently floating	США, Єврозона, Польща, Австралія, Канада, Японія, Великобританія
Перехідні режими		
Режим стабілізованого курсу	Stabilised arrangement	Македонія, В'єтнам, Білорусь, Україна
Фіксований курс з можливим коригуванням	Crawling peg	Узбекистан, Нікарагуа, Ботсвана
Інші режими з можливістю коригування курсу	Crawl-like arrangement	КНР, Казахстан, Хорватія, Аргентина
Фіксований курс у межах горизонтального коридору	Pegged exchange rate within horizontal bands	Тонга
Інші режими керованого курсу	Other managed arrangement	Сінгапур, Нігерія, Росія
Режими фіксованого курсу		
Курсовий режим без окремого законного засобу платежу	Exchange arrangement with no separate legal tender	Чорногорія (EUR), Андорра (EUR), Еквадор (USD)
Режим валютного управління або валютної ради	Currency board arrangement	Болгарія, Гонконг
Інші орієнтовані режими валютного курсу	Other conventional fixed peg arrangement	Саудівська Аравія, ОАЕ, Данія

*Джерело: Сучасна валютна політика та особливості її реалізації в Україні // [Наук. ред. В. Юрчишин]. – Київ : Заповіт, 2016. – с. 55 – 61 [5]

В Україні, як свідчить практика, було реалізовано декілька режимів валютного курсу. Так, до початку 2008 року НБУ дотримувався політики

фіксованого валютного курсу, потім відповідно до вимог МВФ було схвалено перехід до політики гнучкого валютного курсу. Це був вимушений крок, адже у країні вже не вистачало ресурсів та можливостей для реалізації режиму фіксованого курсу гривні. Девальвація національної валюти, що час від часу спостерігається в Україні, та відсутність альтернативних джерел нагромадження ресурсів сприяють тенденції до масової купівлі іноземної валюти населенням у зв'язку з певним бажанням захистити свої гроші. Крім того, при знеціненні національних грошей в операторів валютного ринку з'являється інтерес до проведення спекуляції. Цей чинник вплинув на дефіцит валюти в банках – вона стала недоступною для вільної купівлі.

Варто зазначити, як справедливо підкреслює В. Козюк, що «існують країни, для яких жорсткі курсові режими залишаються об'єктивною необхідністю. Режим фіксованого курсу зазвичай встановлюється у країнах, у яких ВВП не перевищує 5 млрд дол. США. Їх ВВП коливається у межах від 0,5 до 4,8 млрд дол., але вони мають значну торговельну відкритість» [3].

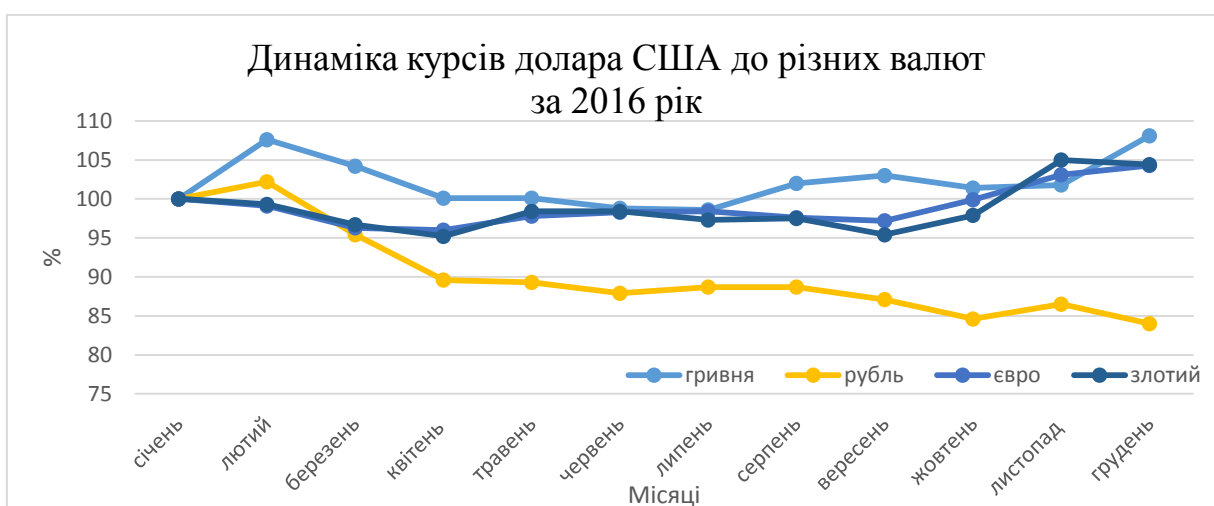
Заслугове на увагу думка А. Самарцевої, що «негативним аспектом фіксованого курсу є велика залежність від державних резервів. Країна повинна мати достатній їх запас, щоб фінансувати дефіцит платіжного балансу. Для утримання курсу на встановленому рівні НБУ не вигідно витрачати свої золотовалютні резерви. Чим сильніші курсові коливання і тиск на національну валюту, тим більше резервів витрачається» [4].

У цьому контексті можна стверджувати, що політика фіксованого валютного курсу для України втратила свою ефективність. У зв'язку з цим розглянемо політику гнучкого валютного курсу.

Вище підкреслюється, що Україна перейшла до режиму гнучкого курсоутворення. Проте, як зазначається у монографії «Валютна політика України: теорія та практика» О. Береславської «режим гнучкого курсоутворення гривні пов'язаний з багатьма ризиками для економіки

України». Основним ризиком є те, що наша держава є досить залежною від імпорتنих енергоносіїв та потоків капіталу, що забезпечить надвисоку волатильність курсу і призведе до колапсу економіки [1]. Аналіз вітчизняної практики вже показує, що режим вільного плавання в Україні є низькоефективним, оскільки він спричиняє не тільки підвищення волатильності курсу, а й нестабільність економічного зростання.

Відповідно до класифікації МВФ, наведеної у таблиці, в Україні поки існує перехідний режим валютного курсу. Проаналізуємо динаміку курсоутворення різних валют у 2016 році.

Джерело: складено автором.

Аналіз динаміки курсів гривні, євро, злотого та рубля до долара свідчить, що амплітуда коливань курсу гривні за рік перебуває в межах норми, оскільки коливання на рівні 10–20% на рік є нормальними навіть для курсу однієї зі світових резервних валют. За даний період коливання курсів валют до долара були такі: гривня – 9,5 %, рубль – 18,2 % (з графіка ми бачимо, що він почав зміцнюватися), євро – 8,3 %, злотий – 9,2 %. З цього зробимо висновок, що даний режим є оптимальним і найбільш ефективним.

Підсумовуючи зазначене вище, зазначимо що режими фіксованого і плаваючого курсу гривні є малоефективними. У даний період найбільш оптимальним є перехідний режим стабілізованого курсу, а через деякий час

(коли стан у країні стабілізується) ефективним буде перехід до політики регульованого курсу гривні, при якому обмінний курс залежить від платіжного балансу та обсягів міжнародних резервів.

Список використаної літератури

1. Береславська О. І. Валютна політика України: теорія та практика: [монографія] Береславської. О. І. – Ірпінь : Національний університет державної податкової служби України, 2010. – 330с.
2. Диба М. І. Сучасні підходи до використання класифікації режимів валютного курсу / М. І. Диба, Г. В. Мироненко// Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. – 2013. – Т. 18, – Вип. 1. – С. 139 – 144
3. Козюк В. В. Монетарні проблеми функціонування глобальної фінансової архітектури: [монографія] / Козюк. В. – Тернопіль : Астон, 2005. – 512с.
4. Самарцева А. Моделювання ризику політики фіксованого валютного курсу в Україні// Молодий вчений. – № 3 (30). – 2016. – 171 – 174.
5. Сучасна валютна політика та особливості її реалізації в Україні наук. ред. В. Юрчишин. – Київ : Заповіт, 2016. – 120с.

УДК 336.3

Новицький Віталій Андрійович,
к.е.н., доцент кафедри фінансових
ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Важливим елементом економічного розвитку є наявність достатньої кількості фінансових ресурсів, які трансформуються у інвестиційний чи кредитний капітал у тих сферах економічної діяльності, що потребують

фінансових вливань. Одним із джерел отримання фінансових ресурсів є кредитні програми міжнародних фінансових організацій.

Станом на кінець 2016 р. Україна співпрацювала з 5 міжнародними фінансовими організаціями: МБРР, ЄБРР, ЄІБ, KfW та Euratom. Загалом дані організації у 2016 р. відкрили кредитні лінії для фінансування 35-ти проектів, орієнтованих на модернізацію економіки України. Загальна сума кредитних коштів, що можуть бути використані в межах кредитних програм, становить понад 8 млрд доларів США. Водночас на 2017 р. заплановано відкриття кредитних ліній ще за 6 проектами (МБРР – 2, ЄБРР – 1, ЄІБ – 3) із загальним обсягом кредитних ліній понад 1,2 млрд доларів США.

Світова практика свідчить, що використання таких кредитних ліній дозволяє у найкоротші терміни модернізувати окремі галузі економіки та створити значний стимул для подальшого розвитку цих галузей. Однак, як показують практика в Україні, фінансові ресурси, доступні в межах кредитних ліній міжнародних фінансових організацій, використовуються у пасивному режимі, що призводить до того, що дані фінансові ресурси виявляються невикористаними у значному своєму обсязі.

Аналіз звітності міжнародних фінансових організацій та Уряду України вказує на те, що середній обсяг вибірки фінансових ресурсів, доступних у межах кредитних програм міжнародних фінансових організацій, не перевищує 44 %.(рис. 1).

Як видно із наведеного рис. 1, найбільш повно використовуються кошти кредитних програм ЄБРР, що зумовлено особливостями надання кредитних коштів даною міжнародною фінансовою організацією (відсутні жорстко встановлені обсяги обов'язкового державного фінансування частини проекту, на який виділяються кредитні ресурси).

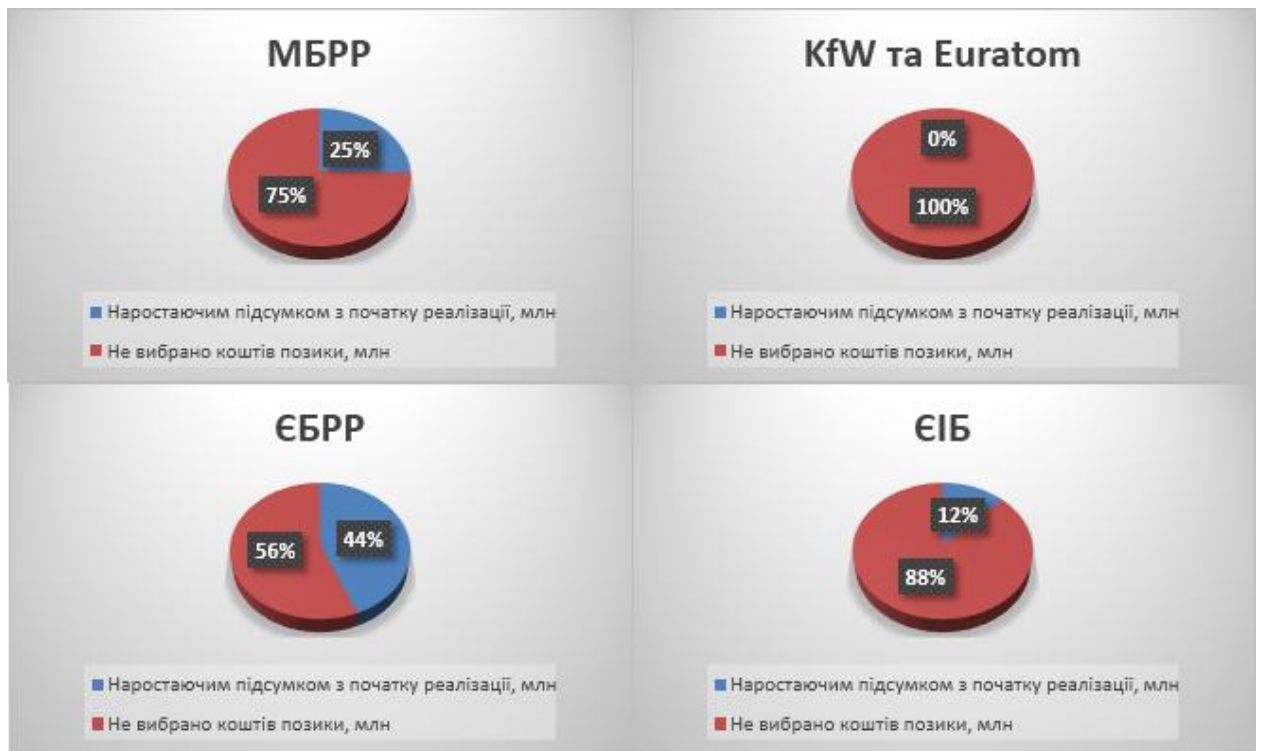

Рис. 1. Стан використання коштів позик МФО наростаючим підсумком від початку співпраці, станом на 01.07.2016*

**Джерело: Розроблено автором на основі [1], [2], [3].*

Водночас відсутність використання кредитних ресурсів за позиками KfW та Euratom зумовлена специфікою робіт у сфері атомної енергетики та необхідністю у проведенні довготермінового моніторингу та експертного планування для забезпечення достатнього рівня захисту та підтримки безперебійної роботи об'єктів атомної енергетики України. Іншою причиною є недостатній рівень фінансування з боку Уряду України підготовчих робіт для розробки повного пакета документації, необхідної для формування чіткого плану використання кредитних ресурсів, що надаються міжнародними фінансовими організаціями.

Дещо інша ситуація із використанням кредитних ресурсів, що надаються міжнародними фінансовими організаціями, спостерігалася у 2016 р., що відображено на рис. 2.

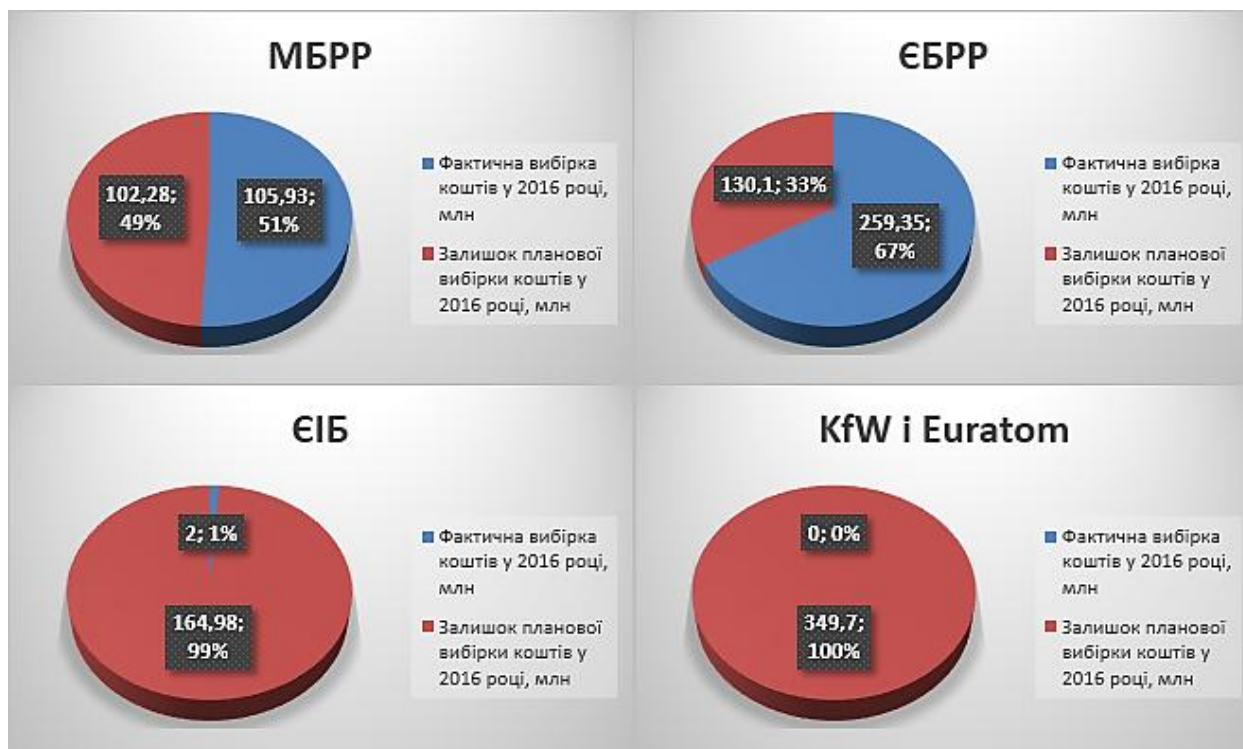

Рис. 2. Стан використання коштів позик МФО на 2016 р, станом на 01.07.2016*

*Джерело: Розроблено автором на основі [1], [2], [3].

Як видно із наведеного рис. 2, у 2016 р. мала місце аналогічна динаміка – найбільше було використано кредитних ресурсів ЄБРР та МБРР, тоді як кредитні ресурси інших міжнародних фінансових організацій практично не використовувалися в межах наданих кредитних ліній. Особливою проблемою, яка особливо гостро постала у 2016 р., було визначення джерела фінансування ПДВ у межах проектів, які фінансуються за кредитними лініями ЄІБ. Відповідно до українського законодавства, ПДВ повинен сплачувати замовник товарів чи послуг, однак, згідно з вимогами ЄІБ щодо надання кредитних ресурсів, ПДВ повинна сплачувати країна-отримувач кредитних ресурсів, але не за рахунок отриманих кредитних ресурсів.

Виходячи із проаналізованого, вище для максимально повного використання кредитних ресурсів міжнародних фінансових організацій Україні необхідно здійснити ряд кроків, зокрема такі:

- надати повноваження контролю координаторам проектів під час їх підготовки, реалізації та на етапі завершення;
- розробити систему щомісячного моніторингу виконання спільних з МФО проектів та запровадити аналіз ефективності виконання кожного етапу проекту;
- вирішити проблему визначення джерела фінансування ПДВ в рамках спільних з ЄІБ проектів;
- узгодити питання валютного регулювання для оптимізації та спрощення розрахунків з підрядниками-нерезидентами у валюті контракту;
- гармонізувати чинне законодавство із вимогами МФО для розширення можливостей доступу до наявних та додаткових кредитних ресурсів та скорочення термінів виконання спільних проектів.

Список використаної літератури

1. Звіт про стан використання позик МФО (станом на 01.07.2016) Міністерство фінансів України, 2016.
2. Довідка щодо стану залучення та використання позик ЄБРР та ЄІБ (станом на 01.04.2016) Міністерство фінансів України, 2016.
3. Довідка щодо стану залучення та використання позик МБРР (станом на 01.04.2016) Міністерство фінансів України, 2016.

УДК: 336.71

Перехрест Лілія Миколаївна,

к.е.н., доцент,

Михалюк А.В.,

*Університет державної фіскальної
служби України*

НАСЛІДКИ ДЕВАЛЬВАЦІЇ ГРИВНІ

Проблеми курсоутворення набувають усе більшої актуальності у зв'язку з суперечливими процесами на валютних ринках, складністю політичного становища та відповідними циклічними змінами в економіці, а також сплесками фінансової нестабільності. Тож виникає необхідність у дослідженні процесів на валютному ринку, зокрема девальвації, і відповідних наслідків для економічного становища країни.

Особливості, проблеми курсоутворення в Україні та його вплив на економіку ґрунтовно вивчалися вітчизняними економістами та науковцями. Недостатньо уваги, на наш погляд, приділено висвітленню наслідків девальвації, оскільки це суттєво допоможе обґрунтувати шляхи попередження та мінімізації негативних наслідків, зумовлених коливаннями валютного курсу гривні.

Останнім часом можна спостерігати доволі велику кількість диспутів щодо природи сьогоденної девальвації: чимало економістів вважають її штучно створеною урядом сумісно з НБУ для наповнення державного і місцевих бюджетів через інфляційний ефект та забезпечення експортерів девальваційним доходом. Стовідсотково впевнитися у достовірності тієї чи іншої причини девальвації досить проблематично, тож потрібно приділити увагу її наслідкам.

В умовах економічної кризи і загостреного політичного становища, викликаного розривом зовнішньоекономічних зв'язків з Росією, відсутності впливу інвестицій та недостатніх можливостей запозичувати дешеві ресурси

на міжнародних ринках виникли значні проблеми у процесі формування пропозиції іноземної валюти в Україні. У наслідок цього відбулося знецінення гривні на тлі зростання дефіциту пропозиції іноземної валюти, яка є вирішальним чинником курсоутворення [1].

За таких умов практично неможливим стає забезпечення стабільності курсу національної валюти шляхом проведення валютних інтервенцій центральним банком, оскільки валютні резерви не поповнюються, а обсяги інтервенційних операцій зростають. Політика регулятора, спрямована на реалізацію режиму вільного курсоутворення, теж не виправдає себе через відсутність повноцінного фондового ринку, високу доларизацію економіки та недостатньо ефективну фіскальну та грошово-кредитну політику. Таким чином, необхідно нарощувати обсяги експорту, тим самим стимулюючи зростання ВВП, а також створювати економічні умови для припливу інвестицій та шукати нові нетрадиційні джерела надходження валюти у країну. Піднімаючи проблему наслідків девальвації, не можна не згадати про певні механізми та інструменти валютного регулювання, зокрема їх неефективність. Традиційно стримування різких коливань курсу національної валюти забезпечується валютними інтервенціями з боку Центрального банку. Ефективність цього механізму залежить від ситуації на ринку та обсягу золотовалютних резервів (ЗВР) держави, оскільки їх можна вважати основним напрямом формування грошової бази, що має значний вплив на пропозицію грошей.

Упродовж 2011 – 2014 рр. в Україні спостерігалася тенденція дострімкого скорочення ЗВР (у 3,5 разу). Це було зумовлено рядом причин, серед яких жорстка монетарна політика з підтримки стабільності курсу гривні, вплив капіталу у 2013 – 2014 рр, пов'язаний з економічною та політичною нестабільністю, а також стрімка девальвація гривні – на 97,3% протягом 2014 року. У 2016 році міжнародні резерви України зросли на 17 %

головним чином завдяки валютним інтервенціям з боку Національного банку. Завдяки сприятливій цінній кон'юктурі на зовнішніх ринках у квітні-липні та надходженню валютної виручки від експорту продовольчих товарів з кінця вересня чиста купівля іноземної валюти Національним банком минулого року становила 1,6 млрд. дол. США [4]. Проте вже протягом січня 2017 року у зв'язку з посиленням девальваційного тиску на гривню спостерігаємо стрімке зменшення на 0,6 %.

Таким чином, спостерігаємо пряму залежність між девальвацією гривні та обсягом золотовалютних резервів України. Відповідно, постає проблема щодо наповнення останніх за рахунок нестандартних джерел.

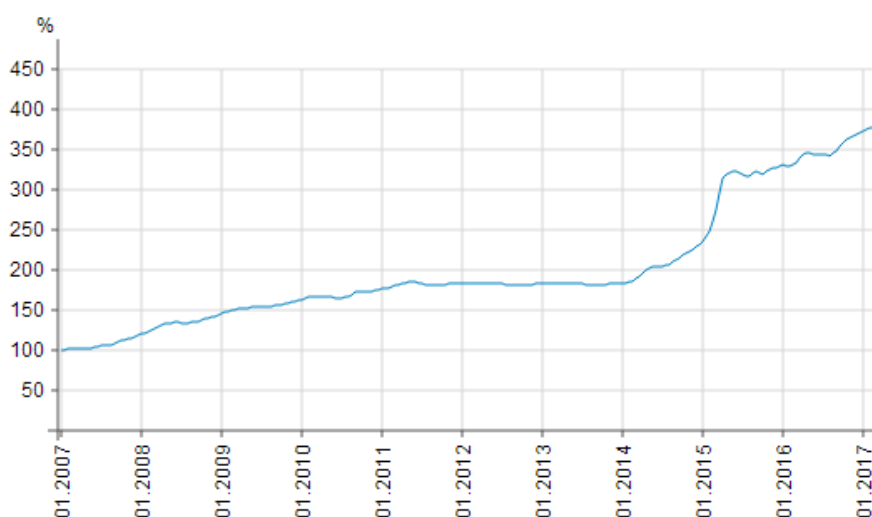

Рис. 1. Індекс інфляції в Україні протягом 2007 – 2017 рр. [5]

Потрібно також зазначити, що девальвація може породжувати і позитивні наслідки для економіки, якщо вона підтримується вимушено для збереження ефективності національних виробників-експортерів через валютні інтервенції центрального банку. За таких умов вона не є інфляційною, а контрольованою і економічно стабільною. Таким чином, за девальвацією національної грошової одиниці має стояти її реальна стабільна купівельна спроможність, чого не спостерігалось в Україні. Падіння курсу

гривні завжди провокувало сплеск інфляції (рис. 1). Відповідно, ще одним суттєвим наслідком девальвації є інфляція.

Інфляція підриває конкурентоспроможність продукції власного виробництва на світовому ринку, оскільки змушує вітчизняних експортерів підвищувати ціну на свою продукцію. Тому для утримання ринкових позицій виробники-експортери мають поступатися прибутком, унаслідок чого знижується їх ефективність, підвищення собівартість. Тому якщо на фоні зростання інфляції має місце зниження експорту при одночасному розширенні імпорту – це інфляційна девальвація, яка розвивається на основі падіння купівельної спроможності національної валюти. Квінтесенцією її неконтрольованого розвитку є дефолт цієї валюти [2]. Щодо врегулювання інфляційної девальвації, то воно має ґрунтуватися на забезпеченні економічного зростання реального сектору національної економіки.

В умовах девальвації гривні ми також можемо спостерігати певну суперечність ідеології підтримки банківського сектору. Поведінка власників депозитних рахунків у момент стрімкого знецінення курсу національної валюти завжди має важливе значення для діяльності будь-якого банку. Довіра до валюти, яка знецінюється, природно втрачається. Населення звертається в банки з метою переведення в готівку грошових коштів. Девальвація також тягне за собою знецінення вкладів у національній валюті. Таким чином, суперечність політики банківської системи полягає в тому, що з одного боку, необхідно стимулювати ресурси для її порятунку, а з іншого другого – девальвація гривні, що мимоволі стримується ресурсами для рефінансування, посилює кризу вітчизняної банківської системи [3].

Отже, девальвація провокує чотири головні наслідки: проблеми у процесі формування пропозиції іноземної валюти, зменшення золотовалютних резервів, сплеск інфляції та суперечливість ідеології банківської системи. Отже, необхідно зосередитися на розв'язанні

найгостріших проблем, спричинених девальвацією, розробивши відповідний антикризовий план дій, упровадження та реалізація якого дасть змогу оздоровити фінансовий ринок держави і стабілізувати курс національної валюти.

Список використаної літератури

1. Береславська О. Девальвація гривні та спричинені нею виклики для України / О. Береславська // Вісник Національного банку України. – 2015. – №2 (228). – С. 26–33.
2. Гудзь Т. Причини та наслідки зміни валютного курсу національної грошової одиниці / Т. Гудзь // Фінансова система України. – 2012. – № 19. – С. 321–327.
3. Береславська О. Курсоутворення гривні в контексті змін у світовій валютній системі / О. Береславська // Вісник Національного банку України. – 2016. – № 3. – С. 10–21.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=43602886&cat_id=55838.
5. Фінансовий портал Міністерства фінансів [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>.

УДК 336.71

Примостка **Людмила**
Олександрівна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри
менеджменту банківської діяльності,
*ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІЧНИХ ТА КРЕДИТНИХ ЦИКЛІВ

З розвитком цивілізації суспільство, незважаючи на всі вжиті заходи, не може запобігти глобальним конфліктам, міжнародним кризам, політичним

помилкам та непередбачуваним ситуаціям. Обмеженість природних, людських і фінансових ресурсів, невизначеність середовища діяльності суб'єктів призводить до появи нових ризиків та зростання їх впливу на всі сфери діяльності людства. Сукупна дія ризиків та накопичення дисбалансів формують передумови для економічного спаду та виникнення криз, які є однією з фаз економічних циклів. Циклічність економічного розвитку визнано найбільш загальною та важливою закономірністю суспільно-економічних відносин.

Досліджуючи проблеми циклічності економічного розвитку, учені акцентують увагу на взаємозв'язку економічних та кредитних циклів [1–3]. Головною причиною циклічності дослідники вважають надмірні обсяги кредитування та значне зростання частки кредитних коштів у джерелах фінансування діяльності підприємств. У формуванні економічного циклу банківська система відіграє подвійну роль: на фазі зростання забезпечує можливість спекулятивної поведінки, а на фазі кризи погіршує наслідки її реалізації через стиснення кредиту. Про вплив циклів на діяльність банків через формування очікувань ідеться і у принципах надійного стрес-тестування, визначених Базельським комітетом з банківського нагляду. Зокрема, у документі відзначається, що в часи тривалої експансії банки схильні недооцінювати ризики [4]. Це дозволяє зробити висновок, що значною мірою циклічний розвиток економіки зумовлений нездатністю економічних агентів об'єктивно оцінити ризики та адекватно відреагувати на них.

Вивчення специфіки розвитку фінансового сектору України дає підстави стверджувати, що саме обсяги та якість сукупного кредитного портфеля банків мають домінуючий вплив на циклічність економічного розвитку. Динаміка таких індикаторів, як співвідношення обсягів кредитування фінансових корпорацій та ВВП, а також показників якості сукупного

кредитного портфеля банків України є важливими характеристиками для дослідження циклічності розвитку економіки. З огляду на те, що у вітчизняній практиці якість споживчих кредитів постійно знижується, вважаємо за доцільне включити до розрахунку й обсяг кредитів, наданих фізичним особам. Аналіз динаміки цих індикаторів (відношення кредитного портфеля до ВВП – КП/ВВП; відношення резервів за кредитними операціями до сукупного обсягу кредитного портфеля банків – Р/КП) дають підстави зробити висновок, що вони перебувають у протифазі (рис. 1).

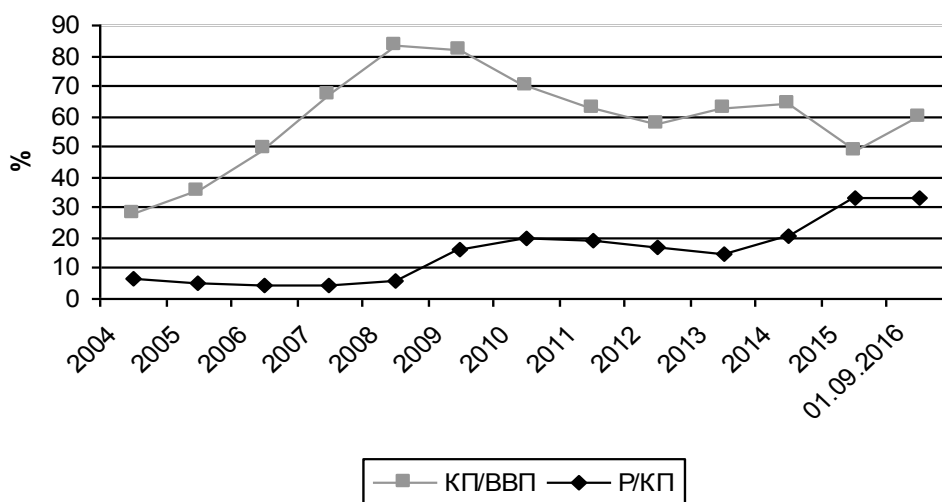

Рис. 1. Динаміка показників КП/ВВП та Р/КП у період з 2004 р. по ІІІ квартал 2016 р.*

**Джерело: побудовано на основі. [5].*

На фазі підйому, тобто до початку кризи 2008 р., спостерігалася кредитна експансія і обсяги кредитування стрімко зростали, що неминуче супроводжувалося зростанням ризиків, відповідно й резерви мали б збільшуватися. Однак резерви за кредитними операціями банків, навпаки, зменшувалися, а отже, були недоформовані. Це означає, що на фазі економічного зростання банки схильні недооцінювати ризики, зокрема й кредитні, що негативно впливає не тільки на фінансову стійкість банківської системи, але й на протікання фази спаду в економічних циклах. Така сама схильність до недооцінки ризиків характерна й для діяльності міжнародних

банків. Саме цей висновок експертів спонукав до включення до Базеля III контрциклічних буферів, створених з метою запобігання банкрутству банків в умовах надмірного зростання обсягів кредитування.

Починаючи з 2009 р. українські банки змушені були переглянути якість своїх кредитних портфелів та формувати резерви в значно більших обсягах, що в підсумку призвело банківській системі до значних збитків на суму 38 450 млн грн у 2009р. Стрімке зростання ризиків в посткризовий період (не лише фінансових, а й політичних) вимагало формування значних резервів, ставши основною причиною збиткової діяльності та ліквідації багатьох банківських установ у наступні роки. У період 2010–2013 рр. обсяги банківського кредитування суттєво скорочувалися, тоді як резерви, навпаки, зростали, що й підтверджує висновок про рух цих індикаторів у протифазі. Це дає підстави зробити припущення про суттєвий вплив суб'єктивних факторів на процес управління банками, а отже, і на стан економіки в цілому.

Для подолання негативного впливу економічних циклів на суспільний розвиток необхідно здійснювати аналіз глобальних дисбалансів, адже виникнення фінансових криз спричинене саме такими дисбалансами. Появу таких криз можна передбачити та уникнути, якщо виявляти країни чи регіони, які залучають занадто великі обсяги іноземних інвестицій чи, навпаки, інвестують надмірні обсяги коштів в економіку інших країн. З метою уникнення глобальних фінансових потрясінь необхідно здійснювати макропруденційний нагляд як на глобальному рівні, так і в межах окремих держав чи їх об'єднань. Для уникнення недооцінки ризиків потрібно проводити зворотне стрес-тестування та пошук найгірших сценаріїв розвитку подій.

Циклічність розвитку економіки та вразливість банківських систем зумовлені не лише об'єктивними, але й суб'єктивними чинниками, що на рівні суспільства набуваючи таких форми поведінки, як короткозорість

бачення катастроф (*distress myopia*), стадна поведінка (*herd mentality*). Уникнути стадної поведінки неможливо, але варто створити розвинену інформаційну інфраструктуру для пом'якшення впливу негативних наслідків.

Необхідно розробити та законодавчо закріпити механізм перегляду пріоритетності цілей в умовах фінансової чи банківської кризи, а також надання повноважень щодо використання нестандартних інструментів монетарного регулювання економіки. Потрібно законодавчо закріпити за НБУ та іншими державними органами функції з підтримання стабільного динамічного розвитку фінансово-банківської системи, а також чітко визначити інструменти та повноваження, які дозволяють виконати ці функції. З метою забезпечення оперативних та узгоджених дій у разі загрози виникнення фінансової чи банківської кризи потрібно на законодавчому рівні закріпити механізм взаємодії між НБУ, іншими органами нагляду та виконавчими органами держави.

Список використаної літератури

1. Кондратьев Н. Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. // Кондратьев Н. Д., Яковец. Ю. В, Абалкин. Л. И М. : Экономика, 2002.-550 с.
2. Minsky H.P. The Financial Instability Hypothesis/ H.P.Minsky// The Jerome Levy Economics Institute of Bard College, Working Paper № 74, 10 p.
3. Legrand M. D. Business Cycles in Juglar and Schumpeter / M.D. Legrand, H. Hagemann // The History of Economic Thought 49, 1 (2007)–P. 1–18.
4. Principles for Sound Stress Testing Practices and Supervision /Basel Committee on Banking Supervision, 2009. – 26 p.
5. Офіційний сайт Національного банку України: [Електронний ресурс] – Режим доступу. - http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608

УДК 336.713

Черкашина Катерина Федорівна,
к.е.н., доцент кафедри банківської
справи та фінансового моніторингу,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПРИБУТКОВІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ЛІКВІДАЦІЇ 87 БАНКІВ

У ринковій економіці ефективність функціонування банківської системи визначається забезпеченням населення якісними банківськими послугами, регулюванням грошового обігу у країні. При цьому досить важливим аспектом є отримання прибутку безпосередньо самими банківськими установами. Протягом останніх років зростає актуальність питань, пов'язаних з управлінням прибутку банків в Україні, оскільки функціонування будь-якого банку та його успішна діяльність залежить від уміння підтримувати на належному рівні прибутковість та забезпечувати захист від негативного впливу банківських ризиків. Отримання достатніх прибутків необхідне для гарантування інвестицій власників банку, збереження коштів вкладників і забезпечення достатньої кількості ресурсів для діяльності банку. При цьому потрібно зазначити, що процес управління прибутком містить комплекс рішень щодо його формування, розподілу і використання.

Отримання прибутку є головною метою діяльності будь-якої банківської установи. Це дасть можливість власникам банку отримувати прибуток на вкладений капітал, що є основою функціонування грошей як капіталу. Серед важливих завдань, що стоять перед кожним банком, крім отримання прибутку є також мінімізація ризиків, що, усвою чергу, негативно відображаються на прибутковості банку [1].

Зазначити, що позичальники також опосередковано зацікавлені в обсязі

банківського прибутку, оскільки кредитна діяльність банку залежить від достатності капіталу, а прибуток є основним внутрішнім джерелом його поповнення.

Обсяг прибутку загалом у по банківській системі забезпечує її надійність, гарантує безпеку вкладів і наявність джерел кредитування, від яких залежать споживачі банківських послуг.

Важливо підкреслити, що прибуток є головним джерелом зростання ринкової вартості банку. Здатність вартості капіталу до самозростання забезпечується шляхом капіталізації частини отриманого банком прибутку, тобто його спрямуванням на приріст активів.

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку банку, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування та подальшого його розвитку. Він забезпечує створення фондів та резервів банку у разі виникнення непередбачуваних збитків.

Ураховуючи значну питому вагу валютних кредитів у клієнтському кредитному портфелі, погіршення якості обслуговування позичальниками кредитів (у тому числі тих, що були надані позичальникам у Донецькій та Луганській областях) та падіння обсягів виробництва основних галузей країни цілком імовірно, що банки будуть і надалі продовжувати доформування резервів, яке обмежує можливості підвищення прибутковості банків. Отже, банківським установам потрібно вдосконалювати механізм щодо формування та управління прибутком.

Оскільки банківська система України є дворівневою, регулювання та контроль за банківською системою здійснює Національний банк України. Одним з таких заходів щодо очищення банківської системи від неплатоспроможних банків було виведення їх з фінансового ринку. Аналіз динаміки основних показників банківського сектору в Україні свідчить про волатильність кількості банківських установ у країні. До 2014 року кількість

банків, які перебували на стадії ліквідації, коливалася від 13 до 24 одиниць, але при цьому варто зазначити, що їх частка в середньому становила понад 10 %. Проте ситуація повністю змінилася у 2014 році. Так, на початок 2014 року в Україні було 180 банків, а на початок 2017 року – 93 банківські установи [2].

Результати щодо такого очищення банківської системи України мають досить дискусійний характер. Деякі дослідники вважають, що через банкрутство лише 50 банків у 2014–2015 роках банківська система України (за оцінками експертів) втратила 230 млрд грн., або близько 9 % ВВП України. Фондом гарантування вкладів фізичних осіб у правоохоронні органи подані 2 149 претензій про відшкодування збитків фонду на 132,7 млрд грн через протиправні дії посадових осіб неплатоспроможних банків, основними фігурантами у яких є власники і топ-менеджери банків [3].

Що стосується ситуації в цілому, то потрібно зазначити, що банки України визнані одними з найгірших у світі. Так, у звіті GCR Всесвітнього економічного форуму у Давосі визначено, що Україна посідає 79 місце серед 140 країн у «Глобальному рейтингу конкурентоспроможності», а надійність банківської системи перебуває на найнижчому рівні – 140 [3].

При цьому на сайті Національного банку України показана статистика банківського сектору України за 2017 рік, у якій зазначено, що внаслідок очищення банківського сектору платоспроможні банки у січні 2017 року отримали 338 млн грн чистого прибутку. За аналогічний період минулого року банківська система отримала чистий збиток у розмірі 890 млн грн [4]. Прибутковість банківської системи у січні 2017 року була забезпечена насамперед зростанням чистого процентного доходу на 29.5 % (порівняно з аналогічним періодом 2016 року) до 4 131 млн. грн, чистого комісійного доходу – на 24,8 %, до 2 078 млн грн. Це стало можливим завдяки зниженню

вартості фондування, насамперед, депозитів населення, а також відновленню попиту на банківські послуги [4].

Отже, можна зробити висновок, що результатом ефективної діяльності банку є отримання останнім прибутку, що є, у свою чергу, основною метою діяльності. При цьому потрібно зазначити, що успішна діяльність окремого банку безпосередньо впливає на ефективність діяльності не лише банківської системи, але й на розвиток економіки в цілому та добробут населення. При цьому дискусійними залишаються питання щодо засобів досягнення прибутковості, чи прийнятними є радикальні методи, зокрема, ліквідація значної кількості банківських установ.

Список використаної літератури

1. Міщенко. В. І. Банківський нагляд : підручник / В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наук. досліджень, Ун-т банк. справи НБУ, 2011. – 498 с.
2. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України: від 23.02.2012 № 4452-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
3. Черкашина К. Ф. Аналіз прибутковості банків в Україні та шляхів її підвищення як напрямок антикризової політики / К. Ф. Черкашина Д. А. Олійник // Інноваційна економіка. – 2016. – № 1–2. – С. 212–217
4. Банківська система у січні 2017 року працювала прибутково [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=45156284&cat_id=55838

СЕКЦІЯ V
ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСАМИ ПРОЕКТІВ І
ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
РЕГІОНІВ

УДК 336.645.3

Буряченко Андрій Євгенійович,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО
ПАРТНЕРСТВА У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

У провідних європейських країнах із соціально - орієнтованою економікою вже багато років існує розгалужена система фінансування соціального захисту та забезпечення. І хоча у цих системах є багато спільного, у кожній з них є свої певні особливості. Так, у німецькій системі соціального захисту центральне місце посідає соціальне страхування. Фінансування системи соціального захисту в Німеччині здійснюється як з внесків застрахованих осіб, так і з державного та місцевих бюджетів. Для системи соціального захисту у Франції характерна досить складна організаційна структура та висока частка видатків на соціальні програми. Основним джерелом фінансування системи соціального захисту у Франції слугують страхові внески працівників і роботодавців. Специфіка системи соціального захисту у Великобританії пов'язана з відсутністю спеціальних, організаційно оформлених інститутів, що займаються страхуванням конкретних видів соціальних ризиків. Значною є роль державних установ у забезпеченні соціальними послугами та виплатами, а також їх тісний зв'язок із приватними страховими програмами [1]. У Польщі діє система адресної грошової допомоги. Визначення кола осіб, які претендують на грошові

допомоги, призначення і виплата цих допомог є монополією державних органів [2].

Незважаючи на певне розмаїття в організації фінансування системи соціального захисту, майже всі країни стикаються з існуванням проблем, пов'язаних із відсутністю коштів у бюджеті, що необхідні для створення незалежних умов соціально-економічного розвитку держави. Як наслідок виникає потреба у залученні додаткових ресурсів. Така перешкода стала поштовхом до пошуку нових моделей фінансування, однією із яких є державно-приватне партнерство (далі – ДПП). Цей напрям фінансового співробітництва є досить поширеним як у вже згадуваних країнах, так і в інших державах світу. Дійсно, більшість економічно розвинених країн нині активно застосовують механізми ДПП для покращання соціально-економічного клімату у державі, що, у свою чергу, знаходить своє відображення не тільки в економічній, а й соціальній сфері. Таким чином, аналіз досвіду та виявлення впливу ДПП на соціальну сферу є досить актуальними питаннями. Застосування механізмів ДПП стало досить поширеним серед багатьох розвинених держав світу. Наприклад, китайський уряд широко застосовував схему БЕП (будівництво-експлуатація-передача) ДПП у сфері дорожнього будівництва, водоканалів та електростанцій [3]. Такий позитивний досвід Китаю має значний вплив на соціальну сферу, адже покращує побутову інфраструктуру суспільства у наданні комунальних послуг. Не менш важливою є турбота приватного та державного сектору про стан здоров'я суспільства через вдосконалення екологічної інфраструктури.

У Великобританії для реалізації програми «Приватна фінансова ініціатива» (далі – ПФІ) при уряді було створено спеціальні консультативні органи, на які було покладено відповідальність за підготовку проектів ДПП. Зусиллями приватного сектору та держави були реалізовані проекти у тих галузях, які потребують реконструкції, з урахуванням справедливого

розподілу ризиків між усіма учасниками ПФІ. Тому розвиток такого виду співробітництва сприяв зростанню попиту на кваліфікованих фінансистів, менеджерів, економістів, юристів, бухгалтерів з боку приватного сектору та держави. Залучення у сферу комерційної діяльності установ освіти та охорони здоров'я зумовило створення нових робочих місць, тому значна кількість населення отримала робочі місця і, як наслідок, відбулося збільшення доходів громадян. Так, з останніми роками від 10 до 15 % соціальних витрат припадає на контракти, укладені через систему державно-приватного партнерства [4]. Можна зазначити, що більшість соціальних проектів спрямовані саме на покращання інфраструктурних об'єктів.

У Німеччині моделі ДПП добре зарекомендували себе в основному у сфері транспорту, утримання шкіл, адміністративних будівель, лікарень і спортивних комплексів [4]. Зазначимо, що більшість залучених приватних коштів спрямовуються саме в освіту, оскільки вважається що саме вона є своєрідним «локомотивом» суспільних перетворень та у подальшому може забезпечити поєднання приватних і державних інтересів.

В економічно розвинених країнах (а останнім часом і в Україні) науковим дослідженням соціальних процесів приділяється значна увага, адже від цього значною мірою залежить не тільки соціальний, але й економічний розвиток держави. Можна стверджувати, що ДПП як спосіб створення суспільних та публічних благ може сприяти розвитку соціальної сфери, оскільки узагальнення досвіду щодо практичного впровадження та механізм роботи ДПП дозволить створити дієвий механізм його реалізації в Україні саме для покращення соціальної сфери.

Практика використання механізму ДПП свідчить, що універсальної моделі партнерства держави і бізнесу не існує, тому кожна країна пристосовує існуючі моделі до своїх умов з урахуванням національних особливостей та інтересів. Це пов'язано з історичними, культурними та

релігійними особливостями, зі специфікою політики держави, що проводиться у країні, наявною нормативно-правовою базою тощо. Отже, пошук оптимального рішення, що підходить для кожної країни, не виключає можливості використання передового досвіду інших країн, що мають значний досвід взаємодії в реалізації фінансового співробітництва.

Список використаної літератури

1. Соціальний захист населення у закордонних країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uaeconomic.com/ulens-1549-2.html>
2. Досвід соціального захисту та роль організацій в Польщі [Електронний ресурс] / Портал «Юрист НГО». – Режим доступу : <http://www.lawngo.net/index.php?itemid=523>
3. Садыхов А. П. Информационно-аналитическая справка об опыте ГЧП в Китайской Народной Республике [Электронный ресурс] / Садыхов. А. П – Режим доступу : http://www.pppinrussia.ru/main/publications/foreign/inostrannie_modeli_gchp/country/germaniya
4. Безбах Н. В. Використання зарубіжного досвіду в розвитку державно-приватного партнерства в Україні [Електронний ресурс] / Безбах. Н В – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Bezbach.pdf>

УДК 364.1

Гордей Оксана Дмитрівна,
д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПРИЧИНИ ПОГЛИБЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Рівень життя населення перебуває під впливом таких чинників, як економічний статус індивіда, величина отриманого ним доходу, принципів розподілу і перерозподілу національного багатства, рівня матеріального

забезпечення потреб індивіда, способу життя тощо. В узагальненому вигляді нерівність означає, що населення володіє різними ресурсами та має нерівний доступ до обмежених ресурсів матеріального і духовного споживання. З фінансового погляду нерівність виявляється в тому, що невелика частка населення володіє основною часткою національного багатства.

Сьогодні економісти розглядають ряд альтернативних характеристик нерівності, найпоширенішою є нездатність придбати або мати доступ до базового (споживчого) кошика товарів і послуг. Їх склад у кошику у різних країнах є різним. Наприклад, для США він містить медичну страховку, банківський рахунок, на відміну від Великобританії, де медичне обслуговування покривається державою. Говорячи про причини соціальної нерівності, потрібно також урахувати факт спадковості, тобто стиль життя передається з покоління в покоління, при цьому відбувається або накопичення багатства, або виникає так звана пастка бідності, що пояснює об'єктивність існування нерівності.

Соціальна політика будь-якої держави кардинально видозмінює зміст поняття «нерівність». Значними можуть виявитися і відмінності між розумінням явища бідності, що характеризує частину населення, яке є ключовим при визначенні ступеня соціальної нерівності. У процесі цивілізаційного розвитку країн трансформувалися не тільки визначення поняття «бідність», але й погляди на формування соціальної нерівності населення та заходи щодо подолання соціальної диференціації.

На нашу думку, бідність – це глобальне явище, якого не вдавалося уникнути жодній країні, ні в один з періодів розвитку. Необхідно зауважити, що у спеціальній літературі не має загальноприйнятого поняття не тільки «бідність», але й «бідна людина» і «нерівність».

Загальними рисами бідності є відсутність елементарних умов життя (житла, харчування, предметів першої необхідності), що принижує особисту

гідність, основне істинне призначення людини – бути нормальним громадянином держави й особистістю. Жити в бідності – означає не мати фінансових ресурсів, необхідних для підтримки життєдіяльності. Потрібно зазначити, що, вивчаючи феномен бідності у контексті соціальної нерівності, учені протягом останніх двох століть намагалися вирішити питання її зменшення. Еволюційний розвиток суспільних відносин призвів до виокремлення мінімально необхідних витрат для задоволення мінімальних базових потреб населення. Їх сукупність отримала назву «прожитковий мінімум». Наприклад, чим більша частка споживчих витрат, тим менше витрат на освіту і, відповідно, нижчі можливості соціального просування. Зрозуміло, що це є базисом при зменшенні соціальної нерівності і відповідає дійсності у сучасних умовах розвитку суспільства.

Необхідно зазначити, що існує відповідальність за соціальну нерівність не тільки з боку держави, але і особистості. Якщо говорити про категорію бідних під час вивчення соціальної нерівності населення, то деякими дослідниками пропонується поділяти бідність на вимушену, коли людина, володіючи необхідним рівнем професійної кваліфікації, не може продати на ринку робочої сили свої трудові послуги за тією ціною, яка б дозволила йому підтримувати прийнятний для нього рівень життя, і добровільну, в основі якої лежить відсутність мотивації до праці і небажання змінити свої фінансове становище. Дія групи чинників, залежних від самої особи, значно посилює в Україні соціальну нерівність за рахунок особливостей історичного розвитку і стану економіки. Сьогодні ще не знайдено уніфікований, об'єктивний і безперечний критерій виокремлення частини суспільства, яке найбільше потребує державної допомоги, що у кінцевому підсумку зменшить соціальну нерівність та підвищить рівень життя населення. Нерівність у доступі до матеріальних і нематеріальних благ є основою сформованої системи відмінностей у суспільстві, умовах життя і способах існування

людей. Відповідно, вона розглядається як одна з основних базових і постійних причин стратифікації суспільства, виділення груп багатих і бідних, тобто людей з високим і низьким рівнем життя.

Узагальнюючи чинники впливу на соціальну нерівність, можна зробити висновок, що поглиблення даного явища характеризується появою категорії «нові бідні», яка пов'язана з апатичною адаптацією національної економіки до ринкових умов, низькою продуктивністю праці і слабкою його організацією, невисокими конкурентними позиціями вітчизняного виробництва, неготовністю включення країни до залучення у світові господарські відносини і входження на глобальний товарний ринок.

УДК 338.242:336

Євтушенко Ганна Іванівна,

к.е.н., доцент,

*Університет державної фіскальної
служби України;*

Куценко Віра Іванівна,

д.е.н., професор,

Інститут економіки

*природокористування та сталого
розвитку НАН України*

**ДОМІНАНТНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ
ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ**

*Краще запалити маленьку свічку,
ніж нарікати на темряву*

Конфуцій

Наразі проблема стабільного фінансового забезпечення соціального розвитку України є однією з найгостріших. Адже, як відомо, фінанси (від грецьк. грошові ресурси) виконують такі функції: відтворювальну,

розподільну, стимулюючу і контролюючу. Для забезпечення соціального розвитку країни використовується своєрідний фінансовий механізм, що є сукупністю умов, форм і методів створення, розподілу та використання фінансових ресурсів навчальними, медичними, закладами культури, органами управління з метою забезпечення сприятливих умов для соціального розвитку країни. Останній забезпечується, як правило, бюджетними організаціями, які вже не одне десятиліття фінансуються за так званим залишковим принципом (табл. 1).

Таблиця 1

Видатки зведеного бюджету України на окремі соціально-культурні заходи, %*

Показник	2010	2012	2013	2014	2015
До загальної суми видатків:					
- культура і мистецтво	1,6	1,6	1,7	1,6	0,3
- засоби масової інформації	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
- фізична культура і спорт	1,1	0,8	0,8	0,8	0,6
До ВВП:					
- культура і мистецтво;	0,6	0,6	0,6	0,5	0,1
- засоби масової інформації;	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
- фізична культура і спорт	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2

*Джерело: [1, с. 8].

Як видно з таблиці, видатки на соціально-культурні заходи мають стійку тенденцію до зменшення. Найсуттєвішого зменшення зазнала сфера культури та мистецтва. Подібна тенденція характерна і для інших складових сфери соціальної безпеки (рис. 1).

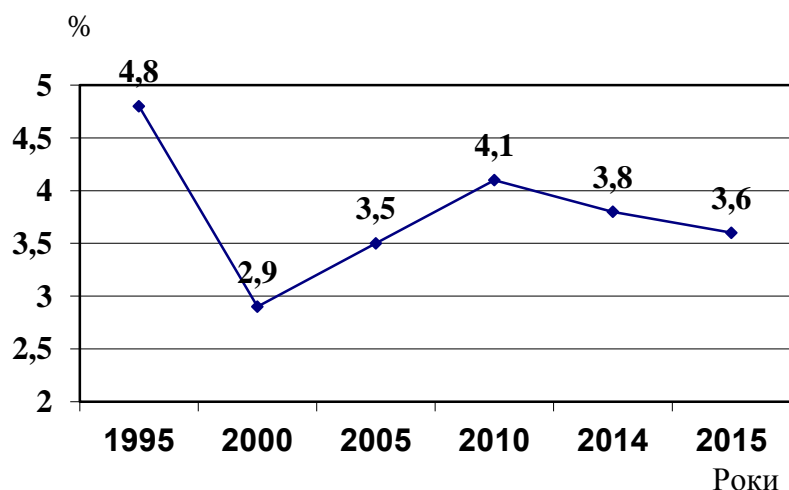

Рис. 1. Видатки зведеного бюджету на охорону здоров'я, у % до валового внутрішнього продукту

Зменшення витратів на охорону здоров'я має місце і до загальної суми витратів. Якщо в 1995 р. цей показник становив 10,7 %, то в 2015 р. – 10,4 %. Щоправда, у сфері освіти останнім часом спостерігається деяке зростання витратів, зокрема до ВВП (рис. 2).

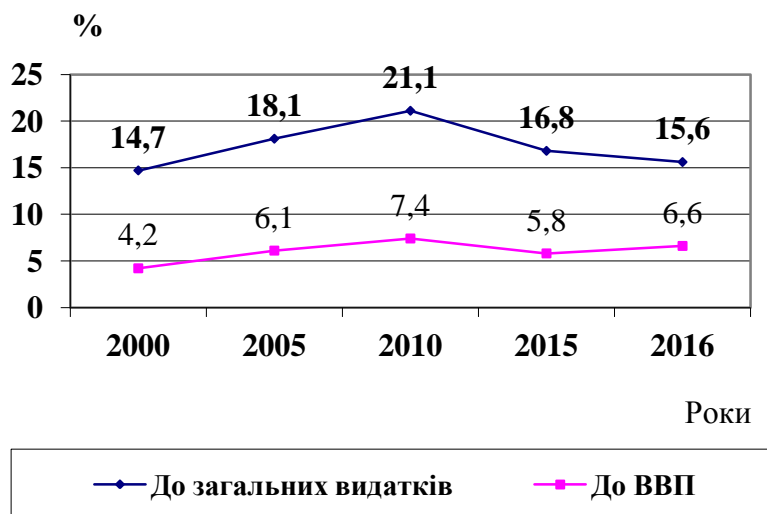

Рис. 2. Динаміка витратів зведеного бюджету на освіту, % до загальних витратків і до ВВП

В умовах недостатнього фінансування основних складових сфери соціальної безпеки вкрай важливим є пошук механізмів, пов'язаних з реформуванням системи управління фінансами. Адже соціальна сфера не

лише недофінансовується, а й наявні фінансові ресурси недостатньо ефективно використовуються. На жаль, чинна законодавча і нормативна база, а також інтереси багатьох чиновників унеможливають подолання останнього недоліку, у тому числі за рахунок успішного застосування фінансового менеджменту в управлінні відповідними фінансовими ресурсами.

Неефективне використання останніх – це, наприклад, придбання комп'ютерної техніки, що недостатньо раціонально використовується через відсутність належного доступу до інформаційних мереж; це неготовність професорсько-викладацького складу продуктивно працювати, використовуючи комп'ютерну техніку; це видання підручників, які не користуються попитом тощо.

Світова практика свідчить, що для подолання цих недоліків необхідними є зміни загальної методології фінансового забезпечення надходження видатків на утримання відповідних закладів. Удеться передусім про перехід від фінансування окремих об'єктів до фінансування видатків на одного учня, студента, слухача, пацієнта, тобто застосування принципу «гроші йдуть за учнем, студентом, пацієнтом». Саме такий підхід застосовується в усіх розвинених країнах світу. За таких умов не фінансуються з бюджету сумнівні й дорогі програми; зникає велика кількість корупційних схем, коли гроші спочатку «вибиваються», а потім «розподіляються» не завжди з урахуванням об'єктивних реальних потреб.

Зрозуміло, що подальше фінансування соціального розвитку лише за рахунок коштів держави при збереженні нинішнього адміністративного розподілу ресурсів між складовими соціального розвитку стає непосильним завданням для бюджету. Усе це зумовлює необхідність у реформуванні всієї системи фінансового забезпечення як соціального комплексу в цілому, так і кожної з його складових, що формують соціальну безпеку.

Так, у сфері охорони здоров'я, згідно з чинним законодавством, усі громадяни повинні мати доступ до базових послуг, а держава має економічно, фінансово та організаційно гарантувати таке право. А це означає, що цьому має сприяти відповідна фінансова база. Наразі безперечно сфера охорони здоров'я на сьогодні потребує збільшення відповідного фінансування. Зростання грошових потоків як до медичної галузі, так і до інших складових соціальної сфери має позитивно вплинути на обсяг і якість послуг. Останньому має сприяти й оптимізація розподілу наявних ресурсів між основними ланками, що забезпечують соціальний розвиток. Нині, наприклад, існує диспропорція між обсягом фінансування амбулаторно-поліклінічних і стаціонарних закладів – відповідно 20 : 80. І це при тому, що 80 % пацієнтів починають і закінчують лікування в амбулаторно-поліклінічних закладах.

Іншими словами, такий розподіл фінансів у медичній сфері є неефективним. На жаль, подібна ситуація є непоодинокую. А тому в умовах вираженого дефіциту фінансових ресурсів украй гострими залишаються завдання не лише подолання «залишкового» принципу фінансування соціального розвитку України, активізація диверсифікації джерел фінансового забезпечення, а й удосконалення нормативно-правової бази, що має сприяти успішному функціонуванню бюджетного механізму.

Список використаної літератури

1. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2015 році. Статистичний бюлетень. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 94 с.

УДК 336:338.2

Карпінський Борис Андрійович,
к.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки та
менеджменту,
Гасюк Р. В.,
аспірант,
*Львівський національний
університет імені Івана Франка*

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ НА ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ

Для прикордонних територій характерні специфічні особливості, зумовлених їхнім геополітичним і гео економічним розміщенням, що потрібно враховувати при формуванні і реалізації регіональної політики, зокрема при визначенні пріоритетів та підходів до використання транзитного і транскордонного потенціалів за задіявання системи програмно-цільового управління. Особливістю є також те, що спостерігається відокремлений, невзаємоузгоджений розвиток кожної прикордонної території, який має несистемний і непослідовний характер, а саме: незбалансоване використання наявних природних, трудових, матеріально-технічних, фінансових, інформаційних та інших ресурсів, що значно знижує можливості ефективного використання прикордонного та транскордонного потенціалів території, формування дієвої територіальної фінансової системи, що впливає на їхній соціально-економічний розвиток [1–4].

У межах програмно-цільового управління оптимально та повно оцінити як рівень збалансованості фінансової системи, так і наявний фінансово-господарський потенціал з можливістю його використання дозволяє спеціальна методика щодо застосування інтегрованих індикаторів, які різняться принципами відбору та порівняння первинних і групових індикаторів [1–3].

Соціально-економічний потенціал прикордонної території – це сукупна здатність її економіки, галузей і сфер її господарювання здійснювати соціально-економічну діяльність, задовольняти запити населення, суспільні потреби, забезпечувати розвиток виробництва і споживання за умов сталого економічного розвитку, урахувавши особливості прикордонного розташування та прихованих спроможностей для розвитку регіону, що можуть виявитися і бути використані суб'єктами господарювання за умов їх співпраці. Так, до складу соціально-економічного потенціалу прикордонної території входять природно-ресурсний, демографічний (трудоий), науково-технічний, виробничий, транскордонний та міжрегіональний, рекреаційний, інформаційний, соціальний та культурний потенціали.

Зокрема, динаміка окремих чинників соціально-економічного розвитку (коефіцієнта природного приросту населення та рентабельності операційної діяльності суб'єктів господарювання) у розрізі прикордонних територій Львівської області наведена на рис. 1–2.

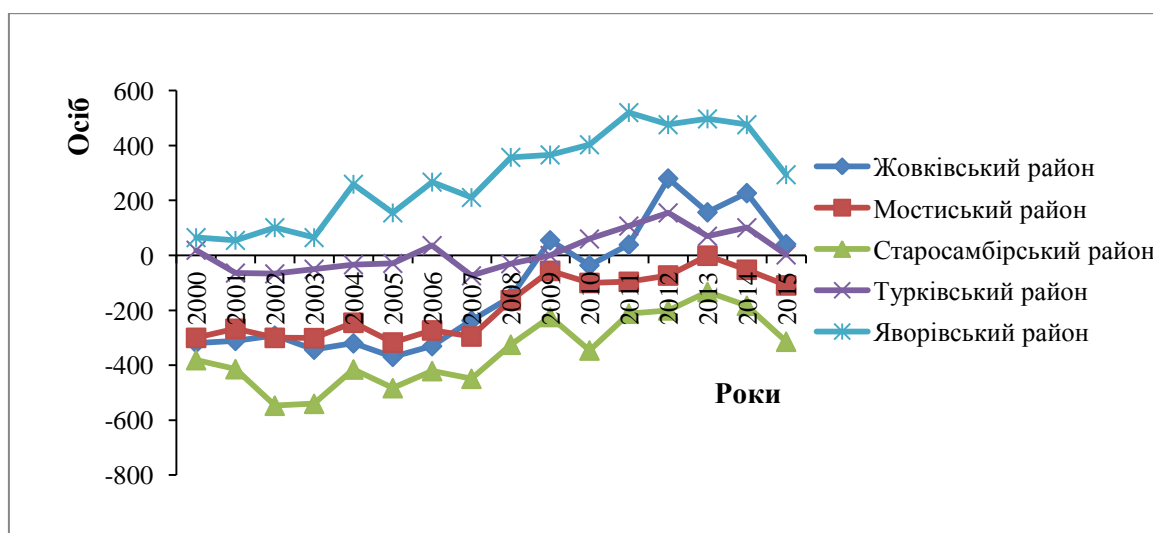

Рис. 1. Коефіцієнт природного приросту населення в розрізі прикордонних територій (районів) Львівської області*

*Джерело: сформовано авторами за даними Головного управління статистики у Львівській області (<http://stat.lviv.ua>)

Наведені тенденції у розвитку необхідно враховувати при розробці ефективної системи програмно-цільового управління на прикордонних

територіях даної області для вироблення конкретних заходів щодо уникнення спадних процесів в останньому періоді.

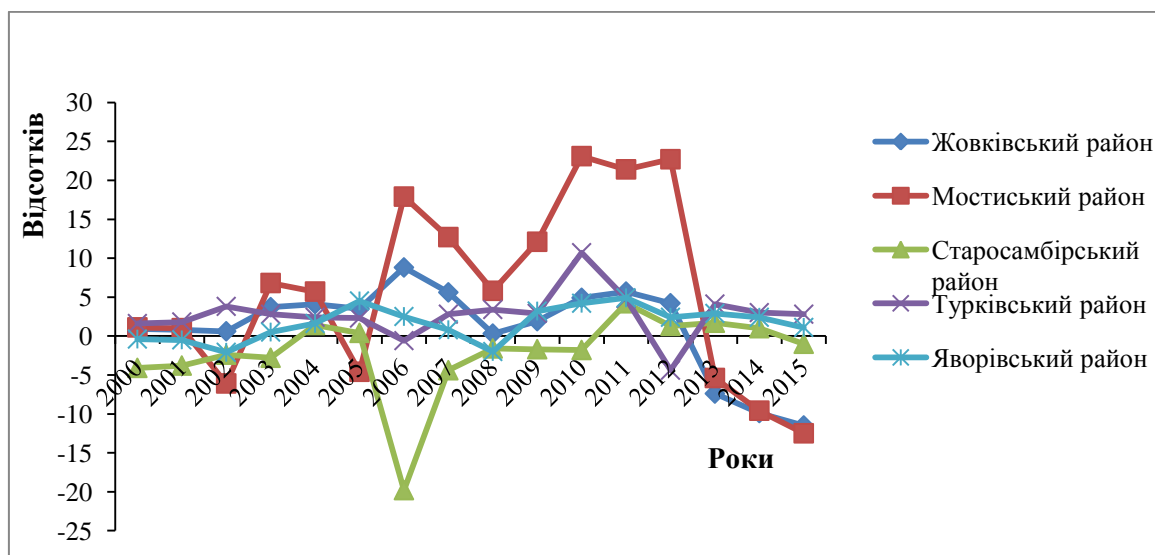

Рис. 2. Рентабельність операційної діяльності суб'єктів господарювання в розрізі прикордонних територій (районів) Львівської області*

*Джерело: розроблено авторами за даними Головного управління статистики у Львівській області (<http://stat.lviv.ua>).

Одним із специфічних індикаторів, які відображають соціально-економічний розвиток (фінансове становище працюючих), є індекс Кейтца (співвідношення розміру мінімальної заробітної плати та заробітної плати на одного штатного працівника). Так, даний індекс на прикордонних територіях та й у Львівській області має тенденцію до зниження (крім Турківського району), що свідчить про певний дисбаланс між можливостями дотримання нормативного рівня цього індексу (рис. 3). Зазначене необхідно враховувати при програмно-цільовому управлінні на цих територіях на середньотермінову перспективу.

Аналіз показує, що як об'єкт для програмно-цільового управління в Україні можна використовувати процеси соціально-економічного розвитку «макрорегіонів» – об'єднання суміжних прикордонних регіонів України, під яким мається на увазі інтегрована система регіональних господарських комплексів декількох суміжних адміністративно-територіальних одиниць, кожна з яких, з певною часткою автономності в межах загальнодержавних

законів, функціонує як цілісна територіальна економічна одиниця, але об'єднання зусиль яких створює додаткові можливості для раціоналізації територіально-галузевої структури господарства, ефективного використання природно-ресурсного, транзитного, прикордонного та транскордонного потенціалів.

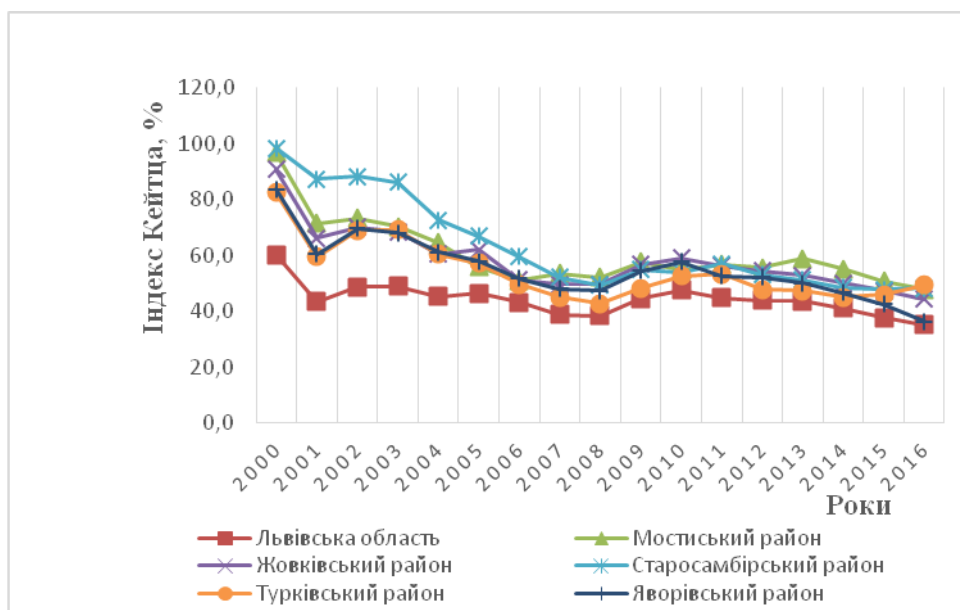

Рис. 3. Динаміка змін у соціально-економічному розвитку прикордонних територій Львівщини на основі індексу Кейтца*

**Джерело: власна розробка.*

Особливістю розглядуваного територіального об'єднання стає вища щільність зв'язків між його однорідними елементами та зовнішнім фінансово-економічним простором (державними та регулюючими системами, економіками інших регіонів і світовими ринками). Зазначимо, що на рівні окремих прикордонних районів в областях останньому будуть відповідати об'єднані громади, яких у Львівській області на початок 2017 р. сформовано 22 (завершуються об'єднавчі процедури ще в 3 громадах).

У свою чергу, реалізація узгодженої стратегії розвитку суміжних прикордонних областей вимагає відповідної (адекватної напрямом та орієнтирам відповідних потреб розвитку прикордонних регіонів)

організаційної структури загального управління та трансформації організаційних структур управління за децентралізації; застосування нових методів та вдосконалення організаційно-функціональних механізмів регіонального управління; підвищення кваліфікації управлінських кадрів (щодо розробки та реалізації спільної стратегії); пошуку нових джерел фінансування, їх акумуляції з метою вирішення напрямів розвитку, зокрема областей Карпатського регіону України загалом та його прикордонних територій. Використання програмно-цільового управління соціально-економічним розвитком на прикордонних територіях дозволяє стимулювати проведення збалансованої єдиної науково-технічної політики; системно координувати діяльність у напрямку розбудови і модернізації їхньої інфраструктури національного та загальноєвропейського значення.

Список використаної літератури

1. Карпінський Б. А. Закон збалансованості фінансової системи та його місце у трансформації економіки держави / Б. А. Карпінський // Економічні проблеми ринкової трансформації України: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, Львів, 3-4 грудня 2002 р. – Львів : ЛБІ НБУ, 2002. – С. 106–107.
2. Карпінський Б. А. Збалансованість фінансової системи: методологія, оцінка, порівняння : [монографія]/ Карпінський. Б. К. – Львів : Логос, 2005. – 496 с.
3. Карпінський Б. А. Методологія формування інтегрального індикатора збалансованості фінансової системи України в контексті фінансової безпеки / Б. А. Карпінський // Економічний простір. – 2008. – №11. – С. 147–162.
4. Маліновська О.Я. Соціальні програми та проекти як інструменти здійснення державної соціальної політики в умовах програмно-цільового методу організації бюджету / О. Я. Маліновська, О. В. Демкович // Економіка і держава. – 2016. – № 3. – С. 61–64.

УДК 336.1 : 332.1

Куліченко Вероніка Олегівна,
аспірантка кафедри фінансів,
*Університет митної справи та
фінансів*

**ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ПРИ УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМИ
ПРОЕКТАМИ І ПРОГРАМАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
РЕГІОНІВ**

У зв'язку з посиленням демократизації суспільного життя та розвитком процесів децентралізації в Україні регіони стають активними партнерами на загальнодержавному та міжнародному рівнях.

Погляду з податковим надходженням до місцевих бюджетів, місцевими запозиченнями, коштами фонду розвитку, доходами від розміщення муніципальних облігацій, інвестиціями з чистого операційного прибутку, інноваційні проекти і програми, з одного боку, є вагомим джерелом фінансового забезпечення розвитку регіонів, а з іншого, в період бурхливих змін і трансформацій, – інструментом інноваційного розвитку регіонів в економічній, соціальній, культурній, освітній та інших сферах.

До інноваційних проектів і програм у бюджетній сфері, що реалізуються на регіональному рівні, належать такі:

- регіональні програми соціально-економічного розвитку;
- регіональні цільові програми;
- проекти і програми, що реалізуються за підтримки країн-донорів та міжнародних фінансових організацій;
- проекти Державного фонду регіонального розвитку.

Створення у 2011 р. Державного фонду регіонального розвитку дозволило започаткувати в Україні практику фінансування проектів регіонального розвитку на конкурсній основі відповідно до регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації. Однак це стосується лише

проектів і програм, що передбачають капітальне будівництво та ремонт об'єктів державної власності.

Проблему збільшення та ефективного використання фінансових ресурсів необхідно вирішувати завдяки впровадженню інновацій в управління фінансами регіону, які сприяють застосуванню нових організаційно-економічних та управлінських технологій і дозволять підвищити ефективність контролю за цільовим використанням бюджетних видатків [1, с. 14].

Для цього доцільним буде створення Фонду реформування системи управління регіональними фінансами. Проекти і програми, що могли б реалізовуватися за рахунок коштів даного фонду мають бути спрямовані на вдосконалення бюджетного процесу на територіальному рівні. На нашу думку, впровадження інновацій в управлінні фінансами проектів і програм соціально-економічного розвитку регіонів як одного з виду інноваційних проектів і програм можливе лише після законодавчого закріплення повноважень регіональної влади у сфері регулювання бюджетного процесу.

До інноваційних проектів і програм, що сьогодні реалізуються в Україні та направлені на впровадження інновацій в управлінні фінансами проектів і спрямовані соціально-економічного розвитку регіонів, належать такі: [2]:

– Проект «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні (ППРРУ)». Загальний обсяг фінансових ресурсів: 25 млн євро – гранти для регіональних проектів розвитку на період 2014–2017 рр. та 6 млн. євро – технічна допомога на період 2013–2016 рр;

– Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду III» (МРГ III). Обсяг наданого фінансування – 23,8 млн євро протягом 2014-2017 рр.

– Проект «Електронне врядування та прозорість на рівні муніципалітетів». Фінансові ресурси: 960 тис. дол. у 2014–2017 рр;

– Програма ЄС «U-LEAD with Europe: місцеве розширення прав і можливостей, підзвітність та розвиток». Формування коштів Програми на

період 2016–2020 рр.: ЄС – 60 млн євро, ФРН – 6 млн євро, Швеція – 30 млн євро, Польща – 1 млн євро;

– Проект «Децентралізація – шлях до кращих результатів та ефективності» – 50 млн доларів на реалізацію цього проекту поетапно надаються протягом 2016–2021 рр.

– Проект «Розробка курсу на зміцнення місцевого самоврядування в Україні (ПУЛЬС)».у межах Угоди між Урядом України та Урядом США про гуманітарне та техніко-економічне співробітництво від 07.05.1992 та Угоди про виконання завдання в сфері розвитку між Урядом України та Урядом США для сприяння більш прозорим та підзвітним процесам врядування за ширшої участі громадян від 17.08.2014 буде забезпечено 8 200 тис. дол. США;

– Проект «Експертна підтримка врядування та економічного розвитку» (EDGE). Сума допомоги – 18824758 кан. дол. У межах Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Канади стосовно канадської програми співробітництва від 24.10.1994;

– Проект «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO) – 20 465 тис. шв. франків на реалізацію цього проекту надаються поетапно протягом 2006–2017 рр;

– Проект «Гендерне бюджетування в Україні» – 46625844 шв. крон надається Шведським агентством міжнародного розвитку (Sida).

– Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ-ІІ)» – 4 942 381 дол. США надано Урядом США через Агентство США з міжнародного розвитку протягом 2011–2017 рр.

Таким чином, інноваційні проекти і програми в бюджетній сфері можуть стати ефективним та перспективним інструментом удосконалення фінансового забезпечення реалізації регіональної політики за такими напрямками:

- 1) розвиток інститутів, що забезпечують ефективність управління фінансами регіону;
- 2) активізація застосування механізму державно-приватного партнерства на регіональному рівні;
- 3) підвищення інвестиційної спроможності регіону з метою залучення додаткових джерел фінансового забезпечення розвитку територій;
- 4) децентралізація бюджетних ресурсів для надання регіонам більших можливостей у вирішенні власних проблем соціально-економічного розвитку;
- 5) розширення управлінських можливостей органів місцевого самоврядування щодо нарощування власної фінансової бази регіонів.

В основу організації розроблення та виконання регіональних проектів і програм покладений програмно-цільовий підхід. Аналіз досвіду розробки та реалізації регіональних цільових програм показав, що органи публічної влади при розробці програмних документів використовують програмно-цільовий метод лише як метод планування без формування системи управління програмою, що призвело до низької результативності застосування цього методу [3, с. 231]. Ефективними інструментами реалізації інноваційних проектів і програм, як на державному, так і регіональному рівнях, мають стати засоби проектного менеджменту, зокрема такі, як логіко-структурний підхід, методологія управління проектним циклом та ін., що дозволяють чітко відображати цілі, завдання та результати проектів і програм з одночасною мінімізацією ризиків.

Список використаної літератури

1. Жук І. І. Фінансове забезпечення регіональної політики (на матеріалах Карпатського регіону) : автореф. Див. на здобуття наук: ступення канд. екон. наук: спец 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / Жук І. І. – К. : ДВНЗ Київський нац. економічний ун-т ім. В. Гетьмана, 2015. – 20 с.
2. Перелік діючих проектів міжнародної технічної допомоги за

підтримки країн-донорів, що реалізуються в Україні [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://me.gov.ua/Documents/Download?id=95d8b425-6eb8-4056-8bea-258a185218c5>.

3. Безверхнюк. Т. М управління проектами в публічній сфері: навч. посіб. / Безверхнюк. Т. М, Котова. Н. О, Попов. С. А / за заг. ред. Безверхнюк Т.М. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. – 295 с.

УДК 336

Мельник Олена Володимирівна,
к.е.н., доцент,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПРОЕКТУ

Управління фінансами проекту посідає важливе місце у сучасній системі «Управління проектами» (Project Management). Процес фінансування проекту характеризується особливостями, які відрізняють його від класичних форм фінансування.

Ефективність управління фінансами проекту може бути забезпечена шляхом реалізації відповідних принципів. На думку А .А. Агафонова, варто виділяти принципи здійснення діяльності з фінансування проектів, щодо яких більшість дослідників досягають певного компромісу. Основними серед них є такі:

1) Забезпечення реалізації проекту відповідно до часових та фінансових обмежень;

2) Зменшення витрат фінансових ресурсів і зниження ризиків проекту за рахунок відповідної структури джерел фінансування та певних заходів, зокрема різних форм участі, податкових пільг тощо;

- 3) Компенсація високого ризику проекту;
- 4) Врахування галузевих особливостей реалізації проекту;
- 5) Перевірка проекту на різних стадіях його реалізації;
- 6) Значна увага до якості фінансового менеджменту проекту на всіх стадіях його реалізації [3, с. 32–33].

Характерною особливістю процесу фінансування проектів є ширше, ніж за класичних форм фінансування, коло учасників, якими виступають спонсор проекту (Project Sponsor), фінансові інститути, органи влади, менеджер (керівник) проекту (Project Manager), постачальники, консультанти та ін. Згідно з PMBOK® Guide спонсор є особою або групою осіб, які надають фінансові ресурси [2, с. 56].

Основними функціями «Управління фінансами проекту» є розробка бюджету проекту, оцінка ефективності проекту, обґрунтування схеми фінансування проекту та забезпечення формування необхідних фінансових ресурсів, контроль за ефективністю використання фінансових ресурсів проекту. Перспективність системи «Управління проектами» значною мірою зумовлена використанням сучасних інформаційних технологій та програмних продуктів [4, с. 82]. Шляхом здійснення вказаних функцій реалізується мета і завдання управління фінансами проекту.

Важливою особливістю проектного фінансування є також можливість створення проектної компанії [1].

Розглянута форма фінансування може застосовуватися для забезпечення ефективності управління фінансами проекту й у разі неможливості використання традиційних інструментів фінансування.

Список використаної літератури

1. A Guide to Project Finance [Elektronik resource] – Mode of access : <http://www.dentons.com/en/insights/guides-reports-and-whitepapers/2013/april/1/a-guide-to-project-finance>

2. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide) / Project Management Institute, Inc., 2008. – 506 p.
3. Агафонов А. А. Развитие финансирования инвестиционных проектов в сегментах малого и среднего бизнеса: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.10– Ростов-на-Дону, 2016. – 194 с.
4. Бланк ИА. Основы финансового менеджмента: в 2 т. / Бланк/ И. А. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2004. – Т. 2. – 624 с.

УДК 334.723

Познякова Олена Ігорівна,
старший викладач кафедри фінансів,
Національний університет
«Львівська політехніка»

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасному світовому господарстві будь-які економічні, соціальні, політичні процеси апріорі повинні розглядатися та здійснюватися у контексті забезпечення сталого розвитку. У червні 1992 року у Ріо-де-Жанейро відбулася конференція ООН з навколишнього середовища, на якій було прийнято історичне рішення про зміну курсу економічного розвитку світового співтовариства. Уже у 2015 році у межах 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН, на якому було визначено 17 основних цілей сталого розвитку на 2015–2030 роки для країн-членів ООН. Україна, яка ратифікувала Паризьку угоду в межах рамкової конвенції ООН про зміну клімату, обравши вектор інтеграції з європейським співтовариством, зобов'язана враховувати як у внутрішній, так і у зовнішній економічній політиці принципи та цілі сталого розвитку.

Беручи до уваги несприятливий інвестиційний клімат через нестабільне соціально-економічне середовище, військові дії, політичні та економічні реформи, Україна стикнулася з рядом проблем щодо модернізації інфраструктури національної економіки. В умовах дефіциту державного бюджету виникає необхідність у нових механізмах фінансування, інвестування у вигляді різноманітних форм співробітництва держави, місцевих органів влади та приватного бізнесу.

Як показує світовий досвід, подолання дефіциту ресурсів, екологічної кризи, соціальної нерівності досить ефективно реалізовується на засадах державно-приватного партнерства (ДПП) як складової досягнення сталого розвитку суспільства.

Відповідно до Закону України «Про Державно-приватне партнерство», ДПП – співробітництво між державою України, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) й юридичними особами[1]. Однак практика багатьох країн свідчить, що механізм державно-приватного партнерства є досить складним і може розглядатися не тільки з погляду взаємодії державного та приватного секторів, але й з позиції взаємодії різних форм власності, засобу підвищення ефективності бюджетного фінансування, екологічної відповідальності суб'єктів господарювання, участі громад у процесах децентралізації та управління державним майном.

Таким чином, проекти публічно-приватного партнерства мають певні характеристики, що відрізняють їх від інших форм відносин держави і приватного бізнесу:

- вони повинні ґрунтуватися на довгостроковому договорі з чітко розподіленими ризиками між приватним і державним партнерами;
- можливі специфічні форми фінансування проектів, насамперед, за рахунок приватних інвестицій, доповнених державними фінансовими

ресурсами, або за рахунок спільного інвестування декількох учасників. Для відбору партнера приватного сектору проводиться конкурс за участю декількох потенційних учасників;

– здійснюється розподіл відповідальності між партнерами, який передбачає, що державний партнер визначає цілі проекту у контексті інтересів суспільства, а також кількісні та якісні показники, виконує моніторинг реалізації проекту, а приватний партнер здійснює оперативну діяльність на різних етапах: розробки, фінансування, будівництва та експлуатації, управління, реалізації послуг споживачам [3, с. 9].

Таблиця

Існуючий та запропонований порядок здійснення ДПП в Україні

Порядок здійснення ДПП	Запропонований порядок здійснення ДПП
1. Визначення об'єкта ДПП	1.визначення об'єкта ДПП
2. Подання пропозиції про здійснення ДПП	2.розроблення критеріїв ефективності здійснення ДПП, визначення доцільності альтернативного фінансування
3. Аналіз ефективності здійснення ДПП, обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків	3.розміщення на електронній платформі інформації про об'єкт ДПП, вимог до партнера ДПП, інформації щодо економічних, екологічних, соціальних очікувань від проекту.
4. Прийняття рішення про здійснення ДПП	4.проведення анонімного аукціону на електронній платформі. Визначення переможця
5. Проведення конкурсу з визначення приватного партнера	5.укладення договору з переможцем конкурсу
6. Укладення договору з переможцем конкурсу	6.контроль проміжних результатів ДПП щодо виконання поставлених соціальних, економічних та екологічних завдань

Порядок здійснення ДПП, що є актуальним сьогодні, на нашу думку, має ряд недоліків. По-перше, він вимагає спрощення, зокрема через використання електронного документообігу, що негативно відбивається на зацікавленості приватних інвесторів будувати партнерські відносини з

державою у сфері надання суспільних послуг. По-друге, не викликає довіри прозорість конкурсного відбору. По-третє, важливою є процедура коригування чи зміни моделі ДПП за проміжними результатами впровадження механізму ДПП. При невиконанні умов за всіма трьома складовим пропонується попередньо передбачене в Договорі дострокове переривання угоди. При невиконанні однієї чи двох умов – перегляд моделі ДПП та умов співпраці. З іншого боку, приватні партнери ДПП повинні бути впевнені у виконанні державними органами влади своїх зобов'язань, прозорості конкурсу та захисту від недобросовісної конкуренції.

Основними перешкодами у системі впровадження механізмів державно-приватного партнерства є такі:

- несприятливий інвестиційний клімат;
- тривалий дефіцит бюджету, який підсилює негативний вплив на інноваційно-інвестиційну основу соціально-важливих об'єктів;
- низький рівень довіри між державним і приватним сектором;
- висока ризиковість інвестицій порівняно з іншими формами інвестування;
- неврегульовані суперечності при у досягненні основних цілей: для приватного сектору – максимізація прибутку, для держави – виконання зобов'язань перед суспільством.

Однак саме ДПП є дієвим та перспективним механізмом вирішення багатьох соціальних проблем. Важливим є усунення ряду недоліків та вдосконалення процедури реалізації державно-приватного співробітництва саме в умовах сталого розвитку. Основними напрямками зміни інституційного забезпечення державно-приватного співробітництва є такі: удосконалення законодавства з питань упровадження державно-приватного партнерства, розвиток фінансових, нефінансових інститутів упровадження ДПП, створення експертного органу, утворення та функціонування ДПП,

запровадження освітніх програм в наявних закладах для підготовки державних службовців у сфері ДПП, організація моніторингу та контролю як заключного етапу механізму реалізації партнерських відносин держави та приватного сектору. Вжиття запропонованих заходів сприятиме зростанню зацікавленості програмами державно-приватного партнерства як складової державної політики сталого розвитку.

Список використаної літератури

1. Про державно-приватне партнерство: Закону України від 01.07.2010 № 2404-VI.
2. Рассадникова С. І. Концептуальне обґрунтування державно-приватного партнерства в контексті формування інвестиційної привабливості об'єктів екологічної інфраструктури С. І. Рассадникова// Механізм регулювання економіки. – 2012. – №2. – С. 176–185
3. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства : практичний посібник для органів державної влади та бізнесу / Грищенко. С – К.,2011. – 140 с.

УДК 342.9. 08:35.083

Трубіна Марина Володимирівна,
к.ю.н., старший науковий
співробітник
НДІ фіскальної політики,
Єфіменко Людмила Леонідівна,
молодший науковий співробітник
НДІ фіскальної політики,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ШЛЯХИ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Проблема професійного зростання державних службовців в умовах адміністративної реформи в Україні є одним з головних завдань у системі державного управління і державної служби та її складової – професійної підготовки державних службовців. Усе це супроводжується необхідністю у впровадженні нових форм навчання в системі підготовки кадрів державної служби, що полягає у постійному зростанні вимог до професійної придатності державних службовців, своєчасності, ефективності та якості рішень, які приймаються ними. Проте сучасна система підвищення кваліфікації має ряд проблем, пов'язаних із недосконалістю нормативно-правового забезпечення, невідповідністю періодичності навчання швидким темпам змін і зростаючим вимогам до рівня професіоналізму державних службовців, недостатньою спрямованістю навчання на формування професійної компетентності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування тощо.

Однією з умов забезпечення відповідності системи навчання керівних кадрів зростаючим потребам суспільства є вивчення досвіду зарубіжних країн з метою його переосмислення і пошуку шляхів впровадження в Україні. Світовий досвід свідчить, що основними факторами забезпечення

безперервності освіти державних службовців та ефективності функціонування і розвитку систем навчання є такі: цілі навчання державних службовців; законодавче забезпечення функціонування державної служби і її професіоналізації; обсяги і порядок фінансування навчання державних службовців; система інституцій, які надають освітні послуги державним службовцям; статус, порядок добору й оплати праці викладачів; засади і механізми формування змісту навчання, розробки та впровадження навчальних програм [1, с. 149].

У кожній країні функціонують певні системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, де підготовка здебільшого ведеться у спеціалізованих навчальних закладах – інститутах, академіях, школах, які за статусом часто стоять вище від звичайних закладів вищої освіти.

Зокрема, виділяють два типи організації державної служби – це відкриті та закриті системи. Так, до відкритого типу можна віднести, наприклад, такі країни, як США та Великобританія, де застосовується методика оцінки показників діяльності, система заслуг як критерій для підвищення по службі та існує можливість звільнення за недостатні показники діяльності.

Що стосується закритого типу (Німеччина, Франція), то системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців характеризуються таким: ієрархічністю організації системи державної служби з чіткою, нормативно встановленою компетенцією кожного рівня держслужби і твердо закріпленими принципами посадової субординації; високим соціальним статусом держслужбовця; залежністю кар'єрного зростання та заробітної плати від стажу служби і посади [2, с. 124].

Як свідчить сучасна світова практика, основними дієвими підходами до побудови моделей підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів державних службовців є англосаксонська та американська моделі. Якщо звернутися до англосаксонського підходу, то можна з упевненістю стверджувати, що її основоположником є Великобританія. Особливістю даного підходу є те, що професійний розвиток керівного складу відбувається переважно на робочих місцях завдяки системі наставництва і здебільшого із застосуванням дистанційного навчання. Зокрема, варто зазначити, що така програма не є додатковою, а, навпаки, реалізується як стратегія професійного розвитку працівників. Що стосується термінів, то можна сказати, що тут характерним є довгостроковий період самої програми, який розрахований, як правило на, 3–5 років [3, с. 69].

На противагу англосаксонському підходу, американська модель вирізняється застосуванням системного підходу у процесі оцінки рівня підготовки кандидатів на керівні посади, розробкою та впровадженням нових більш ефективних методів, зокрема механізму відбору кадрів. В основі побудови сучасної державної служби в США лежить “система заслуг” [4, с. 49], тобто набір повинен проводитися із кваліфікованих осіб і по можливості з різних верств суспільства. Досить цікавим є також відбір кандидатів у просуванні по службі, який має здійснюватися виключно з урахуванням здібностей, знань і професійної підготовки, а також на основі справедливого й відкритого конкурсу, що забезпечуватиме всім рівні можливості.

На сьогодні Україна взяла за основу французьку систему підготовки державних службовців та адаптувала її до національної системи державної служби. Зазначена система професійної підготовки охоплює центральні загальнонаціональні, призначені для підготовки керівного персоналу державної служби, регіональні й спеціалізовані галузеві навчальні заклади і

забезпечує здобуття кожним державним службовцем ґрунтовних знань у сфері державного управління, високої адміністративної та професійної культури, компетентності, професіоналізму, уміння ефективно й професійно спілкуватися як у межах адміністрації, так і з громадянами, споживачами державних послуг, що надзвичайно важливо в сучасних умовах.

Зокрема, на противагу іншим західноєвропейським країнам, особливістю французької державної служби є її цілісність і стабільність. У Франції вищі керівні посади дозволяється обіймати лише маючи відповідну освіту. Позитивним є той факт, що зміна політичних лідерів спричинює автоматичну зміну тільки вищих чиновників. Це сприяє стабільності й забезпечує наступність у діяльності державних службовців-професіоналів [5].

Вітчизняна система підготовки державних службовців має певний недолік, присутній у французькій моделі – підготовка зорієнтована на управлінців найвищої категорії, при цьому середня і нижча ланки не охоплені навчанням, оскільки не мають повної вищої освіти і не можуть здобувати освіту за магістерськими програмами в галузі знань «Державне управління» [6]. Позитивним моментом є те, що діюча модель може значно підвищити результативність застосування нових підходів до формування та реалізації державної політики, а також підготовки державних службовців в Україні.

Водночас, доцільно постійно вивчати діючі моделі підготовки державних службовців у зарубіжних країнах з метою використання кращих світових здобутків у формуванні та реалізації державної політики у сфері підготовки державних службовців в Україні. Досить цікавим у цьому контексті є досвід Німеччини, де практикується підвищення кваліфікації державних службовців за такими критеріями: підвищення кваліфікації для початківців; підвищення кваліфікації за спеціальністю та посадою;

підвищення кваліфікації з метою переходу до служби вищого рангу; підвищення кваліфікації для керівників.

Запозичення такого досвіду для України може слугувати забезпеченню належного рівня кваліфікації службовця, що є обов'язковим фактором під час прийняття на посаду, а також адаптації, яка спрямована на підготовку службовців до змін, а саме на збереження або підвищення отриманої на посаді кваліфікації та надання необхідних знань для кваліфікованої роботи.

На нашу думку, в Україні створена та успішно функціонує система підвищення рівня професійної компетенції державних службовців. Проте поряд з наявними досягненнями спостерігаються певні недоліки, зокрема пов'язані з організацією діяльності навчальних закладів як складників системи підвищення кваліфікації. У зв'язку з цим існує нагальна потреба у розробленні і наданні навчальним закладам і органам державної влади необхідних методичних та інформаційних матеріалів, що містять науково обгрунтовані розробки професійних програм з підвищення кваліфікації та гнучких форм навчання за такими програмами. Під час удосконалення системи підвищення кваліфікації державних службовців варто зважати на зміни, які відбуваються у різних сферах суспільних відносин нашої держави, та важливість в адаптації інституту державної служби України до стандартів Європейського Союзу.

Список використаної літератури

1. Мельникова О. Ф. Удосконалення механізмів професійного зростання державних службовців. – Харків : Магістр, 2004. – С. 232.
2. Зелінський С. Є. Теоретико-методологічні засади комплексного оцінювання державних службовців : [монографія] Зелінський. С. Є. Київ: НАДУ. 2016. С. 296.
3. Лаптев А. П. Британский опыт реализации программ профессионального развития государственных гражданских служащих А. П. Лаптев // Государственная служба. – 2008. – № 4. – С. 65–71.

4. Демин А. А. Государственная служба : учебное пособие. Дешин. А. А. Москва, 2004. –С. 40.
5. Прокопенко Л. Л., Публічна служба в країнах ЄС Л. Л. Прокопенко, І. А. Шабатіна // Публічне адміністрування: теорія та практика. 2009. №1. URL: [http:// www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/Patp/2009_1/index.html](http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/Patp/2009_1/index.html)
6. Кіцак Т. Моделі підготовки державних службовців у країнах Європи та північної Америки: досвід для України Т. Кіцак.// Ефективність державного управління.–2012.–№ 30.–С. 337–384.

УДК 004.7

Хома В. О.,

к.ю.н., доцент, провідний науковий
співробітник НДІ фіскальної
політики,

Бабенко Борис Іванович,

к.тех.н., доцент, науковий
співробітник НДІ фіскальної
політики,

*Університет державної фіскальної
служби України*

ВІД ПРИНЦИПУ ТРАНСЛЯЦІЇ ЗНАНЬ ДО КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

На сьогодні стале пришвидшення здійснення митних процедур у митних відомствах ЄС стало можливим за рахунок [1–2]: постійного вдосконалення митного законодавства; створення єдиних інформаційно-телекомунікаційних мереж; створення умов (баз) збереження об'єктів митного контролю (далі – МК) вмісту вантажів (зображень); обліку (збереження) прикладів змін у несанкціонованих модифікаціях транспортних засобів, контейнерів (далі – ТЗ) та можливих місць приховування об'єктів порушення митних правил (далі – ПМП) або контрабанди (далі – КБ), з

метою розкриття хитрощів недобросовісних учасників ЗЕД; передачі зображень (на будь-яку відстань) до баз центрального серверу, власних Єдиних автоматизованих інформаційних систем (далі – ЄАІС), із забезпеченням інтерактивного доступу до них та інше.

Досліджено і сучасний стан та тенденції щодо перспектив (можливого) удосконалення телекомунікаційної мережі ДФС у контексті інтеграції результатів МК з центральним сервером, інтерактивного використання цих даних, скорочення часу проходження товарів через митниці пунктів пропуску на державному кордоні, мінімізації впливу людського фактора та зменшення кількості бюрократичних процедур у цій сфері. Вживалися заходи щодо підвищення рівня електронного обігу даних за результатами МК тощо.

Орієнтуючись на позитивний досвід митних відомств держав ЄС, упровадження таких баз в ЄАІС ДФС створить ефективні умови для вдосконалення митної оглядової діяльності та системи спеціалізованої підготовки екіпажів скануючих систем, зокрема інспекторів здійснення аналізу зображень результатів МК, заснованої на принципах переходу «від трансляції готових знань до компетентісного підходу» [3].

У зв'язку з цим авторами НДР теоретично обґрунтовано необхідність в організації належної спеціалізованої підготовки фахівців екіпажів скануючих систем з метою набуття ними здатності виконувати окремі завдання та обов'язки, важливі для професійної діяльності у сфері забезпечення МК, і запропоновано концепцію необхідності у фронтальному застосуванні інформаційних технологій для забезпечення такого навчання на прикладі розробленої моделі «Автоматизованого інформаційно-тренувального комплексу забезпечення навчання технологіям аналізу результатів митного контролю» (далі – Модель) (рис. 1), з використанням у навчальному процесі графічних навчальних даних та даних центрального серверу ЄАІС ДФС. Модель – це спеціалізована аудиторна навчально-тренувальна база, яку

планується використовувати під час профільної спеціалізованої підготовки фахівців скануючих систем за професійною програмою, наприклад, у тренінговому підрозділі Університету ДФС або базі Регіонального центру ВМО (Департамент спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення ДФС, м. Хмельницький), яка відповідатиме вимогам, що висуваються до педагогічних засобів навчання з метою оновлення, удосконалення комплексу знань, умінь та навичок, необхідних для виконання обов'язків за посадою фахівця» [1;3].

Навчальне середовище такого комплексу, як правило, буде складатися з автоматизованого робочого місця викладача – телекомунікаційного комутатора узгодження роботи обладнання комплексу з системами локальної та відомчої телекомунікаційної мережі (із забезпеченням контрольованого доступу), основою якого є мережевий контролер, який, працюючи з комп'ютерним забезпеченням, істотно розширюватиме функціональність комплексу та іншого обладнання; базового комп'ютерного обладнання; проекторів (повністю сумісних з новітніми системами інтерактивних дощок, з можливістю проведення відеоконференцій); інтерактивних дощок (що одночасно будуть працювати як монітор комп'ютера і звичайна дошка); навчальних місць, обладнаних ноутбуками (підсилять наочність навчальних занять та самостійної роботи слухачів (викладачів), з використанням електронних матеріалів навчального закладу та контрольованих матеріалів центрального Сервера ЄАІС; локальних навчальних баз збереження: «контрольних (навчальних) зображень об'єктів МК» (з додатками до кожного зображення, змістом яких є покроковий опис з реалізації навчальної технології здійснення аналізу зображень результатів МК об'єктів вмісту вантажів; даних щодо обліку несанкціонованих змін у модифікаціях: кузова ТЗ; каркасів контейнерів; вантажів або інших місць приховування предметів ПМП або КБ, з відповідним супроводом (описом) навчальної реалізації технології щодо

здійснення аналізу зображень.

Мал. 1. Модель «Автоматизованого інформаційно – тренувального комплексу забезпечення навчання технологіям аналізу відсканованих зображень об'єктів митного контролю»

Використання таких навчальних матеріалів забезпечить інспекторському складу додаткові умови для вдосконалення особистих навичок виявлення нелегальних предметів та адекватного тлумачення результатів аналізу; бібліотечних фондів читальної зали (навчального закладу) та навчально-наукових закладів відомства; інтернет – ресурсів; системного обладнання щодо забезпечення синхронного перекладу; бездротового конференц-обладнання, для забезпечення організації комфортної комунікації зі слухачами та фахівцями митних органів ДФС, під час проведення веб-семінарів, дистанційного консультування (навчання), обміну передовим досвідом тощо); он-лайнними науково-інформаційними ресурсами інших навчально-наукових установ; спеціалізованих навчальних класів; автоматизованої системи забезпечення самонавчання та тестування тощо.

Таким чином, в умовах широкого використання рентгенотелевізійних скануючих систем та орієнтації на сучасні і зростаючі вимоги до спеціалізованої підготовки фахівців ДФС запропонована Модель є інноваційною освітньою технологією:

моделювання робочих процесів, за умови використання локальних банків графічних даних комплексу та центрального серверу, зокрема з питань здійснення аналізу зображень об'єктів МК вантажів та місць приховування, що сприятиме реальному уявленню не тільки про результати МК, але і про об'єкти порушення митних правил (контрабанди), прихованих у вантажах тощо;

- формування компетенційного потенціалу фахівців інформаційно-технічного профілю ДФС;
- забезпечення безперервної спеціалізованої підготовки та відповідних рівнів професійної компетентності фахівців з аналізу результатів митного рентген - догляду;
- формування навичок щодо здійснення заходів прискореного проходження митних процедур учасниками ЗЕД;
- створення передумов для забезпечення ефективної діяльності митниць та більш активного сприяння міжнародній торгівлі.

Список використаної літератури

1. Передовая практика на пунктах пересечения границы: содействие торговли и транспорту. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.osce.org/ru/eea/99872?download=true>.

2. Исследование процедур таможенного оформления в портах Одессы и Ильичевска. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://eubam.org/wp-content/uploads/2015/11/20150225153516367339Port_Study_in_Russian.pdf.

3. Положення про систему підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого

Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності

самоврядування. [Електронний ресурс] – Режим доступа:
: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/564-2010-%D0%BF> .

СЕКЦІЯ VI
ТРИБУНА ЮНОГО НАУКОВЦЯ. СТУДЕНТСЬКА СЕКЦІЯ

УДК 336.763

Бондаренко О. В.,
Бурятинський В. В.,
студенти 3-го курсу
Науковий керівник:
Канцур І. Г.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
Університет державної фіскальної
служби України

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ
ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Стан фінансового ринку є надзвичайно важливим аспектом розвитку країни, особливо в умовах ринкової економіки, де постійно відбувається рух тимчасово вільних коштів, їх розподіл і перерозподіл. Дане питання є актуальним, адже ринок цінних паперів забезпечує акумуляцію та ефективне розміщення коштів суб'єктами господарювання. Зазначена складова фінансового ринку покликана залучити на підприємства додаткові інвестиції, а вільні грошові кошти можна спрямовувати у різні сфери життєдіяльності, що в цілому приведе до підвищення рівня життя громадян та розвитку економіки країни загалом. Незважаючи на значні наукові напрацювання з окресленої теми, дослідження ринку цінних паперів та його особливостей потребує подальших наукових досліджень.

Розглянувши дефініції, варто встановити найбільш повне визначення даного поняття. На думку, Вдовенко Л. О., ринок цінних паперів - це особлива сфера ринкових відносин, де завдяки продажу цінних паперів здійснюється мобілізація фінансових ресурсів для задоволення інвестиційних потреб суб'єктів економічної діяльності [1, с. 86].

Перш ніж говорити про сучасний стан ринку цінних паперів в Україні, необхідно зробити коротку історичну довідку про його розвиток. В Україні в першій половині 90-х рр. були зроблені перші кроки в організації ринку цінних паперів, на якому поступово зростає обсяг операцій фондових бірж. Найбільш активно його розвиток відбувався у 1994 р. та продовжувався до кінця 1995 р. Цей період характеризується розширенням видів цінних паперів, появою нових установ на ринку цінних паперів і зміною структури ринку цінних паперів, першими великими банкрутствами банків та інвестиційних компаній.

Сучасний етап розвитку ринку цінних паперів характеризується внутрішньою політичною нестабільністю, бюджетною кризою, проблемами зі збором податків, надмірними надіями на іноземні інвестиції [2]. Саме тому на початку XXI століття ринок продовжує розвиватися досить складно і суперечливо: на фондовій біржі продовжують діяти старі традиції - здійснюється торгівля кредитами, фінансовими інструментами, ваучерами, акціями; ринок, незважаючи на певний рух уперед, поки не забезпечує фінансування економіки, йде продаж і перепродаж, гра на курсовій різниці; інфляція продовжує знецінювати ринок у цілому і стримує його розвиток, тому існує прив'язка гривні до долара; ринок не відображає справжнього стану економіки; ринок і його спекулятивні тенденції призводять до створення нової хвилі багатого класу [3, с. 8–13].

Ринок цінних паперів розвивається у нерозривному зв'язку із всіма секторами економіки і національного господарства.

Однією з найбільших проблем розвитку ринку цінних паперів є недосконалість законодавства у сфері регулювання діяльності на ринку цінних паперів, через що спостерігаються численні порушення прав інвесторів.

На сьогодні український ринок цінних паперів характеризується таким: невеликими обсягами і неліквідністю; оформленість у макроекономічному сенсі (невідоме співвідношення сил на фондовому ринку тощо); нерозвиненістю матеріальної бази, технологій торгівлі, регулятивної та інформаційної інфраструктури; роздробленою системою державного регулювання; відсутністю державної довгострокової політики формування ринку цінних паперів; високим ступенем усіх ризиків, пов'язаних з цінними паперами [4].

Виходячи з головного завдання ринку цінних паперів, яке полягає в перерозподілі вільних фінансових ресурсів в інвестиційно привабливі напрями та забезпеченні розвиваючих галузей економіки достатнім обсягом фінансових ресурсів, можна сформувати основні завдання побудови державної фінансової політики розвитку ринку цінних паперів в Україні:

- 1) удосконалення законодавства у сфері регулювання фондового ринку;
- 2) консолідація біржової системи фондового ринку;
- 3) підвищення вимог до професійних учасників фондового ринку та якості послуг, які ними надаються;
- 4) створення ефективної системи клірингу та розрахунків за договорами фондового ринку;
- 5) здійснення фондовими біржами постійного моніторингу біржових торгів і встановлення відповідальності за справедливе ціноутворення із забезпеченням довготермінового збереження інформації про біржові торги і протидії маніпулюванню;
- 6) встановлення мінімальних вимог до капіталізації фондової біржі, необхідної для використання нею досконалого технологічного забезпечення та фінансування розвитку;
- 7) уніфікація вимог до електронних торговельних систем фондових бірж щодо електронного документообігу та форматів документів [6].

Отже, стан ринку цінних паперів, зокрема на даному етапі, є досить складним. Реформування ринку цінних паперів є вкрай важливим для реформування всієї економічної системи країни. За допомогою здійснення інноваційних, а подекуди і радикальних указаних вище завдань, можна вдосконалити ринок цінних паперів. Крім того, на нашу думку, також, важливо у питанні перебудови ринку цінних паперів звертатися до таких принципів світового досвіду, як: вільний доступ до інформації та ринкових інструментів для всіх учасників ринку, прозорість і реальний захист інвесторів, ліквідність і стабільність, конкурентоспроможність та ефективність, відповідність міжнародній практиці та стандартам. Цінні папери є одним із найбільш ефективних способів мобілізації вільних грошових коштів, тому саме цей сектор фінансового ринку має неабияке значення для економіки України.

Список використаної літератури

1. Навч. посіб. Вдовенко Л. О., Сушко Н. М., Фаюра Н. Д. Фінанси: - К. : Центр учбової літератури, 2010.– 152 с.
2. Ринок цінних паперів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/35/2413.html>
3. Стахович Л. В. Мировой опыт привлечения сбережения населения в государственные ценные бумаги / Л. В. Стахович // Финансы и кредит. – 2014. – № 17 (185). – С. 8 –13.
4. Історія розвитку та становлення ринку цінних паперів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/3_2016/5.pdf
5. Гнатів О. А. Фінансовий ринок України: сучасний стан і напрями розвитку / О. А. Гнатів // Сучасні фінанси – Вип. НО, 2014. –С. 82 – 90.

УДК 336.2

Будзар Тетяна Василівна,
студентка 4-го курсу
Науковий керівник:
Капелюш А. А.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
*Університет державної фіскальної
служби України*

НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВИХОДУ З ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

В умовах економічної кризи, що спостерігається в Україні, грошово-кредитна політика відіграє досить важливу роль, оскільки від її ефективності великою мірою залежить подальший економічний розвиток країни. У свою чергу, банківська система є основою грошово-кредитної системи, тому погіршення її стану одразу позначається на стабільності фінансового обслуговування економіки. Таким чином, за нинішніх складних умов у країні дослідження на зазначену тему є досить актуальними.

В Україні серед учених, що зробили значний внесок у дослідження проблем грошово-кредитної політики, можна виділити А. Гальчинського, Н. Гребеник, О. Гриценко, О. Дзюблюка, О. Кузнецова, В. Міщенко, А. Мороза, П. Нікіфорова, М. Савлука, В. Стельмаха, М. Туган-Барановського [2].

Грошово-кредитна політика визначається як сукупність заходів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, які проводить держава, з метою регулювання інфляції, забезпечення зайнятості і збалансування платіжного балансу. Зміст грошово-кредитної політики визначається вищими законодавчими органами країни, а реалізується центральним банком.

Національний банк України у межах проведення грошово-кредитної політики впливає на стан функціонування об'єктів регулювання і, відповідно, на характер протікання економічних процесів в економіці. Застосування і реалізація грошово-кредитної політики вимагає існування ринкового

середовища, яке дає змогу реалізовувати потенціал монетарних методів впливу на економіку.

Грошово-кредитна політика в період кризи на світових фінансових ринках має бути спрямована на підтримку стабільності грошової системи і банківського сектору як основного механізму взаємодії економічних агентів та забезпечення нормальної життєдіяльності національного господарства через рух грошових коштів між суб'єктами ринку. Уся складність нинішньої кризи пов'язана саме з тим, що вона є передусім фінансовою, тобто розпочалась із труднощів у банківському секторі, а не класичною кризою перевиробництва чи біржовою кризою [1].

Фінансова глобалізація безпосередньо впливає на проведення національної грошово-кредитної політики. Можна виділити декілька напрямів такого впливу:

а) вплив на мету грошово-кредитної політики. По-перше, він полягає в тому, що обмежується кількість цілей, яких можна досягати заходами грошово-кредитної політики. Як відомо, за повної мобільності капіталу неможливо одночасно проводити незалежну грошово-кредитну політику і підтримувати режим фіксованого валютного курсу. По-друге, фінансова глобалізація впливає на темп інфляції в національній економіці, діючи на кінцеву мету грошово-кредитної політики.

б) під впливом тенденцій фінансової глобалізації відбуваються поступові зміни в інструментарії грошово-кредитної політики. Більшість країн відмовляється від прямих заходів грошово-кредитної політики;

в) відбуваються зміни впливу грошово-кредитної політики на економіку, які полягають у зниженні ролі каналу, пов'язаного з процентною ставкою, через процес вирівнювання процентних ставок між країнами і більшу їх залежність від ситуації на світовому ринку, ніж усередині країни [2].

Унаслідок кризи недовіра до банківської системи, масове вилучення коштів і спрямування їх за відсутності реальних альтернатив для інвестування на внутрішній валютний ринок спричинили знецінення національної грошової одиниці стосовно іноземної валюти через ажіотажне підвищення попиту на останню. Тому грошово-кредитна політика має здійснюватися у двох тісних напрямках, що принаймні створили б можливість наблизитися до стабілізації як національної валюти, так і банківського сектору.

Перший напрям – стабілізація національної валюти – зменшення загроз як для внутрішньої вартості грошової одиниці внаслідок зростання інфляційних процесів, так і зовнішньої ціни національних грошей, вираженням чого є обмінний курс. Особливо важлива роль належить саме валютному курсу як головному тактичному орієнтиру і номінальному якорю монетарної політики.

Другий напрям – стабілізація банківської системи. Він пов'язаний з об'єктивною потребою у формуванні необхідних засад підтримання фінансової стійкості банківських установ та їх достатньої ліквідності як основної умови ефективного здійснення ними своїх базових функцій фінансового посередництва, виконання зобов'язань перед вкладниками і кредиторами, а також забезпечення безперервності платежів і розрахунків між суб'єктами ринку як принципової умови нормального функціонування всієї економіки [3].

НБУ потрібно сформувати таку систему моніторингу ринків, за допомогою якої можна було б ретельно відстежувати ризики, що виникають. Відповідальність за пом'якшення і зниження таких ризиків має лежати на економічній політиці держави, включаючи і грошово-кредитну політику НБУ [4]. Розглянуті заходи грошово-кредитної політики щодо обмеження девальваційного тиску на обмінний курс національної валюти, підтримання його стійкості та забезпечення стабільного функціонування банківської системи і підвищення довіри до неї можна вважати двома найважливішими передумовами фінансової і макроекономічної стабілізації та відновлення нормального

економічного розвитку України в умовах світової фінансової кризи. Фінансовий сектор економіки має розглядатися як єдиний об'єкт регулювання з боку державної влади, що потребує тісної координації дій НБУ з іншими регуляторами фінансового ринку, особливо з Мінфіном.

Отже, унаслідок проведеного дослідження доведено, що основними критеріями ефективності грошово-кредитної політики на сьогодні є зниження інфляції й забезпечення при цьому умов для стабільного функціонування фінансової системи, підтримання курсу національної валюти, його стійкості та забезпечення стабільного функціонування банківської системи і підвищення довіри до неї.

Список використаної літератури

1. Біла Л. М. Стаття «Сучасні тенденції розвитку грошово-кредитної системи: вітчизняна практика та зарубіжний досвід/[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/30.pdf
2. Дзюблюк О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках // Вісник НБУ, – 2009. – №5.– С. 20 – 32.
3. Самсонова К. В. Напрями сучасної грошово-кредитної політики в умовах виходу з фінансової кризи/[Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kntu.kr.ua/doc/nauk_zap_10_1/stat_10_1/73
4. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/114.htm

УДК 336.02

Буднік Інна Олександрівна,
студентка 2-го курсу

Науковий керівник:

Коляда Т. А.,

к.е.н., с.н.с., доцент, доцент кафедри
фінансів,

*Університет державної фіскальної
служби України*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Світовий фінансовий ринок виник завдяки інтеграційним процесам між національними фінансовими ринками у середині 60-х рр. ХХ ст., як результат інтеграції фінансових ринків окремих країн на основі зміцнення зв'язків, розширення контактів між національними фінансовими ринками, їхнього прогресуючого переплетення [1, с. 109].

Світовий фінансовий ринок виступає об'єктом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Варто виділити наукові доробки Е. Берглофа, Г. Марковіца, Д. Тобіна, З. М. Васильченко, З. Г. Ватаманюка, В. М. Гейця, О. Л. Дорош, В. П. Левченко, Ю. М. Коваленко, І. О. Школьніка та інших.

На сучасному етапі формування світового фінансового ринку відбувається під впливом процесу глобалізації національних фінансових ринків, чинниками якого є такі:

– інтенсивне впровадження електронних технологій, комунікаційних засобів та інформатизації, що робить високоефективними інформаційну інфраструктуру фінансового ринку та систему розрахунків між учасниками ринку;

– розширення видів та кількості запропонованих цінних паперів;

- посилення ролі фінансових ринків як основного механізму перерозподілу фінансових ресурсів як у національному, так і у глобальному масштабі;
- вплив приватизаційних процесів на потенційну пропозицію цінних паперів;
- концентрація діяльності учасників ринку у світових фінансових центрах;
- інституціоналізація фінансових ринків, тобто постійне збільшення частки інституційних учасників ринку (інвестиційних, страхових компаній, пенсійних фондів тощо);
- лібералізація фінансових ринків, тобто створення законодавства, що сприяє проникненню учасників ринку на фінансові ринки різних рівнів і стимулює їх активність.

Із функціонального погляду світовий фінансовий ринок – це система ринкових відносин, у якій об'єктом операцій виступає грошовий капітал і яка забезпечує акумуляцію та перерозподіл світових фінансових потоків, створюючи умови для безперервності та рентабельності виробництва [2, с. 27].

Світовий фінансовий ринок з інституційного погляду – це сукупність банків, спеціалізованих фінансово-кредитних установ, фондових бірж, через які здійснюється рух світових фінансових потоків та які є посередниками перерозподілу фінансових активів між кредиторами і позичальниками, продавцями та покупцями фінансових ресурсів [1, с. 207].

Аналіз наукової літератури з питань інтеграції та глобалізації дозволив виділити чотири основні етапи розвитку світового фінансового ринку, початок та закінчення кожного з яких характеризується значною подією у світовій економіці (рис. 1).

Рис. 1. Етапи розвитку світового фінансового ринку

Джерело: [3].

Так, початком першого етапу було введення спочатку золотовалютного стандарту, а потім резервної валюти СФР, початок другого етапу охарактеризувався значним розвитком комп'ютерних та інформаційних технологій, третього етапу – розколом Радянського Союзу та початком роздержавлення власності в пострадянських країнах, четвертого – об'єднанням європейських країн у Європейський Союз та введенням єдиної грошової одиниці – євро.

Підсумовуючи зазначене вище, вважаємо, що світовий фінансовий ринок є глобальною системою акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам із різних країн на принципах ринкової конкуренції. Останні тенденції розвитку світового фінансового ринку визначають необхідність у побудові механізму чіткої взаємодії внутрішніх (національних) і світових регуляторів глобального фінансового ринку.

Список використаної літератури

1. Липов В. В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини: навчально-практичний посібник / Липов В.В. – К. : Професіонал, 2008. – 368 с.

2. Поліщук Є. А. Особливості розвитку світового фінансового ринку на сучасному етапі / Є. А. Поліщук // Проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 25–31.

3. Орлова Н. Особливості розвитку світового фінансового ринку в умовах глобалізації / Орлова // Схід. – 2007. – № 5 (83). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=23387

УДК 338.242.2

**Бур Ірина Сергіївна,
Матвіюк Богдан Васильович,**
студенти 3-го курсу
Науковий керівник:
Задорожня А. П.,
асистент кафедри менеджменту,
*Університет державної фіскальної
служби України*

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ ЯК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

В умовах ринкових відносин зростає важливість створення особливого підходу до управління персоналом. Сьогодні, коли відбувається процес переосмислення багатьох теоретичних і практичних аспектів організації підприємства, персонал є найважливішим ресурсним потенціалом, який забезпечує ефективність виробництва, його конкурентоспроможність і стійкість положення підприємства на ринку. Ефективне використання людських ресурсів вимагає застосування різноманітних способів мотивації.

Проблематику мотивування праці персоналу підприємств досліджено у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток теорії та практики мотивації трудової діяльності зробили такі вчені, як Г. Гілбрейт, А. Маслоу, Е. Мейо, Л. Портер, А. Сміт, Ф. Тейлор, а також

вітчизняні фахівці, такі як І. Вернадський, М. Вольський, Т. Степанов, І. Франко, Г. Цехановецький та інші.

Основна мета процесу мотивації – це отримання максимальної віддачі від використання наявних трудових ресурсів, що дозволяє підвищити загальну результативність і прибутковість діяльності підприємства.

Непомітний для недосвідченого ока процес втрати інтересу працівника до праці, його пасивність спричиняють плінність кадрів. Керівник підприємства виявляє, що йому доводиться досліджувати всі деталі будь-якої справи, виконуваної підлеглими, які, у свою чергу, не проявляють ні найменшої ініціативи. Наслідком цього є знищення ефективності роботи компанії.

Щоб недопустити втрату потенційного прибутку, менеджер повинен добитися максимальної віддачі від своїх підлеглих. Для ефективного управління людським ресурсом керівнику насамперед необхідно приділити увагу параметрам роботи, що доручається підпорядкованим, змінюючи ті, які можуть впливати на психологічний стан виконавців, тим самим мотивуючи або демотивуючи їх. Грамотно спроектована робота повинна створювати внутрішню мотивацію, відчуття особистого внеску до випуску продукції. Оскільки людина – істота соціальна, то, наприклад, почуття причетності здатне викликати в неї глибоке психологічне задоволення.

Людський капітал є тим найважливішим аспектом успішної підприємницької діяльності, який вдало використовує фактори виробництва і забезпечує їх максимальну віддачу. Підприємець, керівник повинні розуміти, що саме люди, турботливо підібраний ним персонал, який пройшов певні етапи розвитку, зможе успішно виконувати виробничо-організаційні завдання, формувати творчі і результативні колективи, оптимально використовувати капітал, обладнання, інформаційні та матеріальні ресурси.

В Україні існують такі проблеми мотивації праці на підприємствах:

1) неврахування індивідуальності кожної людини, унаслідок чого керівник не спроможний визначити ті фактори, які впливають на покращання праці робітників;

2) керівники не звертають увагу на покращання психологічного клімату в колективі;

3) відсутність прямої залежності розміру премії від конкретних результатів роботи працівників структурних підрозділів підприємства. Унаслідок чого вона перестала виконувати свою головну функцію – стимулюючу, і перетворилася на просту надбавку до посадового окладу [1].

Проте останнім часом в українських компаніях практикується заохочення персоналу оригінальними способами. Наприклад, у компанії «ВВН Україна» за підсумками півріччя найуспішніших співробітників відзнають грошовою премією, 10 л. пива, швейцарським годинником або тижневою путівкою на двох за кордон. Крім того, протягом шести місяців такі працівники можуть не відповідати на дзвінки керівництва після 18:00, а також не дотримуватися дресс-коду. Такі заходи для працедавців є вимушеними. Це пов'язано з тим, що утримувати управлінський персонал вітчизняним компаніям тільки грошима та бонусами стає неефективно [2].

Продумані до дрібниць системи матеріальних стимулів ґрунтуються на всебічному моніторингу економічних інтересів працівників, урахуванні умов їхньої праці та життя, сімейного стану, трудових навичок і є ефективним механізмом поєднання матеріальної зацікавленості персоналу та продуктивності його праці.

До ефективних методів мотивації праці також можна віднести такі: створення для робітників підприємства «центрів здоров'я» з необхідним обладнанням; надання особам, які усиновили дитину, фінансової допомоги; грошові виплати сім'ям, що мають дітей-інвалідів. Іноді на підприємствах інженерам дозволяють користуватися запасними деталями, що сприяє

розвитку творчості. Крім того, застосовують такі форми заохочення, як разові премії до річниць або відпустки, надання за невисоку оплату або навіть безкоштовно юридичної допомоги, відкриття дитячих дошкільних установ; фінансова допомога дітям співробітників для продовження освіти; надання вільного дня серед тижня; робота влітку для студентів і аспірантів; допомога та консультування людей передпенсійного віку.

Отже, мотивація персоналу відіграє важливу роль в управлінні підприємством, оскільки кожен працівник має свої потреби й інтереси і хоче, щоб рано чи пізно вони були хоча б якоюсь мірою задоволені.

Однак у цілому на вітчизняних підприємствах використовують недостатньо ефективні методи мотивації. Так, у системі мотивації праці більшості вітчизняних підприємств відсутня гнучкість та об'єктивна диференціація мотиваційних процесів, що викликає почуття несправедливості, незадоволеності і суттєво демотивує персонал у процесі виконання своїх функціональних обов'язків.

Таким чином, підвищення ефективності управління посідає чільне місце в загальній системі управління та залежить від багатьох важелів впливу, зокрема від впровадження гнучкої та об'єктивної системи мотивації праці.

Список використаної літератури

1. Буянова І. А., Мотивація працівників у сучасних умовах господарювання підприємств і організацій: [Електронний ресурс] / І. А. Буянова, А. М. Рандіна / – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=16537>.

2. Труш Ю. Л., Мотивація персоналу на підприємствах в сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / Ю. Л. Труш, А. О. Гриценко. – Режим доступу : <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/23596/1/2.pdf>.

УДК 368.91

Ватоян Аліса Мушегівна,
студентка 3-го курсу
Науковий керівник:
Богріновцева Л. М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових
ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

Страховання життя забезпечує значну частину довгострокових інвестицій у національну економіку та сприяє підвищенню її конкурентоспроможності. Тому ринок страхування життя є своєрідним індикатором розвитку економіки, інвестиційного ринку держави. Створення сприятливих умов для функціонування ринку страхування життя в Україні є надзвичайно важливим питанням, що вимагає глибокого наукового вивчення та послідовних практичних дій з боку держави, страховиків та суспільства в цілому.

Питання, пов'язані зі страхуванням життя в Україні, висвітлені у працях таких учених, як Т. Артюх, В. Базилевич, К. Базилевич, О. Барановський, Н. Внукова, О. Гаманкова, М. Мних, О. Залетов, О. Заруба, С. Осадець, Т. Ротова, Я. Шумелда.

Страховання життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку [2].

На відміну від розвинених країн, у яких страхування життя – це насамперед інвестиційний інструмент, який має значну популярність, в Україні страхування життя ще не набуло значного розвитку.

За даними Ліги страхових організацій України, у нашій державі станом на 30.09.2016 кількість осіб, що уклали договори страхування життя, становила 4,1 млн осіб, що становить близько 9 % населення країни. Для порівняння: кількість застрахованих осіб у Західній Європі становить 85–90 % усього населення [3].

Аналізуючи основні показники розвитку вітчизняного страхового ринку, можемо спостерігати тенденцію до зменшення кількості страхових компаній, зокрема тих, що спеціалізуються на страхуванні життя. Станом на 30.09.2016 кількість страхових компаній, що займаються страхуванням життя становила 43 компанії, при цьому станом на 30.09.2015 року кількість таких компаній становила 50. Тобто за рік їх кількість зменшилася на 7 компаній, або на 14 % [1]. Це пов'язано в основному з нестабільною політично-економічною ситуацією в нашій країні.

В Україні найбільшими страховиками, що займаються страхуванням життя, є ПрАТ «Мет Лайф» та ПрАТ «ТАС». Ці компанії посідають лідируючі позиції у рейтингах страхових компаній за страховими преміями, виплатами, резервними активами та іншими критеріями [4].

За розмірами страхових премій ринок страхування життя України за 9 місяців 2016 року, порівняно з аналогічним періодом 2015 року, зріс на 32,2 %, тобто на 483,9 млн грн. У підсумку за 9 місяців 2016 року страхові компанії отримали страхових премій на суму 2,1991 млрд грн. При цьому 95,4 % страхових платежів отримано від фізичних осіб (1,9 млрд грн), а від юридичних осіб – 4,6 % (92,4 млн грн). У свою чергу, обсяг страхових виплат за 9 місяців 2016 року зменшився на 20,4 % до рівня 299,1 млн грн.

На страховому ринку України 99,4 % валових страхових премій акумулюють 20 СК «Life». Індекс Герфіндаля – Гіршмана (ННІ) щодо ринку

страхування життя становив 1 048,93, що свідчить, що за 9 місяців 2016 року спостерігається помірна монополізація [1].

Серед основних проблем, які стримують розвиток страхового ринку загалом та ринку страхування життя в Україні зокрема, можна виділити такі [3]:

- відсутність культури страхування в українського населення;
- нестабільність політичної ситуації в Україні;
- нестабільність національної валюти, що зменшує інвестиційну привабливість страхування;
- недовіра населення до страхових компаній;
- недосконалість захисту прав споживачів страхових послуг;
- невисокий рівень доходів населення;
- недостатньо ефективна державна політика щодо стимулювання процесів убезпечення життя громадян.

Для вирішення цих проблем насамперед необхідно:

- упровадити європейські принципи регулювання страхової діяльності;
- забезпечити прозорість страхового ринку;
- прийняти законодавчі акти, які б змінили діючу систему оподаткування та дозволили підприємствам включати витрати на страхування життя своїх працівників до валових витрат, що забезпечить соціальний захист працюючих;
- законодавчо врегулювати питання захисту заощаджень громадян за довгостроковим страхуванням життя, здоров'я та пенсійним страхуванням.

Наведені заходи сприятимуть подоланню кризових тенденцій на страховому ринку України загалом та на ринку страхування життя зокрема, значно поліпшать фінансове становище страхових компаній та позитивно вплинуть на розвиток фінансового ринку в цілому. Вітчизняний ринок страхування життя необхідно реформувати, обов'язково враховуючи при

цьому сучасний стан розвитку економіки країни, теперішній стан функціонування страхового ринку, а також соціальне значення страхування життя та притаманний цій підгалузі потужний інвестиційний потенціал. Формування розвиненого ринку страхування життя забезпечить сприятливі умови для ринкової трансформації та стабільний розвиток національної економіки.

Список використаної літератури

1. Підсумки діяльності страхових компаній за 9 місяців 2016 року [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>
2. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>
3. Ринок страхування життя в Україні: життя ледве жевріє [Електронний ресурс] // Finance.ua. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/news/-/349965/rynok-strahuvannya-zhyttya-v-ukrayini-zhyttya-ledve-zhevriye>
4. Рейтинг компаній страхування життя [Електронний ресурс] // Фориншурер. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/ratings/life/>

УДК 336.226.322

Вепрейчук Юрій Дмитрович,
магістр 1-го року навчання

Науковий керівник:

Буцька О. Ю.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів та банківської справи,

Вищий навчальний заклад

Укоопспілки

«Полтавський

університет економіки і торгівлі»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ

На сьогодні найбільш актуальними є питання формування такого рівня ефективності та конкурентоспроможності національної економіки, який би відповідав параметрам насамперед Європейського Союзу. Тому практична оптимізація непрямого оподаткування є складовою всього інтеграційного процесу.

Важливою характеристикою сучасних податкових систем розвинених країн є їхня структура, дослідження якої почнемо з аналізу співвідношення прямих та непрямих податків. Це співвідношення має певні особливості в різних країнах. Так, у США, Японії, Канаді, Англії переважають прямі податки. У Франції – непрямі, 56,6 %: податки на споживання, акцизи, внески підприємців у фонди соціального страхування. Німеччина, Італія мають досить урівноважену структуру податків (табл.1).

Таблиця 1

Частка непрямих податків у загальному обсязі податкових надходжень у деяких країнах світу [2]

Країна	Частка непрямих податків у загальному обсязі податкових надходжень, %
Італія	35,2
Німеччина	31,1
Франція	36,1
Іспанія	35,3
Австрія	34,7
Велика Британія	37,7
Фінляндія	32,2

Продовження таблиці 1

Польща	40,6
Латвія	39,7
Естонія	39,9
Кіпр	51,0

Одним із найбільш важливих видів непрямих податків є податок на додану вартість, який часто називають «європейським податком», підкреслюючи його вагоме значення у встановленні та розвитку європейського інтеграційного процесу. У Європі податок на додану вартість є важливим джерелом дохідної бази бюджету Європейського Союзу.

За результатами узагальнення наукових праць різних учених, ставки податку на додану вартість у різних країнах досить відрізняються між собою і залежать від загального економічного становища країни та її економічної політики. У таких країнах, як Аргентина, Бразилія, Велика Британія, Данія, Фінляндія та інших, встановлена єдина ставка податку на додану вартість, величина якої коливається від 3 до 28 %. Найнижчі ставки застосовуються в Японії – 3 %, Панамі – 5 %, у багатьох країнах Латинської Америки – 6–7 %, у Канаді – 9 %, а найвищі у Болгарії – 20, Чехії, Словаччині та Норвегії – 23 %, Данії – 25 %. У багатьох країнах існує кілька ставок податку на додану вартість. У Німеччині та Нідерландах, наприклад, їх дві, в Ізраїлі, Австрії та Іспанії – три, у Греції, Італії, Румунії – чотири, у Кенії, Марокко та Туреччині – п'ять, у Бельгії – шість (табл. 2).

З даної таблиці видно, що ставка ПДВ в Україні єдина та помітно перевищує у середньому ставки ПДВ багатьох західних країн. У розвинених країнах Європейського Союзу з метою захисту малозабезпечених громадян прийнято стандартну ставку на більшість товарів і дещо нижчу на основні продукти харчування, книги та ліки.

Таблиця 2

Ставка податку на додану вартість в окремих країнах

Країна	Основна ставка ПДВ, %	Знижена ставка ПДВ, %
Австрія	20,0	12, 0 або 10,0
Бельгія	21,0	12, 0 або 6,0
Болгарія	20,0	7,0
Великобританія	17,5	5,0 або 0,0
Ізраїль	15,5	-
Ірландія	21,0	13,5; 4,8 або 0,0
Іспанія	16,0	7,0 або 4,0
Італія	20,0	10,0; 6,0 або 4,0
Латвія	18,0	5,0
Молдова	20,0	5,0
Німеччина	17,5	7,0
Норвегія	25,0	14,0 або 8,0
Польща	22,0	7,0; 3,0 або 0,0
Росія	18,0	10,0 або 0,0
Сербія	18,0	8,0 або 0,0
Україна	20,0	7,0 або 0,0
Фінляндія	22,0	17,0 або 8,0
Франція	19,6	5,5 або 2,1
Швеція	25,0	12,0 або 6,0
Швейцарія	7,6	3,6 або 2,4
Штат Джерсі (США)	3,0	-
Японія	5,0	-

Важливим аргументом на користь застосування акцизного податку в податкових системах розвинених країн світу можна вважати можливість регулювання за допомогою диференціації ставок рівня рентабельності підакцизних товарів та врахування змін, які очікуються на споживчому ринку внаслідок введення чи підвищення ставок цього податку. Так, в окремих країнах надходження від акцизних зборів є вагомим статтею бюджетних доходів. У Польщі, Чехії та Угорщині надходження від акцизних зборів становлять 10–15 % усіх податкових надходжень, в Канаді - 9,9, у Японії - 7,3, у США - 6,8 % [1].

Щодо співвідношення специфічних та універсальних акцизів, то у країнах Європейського Союзу зменшувалася частка перших як у ВВП, так і в податкових надходженнях більш швидкими темпами серед країн - членів Організації економічного співробітництва і розвитку. Відбувалося це в основному за рахунок політики, яку проводив ЄС у цьому напрямі, а також внаслідок значно вищого рівня фіскальної ефективності універсальних акцизів.

Отже, можна стверджувати, що поширення застосування ПДВ у країнах Європейського Союзу супроводжувалося суттєвим зниженням акцизів, а також, як правило, й інших видів податків, зокрема мита.

Загалом аналіз практики країн Європейського Союзу щодо використання непрямого оподаткування та його впливу на доходи бюджету та економічний розвиток, на формування ВВП дозволив урахувати такі його особливості:

1) надходження від непрямих податків є одним з трьох базових джерел доходів бюджетів країн-членів;

2) головним непрямим податком виступає податок на додану вартість, доходи від справляння якого формують у середньому 6–9 % ВВП;

3) у країнах Європейського союзу оподаткування ПДВ характеризується поєднанням двох важливих чинників: широкої база оподаткування та високих, порівняно з іншими країнами, ставок податку;

4) процес розширення країн-членів Європейського Союзу супроводжується процесами подальшої гармонізації та спрощення системи непрямого оподаткування;

5) домінуючою складовою базою оподаткування ПДВ у країнах є кінцеві споживчі витрати домашніх господарств, високий рівень платоспроможності яких дозволяє урядам варіювати та успішно використовувати диференційоване оподаткування цим податком;

б) високий рівень зовнішньоторговельних потоків зумовлює домінуючу роль непрямих податків в оподаткуванні торгівлі, проте не призводить до проблем надмірного відшкодування по ПДВ з бюджетів країн критичного рівня бюджетних коштів.

Підсумовуючи викладене вище, вважаємо за необхідне наголосити на потребі подальших досліджень практики використання непрямого оподаткування як невід'ємних елементів податкової системи на сучасному етапі.

Список використаної літератури

1. Лузік П. Методика розрахунку податкового тягаря для окремих форм оподаткування / П. Лузік // Економіст. – 2013. – № 19. – С. 58–61.
2. Ривак Н. О. Розвиток системи непрямого оподаткування в економіці країн світу / Н. О. Ривак // Економіка і регіон. – 2016. – № 4. – С. 38 – 47.

УДК 336.1:352

Відливана Софія Петрівна,
студентка 2-го курсу

Науковий керівник:

Тартачник М. О.,

старший викладач кафедри
міжнародної економіки,

*Університет державної фіскальної
служби України*

НЕОБХІДНІСТЬ У РЕФОРМУВАННІ СИСТЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку економіки України існує ряд бюджетних проблем, без розв'язання яких неможливо говорити про економічну стабільність держави. Розвиток демократичних принципів державного устрою та управління тісно пов'язані з місцевим самоврядуванням, яке в

Україні реалізується через вільно обрані представницькі органи. Територіальні громади залежать від забезпеченості органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами, а бюджет виступає головним інструментом державної координації соціально-економічних процесів.

Місьцеве самоврядування в Україні – це право територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [2].

Бюджет – це план утворення та використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування [1].

Якщо розглядати органи місцевого самоврядування як невід'ємний елемент міжбюджетних відносин, то однією з необхідних ознак їх ефективної діяльності є наявність достатньої кількості фінансових ресурсів, які здатні забезпечити їх діяльність. Понад 70 % загального обсягу місцевих грошових ресурсів сконцентровано у місцевих бюджетах.

При розробці місцевих бюджетів насамперед варто керуватися принципом фінансової самостійності. Досвід розвинених держав показує, що місцеві податки та збори повинні становити 30 % доходів місцевих бюджетів. В Україні донедавна часу спостерігалася тенденція до зменшення власних надходжень в місцеві бюджети та збільшення суми міжбюджетних трансфертів. Система місцевих бюджетів, яка існувала раніше, була нездатна гарантувати фінансову самостійність місцевих бюджетів унаслідок таких факторів:

– неспроможності місцевих податків та зборів забезпечувати фінансову незалежність місцевих бюджетів через низький податковий потенціал;

– через те, що частка місцевих податків та зборів становить лише приблизно 3 % загальної частини доходів місцевих бюджетів, місцеві органи влади незацікавлені у їх запровадженні;

– адміністративні витрати на збір деяких податків та зборів часто перевищують суму самих податкових надходжень від них.

Основна частина податків в Україні сплачувалася до Державного бюджету, і у процесі перерозподілу фінансові ресурси надходили до місцевих бюджетів у вигляді міжбюджетних трансфертів. Унаслідок цього мала місце ситуація, за якої частина податків, які було б доцільно сплачувати до місцевих бюджетів, надходила до державного бюджету. За рахунок цього кількість власних податкових надходжень до місцевих бюджетів була мізерною. З метою забезпечення продуктивного виконання органами місцевого самоврядування своїх обов'язків виникала потреба у значній кількості міжбюджетних трансфертів.

Зважаючи на це, важливого значення набувають проблеми зростання та сталості частки власних доходів у місцевих бюджетах, розвитку і вдосконалення системи місцевого оподаткування та здійснення раціонального бюджетного регулювання. У зв'язку з цим необхідним було впровадження реформи бюджетної децентралізації, яка має на меті забезпечення фінансування всіх завдань і програм соціально-економічного розвитку регіонів шляхом збільшення дохідної частини місцевих бюджетів.

Крім того, проблемним є те, що більшість території України є дотаційною. Забезпечити свою фінансову самостійність без міжбюджетних трансфертів зможуть тільки економічно сильні території. Це означає, що на даному етапі розвитку економіки України місцеве самоврядування не готове перейти на самостійне забезпечення. Тому, крім бюджетної децентралізації, Україна потребувала ще й адміністративно-територіальної реформи, яка б передбачала об'єднання невеликих адміністративно територіальних одиниць, різних за рівнем економічного розвитку, в об'єднану територіальну громаду з метою стабілізації їх соціально-економічного розвитку та збалансування економічного становища всіх регіонів держави.

Реформування устрою місцевого самоврядування в Україні розпочалося із затвердження у квітні 2014 року Кабінетом Міністрів України концепції реформування, яка передбачає таке:

1) створення об'єднаних територіальних громад шляхом об'єднання декількох сіл та селищ навколо найбільш розвиненого для збалансування економічного розвитку територій за рахунок часткового фінансування «сильнішими» територіями «слабших»;

2) формування нових районів, які будуть вирішувати виключно ті питання, які належать до компетенції району (наприклад, питання комунальної власності, районної медицини, навчальних закладів тощо);

3) області будуть перейменовані в регіони на чолі з громадою, як основною територіальною одиницею. Очолювати громаду буде староста (за прикладом Польщі), обраний місцевими жителями.

У будь-якому випадку процес бюджетної децентралізації не варто розглядати як певне послаблення ролі держави, а навпаки – посилення за рахунок ринкових механізмів.

У кінці 2014 року Верховна Рада України прийняла значну кількість змін та доповнень до Бюджетного та Податкового кодексів України. Ці трансформації знаменують початок процесу децентралізації в Україні. Відповідно до реформи повинна зрости кількість грошових ресурсів, які перебуватимуть у розпорядженні органів місцевого самоврядування, щоб вони самостійно забезпечували свою діяльність. Зросли ставки відрахувань окремих податків до місцевих бюджетів і частина податків, що надходили до державного бюджету, стали сплачуватися до місцевих бюджетів. Місцеві бюджети стануть незалежними тільки у разі повної фінансової самостійності.

Збільшення доходів місцевих бюджетів відбувається через:

1) запровадження на реалізацію роздрібною торгівлі акцизного податку за ставкою 5 % від вартості реалізованого товару;

2) зростання частки надходжень від економічного податку до місцевих бюджетів з 35 % до 80 %.

3) комерційне майно та автомобілі з великим об'ємом двигуна включаються до об'єкта податку на нерухомість;

4) частина доходів з державного бюджету переходить до доходів місцевих бюджетів (плата за надання адміністративних послуг, державне мито, 10 % податку на прибуток підприємств, що відносять до приватного сектору економіки).

Отже, основне завданням бюджетної децентралізації полягає у пошуку достатньої кількості грошових коштів, які необхідні для повної фінансової незалежності місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів. Органи місцевого самоврядування мають бути наділені такою кількістю фінансових ресурсів, яка б повністю забезпечила їх потреби та ефективне виконання повноважень.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>

2. Конституція України від 28.06.1996 року / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>

УДК 330.341.2

Вінокуров Ярослав Олегович,
студент 5-го курсу
Науковий керівник:
Воронкова О. М.,
д.е.н., професор,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СКОРОЧЕННЯ НЕЕФЕКТИВНИХ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ ЯК МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Економічний розвиток – результат постійної взаємодії цілого ряду факторів політичного, соціального та економічного життя суспільства. Саме тому часто в умовах політичної нестабільності відчувається уповільнення економічного зростання. Його подолання можливе за рахунок стабілізації політичних та економічних інституцій та потребує перегляду структури державних видатків на ефективність. Метою написання даної роботи є визначення взаємозалежності державних видатків, ефективності державних інституцій та економічного розвитку й обґрунтування на цій основі пропозицій щодо оптимізації державних видатків та підвищення якості українського урядування в аспекті забезпечення економічного зростання. Актуальність роботи формує поточний стан економічного розвитку України та продиктована політичною нестабільністю необхідність у впровадженні інституційних реформ.

Дане питання досліджувалося у роботах таких економістів, як Д. Армей, Р. Барро, Ш. Бланкарт. Серед останніх досліджень зазначеної проблематики в Україні варто виділити роботи І. Боярко, О. Дейнеки, Н. Дехтяр, О. Піщупіної, А. Ставицького, Т. Черкашиної, П. Кухти та І. Піонтковської.

Як відомо, існує залежність між обсягом державних видатків у структурі ВВП та темпом економічного зростання. Цю залежність описав у своїх дослідженнях Річард Армей, який продемонстрував її за допомогою кривої [1].

Так, він стверджував, що зі зростанням обсягу державних видатків показник економічного зростання також збільшується. Але це відбувається до певної міри. Після досягнення оптимального значення зростання обсягу держави в економіці починає негативно впливати на динаміку ВВП, пригнічуючи економічний розвиток.

Проте, якщо поглянути на взаємозалежність державних видатків та економічного зростання в географічному розрізі, то можна прийти до несподіваних висновків. Деякі держави, маючи достатньо великий обсяг державних видатків, демонструють вищі темпи економічного зростання, ніж країни з меншим рівнем перерозподілу ВВП через державний сектор [2]. Отже, теорія Армея для різних країн діє по-різному.

Україна сьогодні входить у топ-10 країн з найбільшою часткою державних видатків у структурі ВВП. Однак використання державних видатків в Україні є вкрай неефективним. Згідно зі щорічними рейтингами Світового банку, Україна має одні з найнижчих показників інституційної спроможності [3]. Це означає, що ефективність функціонування основних державних інституцій, через які держава реалізовує свої базові функції, є вкрай низькою. Державна влада в Україні є непрозорою, так як і процес прийняття політичних рішень та ефективність урядування. Часто політичні рішення стають інструментом мобілізації електорату перед виборами та не мають нічого спільного з економічною реальністю, якою живе країна. Як наслідок, довіра суспільства до влади падає, що призводить до соціального напруження та політичної нестабільності.

Існує залежність між якістю функціонування державних інституцій та економічним зростанням. Висока якість функціонування державних інституцій не лише зумовлює ефективніший перерозподіл коштів через державні фонди, але й позитивно впливає на бізнес-клімат. У свою чергу, це підвищує

зайнятість населення, створює у країні платоспроможний попит та підвищує здатність громадян до заощаджень.

З метою забезпечення економічного зростання в Україні на даному етапі постає необхідність у скороченні неефективних державних видатків та делегуванні тих функцій держави, які вона виконує неефективно, у приватний сектор. Це рішення буде сприяти зменшенню податкового навантаження на бізнес та забезпечить економічне зростання згідно з теорією Р. Армея. Водночас, воно підвищить економічний потенціал держави, покращить інвестиційний клімат та привабливість економіки як для внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів.

Недоцільним як з економічного, так і морального погляду є підвищення видатків на державне управління, зокрема: апарату Верховної Ради України – на 20 %, Кабінету Міністрів України – на 15 % тощо, яке відбувається непропорційно зростанню ВВП (яке у 2017 році очікується у розмірі 3 %). Більше того, фінансування деяких державних органів потребує проведення верифікації на ефективність.

Необхідно провести верифікацію ефективності інших статей видатків на державне управління, таких як «виготовлення пам'ятних знаків» – 20,45 млн грн, «фундаментальні та прикладні наукові дослідження у сфері державного управління» – 50 млн грн. [4], фінансування оздоровчих закладів ВРУ та КМУ тощо. Дані статті видатків є достатньо неоднозначними та можуть містити корупційні ризики. За приблизними підрахунками, це дозволить зекономити 320 млн грн.

Крім того, деякі державні видатки є неефективними за своєю економічною сутністю. Так, наприклад, бюджетом на 2017 р. передбачено приблизно 870 млн грн на підтримку збиткових підприємств та шахт. Незважаючи на соціальну значущість даних заходів, набагато ефективніше було б використати ці кошти, інвестувавши їх у створення нових робочих місць в суміжних галузях економіки (наприклад, альтернативну енергетику).

Нарешті, економічний розвиток є неможливим в умовах низької інституційної спроможності. Тому існує потреба у підвищенні прозорості та ефективності урядування за рахунок максимальної дерегуляції економічного нагляду, дебіюрократизації. Важливим є проведення ряду інституційних реформ, покликаних забезпечити прозорість державних фінансів та процесу прийняття політичних рішень, зменшити вплив представників великого бізнесу та монополістів на процес урядування, забезпечити незалежність судової гілки влади та незаангажованість органів правопорядку.

Отже, структура державних видатків в Україні сьогодні розподіляє накопичені економікою ресурси на утримання неефективних державних інституцій, що чинить додатковий тиск на економіку як з погляду податкового тягаря, так і перешкод функціонування бізнесу. Тому, у зв'язку із забезпеченням економічного зростання постає гостра потреба у скороченні ряду неефективних видатків з паралельним проведенням інституційних реформ у країні.

Список використаної літератури

1. Arney D. The Freedom Revolution: The New Republican House Majority Leader Tells Why Big Government Failed, Why Freedom Works, and How We Will Rebuild America. – Washington, D.C.; Regnery Publishing Inc., 1995.
2. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://imf.org>
3. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://worldbank.org>
4. Про Державний бюджет України на 2017 рік Закон України 21.12.2016 № 1801-VIII // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>

УДК 336.2

Волошенко Юлія Петрівна,
студентка 5-го курсу

Науковий керівник:

Першко Л. О.,

к.е.н., с.н.с., доцент кафедри
фінансів,

*Університет державної фіскальної
служби України*

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Період посткризового відновлення економіки, до якого поступово переходить Україна, формує специфічні вимоги, які спонукають до змін у механізмах функціонування та устрої практично всіх складових національної економічної системи. У сучасних умовах виникає необхідність у забезпечення повноцінного існування держави в умовах більш суворих ресурсних обмежень, зростаючі конкурентні виклики та зміни глобального торговельного та фінансового балансу, різке зростання уваги до побудови важелів запобігання кризовим явищам та посилення стійкості національної економіки вимагають удосконалення та перебудови базових економічних механізмів, насамперед механізму формування доходів державного бюджету в межах відповідної бюджетної системи [1].

Пошук оптимального формування дохідної частини бюджету відбувається у двох напрямках: мінімізації фіскального навантаження на економіку з метою стимулювання економічної активності, споживчого попиту та максимального використання стимулюючого потенціалу бюджетної політики держави [2]. Розмежування повноважень між рівнями влади визначає особливості формування дохідної частини центрального та місцевих бюджетів. Найважливіші завдання, які вирішує центральний уряд, потребують акумуляції державним бюджетом значної частки національного доходу країни. Забезпечення акумуляції здійснює фіскальна політика [3].

Основним напрямом забезпечення зростання надходжень до державного бюджету є ефективна фіскальна політика в контексті формування податкових та неподаткових надходжень бюджету [4].

Для аналізу динаміки зміни складових доходу Державного бюджету України та його сучасного стану необхідно ознайомитися з ситуацією, яка склалася з Державним бюджетом останніми роками (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка складу та структури доходів Державного бюджету України протягом 2014–2016 років

Значення	Склад, млрд грн			Структура, %		
	2014 р	2015 р	2016 р	2014 р	2015 р	2016 р
Податкові надходження	280 178,3	507 635 899 ,6	650 781 678, 5	77,4	77,0	82,4
Неподаткові надходження	68 355, 2	140 154 438, 7	125 391 932, 6	18,8	21,2	15,8
Доходи від операцій з капіталом	888	1 799 539, 9	1 593 951, 2	0,2	0,2	0,2
Інші надходження	12 496, 2	9 044 343, 4	11801693	3,4	1,3	1,4
Всього	361 917,8	658 634 221,8	789 569 255,5	---	---	---

Джерело: складено за даними Казначейської служби України [5].

Проаналізувавши динаміку та структуру доходів бюджету, ми бачимо, що найбільшу частку протягом досліджуваного періоду в доходах бюджету становили податкові надходження – 77–82,4 %. Так, у 2016 році податкові надходження зросли на 5,4 % порівнянно з 2015 роком. Тому можна зробити висновок, що вони мають найбільший вплив на формування дохідної частини бюджету. Однак якщо спостерігати за неподатковими надходженнями, то у 2016 році вони знизилися на 5,4 % порівняно з 2015 роком. Доходи від операцій з капіталом протягом 3 років залишаються стабільними.

Досліджувані інші неподаткові надходження спадають, якщо у 2014-му показник становив 3,4 %, то у 2015-му він спав до 1,3 %, а у 2016 році зріс лише на 0,1 %. На склад доходів Державного бюджету впливає зміна обсягів ВВП та військові дії на Сході України, що певним чином відображається на погіршенні дохідної частини бюджету.

Дослідивши динаміку складу та структуру доходів бюджету, можна зробити висновок, що у 2016 році зростання податкових надходжень відбулося за рахунок розширення внутрішнього ринку та внутрішнього попиту у країні.

Зниження неподаткових надходжень до бюджету за 2016 рік пояснюється політикою уряду, яка була спрямована на послаблення регуляторного тиску на бізнес, що відповідно супроводжується зменшенням кількості дозвільних процедур, ліцензованих видів підприємницької діяльності, перевірок, штрафних санкцій та надходжень від них.

Стабільні обсяги доходів від операцій з капіталом пояснюються політикою держави щодо формування та управління певними видами товарів з метою регулювання внутрішнього попиту та цін на певні види товарів. Зокрема це стосується зернових культур. У загальній структурі доходів бюджету це відображається відсутністю ринку землі та нерозвиненістю ринків як матеріальних, так і нематеріальних активів.

Причиною суттєвого зниження інших неподаткових надходжень є тривалий військовий конфлікт на Сході України. Незважаючи на Мінські угоди про припинення вогню, постійно порушуються домовленості. Безпека територіальної цілісності і надалі залишається одним із пріоритетів державної політики, а відповідно, і її фінансування.

Список використаної літератури

1. Юрій С. І. Бюджетна система України / С. І. Юрій, Й. М. Бескид. - К. : НІОС, 2011. - 400 с.

2. Спасів Н.Я., Доходи державного бюджету України: асиметрії формування та резерви нарощування / Н.Я. Спасів, І.В. Турський - 2012 . — 197 с.
3. Федосов В. М. Бюджетна система : Підручник / В. М. Федосов, С. І. Юрій. – К. : Центр учбової літератури; Тернопіль : Економічна думка, 2012. – 822 с.
4. Радіонов Ю. Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів / Ю.Д. Радіонов // Фінанси України. – 2011. – 47 с.
5. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : <http://www.treasury.gov.ua>

УДК 368.911.111

**Гаврилюк Анна Юріївна,
Погасій Олександр Геннадійович,**
студенти 4-го курсу
Науковий керівник:
Федина В. В.,
старший викладач кафедри
фінансових ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

КОМПАНІЇ ЗІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ ЯК ІНСТИТУЦІЙНІ ІНВЕСТИРИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Сучасне соціально-економічне становище України характеризується дефіцитом власних грошових ресурсів, нестабільністю розвитку промисловості, банківської системи та постійним пошуком джерел фінансування. Зважаючи на досвід європейських країн з подолання економічної нестабільності, одним із перспективних варіантів вирішення цієї проблеми в нашій державі є використання ресурсів страхових компаній, які акумулюються у вигляді страхових резервів і можуть бути істотним

джерелом інвестицій в економіку. Найбільш ефективною вважаються інвестиційна діяльність компаній зі страхування життя завдяки можливості вкладень у довгострокові інвестиції. Інституційні інвестори є невіддільним елементом сучасного фондового ринку, тому сучасні тенденції світового ринку цінних паперів впливають на розвиток даного класу інвесторів. Для розуміння сучасних тенденцій розвитку інституційних інвесторів необхідно проаналізувати причини, що лежать в основі підвищення ролі інституційних інвесторів як фінансових посередників.

У науковій літературі дослідження проблем функціонування і розвитку страхових компаній та особливості здійснення ними інвестиційної діяльності висвітлювалися у працях: В. Базилевича, А. Василенка, О. Залєтова, В. Тринчука, А. Чвертко, та ін.

Проблема страховиків як інституційних інвесторів є досить актуальною, оскільки наша країна йде шляхом глобальних перетворень і кожна галузь потребує додаткового фінансування, у чому можуть допомогти страхові компанії. Будучи джерелом довгострокових інвестицій, страховий ринок допомагає державі фінансувати витрати з відшкодування збитків фізичним і юридичним особам. На відміну від ринків розвинених країн, страхові ринки країн, що розвиваються, до яких належить і Україна, перебувають ще на стадії формування. У цих країнах виконуються неповною мірою функції страхування, що зумовлено як рівнем платоспроможного попиту на страхові послуги, так і обмеженням прав власності, наявністю недобросовісних власників, недостатньо розвиненою системою державного регулювання національних страхових ринків таких країн, відсутністю дієвих економічних стимулів розвитку страхової діяльності [2].

Страховики є одними з найбільших інституційних інвесторів, які управляють власними активами в довгостроковій перспективі. Довгостроковий характер інвестиційної діяльності страховиків та особливості інвестиційного портфеля головним чином формуються за

рахунок страхування життя, оскільки на інвестиційні холдинги в галузі страхування припадає понад 80 % від загальної їх чисельності [5]. У зарубіжних країнах розроблено правила та норми розміщення тимчасово вільних коштів, встановлено принципи інвестування страхових резервів, а саме відповідність валюти, диверсифікація, локалізація та інші [5]. Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що рівень регламентації інвестиційної діяльності страхових компаній залежить від визначення її ролі з погляду держави [4].

У США існують незалежні системи регулювання страхового ринку в кожному штаті окремо, а також державний нагляд і контроль, що здійснюються в цілому на федеральному рівні. У країнах ЄС держава регулює інвестиційну діяльність страховиків на умовах координації директив із загальнонаціонального рівня [5].

Американські страхові компанії з метою забезпечення галузевої диверсифікації інвестиційного портфеля основні потоки капіталу спрямовують у такі пріоритетні галузі економіки: хімічну, нафтову, нафтопереробну, електронну, машинобудівну. Особливим напрямом їх інвестиційної діяльності є цінні папери транснаціональних компаній. При цьому страхові компанії беруть участь в управлінні корпораціями, що забезпечується наявністю понад 30 % портфеля акцій [3].

Головними напрямками інвестицій страхових компаній Великобританії зі страхування життя є купівля цінних паперів, таких як державні облігації, облігації акціонерних товариств, акції, депозитні сертифікати, казначейські та комерційні векселі.

У Великобританії частка вкладень у нерухомість становить більше 8 % активів зі страхування життя, до 3–4 % – з ризикових видів страхування. Сферою вкладення капіталу страхових організацій є цінні папери з фіксованим доходом, з яких більшу частину становлять облігації. Облігаційні

позики здійснюються як державою в особі центрального уряду і місцевих органів влади, так і приватним сектором [4].

Інвестиційна діяльність суттєво впливає на фінансове становище страхових компаній, а правильно обрана інвестиційна політика є основою майбутнього прибутку та високої платоспроможності страхової компанії. Це робить операції з інвестування необхідною умовою функціонування страхових компаній. У розвинених країнах світу страхові компанії за обсягом інвестиційних вкладень перевищують загальновизнаних інституціональних інвесторів – банки й інвестиційні фонди. Для прикладу, прибуток від інвестицій у зарубіжних страхових компаніях становить у середньому 20–30 % від сукупного доходу, у країнах СНД – 3–10 %, а в Україні – 2–3 % [1].

Сьогоднішній страховий ринок України демонструє зростання, покращуються його якісні характеристики, збільшується частка страхових послуг у ВВП, що, у свою чергу, сприятиме зростанню ролі страхових компаній у національній економіці. Зважаючи на це, виникає нагальна потреба у проведенні комплексних досліджень не лише економічної природи страхових операцій, а й політики страховиків у галузі ефективного нагромадження й інвестування [1].

Отже, досвід страхових компаній зарубіжних країн у сфері інвестиційної діяльності свідчить, що у розглянутих країнах вироблено норми та правила діяльності організацій у сфері розміщення тимчасово вивільнених грошових ресурсів. У країнах з розвинутою економікою інвестиційна діяльність страхових компаній, зокрема компаній страхування життя, розглядається як джерело інвестицій, що є необхідними для відновлення та зростання національної економіки держави. Діяльність вітчизняних страхових компаній у сфері інвестицій має стати перспективним напрямом стратегічного розвитку країни, який дозволить отримувати додаткові доходи.

Список використаної літератури

1. Братюк В. П. Інвестиційна діяльність страхових компаній / В. П. Братюк, І. М. Бошинда // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – С. 69-71.
2. Гавриляк Т. Компанії зі страхування життя як інституційні інвестори на фінансовому ринку / Т. Г. Гавриляк. – 2015. – 22nd International Scientific Conference of Students, Postgraduates and Young Researchers – С. 41–43
3. Звіт по страховому ринку Європейського союзу Insurance Europe Statistics № 46: European insurance is Figeres. – 2016
4. Міхалович М. В. Інвестиційна діяльність страхових компаній та державне регулювання страхової діяльності / М. В. Міхалович, В. В. Костецький // Актуальні проблеми корпоративних фінансів та фінансових ринків в умовах глобалізації : зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. конф. студ., аспірантів, молод. вчених. 12 квітня 2016 р. м. Тернопіль / відпов. за вип. О. В. Кнейслер ; уклад. : Т. В. Письменна, П. М. Партика. - Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – С. 188–191.
5. Пікус Р. Досвід інвестиційної діяльності зарубіжних страхових компаній / Р. Пікус, Д. Нестерова // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.. – 2014. – № 156. – С. 6–11.

УДК 336.71

Гацанюк Вікторія Валеріївна,
студентка 4-го курсу

Науковий керівник:

Вергелюк Ю. Ю.,

к.е.н. доцент кафедри фінансових ринків,

Університет державної фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Важливим фактором сталого економічного розвитку країни є ефективна діяльність банківської системи. На сьогодні банки залишаються

чи не найбільш вразливим до криз компонентом фінансової системи, незважаючи на розвиток фінансових інновацій, покликаних зменшувати фінансові ризики та наявність небанківських джерел фінансування, банківський сектор, валютний та фондовий ринок є тісно взаємопов'язаними завдяки фінансовим інноваціям, які зумовлюють виникнення комплексних фінансових продуктів. Тому кризові явища в банківському секторі одразу позначаються й на інших сегментах фінансової системи. Сьогодні ситуація в банківському секторі України є нестабільною, тому пошук шляхів її стабілізації залишається актуальним.

Дослідженню проблем капіталізації банківської системи України присвячені праці багатьох учених. Різні аспекти даної проблеми своє відобразилися в наукових працях М. Колісника, О. Колодізева, Ю. Колобова, Г. Панасенко.

Банківський сектор – це важлива складова національної економіки будь-якої держави і, безумовно, України також. Особливостями банківського сектору України такі: охоплення специфічної діяльності, яка пов'язана з грошово-кредитною сферою та дотриманням вимог банківської таємниці, динамічність поведінки банківських установ, здатність до саморегулювання і саморозвитку, складність системи взаємозв'язків, активне впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій при обслуговуванні клієнтів, а також постійний пошук нових ідей для забезпечення інноваційного розвитку [1].

Капіталізація банківського сектору України все більшою мірою перетворюється на інструмент забезпечення конкурентоспроможності міжнародної банківської діяльності, вирішення завдань стійкого розвитку національної економіки. Головними цілями капіталізації банків є підтримка стабільності банківської системи, конкурентного середовища серед банків та захист інтересів вкладників і кредиторів.

Аналіз поточної ситуації щодо основних показників діяльності банків України свідчить про те, що, за результатами 2016 року, обсяг власного капіталу банківського сектору України збільшився на 30, 8 млрд грн., порівняно з 2015 роком, та становив 134,51 млрд грн. Причинами цього є такі: збільшення обігових коштів юридичної особи; вступ нових учасників; одержання контролю за товариством через зміну структури капіталу (співвідношення часток між учасниками); потреба у виконанні спеціальних вимог до капіталу та економічних нормативів; злиття і приєднання інших юридичних осіб та оптимізація оподаткування [2].

Незважаючи на позитивні тенденції у динаміці власного капіталу банків України, проблема їх недостатньої капіталізації актуальна з перших етапів функціонування вітчизняної банківської системи, ураховуючи, що власний капітал банківської системи України становить 12–13 % від валового внутрішнього продукту. Для порівняння: у країнах з перехідною економікою цей показник перевищує 40 %, у розвинених – 80 % і більше. Недостатній рівень капіталізації українських банків є однією з причин їхньої низької конкурентоспроможності на світовому ринку [3].

Однією з найбільших проблем банківського сектору України є неможливість оцінки капіталізації банківських установ через ринкову вартість їх цінних паперів, адже в Україні практично відсутній повноцінний фондовий ринок. До того ж українські банки майже не використовують такий спосіб нарощення капіталізації, як первинне публічне розміщення акцій. Нестійкий характер розвитку економіки, що пов'язаний з високим ризиком втрати банківських доходів, а також інфляція, яка, збільшуючи номінальну вартість активів і пасивів банку, водночас зменшує реальну вартість його капіталу, об'єктивно зумовлюють потребу у реалізації заходів із збільшення рівня капіталізації.

Говорячи про рівень капіталізації, необхідно зазначити, що вітчизняна банківська система не має значних внутрішніх джерел її підвищення. Адже за останні два роки зростання активів банківської системи не супроводжувалося адекватним зростанням прибутку банків, незважаючи на високі процентні ставки за кредитами [4].

Проблеми капіталізації банківського сектору викликають наслідки, що тягнуть за собою великі макроекономічні витрати, до числа яких входить неефективне розміщення вкладів, висока вартість фінансового розподілу, високий рівень процентної ставки і позичкової маржі, втручання у розвиток і роботу міжбанківських та інших фінансових ринків, нечітке та нестабільне здійснення грошово-кредитної політики та посилення практики використання іноземних валют. Урешті-решт, ці проблеми спричиняють втрату економічної ефективності, зниження реального зростання та добробуту. Для того, щоб вирішити проблеми щодо підвищення рівня капіталізації банківського сектору України, необхідно: поліпшити якість капіталу та забезпечити достатній рівень покриття ним ризиків, що приймаються банками, стимулювати залучення власного банківського прибутку для інвестицій у капітал шляхом звільнення від оподаткування частини прибутку кредитних установ, спрямовану на підвищення рівня їх капіталізації, стимулювати інвесторів звільненням від податків на прибуток, який спрямовується на капіталізацію банків [5].

Також необхідно посилити контроль із боку Національного банку України за нормативами капіталу, ввести санкції за порушення чинного законодавства, активізувати та вдосконалити механізм злиття та поглинання банків, підвищити рівень ділової репутації банків, збільшити кількість альтернативних джерел капіталізації та налагодити зв'язки з громадськістю.

Отже, можна зробити висновок про те, що рівень інвестиційної активності банківського сектору України, його рентабельності та капіталізації залишається низьким. До того ж рівень капіталізації постійно

знижується, що загрожує стабільності банківської системи і не відповідає потребам економічною зростання. Саме тому важливого значення та особливої актуальності набуває проблема залучення іноземного капіталу для забезпечення та підтримки на належному рівні фінансової стійкості вітчизняних комерційних банків в умовах ринкових перетворень.

Список використаної літератури

1. Лобозинська С. Економічний аналіз розвитку банківської системи України в роки незалежності / С. Лобозинська // Світ фінансів. – 2013. – № 1(34). – С. 37–42.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.bank.gov.ua.
3. Міщенко В. Капіталізація банківської системи України /В.Міщенко// Вісник НБУ. – 2015. – №7. – С.11-17.
4. Стойка В.С. Проблеми капіталізації комерц/ ійних банків України в сучасних умовах / В.С. Стойка // Науковий вісник Ужгородського університету. - 2014. - № 2. - С. 99 –102.
5. Коваленко В. В. Капіталізація банків: методи оцінювання та напрямки підвищення: [монографія] / В. В. Коваленко, К. Ф.Черкашина. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 153 с.

УДК 336

Гиренко Христина Валентинівна,
студентка 3-го курсу
Науковий керівник:
Гладченко Л. П.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

**ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ МІСЦЕВИМИ БЮДЖЕТАМИ:
ДОСВІД УКРАЇНИ**

Політичний та олігархічний лобізм, соціальне виключення, віддаленість громадськості та низька її активність у бюджетному процесі на місцевому рівні, корупція, недовіра до органів місцевої влади, нераціональне використання та відсутність результативності видатків місцевих бюджетів є перешкодами зростанню добробуту. Відповіддю на це є запровадження таких інновацій, як відкриті бюджети, гендерне бюджетування та бюджет участі.

Бюджет участі демонструють прямий демократичний підхід до бюджетування. Вони створюють можливості громадянам бути більш поінформованими щодо бюджетного процесу, брати безпосередню участь у ньому і впливати на рішення щодо розподілу бюджетних ресурсів. Бюджет участі є частиною демократичного процесу, що передбачає надання місцевим жителям права розподілу частини коштів місцевого бюджету. Громадська участь відбувається на таких стадіях бюджетного процесу: планування бюджету, затвердження бюджету, виконання бюджету, розгляду звіту про його виконання. На кожному етапі використовуються певні інструменти громадської участі.

I. Планування бюджету. На цьому етапі задіяні такі інструменти, як засідання за круглим столом для визначення існуючих проблем, громадські слухання, загальні збори громадян, анкетування, опитування та вивчення громадської думки. Результатом може стати одержання широкого спектра думок та зауважень від громади, визначення найбільш актуальних проблем, отримання підтримки громадян для вирішення загальних бюджетних або конкретних галузевих питань, соціальна мобілізація громади для протидії несправедливим діям влади щодо бюджетних рішень.

II. Затвердження бюджету. Для забезпечення контролю за відповідністю узгоджених з громадою бюджетних рішень та попередніх домовленостей на засідання місцевої ради щодо ухвалення бюджету запрошуються представники громади та громадських організацій.

III. Виконання бюджету. Інструменти участі місцевих громад: залучення громадян до комітетів з державних закупівель, проведення контрольних заходів, опитування громадської думки, громадські наглядові комітети або ради. Використання цих інструментів може сприяти зниженню рівня бюджетних витрат, підвищенню якості надання суспільних послуг, проведенню чесних тендерів, протидії корупції.

IV. Розгляд звіту про виконання бюджету. Громадяни залучаються через участь у публічних слуханнях щодо виконання бюджету та окремих програм, опитування чи обстеження громадської думки, дискусії за круглим столом щодо досягнених результатів та проблем бюджетного процесу.

Практика використання бюджетів участі передбачає ряд кроків: формування робочої групи з-поміж представників громадськості та представників органів місцевого самоврядування; вивчення провідного зарубіжного досвіду спільної роботи громадських активістів та місцевої влади в підготовці бюджетів; популяризацію ідеї бюджету участі через мас-медіа та соціальні мережі; проведення глибокого дослідження проблем і потреб громад; визначення обсягів видатків місцевого бюджету, які буде виділено для громадських ініціатив, підготовка заявок для фінансування відповідно до потреб територіальної громади; презентацію заявок, розроблення критеріїв їх оцінювання, відбір пропозицій; збір пріоритетних заявок у єдину бюджетну пропозицію, затвердження місцевих бюджетів [1].

У межах Проекту «Партиципаторний бюджет – можливості для підвищення громадської активності і встановлення належного партнерства з органами влади», який запроваджений Польсько-українською фундацією співпраці ПАУСІ, в Україні з 2015 року почали впроваджувати бюджет участі. Першими стали громади міст Чернігова, Полтави і Черкас. Сьогодні перші результати можна побачити у Чернігові та Черкасах.

У Чернігові у 2015 році громадяни представили 73 проекти, які були перевірені відповідними структурними підрозділами міської ради та винесені на розгляд робочої групи. За її рішенням до загальноміського голосування у межах бюджету участі допущено 56 проектів [3]. Серед капітальних витрат пріоритетні напрями проектів: 31 % ЖКГ (облаштування зон відпочинку); 9 % удосконалення транспортної мережі; 9 % – ремонт і забезпечення закладів охорони здоров'я; 51 % – ремонт і забезпечення закладів освіти. Серед поточних витрат пріоритетними напрями проектів були такі: 30 % – ремонт і забезпечення закладів освіти; 29 % – освітні та культурні заходи; 17 % – ЖКГ (облаштування зон відпочинку); 8 % – ремонт і забезпечення закладів культури; 4 % – удосконалення транспортної мережі; 4 % – соціальний захист; 8 % – інші.

Виграли кілька проектів у кожній номінації: 4 – у розділі капітальних витрат (до 1 200 000 грн), і 13 – у поточних витратах (до 360 000 грн). Загалом це 17 проектів, які мають бути реалізовані протягом 2016 року. У Чернігові у 2015 році виділили 4,8 млн грн на бюджет участі, що становить 1 % від місцевого бюджету. На виконання робіт було витрачено 4,1 млн грн. Залишок коштів мав місце у зв'язку з фактичним виконанням проектів та придбанням товарів через систему авторизованого електронного майданчика, що дало можливість зекономити 0,6 млн грн бюджетних коштів [2].

У місті Черкаси проекти подавалися в електронному вигляді (16 проектів, або 30 %) і у паперовому вигляді (38 проектів, або 70 %). Пріоритетними напрями були такі: 11 % облаштування зон відпочинку; 22 % – естетичне облаштування міста; 6 % – вуличне освітлення; 7 % – ремонт тротуарів; 2% – дороги; 52 % – інше (групові проекти та заходи; дитячі дошкільні навчальні заклади; житлово-комунальне господарство) [3].

У Полтаві процес реформування місцевого бюджету відклали і тільки наприкінці 2016 року було відібрано проекти, які отримали позитивну оцінку

і рекомендовані для внесення у бланк для голосування експертною групою щодо аналізу проектів.

За результатами дослідження можна вказати на позитивні зрушення у запровадженні бюджетів участі в Україні: покращився діалог між громадськістю та посадовцями як інструмент демократії для вирішення конфліктів; визначені найбільш актуальні проблеми громад, які хвилюють жителів; активну громадськість ознайомлено із моделлю бюджету участі.

Для успіху впровадження інноваційних форм залучення громадян до бюджетного процесу в Україні необхідно передусім бажання співпрацювати обох зацікавлених сторін – громадян і влади. По-перше, введення цього інструменту вимагає сильної підтримки з боку органів влади, яка має йти на зустріч ініціативам громад; по-друге, – активності та заінтересованості місцевих жителів у залученні до бюджетних питань. Бюджет участі як інноваційний механізм управління бюджетом дозволить раціонально та ефективно розпоряджатися ним з урахуванням потреб громадськості, вирішувати найбільш гострі питання, підвищити довіру до органів самоврядування, активізувати та згуртувати громаду.

Список використаної літератури

1. Sintomer Y., Herzberg C., Allegretti G. Participatory Budgeting Worldwide –Updated Version Dialog Global No.25 [Electronic resource]. Mode of access : – Режим доступу: https://www.ces.uc.pt/myces/UserFiles/livros/1097_DG-25_bf.pdf. 41

2. Звіт про реалізацію проектів Громадського бюджету Чернігова в 2016 році // Сайт Чернігівської міської ради [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.chernigiv rada.gov.ua/budget/news>

3. Реєстр проектів, які допускаються до голосування з 1 по 14 грудня 2015 року // Сайт Черкаської міської ради [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://rada.cherkasy.ua/ua/files.php?s=34&s1=383>

УДК 369.09

Гром Олеся Миколаївна,
студентка 4-го курсу
Науковий керівник:
Венгуренко Т. Г.,
старший викладач кафедри
фінансових ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Сьогодні на страховому ринку України з'являється все більше нових послуг, які пропонуються населенню. Ефективним функціонуванням системи охорони здоров'я є медичне страхування. Наразі страхова медицина розвивається повільно, причиною цього є недовіра населення до вітчизняних страхових компаній. На сьогодні простежується низький рівень фінансування охорони здоров'я, дефіцит лікарських препаратів та неналежне обслуговування клієнтів. Загалом медичне страхування є недешевим, а тому послуги страхових компаній стають для простого населення великою розкішшю.

Тому нині вивчення іноземного досвіду та визначення переваг медичного страхування і можливостей впровадження його в Україні є досить актуальним питанням.

Теперішній стан медичного страхування зумовив необхідність розглянути зарубіжний досвід провідних країн світу в галузі медичного страхування. Основними видами фінансування охорони здоров'я є державне (обов'язкове), добровільне та змішане. У відокремленому вигляді ці види не використовуються ні в одній країні світу, хоча в деяких із них домінують[2].

Так, наприклад, в Англії, Ірландії, Шотландії, Італії та Данії домінує державна система фінансування. У таких країнах, як Франція, Австрія, Бельгія, Нідерланди, Швеція та Японія, переважає система обов'язкового

медичного страхування, водночас, як у США має перевагу змішана форма фінансування медичної допомоги. Однією з перших країн, де було запроваджене медичне страхування, є Німеччина [5].

У Німеччині існують два види страхування: обов'язкове (державне) й добровільне (приватне) медичне страхування. Витрати на охорону здоров'я в Німеччині постійно зростають і становлять близько 10,6 % ВВП. Сьогодні в Німеччині медичне страхування здійснюється через суспільні лікарняні каси. У цих касах страхується близько 90 % населення країни. Менше 10 % населення Німеччини є приватні медичні страховки й відповідні внески в державні лікарняні каси не здійснює. За приватною медичною страховкою можна отримати більш якісний і повний перелік медичних послуг, і вона не у всіх випадках дорожча за державну. Близько 0,3 % населення країни не має медичної страховки. Перевагами німецької моделі медичного страхування є високий рівень медичного обслуговування громадян, незалежно від їх фінансового забезпечення; максимальне залучення населення до обов'язкового медичного страхування; належне фінансування у країні охорони здоров'я; проведення профілактичних заходів щодо лікування, з боку суспільних лікарняних кас; потужне фінансування наукових досліджень у сфері медицини [2].

На сьогодні страхування у США є добровільним і майже повністю здійснюється за рахунок роботодавців. Також у США присутні певні федеральні програми для деяких верств населення. Близько 20 % уряд США сплачує на охорону здоров'я в межах програм «Medicare» та «Medicaid». Страхування за рахунок роботодавця становить близько 58 %, добровільне страхування – 6 % , приблизно 16 % населення є незастрахованими. Medicare – національна програма медичного страхування для осіб від 65 років і більше. Програма допомагає оплачувати медичне обслуговування, але вона не покриває всі медичні витрати. «Medicaid» – програма, розрахована на

надання медичної допомоги незаможним громадянам, що мають дохід ,нижчий, рівня бідності. Також, як і «Medicare» вона не оплачує 100 % витрат на лікування. Крім цих програм, існує також ринок приватного страхування та різні інші програми. Значна частина витрат на медичні послуги у США покривається за рахунок добровільного медичного страхування. Нині здійснюється реформування охорони здоров'я США, яке передбачає, що страхове покриття повинне поширюватися на всіх американців [4].

Японія – країна капіталістична, тому медичне обслуговування в ній недешево. Близько 90 % витрат громадянина компенсує державна система медичного страхування. Система охорони здоров'я ґрунтується на повному охопленні всього населення медичним страхуванням. Система охорони здоров'я Японії, на відміну від більшості європейських країн, базується переважно на приватних медичних установах (понад 80 %). Механізм медичного страхування в Японії поділяється на 2 групи: система національного страхування та система професійного страхування. Національне страхування в Японії здійснюють селищні, сільські та міські органи влади. Можна зазначити, що страхування здоров'я в Японії проводиться за сімейним принципом, тобто разом із застрахованою особою страхуються також члени його родини. Щодо системи професійного страхування, то воно поділяється на систему страхування дрібних підприємців, які мають досить високі прибутки, та страхування осіб, які працюють за наймом. Сьогодні витрати на охорону здоров'я в Японії становлять 8,1 % ВВП. Країна домоглася такого успіху шляхом заборони на прибуток страхових компаній, а також введенням обмежень на оплату лікарів, що допускають серйозні помилки в обслуговуванні пацієнтів. Це якраз те, чого так бракує українській охороні здоров'я, де медичне страхування – відверта годівниця для спритних ділків [1].

Проаналізувавши основні види фінансування охорони здоров'я в різних країнах світу, можна зробити висновок, що найбільш прийнятною для

більшості країн є змішана форма фінансування. За змішаної бюджетно-страхової системи медичного страхування страхові внески сплачуватиме держава, роботодавці та громадяни. Частка державних коштів має бути не нижчою за 50 % від загального обсягу внесків. Загалом як приклад раціонального використання коштів у медицині постає Японія. У державі існує контроль за адміністративними витратами, а лікарям, які допускають «брак» у лікуванні пацієнта, неодмінно урізають заробітну плату.

Хотілося б зазначити, що для впровадження закордонного досвіду змішаної системи медичного страхування та забезпечення високої якості страхових послуг в Україні необхідно провести такі заходи:

- удосконалити економічний механізм державного регулювання щодо надання якісних медичних послуг населенню;
- забезпечити державний контроль за діяльністю страхових компаній, які здійснюють медичне страхування;
- розширити асортимент та забезпечити якість послуг медичного страхування;
- виділяти достатньо коштів на підготовку медичного персоналу та проведення наукових досліджень;
- удосконалити законодавчу базу, що передбачало би бюджетне фінансування охорони здоров'я, а також, запровадити податкові пільги для страхових компаній, які здійснюють медичне страхування;
- створити конкурентоспроможну змішану систему медичного страхування, яка забезпечила б надходження іноземних інвестицій у медичну галузь та систему страхування [5].

Список використаної літератури

1. Анталовці О. В. Правовий аспект японської системи медичного страхування [Електронний ресурс] / О. В. Анталовці // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2014. Вип. 28. 1. – Режим

доступу:<http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6768/1/ПРАВОВИЙ%20АСПЕКТ%20ЯПОНСЬКОЇ%20СИСТЕМИ%20МЕДИЧНОГО%20СТРАХУВАННЯ.pdf>

2. Горохов С. В. Порівняльний аналіз систем медичного страхування зарубіжних країн [Електронний ресурс] / С. В. Горохов // Актуальні проблеми філософії та соціології. – 2016. – Режим доступу: http://www.apfs.in.ua/v9_2015/8.pdf

3. Полоз К. Ю. Стан та перспективи медичного страхування в Україні / К. Ю. Полоз. – Кіровоград, 2010.

4. Тлуста Г.Ю. Медичне страхування в США: теорія та практика функціонування [Електронний ресурс] / Г. Ю. Тлуста // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.–2011.–№ 126 – Режим доступу : http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/tlusta-h-y-medical-insurance-in-the-usa-theory-and-practice-of-functioning_14162.pdf

5. Череп А. В. Практичний іноземний досвід медичного страхування [Електронний ресурс] / А. А. Череп // Економіка та управління національним господарством. Сталий розвиток економіки 2'2013. - Режим доступу : [file:///c:/users/user/downloads/sre_2013_2_5%20\(1\).pdf](file:///c:/users/user/downloads/sre_2013_2_5%20(1).pdf)

УДК 336.2

Гриневич Олександрівна, Кожурова Олександрівна, студентки 2-го курсу	Людмила Анастасія
Науковий керівник: Калита Т. А., асистент кафедри фінансових ринків, Університет державної фіскальної служби України	

БАНКІВСЬКА СФЕРА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасні міжнародні зміни фінансової й економічної кон'юнктури дають підставу говорити про розвиток нового процесу у сфері міжнародних фінансів – фінансової глобалізації.

Глобалізація – це процеси всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції. Основною рушійною силою і одночасно наслідком процесів глобалізації є міграція у масштабах усієї планети капіталу (особливо фінансового), уніфікація законодавства, економічних і технологічних процесів [1].

У сучасних умовах фінансова глобалізація стає одним з провідних явищ у сфері міжнародних економічних відносин останнього десятиліття, з її потужним розвитком пов'язане виникнення значної кількості проблем та суперечностей нові тенденції на міжнародних фінансових та банківських ринках: постійно відбуваються суттєві коливання та зміни, які прямо чи опосередковано впливають на розвиток національних банківських систем та обсяги транснаціонального фінансового капіталу.

Необхідно зауважити, що в результаті такого впливу сучасної глобалізації відбувалася лібералізація економічних і законодавчих бар'єрів для вільного руху капіталу та здійснення фінансових операцій, що призвело до виникнення «фінансових пухирів» та збільшення ймовірності розгортання загальносвітових фінансово-економічних криз. Необхідність у вирішенні банківською системою України зазначених проблем зумовила вибір напряму дослідження та його актуальність.

Проблемам впливу процесів глобалізації на процеси розвитку фінансового сектору економіки присвячені праці іноземних учених, зокрема: Дж. Макліна, Дж. Сороса, В. Ханкеля, Дж. Хансена, і вітчизняних науковців: Т. Вахненко, А. Гончарук, О. Дзюблюка, Л. Кузнецової, Л. Распутіної, В. Резнікова, С. Ткаленко та ін.

Наприклад, Распутіна Л. стверджує, що глобалізація сприяє розвитку фінансових ринків, удосконалює механізми функціонування банківської системи для країн, що розвиваються. На її переконання, такі країни отримують вільний доступ до більших обсягів капіталу, а інтеграція їх зі

світовим фінансовим простором поліпшує фінансову інфраструктуру всередині їх [2]. На нашу думку, це твердження є доречним тільки для першої стадії розвитку фінансової інтеграції, оскільки не висвітлює негативні явища, які виникають на національних фінансових ринках у результаті поглинання спекулятивного іноземного капіталу, що сприяє накопиченню системних ризиків та призводить до кризи.

Метою даної роботи є вплив фінансової глобалізації на розвиток банківської системи України.

Основними учасниками фінансового ринку є банки: їм відкривають філії та представництва з метою отримання надприбутків за рахунок арбітражу [3, с. 176]. Варто зазначити, що внаслідок глобалізаційних процесів із сектору обслуговування банки взяли на себе функції головного регулятора стабільності національної економіки [4, с. 333].

На перших етапах свого розвитку глобалізація фінансової сфери відкрила можливість формування глобального фінансового капіталу.

Другий етап глобалізації виник на засадах інформаційної та телекомунікаційної революцій, які сприяли розвитку міждержавних фінансових відносин, виходу банків за кордони своїх країн та утворенню транснаціональних корпорацій. Почали укладатися нові міжнародні угоди співробітництва в економічній сфері. Це, у свою чергу, сприяло перерозподілу прямих іноземних інвестицій розвинених країн у ті країни, яким були необхідні відповідні фінансові ресурси. Отже, особливості процесів розвитку глобалізації другого етапу призвели до виникнення фінансової глобалізації.

На третьому етапі розвитку глобалізації почали проявлятися негативні наслідки цих процесів. Активізація процесів глобалізації на фінансовому ринку зумовила порушення його стабільності, а відмова від режиму фіксованих валютних курсів – ліквідацію державних захисних бар'єрів, що посилює припливи іноземного капіталу на національні фінансові ринки. Усе

це призвело до того, що економічні й фінансові системи країн стали ще більш залежними від загальносвітових тенденцій розвитку та незахищеними від появи нових фінансово-економічних криз, основним об'єктом яких, насамперед став банківський сектор країн. У національних банківських системах зростає рівень ризиків фінансових операцій, з'являються нові, незабезпечені фінансовими ресурсами, спекулятивні продукти та послуги, що сприяє виникненню системних ризиків. У кінцевому підсумку у 2008 р. фінансово-економічна криза охопила увесь світовий фінансовий ринок, що свідчить про негативний вплив фінансової глобалізації на процеси розвитку національних економік.

Світова економічна криза 2007–2009 рр. призвела до зупинення темпів зростання кількості банків, банкрутства значної їх кількості. Унаслідок впливу кризи, під час якої відбувся рекордний рівень девальвації національної валюти, скоротилася кількість банків з іноземним капіталом із 184 (на 01.01.2009) до 148 одиниць (на 01.04.2016). Кількість банків із 100-відсотковим іноземним капіталом зменшилася з 22 (2012) до 19 на 1 квітня 2016 р.

Четвертий етап – сучасний період розвитку глобалізації. Національними фінансовими системами формуються нові захисні бар'єри, відбувається перехід від лібералізації до більш жорстких норм регулювання фінансового ринку та його банківського сектору. Особливістю цього етапу є сприяння процесів її подальшого розвитку формуванню раціональної інтеграції країн світу та визначенню міжнародного партнерства як основного з чинників розвитку національних економік [5].

Отже, процеси глобалізації останніми роками охопили практично всі економіки світу, створивши при цьому нові для їх існування та функціонування. Поступові коливання припливу та відпливу іноземного капіталу з національних фінансових систем почали провокувати збільшення

коливань в економічному розвитку країн та призводити в кінцевому підсумку до виникнення фінансово-економічних криз, які поширилися дуже швидко та охопили економіку світового масштабу.

Не оминув цей процес і Україну, економіка та банківська система за темпами зростання індексу економічної глобалізації посідає 44 місце серед країн світу [6, с. 33]. Щороку відбувається поступове зростання цього показника, але воно є досить незначним, що є результатом неефективної державної економічної політики, зокрема у банківському секторі країни. На сьогоднішній день нашій країні потрібно розробити та впровадити чіткий комплекс заходів для поступового реформування фінансової системи та її банківського сектору, що забезпечував би їй відповідний захист від негативних проявів процесів глобалізації та сприяв би розвитку національної економіки.

Список використаної літератури

1. Глобалізація та економічний розвиток // Економіко-правова бібліотека Vuzlib / [Електроний ресурс]. - Режим доступу : http://www.vuzlib.org/me_kneu/9-1.htm
2. Распутіна Л. В. Комерційні банки у сфері фінансових послуг України / Л. Распутіна // Банківська справа. – 2014. – № 9. – С. 43–45.
3. Л. О. Примостка, О. О. Чуб Фінансова глобалізація: сутність, форми прояву, наслідки // Фінанси, облік і аудит. – 2015. – № 18. – С. 172–183.
4. Матвєєнко В. К. Фінансова глобалізація і її вплив на банківську систему України В. К. Матвєєнко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2016. – Випуск 1 (44). – С. 331–336.
5. Маргелов М. В. Глобализация – превратности термина / Маргелов М.В. // США – Канада. – 2014. – № 9. – С. 47–59.
6. Міжнародна економіка : підручник / Лук'яненко Д. Г., А. М. Поручник, Столярчук Я. М. – К. : КНЕУ, 2016.

УДК 657.30

Дворецький Михайло
Миколайович,
магістр 1-го року навчання
Науковий керівник:
Тимошенко О. В.,
к.е.н., доцент,
Вищий навчальний заклад
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ЯК ОСНОВА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Сутність управлінської діяльності в бюджетній сфері полягає у прийнятті своєчасних і правильних рішень щодо бюджетного планування і виконання бюджету. У свою чергу, ухвалення таких рішень ґрунтується на аналізі відповідної інформації, що характеризує стан об'єкта управління (на певну дату чи за певний звітний період. Тому питання якісних звітних даних та ефективних контрольних дій є одними з основних для всього процесу управління бюджетом.

Визначення пріоритетів розвитку системи контролю у сфері управління видатків бюджету є досить складним завданням. Якщо раніше контроль в основному зводився лише до каральних функцій, то на сьогоднішній день функції контролю набагато складніші. Адже нині контроль за видатками бюджету здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу державними органами влади і управління. Ураховуючи відповідальність, яку несуть ті, хто приймає адміністративні рішення, контроль має не лише виявляти, але й попереджати недоліки в роботі, знаходити нові резерви та можливості для розв'язання кризових ситуацій.

Але, не зважаючи на досить відпрацьовані процедури попереднього та поточного контролю з боку органів Міністерства фінансів України та казначейства, унаслідок виконання видатків бюджету все-таки має місце

неефективне та нецільове використання бюджетних коштів. Результати здійснення попереднього та поточного контролю працівниками органів Державної казначейської служби України свідчать про значну кількість порушень бюджетного законодавства розпорядниками та одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів, що досить негативно впливає на якість виконання видаткової частини бюджету. Проте з кожним роком спостерігається тенденція до зменшення кількості порушень, причому розміри можливих збитків переважно збільшуються [1].

Про неефективність контролю за використанням бюджетних коштів свідчать дані Рахункової палати України (рис. 1).

Рис. 1. Обсяги виявлених Рахунковою палатою України порушень бюджетного законодавства та неефективного використання бюджетних коштів за період 2011–2015 рр., млрд грн [2].

Зменшення обсягів виявлених порушень бюджетного законодавства та неефективного використання бюджетних коштів у 2015 р., порівняно з попереднім роком, зумовлене тим, що у звітному періоді контрольна діяльність Рахункової палати спрямовувалася на проведення контрольно-аналітичних заходів із метою встановлення реального стану справ із виконанням постанов і висновків Колегії Рахункової палати та стимулювання усунення виявлених порушень і недоліків, підвищення дієвості та ефективності перевірок. На реалізацію цієї мети було націлено практично кожний другий контрольний захід.

Насамперед приділялася увага тим державним цільовим програмам, напрямам використання бюджетних коштів, у яких є значна соціально-економічна складова або за якими виявлені значні обсяги порушень бюджетного законодавства, неефективного управління та використання бюджетних коштів.

Аналіз результатів проведених контрольних-аналітичних заходів свідчить, що більшість порушень бюджетного законодавства має системний характер, вони повторюються із року в рік [1]. Найбільше порушень виявлено при використанні бюджетних коштів без належних нормативно-правових підстав та під час здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти. Щодо неефективного управління, то найбільшу частку мають витрати бюджету внаслідок прийняття необґрунтованих управлінських рішень та недоліків у плануванні.

Крім даних Рахункової палати України, про неефективність контролю за використанням бюджетних коштів свідчать також звіти Державної фінансової інспекції України за результатами проведеної роботи у 2015 р. Так, за минулий рік виявлено порушень на 3 159 447,97 тис. грн щодо недоотримання фінансових ресурсів та фінансових порушень на суму 4 424 431,67, що призвели до незаконних, нецільових витрат та недостач. У результаті проведення у бюджетних установах і організаціях контрольних заходів щодо порушення законодавства було виявлено незаконних витрат ресурсів у сумі 160 538,02 тис. грн, нецільових витрат ресурсів у сумі 3 888 086,69 тис. грн та недостачі у сумі 301 570,96 тис. грн [3].

Наведена інформація щодо порушень бюджетного законодавства, нецільового та неефективного використання бюджетних коштів, виявлених основними суб'єктами державного фінансового контролю дозволяє зробити висновок про наявність недоліків в системі контролю за видатковою частиною бюджету.

Для вдосконалення контролю за бюджетними коштами, на наш погляд, дуже важливим є те, що діяльність Рахункової палати як вищого органу фінансового контролю має здійснюватися виключно на засадах його незалежності та незалежності його членів від інших державних інституцій (законодавчої та виконавчої гілок влади тощо), і, насамперед, від політичних партій. Також підтримуємо думку про те, що потребують конкретизації положення, які регулюють взаємовідносини Рахункової Палати з законодавчими та виконавчими органами, іншими органами контролю державних фінансів України, і доречно ввести положення, яке унормовує взаємини суб'єктів фінансового контролю з правоохоронними органами.

Отже, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що вирішення проблем у сфері контролю використання бюджетних коштів у загальних рисах стосується вдосконалення та додержання положень законодавства, розширення та уточнення повноважень спеціалізованих органів державного фінансового контролю та підвищення якості контрольних заходів. Можна стверджувати, що здійснювати процес контролю за видатками бюджету можливо лише за умови ефективної співпраці органів незалежного контролю з органами всіх гілок законодавчої та виконавчої влади, прозорістю процесів формування та використання державного і місцевих бюджетів, високої особистої відповідальності та компетенції всіх працівників державної влади.

Список використаної літератури

1. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>
2. Офіційний веб-сайт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/>.
3. Офіційний веб-сайт Державної фінансової інспекції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua>.

УДК 336.22

Денисюк Катерина Миколаївна,
студентка 4-го курсу
Науковий керівник:
Шевчук Ю. В.,
старший викладач кафедри
фінансових ринків,
Університет державної фіскальної
служби України

УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

У сучасних економічних відносинах зростає роль оцінки податкових ризиків у діяльності страхових компаній та управління ними в міру посилення податкового адміністрування в умовах глобалізації економіки. Система ризик-менеджменту вдосконалюється з часом і набирає все більшої значимості при управлінні фінансовою діяльністю. Це викликано нестабільністю механізму оподаткування, низькою прогнозованістю тенденцій розвитку податкової системи, що ставить платників податків у нестійкі умови, стимулює асиметрію податкової інформації [1].

Проблеми управління податковими ризиками в діяльності фінансових установ, у тому числі страхових компаній, досліджували такі науковці: В. Л. Андрущенко, А. М. Соколовська, В. В. Вітлінський, С. С. Осадець, О. М. Десятнюк, Т. А. Циркунова, М. І. Мігунова та інші. Незважаючи на істотні напрацювання в галузі податкового ризик-менеджменту, сфера аналізу податкових ризиків залишається недостатньо вивченою, а саме в аспекті створення дієвого механізму мінімізації ризиків у діяльності страхових компаній. Подальші дослідження повинні спрямовуватися на розробку єдиного методичного підходу прогнозування та усунення можливих ризикових ситуацій.

Запровадження змішаної системи оподаткування страхових компаній Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71-VIII, який набрав чинності з 1 січня 2015 року, призвело до збільшення податкового навантаження на страхову галузь до 30–35% та зростання кількості податкових ризиків. Хоча передбачалося, що нова система оподаткування стане дієвим методом зменшення використання страхових компаній у схемах ухилення від оподаткування.

На думку учасників страхового ринку, завдяки оновленому Податковому кодексу та Державному бюджету України на 2017 рік, який Верховна Рада ухвалила 21 грудня 2016 року, знову готується повернення до схемного ринку страхування. Оскільки нововведенням Держбюджету-2017 є значне підвищення соціальних стандартів: з 1 січня 2017 року мінімальна зарплата зросте у 2 рази – до 3 200 грн і зрівняється з розміром прожиткового мінімуму, то після цього страховий ринок у 2017 році, на думку експертів, стане найпростішим і найдешевшим інструментом ухилення від податків – усього за 7 %. Експерти вважають, що в результаті цього, держбюджет в 2017 році не дорахується 300–400 млн грн податків від страховиків і 2–3 млрд. грн від підприємств, які використовують страхування для ухилення від оподаткування та переведення коштів у готівку [3].

Це означає, що сподівання державних органів збільшити рівень податкових надходжень до бюджету та зменшити кількість випадків використання схем мінімізації податкових зобов'язань через збільшення податкового навантаження на страховий ринок не виправдалися, а, навпаки, загострили ситуацію на страховому ринку. Тому на сьогодні вкрай необхідно створити дієву систему управління податковими ризиками, яка б ураховувала інтереси як держави, так і страхових компаній.

Система управління податковими ризиками являє собою сукупність методів, прийомів і заходів, які дають змогу відповідною мірою прогнозувати

недонадходження податкових платежів і вживати заходів з недопущення чи мінімізації порушень у сфері оподаткування. Від ефективності методів управління податковими ризиками безпосередньо залежить можливість оптимізації розміру податкових відрахувань до бюджету і зниження ймовірності пред'явлення претензій з боку податкових органів [1].

Система управління податковими ризиками має ґрунтуватися на виконанні таких завдань:

- покращенні системи податкового адміністрування податків та зборів, забезпечення її прозорості;
- помірному зниженні і рівномірності розподілу податкового навантаження між платниками залежно від виду діяльності;
- удосконаленні систем податкового контролю, які запобігали б ухиленню платників від сплати податкових платежів;
- зменшенні та ефективному використанню податкових пільг, якими дуже часто зловживають деякі зацікавлені особи;
- автоматизованому відборі конкретних установ, які проводять сумнівну діяльність для оподаткування для подальших перевірок [2].

Інструментом, за допомогою якого можна реалізувати стратегію якісного і системного податкового управління, є податкова аналітика. Саме вона дозволяє податковим менеджерам, які приймають рішення на основі фактичних даних, отримувати необхідні дані в потрібний час і моделювати результат різних варіантів дій, відстежувати результати прийняття тих чи інших рішень у сфері дотримання податкового законодавства.

Таким чином, для побудови оптимальної системи управління податковими ризиками у страховій галузі важливо вдосконалити систему оподаткування у напрямі скасування подвійного оподаткування та встановлення єдиної податкової ставки, унаслідок чого буде знижено податковий тиск на страхову галузь та ймовірність виникнення ризикових

ситуацій. Основна мета системи управління податковими ризиками не має обмежуватися досягненням абсолютної їх мінімізації, вона має забезпечувати активний вплив на максимізацію чистого прибутку страхових компаній при заданих параметрах податкового середовища. Перед вітчизняними страховими компаніями постає проблема перетворення існуючої системи регулювання податкових ризиків в інструмент ефективного управління.

Список використаної літератури

1. Болдова А. А. Податковий ризик-менеджмент на фінансовому ринку України : [монографія] / А. А. Болдова, Ж. Е. Гаглоєва, М. О.Моргун // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2015. – № 1. - С. 27–33.

2. Саніна І. С. Оцінка рівня податкового навантаження в Україні [Електронний ресурс] / І. С. Саніна, Л. П. Ткачик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – Режим доступу : <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/48.pdf>.

3. Страховой рынок в 2017 году благодаря политикам снова станет самым простым и дешевым инструментом ухода от налогов [Електронний ресурс] // Фориншурер – журнал о страховании в Украине. – 2016. – 23 грудня – Режим доступу: <http://forinsurer.com/news/16/12/23/34716>.

УДК 334.028

**Жакун Віта Валентинівна,
Пугач Світлана Сергіївна,**
студентки 3-го курсу
Науковий керівник:
Супруненко С. А.,
доцент кафедри менеджменту,
*Університет державної фіскальної
служби України*

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні, коли імідж підприємства відіграє все більш важливу роль у стійкому розвитку підприємства, виникає необхідність у пошуку нових форм організації управління. У зв'язку з цим особливої ваги набуває концепція корпоративної соціальної відповідальності, адже саме вона може забезпечити перевагу серед конкурентів, стимулювати довіру споживачів. Практика провідних корпорацій світу вказує на те, що в сучасних умовах розвитку національної економіки підприємствам та компаніям, необхідно активно використовувати корпоративну соціальну відповідальність, а й підкреслюють це. Отже, більш затребуваною є саме та фірма, яка не тільки піклується про споживача або співробітників, а й допомагає суспільству в цілому.

Загальновідомими формами реалізації корпоративної соціальної відповідальності є екологічні програми, програми з підтримки хворих, допомога дітям та інше. Одним з ефективних факторів формування іміджу підприємства є корпоративна соціальна відповідальність. Адже благодійність, меценатство, спонсорська діяльність, додаткове соціальне забезпечення персоналу, вироблення якісної продукції, встановлення справедливих цін на продукцію, забезпечення екологічно безпечного процесу виробництва та інші форми корпоративної соціальної відповідальності

суттєво підвищують рейтинг. Вона є одним з важливих інструментів підвищення капіталізації підприємства, розкриває доступ до широкого кола інвестиційних ресурсів, забезпечує розвиток за трьома основними напрямками (економічним, соціальним, екологічним).

Таким чином, корпоративну соціальну відповідальність можна визначити як відповідальне ставлення будь-якого підприємства до своєї продукції/послуг, до споживачів, партнерів, персоналу; активну соціальну позицію підприємства, що полягає в гармонійній взаємодії з суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

Програми корпоративної соціальної відповідальності поділяються на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх умовно можна віднести такі: програми з розвитку персоналу; програми з охорони здоров'я; програми соціально-культурного сервісу (надання житла, створення та підтримка власних творчих та наукових колективів серед персоналу, створення мережі соціальних закладів, формування програм відпочинку персоналу).

До зовнішніх можна віднести екологічні програми та програми якості продукції, освітні програми та підтримку наукових досліджень, програми із взаємодії з органами державної та місцевої влади, програми з підтримки культури та мистецтва, філантропічні програми, меценатство, спонсорство тощо.

Для формування позитивного іміджу підприємства потрібно застосовувати такі заходи: здійснювати моніторинг очікувань та потреб цільових аудиторій; вчасно реагувати на соціальні проблеми персоналу та широкої громадськості; використовувати соціально відповідальну політику щодо партнерів; покращувати якість менеджменту; застосовувати новітні технології; розширювати номенклатуру продукції та спектр послуг; покращувати якість праці персоналу та підвищувати добробут широкої громадськості шляхом упровадження програм корпоративної соціальної відповідальності; доводити інформацію про діяльність та поточний стан

підприємства до цільових аудиторій усіма каналами комунікацій. Ефект від упровадження соціально-відповідальної політики проявляється у створенні позитивного іміджу, підвищенні репутації та встановленні міцних зв'язків із цільовими аудиторіями. Хоча формування позитивного іміджу на засадах корпоративної соціальної відповідальності – це процес безперервний, який потребує значних грошових коштів. Однак необхідно пам'ятати, що корпоративна соціальна відповідальність орієнтована на перспективу і вкладені кошти повернуться у збільшеному обсязі лише згодом. Так, наприклад, при ефективному вкладанні грошових коштів у соціальний розвиток персоналу підприємство забезпечує залучення і утримання висококваліфікованих кадрів, підвищує продуктивність праці, збільшує обсяг і продаж, максимізує прибуток. Витрачаючи кошти на екологічну безпеку та соціальний розвиток громадськості, підприємство заручається підтримкою органів державної та місцевої влади, а також інших цільових аудиторій, що гарантує довгострокову успішну діяльність.

Список використаної літератури

1. Альошина І. В. Паблік Рілейшинз для менеджерів і маркетологів. – Тандем, Гном-Пресс, 2015. – 255 с.
2. Даниленко Л. В. Все про імідж: від підходів до рекомендацій Л. В. Даниленко // Маркетинг і маркетингові дослідження Видавничого будинку Гребінників (2014) [Електронний ресурс] /. – Режим доступу : http://www.marketology.ru/all_image.html.

УДК 336.02

Копотун Анастасія Михайлівна,
студентка 2-го курсу
Науковий керівник:
Коляда Т. А.,
к е н., с.н.с., доцент,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку економіки України, в умовах глобалізації, усе більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку, здатного забезпечити потреби економіки в інвестиціях шляхом акумуляції тимчасово вільних фінансових ресурсів.

Дослідженню проблематики фінансового ринку у фінансовій системі держави приділяли значну увагу вітчизняні та закордонні вчені, зокрема: К. Омає, О. Білорус, А. Гальчинський, С. Гофман, Ю. Коваленко, І. Школьник та інші.

Фінансовий ринок України формується в умовах трансформаційних процесів, він потребує ретельного дослідження як з теоретичного, так і практичного погляду. Ефективно функціонуючий страховий ринок, розвинені небанківські кредитні установи, пенсійні фонди та інші фінансові установи сприяють стабільному та прогнозованому розвитку всіх економічних процесів у суспільстві.

Фінансовий сектор є однією з найважливіших ланок національної економіки. На думку В. М. Опаріна, «фінансовий ринок» – це сукупність обмінно-перерозподільчих відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності [1, с. 128].

Взаємозв'язок між фінансовим ринком та економічним сектором залежить від моделі фінансового ринку. Регулювання фінансових ринків у різних країнах світу здійснюється, як правило, у межах двох різних моделей:

- банкоцентричної (характерна для фінансових ринків Німеччини та Японії);
- англо-американської (характерна для фінансових ринків США та Англії) [2, с. 41].

В Україні функціонує банкоцентрична модель фінансового ринку, тобто у структурі фінансового сектору домінуюча роль належить банкам, саме через них проходить рух основної частини грошових ресурсів.

З метою нормального функціонування економіки держави необхідно постійно мобілізувати, розподіляти і перерозподіляти фінансові ресурси. Для цього в економічній системі держави є два механізми: мобілізація коштів за допомогою податкової системи і фінансовий ринок, на якому відбувається розподіл і перерозподіл капіталу [3, с. 90].

До основних чинників виникнення, становлення та розвитку фінансового ринку, що визначає його та специфіку, можна віднести такі:

- транскордонний рух фінансових ресурсів;
- науково-технічний прогрес;
- конкуренцію на світовому ринку між національними і закордонними фінансовими інститутами.

Фінансовий ринок, насамперед у процесі перерозподілу фінансових ресурсів, виконує ті функції, які не може виконати жодна складова фінансової системи, при цьому фінансовий ринок суттєво впливає на її ефективність, стійкість та еластичність. За допомогою саме фінансового ринку мобілізуються і використовуються тимчасово вільні фінансові ресурси.

До початку рецесії в економіці України, на ринку банківських послуг, спостерігалось зростання кількості зареєстрованих банківських установ,

поступове збільшення дохідності їх діяльності та зниження витрат, що вказувало на посилення конкуренції у цій сфері. На жаль, у сучасних умовах відбувається зворотний тренд змін.

Погоджуємося з думкою, що для підвищення ефективності діяльності фінансового ринку України необхідно здійснити таке:

- розробити державні програми фінансування високотехнологічних виробництв та галузей;
- розробити програми фінансування розвитку наукової інфраструктури у сфері промисловості;
- провести реформи у фінансовому секторі з урахуванням світового досвіду та напрацювань вітчизняних експертів, у яких були б враховані останні світові тенденції розвитку високих технологій [4, с. 8].

Вважаємо, що розвиток національної економіки неможливий без ефективного фінансового ринку. Тому найважливішим завданням сучасного етапу розвитку України є впровадження обґрунтованих та системних реформ у фінансовому секторі для забезпечення додаткових джерел фінансування економічного зростання. Адже фінансовий ринок має визначальний вплив на розвиток фінансової системи країни.

Для розв'язання багатьох проблем у цій сфері необхідно сприяти заохоченню іноземного інвестування економіки. В Україні доцільно впроваджувати довгострокову стратегію розвитку фінансового сектору, а також посилювати координацію дій різних органів виконавчої влади у сфері реалізації заходів щодо розвитку фінансового сектору.

Список використаної літератури

1. Блага Н. В. Інфороматійна прозорість фондового ринку України Н. В. Блага // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 90–95.
2. Лугінін О. Є. Економетрія : [навчальний посібник] / Лугінін О.Є. [2-ге вид, переробл, та доповн]. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 278 с.

3. Білоус О. А. Ринок облігацій як сегмент фондового ринку / О. А. Білоус // Фінанси України. – 2005. – № 2. – С. 128–132.

4. Столбов М. И. Финансовый рынок и экономический рост: контуры проблемы / М. И. Столбов. – М. : Научная книга, 2008. – 201 с.

УДК 338.24

Костенко Анастасія Андріївна,
студентка 4-го курсу

Науковий керівник:

Суханова А. В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

*Університет державної фіскальної
служби України*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Управління підприємством у сучасних умовах, коли набирають інтенсивності рейдерські захоплення та поглинання, корпоративні конфлікти, конкурентна боротьба, фіктивне підприємництво та інші правопорушення у сфері підприємницької діяльності, вимагає формування в системі менеджменту такої складової, яка зможе адекватно реагувати на виклики зовнішнього середовища та протидіяти загрозам нормальному функціонуванню підприємства. Саме така ситуація є передумовою створення системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Головною умовою, яка забезпечує успіх у функціонуванні та розвитку суб'єктів господарювання і економіки загалом, виступає фінансово-економічна безпека на всіх рівнях управління. Недостатня увага до питань забезпечення достойного рівня фінансово-економічної безпеки підприємств є проблемою, що не дає змоги створити і підтримувати належні умови для

зростання економічної ефективності підприємницької діяльності, а також провокує загрозу функціонуванню та розвитку підприємництва.

Фінансово-економічна безпека підприємства спрямована на створення відповідних умов для виявлення та подолання кризових явищ у діяльності підприємства з метою реалізації поставлених ним статутних цілей і завдань. [1, с. 78].

Досягнення та підтримка бажаного рівня економічної безпеки в заданих межах дає змогу підприємству не тільки зберегти свою частку ринку або досягти зростання вартості підприємства, але й отримати перевагу над конкурентами, підвищити конкурентоспроможність своєї продукції. Наявність надійної системи безпеки на підприємстві дозволяє швидко виявити і локалізувати будь-які загрози його діяльності [2, с. 27].

Ступінь ризику у сфері господарської діяльності постійно підвищується, що може спричиняти ефект значного спаду рівня фінансового становища підприємства, а це, у свою чергу, може призвести підприємство до фінальної точки його діяльності – банкрутства. Це викликає потребу у розробці та реалізації системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві. Таким чином, фінансово-економічна безпека підприємства являє собою складну систему, яка містить різні елементи, спрямовані на забезпечення ефективності використання матеріальних, трудових, інформаційних та фінансових ресурсів. Так, із важливості забезпечення фінансово-економічної безпеки на підприємстві випливає необхідність у вивченні оцінки її рівня, а також застосуванні нових методів та шляхів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств.

Практично ефективна стратегія, що матиме змогу забезпечити фінансово-економічну безпеку на підприємстві, має будуватися на об'єктивних принципах розвитку фінансово-економічних відносин, визначати мету і завдання всієї системи гарантування фінансово-економічної безпеки, спрямовуватися на розробку і здійснення заходів щодо виявлення,

розвитку та підтримання позитивних процесів і подолання негативних тенденцій у сфері фінансово-економічних відносин. Основні та перспективні цілі такої стратегії та механізми їх здійснення при цьому мають бути визначені підприємством. Якщо такі умови існують, то можна стверджувати про утворення та діяльність дійсно ефективної стратегії щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Розробка та реалізація стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства за своєю сутністю є елементами стратегічного управління, тобто, як вважають З. Шершньова та С. Оборська, багатопланового, формально-поведінкового управлінського процесу, який допомагає формулювати та виконувати ефективні стратегії, що сприяють балансуванню відносин між організацією, включаючи її окремі частини, та зовнішнім середовищем, а також досягненню встановлених цілей [2, с. 221].

Управління фінансово-економічною безпекою підприємства передбачає виконання таких основних завдань:

– визначення таких фінансових інтересів підприємства, які є пріоритетними і першочергово потребують захисту у процесі діяльності підприємства;

– розпізнання і прогноз внутрішніх та зовнішніх небезпек фінансово-економічним інтересам підприємства;

– розпізнання й попередження кризових явищ;

– розробка необхідних заходів щодо забезпечення ефективної боротьби із загрозами фінансово-економічним інтересам підприємства та аналіз їх ефективності [3, с. 17].

При розробці плану фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно передбачити такі її складові: цілі, суб'єкти, об'єкти та засоби досягнення. Варто зауважити, що визначення цілей потребує комплексного підходу, який враховує таке:

- 1) потреби підприємства зі сторони внутрішнього та зовнішнього середовищ;
- 2) бажаний стан показників за функціональними складниками безпеки;
- 3) перебіг нормальних за інтенсивністю та економічною ефективністю технологічних процесів у виробництві.

Отже, фінансово-економічна безпека підприємства являє собою складну систему, яка містить набір різних внутрішніх складових, що орієнтуються на забезпечення ефективності реалізації ресурсів підприємства за кожним напрямом діяльності. Фінансово-економічну безпеку підприємства правильно розглядати насамперед, у контексті її функціональних характеристик. Цей підхід дасть змогу здійснювати таке:

- 1) контролювати чинники, які впливають на стан і функціональні складові підприємства і загалом фінансово-економічну безпеку;
- 2) досліджувати процеси, які впливають на забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;
- 3) аналізувати розподіл і використання ресурсів підприємства;
- 4) аналізувати економічні показники, на яких відображається рівень забезпечення функціональних характеристик;
- 5) розробляти заходи, які сприятимуть посиленню фінансово-економічної безпеки підприємства загалом.

Список використаної літератури

1. Фролов С. М. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів/ Фролов С. М., Козьменко О. В., Рекуненко І. І., Дехтяр Н. А. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 91 с.

2. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / [Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В.], [за ред. Т. Г. Васильцева. – Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2012. –386 с.

3. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : Автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд.екон.наук: спец. 08.06.01 / К. С. Горячева. – К. : Інститут економіки і прогнозування НАН України, 2006. – 17 с.

УДК 336.7

Костіна Олександра Євгеніївна,
студентка 2-го курсу
Науковий керівник:
Пернарівський О. В.,
к.е.н., доцент,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇНИ

Економічне зростання є одним із головних питань кожної країни. Воно потребує постійного накопичення знань та виконання конкретних дій. Саме з цієї причини на цю проблему звернена увага багатьох економістів та політиків, адже показник економічного зростання є досить важливим у встановленні авторитету країни на міжнародній арені.

Строки та якість економічного зростання є відображенням стану ряду факторів, серед яких є грошово-кредитна політика держави. Саме за допомогою певних грошово-кредитних інструментів держава виконує певні дії для досягнення своїх макроекономічних цілей, впливаючи на такі сфери, як: суспільне виробництво та фінансова активність суб'єктів господарювання.

Питання грошово-кредитної політики держави досліджувалися такими вченими, як Дж. М. Кейнс, Е. Долан, М. Фрідман, А. Гриценко, А. Ватульов, О. Дзюблюк та інші.

Як відомо, політика кожної країни спрямована на нормальне функціонування країни та її основних галузей, досягнення економічного розвитку, економічну та політичну стабільність в країні. Досягти такого можна лише за умови нормального та злагодженого функціонування всіх елементів економічної політики: структурної, податково-фіскальної, зовнішньоекономічної, монетарної. Нині у зв'язку з нестабільністю ринкових систем провідна роль належить грошово-кредитній політиці, саме завдяки її успішній реалізації відбуваються істотні зміни в системі господарств.

В основі правового забезпечення грошово-кредитної політики в Україні лежить Закон «Про Національний банк України», у системі якого функціонує автономна структура – Рада НБУ та Правління НБУ – є керівні органи центрального банку нашої країни. Перед ними поставлені завдання щодо розробки грошово-кредитної політики та здійснення контролю за її проведенням, тобто значиме місце щодо функціонування грошово-кредитної політики належить саме НБУ [1].

Цілі грошово-кредитної політики є різнорівневими: як стабілізація цін та національної валюти, так і загальне економічне зростання країни. Виділяють такі види цілей грошово-кредитної політики: стратегічні та тактичні, стратегічні цілі є основними, тактичні-проміжними (рис. 1).

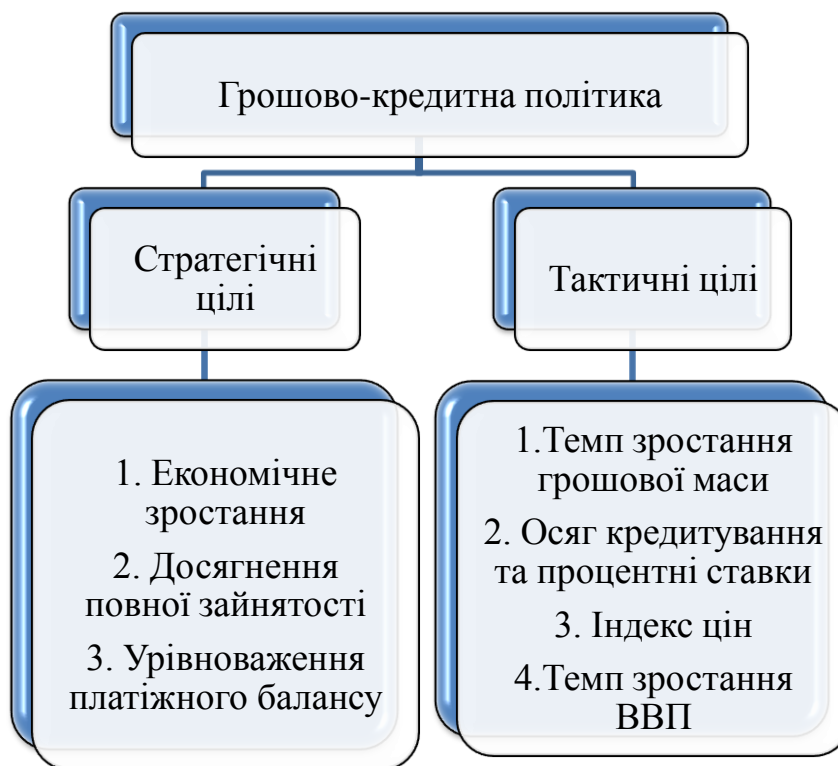

Рис. 1. Характеристика цілей грошово-кредитної політики

До основних інструментів, за допомогою яких грошово-кредитна політика функціонує та досягає своїх цілей, відносять такі: встановлення мінімальних резервних вимог; рефінансування комерційних банків; здійснення операцій на відкритому ринку; таргетування; встановлення кредитних обмежень; лімітування відсоткових ставок за кредитами комерційних банків; портфельні обмеження тощо. Також варто зазначити, що інструменти грошово-кредитної політики не є сталими, вони змінюються під впливом змін на ринках, та загальної економічної ситуації у країні [2, с. 90].

Як відомо, рівень розвитку кожної країни можна визначити за допомогою такого показника як рівень валового внутрішнього продукту, що залежить від загального рівня розвитку держави, він є показником стану та динаміки економічного руху країни, який, в свою чергу, залежить від

фінансової підтримки, стимулювання сфери суспільного виробництва [3, с. 78].

Якщо говорити про Україну, то можна зробити висновок, що в основні проведення грошово-кредитної політики лежить такий інструмент, як маніпулювання ставкою рефінансування, але в наших умовах він є малоефективним, оскільки не здійснює підвищення активності реального підприємницького сектору економіки нашої країни.

Грошово-кредитна політика є складною і досить важливою складовою регулювання державою національної економіки. Ця політика повинна спрямовуватися на досягнення загального економічного розвитку країни, бути гарантом стабільності [4, с. 100].

Найбільш впливовими інструментами є монетарні інструменти, які забезпечують досить великий рівень еластичності. Монетарний механізм має бути сформований таким чином, щоб він мав змогу вирішити наявні та нові проблеми в державі, побудування такого механізму є важливим етапом формування ефективного регулювання.

Отже, сьогодні наша країна має високий рівень інфляції, невисоку ефективність регулювання фінансово-економічної системи, низький рівень життя населення тощо. Також посилення грошово-кредитного регулювання унеможливорює політична та економічна нестабільність у країні. У зв'язку з цим зусилля всіх гілок влади мають бути спрямовані на реформування всієї системи національної економіки, а НБУ – на реформування заходів управління банківського сектору.

Список використаної літератури

1. Про Національний банк України: Закон України: від 20.05.1999 № 679-ХГУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

2. Гриценко А. А. Теоретичні основи грошово-во-кредитної політики / А. А. Гриценко, Т. О. Кричевська // Економічна теорія. – 2011. – № 1. – С. 90–106.

3. Ватульов А. Фінансові інструменти регулювання соціально-економічного розвитку / А. Ватульов // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 5. – С. 76–88.

4. Гриценко А. А. Реалізація грошово-кредитної політики [Текст] / А. А. Гриценко, Т. О. Кричевська // Економічна теорія : науковий журнал. – 2011. – № 3. – С. 98–116.

УДК 336.6

Кузьменко Альона Юріївна,

студентка 4-го курсу

Науковий керівник:

Болгар Т. М.,

д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів і банківської справи,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

НАПРЯМИ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах ринкового господарювання підприємства нерозривно пов'язані з наявністю та використанням основних засобів, подальший розвиток яких потребує оновлення та ефективного використання основних фондів. Від вирішення цієї проблеми залежить фінансове становище підприємства та його конкурентоспроможність на ринку.

Для більшої частини вітчизняних підприємств характерний значний моральний і фізичний знос основних засобів, недоліки амортизаційної політики, що негативно впливає на економіку країни в цілому. Саме це і визначає актуальність даного питання.

Проблеми оновлення основних засобів досліджували такі науковці, як Гайдучок Т. С., Мостепанюк В. А., Бакалець Р. І., Завора Т. М., Григоришина

О. І., Козаченко В. М., Романенко О. В., Урсуляк М. М., Шляга О. В., Пашнюк Л. О., Турило А. М., Покропивний та інші.

Основні засоби – це активи підприємства, які мають вартісну оцінку, не втрачають матеріально-речову форму у процесі експлуатації, використовуються у процесі виробництва більше одного року або операційного циклу, переносять свою вартість у вигляді амортизаційних відрахувань на новостворений продукт, використання яких, як очікується, дасть підприємству певну економічну вигоду [1].

У великій кількості вітчизняних підприємств спостерігається кризовий стан технічного забезпечення (моральна та фізична зношеність), що пов'язано з відсутністю коштів для модернізації основних фондів підприємств. Причиною цього є неспроможність підприємства в сучасних кризових умовах здійснювати достатні капітальні вкладення, що зумовлено низькою інвестиційною привабливістю, недостатньою конкурентоспроможністю на ринку та низьким споживчим попитом на продукцію, що, у свою чергу, дає незначні прибутки.

Покращання результативної діяльності підприємства потребує ефективного використання та своєчасного оновлення основних засобів.

Забезпечення своєчасного оновлення основних засобів передбачає розроблення амортизаційної політики. Призначення амортизації полягає в тому, щоб покрити знос основних засобів і відшкодувати їх вартість [5]. У сучасних умовах значна кількість підприємств використовує основні засоби, які відпрацювали свій термін експлуатації, тому вони відповідно мають незначну балансову вартість. Це, у свою чергу, означає, що такі підприємства мають незначні суми відрахувань, що унеможлиблює їх оновлення завдяки амортизаційним фондам [2].

Фінансування оновлення основних засобів може здійснюватися за допомогою їх придбання за рахунок власних коштів (нерозподілений

прибуток), залучених довгострокових позикових коштів або фінансового лізингу [2].

Придбання основних засобів за рахунок власних коштів має як позитивні сторони, так і недоліки: по-перше, підприємство не сплачує відсотки за користування власними коштами, по-друге, підприємство є вільним у своїх діях щодо придбання активів. Але при цьому зменшується загальний оборот грошових коштів, що спричиняє відповідне збільшення неліквідних оборотних активів, що може негативно відбитися в показниках, які характеризують фінансову стабільність на підприємстві. По-третє, здійснюється відволікання коштів від виробничої діяльності підприємства, її розвитку та модернізації, по-четверте, сам процес придбання основних засобів є складним. Для придбання та оновлення основних засобів можна використовувати довгостроковий фінансовий кредит. Проте залучення таких джерел фінансування основних засобів є достатньо ризикованим та проблемним для більшості підприємств, адже при цьому повинна забезпечуватися його спроможність вчасно виконувати свої зобов'язання. Висока вартість за користування кредитних коштів не дозволяє більшості підприємств розглядати їх як реальне джерело фінансування оновлення основних засобів. Наступним джерелом фінансування основних засобів є фінансовий лізинг. Існує безліч переваг даного виду фінансування порівняно з кредитом, основні з яких такі: скорочення термінів організації виробництва нової продукції за рахунок придбання нової техніки; гарантований контроль за цільовим використанням; відсутність застави та ін.

Отже, від технічного стану основних засобів підприємства значно залежить кінцевий результат його фінансово-господарської діяльності та економічний потенціал країни в цілому. Чим менший рівень зношеності основних засобів підприємства, тим краще його фінансове становище. Потрібно вживати заходів щодо покращання їх ефективності та оновлення,

зокрема можна використовувати такі джерела для їх фінансування, як власний капітал (нерозподілений прибуток), довгострокове кредитування та фінансовий лізинг. Керівники підприємства повинні самі визначити, які джерела фінансування основних засобів буде доцільно обрати, це залежить від особливостей самого підприємства та його фінансового становища.

Список використаної літератури

1. Колеснік Я. Відтворення основних засобів: види, форми та джерела фінансування / Я. Колеснік // Збірник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2009. - № 4. – С. 130–133.

2. Завора Т. М., Перспективні напрями оновлення основних засобів підприємства у системі підвищення його конкурентоспроможності [Електронний ресурс] / Т.М. Завора, О.І. Григоришина. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>

3. Урсуляк М. М. Необхідність оновлення основних засобів підприємства в Україні: Альтернативні методи фінансування [Електронний ресурс] / Урсуляк М.М. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>

4. Франчук Н. М. Переваги та недоліки лізингу [Електронний ресурс] / Франчук Н.М. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua>

5. Шляга О. В. Відтворення основних фондів підприємств: сутність, види, джерела [Електронний ресурс] / Шляга О.В. – Режим доступу : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_120.pdf

УДК 336.1: 338

Кухаренко Станіслав Ігорович,
магістр 1-го року навчання

Науковий керівник:

Прасолова С. П.,

к.е.н., доцент,

Вищий навчальний заклад
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Управління фінансовою стійкістю підприємства є одним з найбільш значимих функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, який досить тісно пов'язаний з іншими системами управління, органічно входить до системи управління доходами та витратами, рухом активів, капіталу і грошових потоків, управління структурою капіталу, показниками ліквідності та платоспроможності, ділової активності, рентабельності тощо.

Управління фінансовою стійкістю підприємства являє собою систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів і активів, їх формування та розподілу, який би дозволив підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності та забезпеченні і підтриманні його фінансової рівноваги.

Головною метою управління фінансовою стійкістю є забезпечення фінансової безпеки та стабільності функціонування і розвитку підприємства у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику.

Для досягнення мети управління фінансовою стійкістю підприємства необхідне: забезпечення оптимальної структури капіталу та активів, постійної платоспроможності та кредитоспроможності, збалансування оптимальної структури грошових потоків.

При цьому основними цілями управління фінансовою стійкістю підприємства є такі: 1) збалансованість активів та пасивів; 2) збалансованість доходів і витрат; 3) збалансованість грошових потоків підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Цілі управління фінансовою стійкістю підприємства [2]

Основні цілі	Допоміжні цілі
Збалансованість активів та пасивів	– достатність власного капіталу, – гнучка структура капіталу; – організація руху капіталу; – забезпеченість власного капіталу для фінансування оборотних активів.
Збалансованість доходів і витрат	– достатній рівень рентабельності; – зміна структури витратомісткості господарського процесу; – збільшення обсягу товарообороту.
Збалансованість грошових потоків	– забезпечення платоспроможності та самофінансування; – зниження дебіторської заборгованості; – забезпечення кредитоспроможності.

Важелі як складові механізму управління фінансовою стійкістю охоплюють стимули, санкції, цільові показники, умови кредитування, податкову, цінову, інвестиційну, інноваційну, дивідендну політику і принципи фінансування. До фінансових важелів, що безпосередньо пов'язані з залученням і розміщенням фінансових ресурсів, відносять податкову, інноваційну, інвестиційну, дивідендну і кредитну політику. Основними елементами їх формування є такі: тип політики, формування, критерії вибору, показники впливу на фінансову стійкість.

Узгодження інструментів і відповідних фінансових важелів фінансового механізму управління фінансовою стійкістю здійснюється у процесі розробки гнучкої фінансової політики підприємств.

Процес формування механізму управління фінансовою стійкістю становить послідовність етапів (табл. 2).

Таблиця 2

Послідовність етапів розроблення механізму управління фінансовою стійкістю підприємства [1]

Етапи	Характеристика
Визначення цілей суб'єктів та об'єктів управління	– об'єкти – діяльність підприємства або його окремого підрозділу, певний виробничий процес, фінансова діяльність, прибуток, фінансові ресурси; – суб'єкти – керівники вищої ланки, фінансові менеджери, фінансові служби і відділи, аналітики з фінансової безпеки; – мета – забезпечення оптимального рівня фінансової стійкості
Виявлення елементів об'єкта управління	– оцінювання поточного стану та рівня фінансової стійкості; – визначення та оцінювання чинників, що впливають на елементи управління
Визначення методів впливу на чинники управління	– застосування інструментарію управління фінансовою стійкістю: засоби, методи, важелі, способи здійснення
Розробка та реалізація стратегії забезпечення фінансової стійкості підприємства	– узгодження цілей розробленої стратегії із загальною стратегією підприємства
Моніторинг	– аналіз фінансової стійкості підприємства; – контроль за виконанням завдань та досягнення мети діяльності підприємства (оптимального рівня фінансової стійкості); – коригування процесу реалізації стратегії

Розглянуті етапи процесу управління фінансовою стійкістю підприємства є сукупністю функцій управління, упорядкованих у логічній послідовності їх виконання. У цьому випадку йдеться про управління за замкненим циклом або з використанням ефекту зворотного зв'язку, що забезпечить фінансову стійкість.

Спільним для кожного етапу розроблення механізму управління фінансовою стійкістю є використання відповідних інструментів, тому при розробленні схеми механізму управління доцільно визначити для кожного етапу процесу управління конкретний інструментарій. Управління фінансовою стійкістю із застосуванням фінансового механізму може досягти необхідного результату лише у разі відповідності таким вимогам : налаштованість кожного елемента фінансового механізму на виконання властивого йому навантаження; спрямування дії всіх елементів фінансового

механізму, який забезпечує інтереси всіх суб'єктів фінансових відносин; зворотний зв'язок усіх елементів фінансового механізму різних рівнів; своєчасність реакції елементів фінансового механізму вищого рівня на зміни, які відбуваються під впливом елементів нижчого рівня.

Отже, фінансова стійкість є якісною характеристикою фінансового становища підприємства, тому розроблення механізму управління фінансовою стійкістю є частиною загальної стратегії управління підприємством.

Список використаної літератури

1. Костирко Л. А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація : [монографія] / Костирко Л.А. – Луганськ : Ноулідж, 2012. – 474 с.
2. Філонич О. М. Управління фінансовою стійкістю підприємства / О. М. Філонич, Я. О. Дряпак // Економіка і регіон. – 2012. – № 1 (32). – С. 199– 202.

УДК 658.153.014.1

Ліфіренко

Вероніка Володимирівна,

магістр 1-го року навчання

Науковий керівник:

Чижевська М. Б.,

к.е.н., доцент,

Вищий навчальний заклад

Укоопспілки

«Полтавський

університет економіки і торгівлі»

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах розвитку економіки України управління грошовими потоками підприємств – важлива складова фінансового планування. Методологічний апарат управління грошовими коштами підприємства охоплює спектр принципів, методів, важелів та прийомів управління

заборгованістю, цінними паперами, матеріальними запасами, фінансовими ризиками. Однак на вітчизняних підприємствах методи управління не досягають необхідного рівня. Тому дослідження теоретичних засад управління є досить актуальним.

Мета управління грошовими коштами полягає у забезпеченні збалансованості їх потоків, що надає можливість підтримувати достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Об'єктом управління грошовими потоками підприємства виступають грошові потоки підприємства, пов'язані зі здійсненням різноманітних господарських та фінансових операцій, а суб'єктом є фінансова служба, склад та чисельність якої залежать від розміру, організаційної структури підприємства, кількості операцій, напрямів і видів діяльності. На малих підприємствах головний бухгалтер часто зосереджується на функціях керівників фінансового та планового відділів; на середніх – виділяються бухгалтерія, відділ фінансового планування та оперативного управління; на великих підприємствах структура фінансової служби суттєво розширюється – під загальним керівництвом фінансового директора перебуває бухгалтерія, відділи фінансового та оперативного планування, аналітичний.

Принципи управління грошовими потоками підприємства поданов табл.

1.

Таблиця 1

Принципи управління грошовими потоками підприємства

Принцип	Зміст принципу
Інформативної достовірності	передбачає забезпечення системи управління грошовими потоками підприємства необхідною інформаційною базою, яка містить повну, правдиву та неупереджену інформацію про зміни і рух грошових коштів у результаті різних видів діяльності
Забезпечення збалансованості	пов'язана з оптимізацією грошових потоків підприємства у процесі управління ними

Ліквідності	у процесі управління грошовими потоками полягає у забезпеченні ефективного використання грошових коштів, що сприяє формуванню додаткових інвестиційних ресурсів для здійснення фінансових інвестицій
Ефективності	реалізація цього принципу може бути досягнута шляхом синхронізації вхідного та вихідного грошових потоків досліджуваного періоду

Початковим етапом формування механізму управління грошовими потоками є визначення відповідних орієнтирів, яких потрібно досягнути на підприємстві. Критеріями управління грошовими потоками підприємства можуть виступати такі: обсяг чистого грошового потоку, величина попиту на гроші; обсяг валових вхідних і вихідних грошових потоків; ліквідність грошового потоку; а також множина показників їх оцінки.

Другим кроком розробки механізму управління є визначення факторів управління. Оцінити узгодженість критеріїв і факторів управління можна зіставленням запланованих і отриманих показників стану факторів і показників результатів, на досягнення яких був спрямований управлінський вплив.

Третім кроком є визначення методів і важелів управлінського впливу на фактори, а також розробки інформаційного та нормативно-правового забезпечення, фінансових методів та фінансових важелів.

Четвертий крок передбачає визначення необхідної сукупності ресурсів управління, які впливають на відповідні його фактори. Ресурси управління потрібно розуміти як джерела впливу на фактори управління, яким притаманна різноманітна природа: фінансова, матеріальна, соціальна тощо. У ході реалізації управлінської стратегії використовуються різноманітні ресурси, причому окремі їх види є складною комбінацією інших видів ресурсів. Обмеженість у ресурсах може призводити до необхідності у перегляді складу виявлених факторів управління або методів управлінського

впливу на них, що, у свою чергу, потребує зміни раніше встановлених цілей управління грошовими потоками і приведення їх у відповідність до реальних можливостей впливу на фактори.

Ефективність управління грошовими потоками визначається синхронізацією надходжень та виплат, підтримкою постійної платоспроможності підприємства та раціональним використанням фінансових ресурсів, які формуються із зовнішніх і внутрішніх джерел.

Отже, управління грошовими потоками є важливою складовою фінансового менеджменту, що охоплює всю систему управління підприємством. Від якості управління грошовими потоками залежить подальший розвиток підприємства та кінцевий результат його фінансово-господарської діяльності.

З метою підвищення ефективності управління грошовими потоками вітчизняних підприємств вважаємо доцільним залучення у практику розрахунків системи показників грошових потоків як вимірників фінансової стійкості та платоспроможності, дослідження галузевих закономірностей грошових потоків та врахування їх у практиці обліку та аналізу підприємства.

УДК 336.3

Марченко Катерина Леонідівна,
студентка 5-го курсу
Науковий керівник:
Гусятинський М. В.,
к.т.н., доцент, завідувач кафедри
менеджменту,
Університет державної фіскальної
служби України

МЕХАНІЗМ УПРОВАДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Інвестиційний проект – це системно обмежений і закінчений комплекс заходів, документів і робіт з метою здійснення інвестиційних вкладень, забезпечення визначених конкретних фінансових, економічних, виробничих і соціальних заходів з метою отримання прибутку.

Усі основні елементи інвестиційного проекту мають ретельно контролюватися з боку керівництва проектом. Менеджер проекту встановлює процедуру та послідовність збору даних відповідно до етапів проекту, проводить аналіз одержаних результатів, аналізує поточні відхилення фактичних та планових показників і прогнозує вплив поточного стану справ на виконання обсягів робіт, що залишилися [1].

Важливою функцією механізму впровадження інвестиційних проектів є система контролю за інвестиційним проектом. Вона включає таке: зміст інформації, що аналізується; структуру звітів та відповідальність посадових осіб за збір та використання даних; аналіз інформації й прийняття рішень. Усі ці заходи розробляються до реалізації проекту за участю всіх зацікавлених сторін, а система керівництва має забезпечити необхідний ефективний вплив там і тоді, коли й де вони необхідні [1].

Важливими принципами побудови такої системи контролю у процесі реалізації інвестиційного проекту має бути наявність чітких планів, реальної системи звітності, ефективної системи аналізу фактичних показників і тенденцій, ефективної системи реагування.

Щоб забезпечити основу ефективного контролю, потрібно пам'ятати, що плани мають бути змістовними, чітко структурованими та фіксованими. У разі, якщо плани поновлюються, чи змінюються, має бути застосована процедура контролю за внесеними змінами, інакше контроль за проектом може бути втрачено.

У цьому аспекті та в результаті аналізу зібраних даних керівництво проекту має визначити, чи відповідає поточна ситуація запланованій, а якщо ні, то врахувати розмір й наслідки відхилень. Спеціальні звіти мають використовуватися для передбачення тенденцій у вартісних та часових оцінках робіт проекту. У найпростішому випадку передбачення можуть вказувати на збільшення вартості проекту або на затримку за строками. Завершальним етапом процесу контролю за проектом є дії керівництва спрямовані на коригування відхилень, виправлення виявлених недоліків та негативних тенденцій у межах проекту [2].

Механізм проведення постійного нагляду та контролю за програмою із упровадження інвестиційних проектів називають моніторингом інвестиційних проектів [3]. Побудова системи моніторингу реалізації інвестиційного проекту має ґрунтуватися на основі таких принципів:

1) вибір для спостереження найбільш важливих напрямів реалізації інвестиційного проекту;

2) побудова системи інформаційних (звітних) показників з кожного напрямку реалізації інвестиційного проекту. Така система показників має ґрунтуватися на даних оперативного бухгалтерського обліку та статистичної звітності;

3) розроблення системи узагальнюючих показників з кожного напрямку реалізації проекту. У розрізі кожного з напрямів формується конкретний перелік найбільш важливих оціночних показників.

4) встановлення періодичності формування звітної бази даних (інформаційних та аналітичних показників). З урахуванням цієї періодичності вирізняють оперативні зведення, місячний чи квартальний звіт;

5) аналіз основних причин, які призвели до відхилення фактичних результатів від передбачених;

6) виявлення резервів та можливостей нормалізації ходу реалізації інвестиційного проекту;

7) обґрунтування пропозицій щодо зміни календарного плану та бюджету інвестиційного проекту [4].

Таким чином, зазначений механізм упровадження інвестиційних проектів є складним системним процесом, значиме місце в якому посідають функції ефективного контролю та моніторингу на різних стадіях інвестиційного проекту та рівнях менеджменту.

Список використаної літератури

1. Пересада А. А., Майорова Т. В., Ляхова О. О. Проектне фінансування. - К. Пересада А. А.: КНЕУ, 2005. - 736 с.
2. Дудар Т. Г. - Інноваційний менеджмент [Електронний ресурс] / Дудар Т.Г. .Режим доступу: http://www.ebooktime.net/book_224.html
3. Внукова Н.М., Успенко В.І. Фінанси: вступ до фаху. — Х.: Бурун і К, 2005. — 352 с.
4. Пересада А. А Проектне фінансування / Н.М. Внукова, В.І. Успенко, Пересада А. А., Майорова Т. В., Ляхова О. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://srinest.com/book_1306.html

УДК 336.3

Матвійчук Вікторія Вікторівна,
студентка 3-го курсу
Науковий керівник:
Венгуренко Т. Г.,
старший викладач кафедри
фінансових ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Ринок страхових послуг нині є важливою складовою ринкової інфраструктури, що має тісний зв'язок з ринком засобів виробництва, споживчих товарів, ринком капіталу, цінних паперів, праці та робочої сили.

У розвинених країнах світу страхова діяльність набула значного поширення, надійно охороняючи інтереси громадян та юридичних осіб від страхових ризиків, що можуть призвести до несприятливих наслідків. Страховий ринок, забезпечуючи конкуренцію між страховиками, дає можливість страхувальникам обирати найбільш надійні і вигідні умови страхування.

Питання, пов'язані з діяльністю страхового ринку, його майбутнім розвитком та перспективами, висвітлені у працях багатьох українських науковців, а саме: В. Д. Базилевича, М. В. Мниха, В. А. Борисова, С. С. Осадця, Н. М. Внукова, О. О. Охріменка та інших.

З переходом економіки України до ринкових відносин розпочався новий етап у розвитку страхового ринку. У сучасних економічних умовах галузь страхування нашої держави протягом останніх років характеризується динамічним розвитком діяльності страхових компаній, що супроводжується зростанням їх кількості, розширенням напрямів страхової справи та значним збільшенням обсягів страхових операцій [1].

Ринки страхування в основному розміщені у великих промислових центрах, а саме: Києві, Харкові, Дніпропетровську, Одесі і Запоріжжі. У Західній частині невелика кількість страховиків пов'язана з відсутністю в ньому великих промислових підприємств та дуже низькою платоспроможністю громадян [2].

Найбільша кількість компаній веде свою діяльність з питань страхування майна та страхування від нещасних випадків.

Значний вплив на український ринок страхових послуг здійснюють ринки країн ЄС, Угорщини і Польщі. Це дає змогу стверджувати, що взаємодія страхових ринків цих країн повинна сприяти розкриттю потенційних можливостей ефективної участі України у світових господарських фінансових процесах, орієнтованих на його норми та правила, які забезпечуватимуть формування відкритого страхового ринку [3].

Аналіз стану страхового ринку України за період 2016 року (порівняно з аналогічним періодом 2015 року) дозволяє зробити такі узагальнення та висновки: ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 30.09.2016 становила 323, у тому числі страхових компаній, що здійснюють страхування життя, було 43, страхових компаній, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя, – 280 (станом на 30.09.2015 – 368 компаній, у тому числі страхових компаній, що здійснюють страхування життя, було 50, страхових компаній, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя, – 318 [4].

За результатами даних, що показали зменшення кількості страхових компаній України за 2016 рік, порівняно з аналогічним періодом 2015 року, на 45 страхових компаній, страховий ринок має певні недоліки, які потрібно вирішувати, щоб не допустити його руйнування в майбутньому. Причиною цього є зниження якості виконання обов'язків страховиків перед страхувальниками, неповне виконання умов, визначених договором

страхування, недостатньо розвинена мережа страхових послуг та ін., що спричиняє зменшення довіри страхувальників до страховиків і, як наслідок, зменшення кількості покупців страхових послуг, що призводить до закриття компаній.

На сьогодні також можна спостерігати декілька причин, що певною мірою знижують активність на ринку страхових послуг, а саме: нестабільність економіки; недосконалість законодавчої бази; низький рівень кваліфікації кадрів страхових компаній, довіри та платоспроможності населення; обмеженість привабливих для страховиків інвестиційних інструментів; недостатня капіталізація страхових компаній; недорозвиненість інфраструктури страхового ринку та довгострокового страхування; недосконалість правил страхування; недостатній розвиток регіональних страхових ринків, які мають помітні територіальні диспропорції [5].

Визначені проблеми страхового ринку України дають змогу виділити певні напрями та перспективи його розвитку в майбутньому. Основні з них такі: удосконалення законодавчої бази подальшого розвитку страхової діяльності; створення конкурентного середовища і вдосконалення організаційної структури ринку; урахування тенденцій і особливостей розвитку страхових ринків розвинених країн; сприяння розвитку страхового посередництва; створення умов для розвитку інфраструктури страхового ринку; створення єдиного реєстру страхових агентів, що дасть можливість мінімізувати кримінальні схеми на ринку страхування; забезпечення страхового ринку висококваліфікованими кадрами [5].

Реалізація стратегії розвитку українського ринку страхових послуг дасть можливість покращити його якість та забезпечити сталий розвиток економіки.

Отже, видно, що покращання стійкого зростання ринку страхових продуктів залежить від правильного впровадження та реалізації стратегії і

тактики його функціонування. Разом з тим основними завданнями підвищення якості сектору страхування залишається зростання конкурентоспроможності страховиків, розвиток сучасної інфраструктури страхового ринку та збільшення різноманітності страхових послуг.

Ринку страхових послуг в Україні необхідно запозичити досвід інших країн світу, щоб мати в майбутньому перспективу для розвитку держави, для стабільності національної економіки, а головне – для забезпечення інтересів громадян та юридичних осіб.

Список використаної літератури

1. Гаманкова О. О./ Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика : [монографія] / Гаманкова О. О. – К. : КНЕУ, 2010.
2. Мних М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: [підручник] / Мних М. В. – К. : Знання України, 2015.
3. Ходько Р. М. Вітчизняне страхування рухається до світових стандартів / Р. М. Ходько // Галицькі контракти. – 2013.
4. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>
5. Лой Ю. В. Страховий ринок та перспективи його розвитку [Електронний ресурс] / Лой Ю.В. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/soc_gum/Evu/2011_17-2/Loi.pdf.

УДК 334.02

Міхед Юлія Вікторівна,
студентка 5-го курсу
Науковий керівник:
Євтушенко Г. І.,
к.е.н., доцент,
Університет державної
фіскальної служби України

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА МАРКЕТИНГУ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ

Питання впровадження проектного менеджменту, як можливості залучення громади до розробки проектів соціального розвитку населених пунктів, є надзвичайно актуальним в умовах реформування місцевого самоврядування. Це було підтверджено і на практиці під час аналізу проекту «Громадський бюджет» м. Черкаси, з використанням інструментів маркетингу.

Завдання, що постають перед розробниками соціальних проектів, є достатньо складними, порівняно з тими, що вирішуються при розробці та реалізації комерційних проектів, тому незамінним є маркетинг даних проектів для покращання якості процесу реалізації [2]. Поняття «маркетинг соціальних проектів» на основі праць Ірини Сенчі, Євгенії Голищевої, Ольги Грабчак можна визначити як процес ідентифікації потреб суспільства або окремих суспільних груп та розробки і реалізації стратегії їх максимально ефективного задоволення у межах ресурсів проекту [3; 4; 7]. Завдяки якісному вирішенню завдань маркетингу є можливість підвищити соціальний ефект впровадженого проекту, адже діагностика та більш точна оцінка його прийнятності підвищують ступінь задоволення отримувачів соціальних благ.

Джерела фінансування проектів соціального розвитку міста здебільшого є внутрішніми, оскільки із зовнішніх довгий час найбільш доступними були, лише трансферти з державного бюджету. Однак останніми роками органи

місцевої влади залучають усе більше ресурсів саме із зовнішніх джерел фінансування [6].

Проте отримати фінансування від ЄБРР чи будь-якої іншої організації, наприклад Світового банку чи фондів Європейського Союзу, може лише проект, що відповідає таким критеріям, таким як прибутковість, екологічність, цінність для суспільства та ін. Також необхідним є проведення оцінки прийнятності соціального проекту з боку різних груп населення, що передбачає виділення цих груп за різними критеріями. Згідно з нашими дослідженнями здійснення таких процедур було характерним і для органів місцевого самоврядування м. Черкаси у процесі подання проектів до Громадського бюджету та голосування за них. Крім того, показники оцінки повинні відображати такі основні характеристики, як затребуваність передбачених соціальних перетворень для населення та задоволеність громади їх результатами і способами досягнення цих результатів [7].

Аналіз проекту «Громадський бюджет» дав можливість зробити висновок, що місто Черкаси із упровадження партиципаторного бюджету, тобто бюджету участі, є лідером. У 2016 році черкащани отримали найбільшу в Україні суму на зазначений вище бюджет із розрахунку на одного жителя 3,5 млн грн – на 100 тис. жителів, що вдвічі більше ніж у 2015 році. На втілення ініціатив містян витрачено 10 мільйонів бюджетних коштів. Вдалося також подолати проблему ідентифікації за допомогою електронного голосування, оскільки кожен учасник «авторизувався» за допомогою інтернет-банкінгу [5].

У 2016 році переможців серед поданих проектів визначали за кількістю отриманих голосів до 300 тис грн у межах суми 2,5 млн грн (малих проектів) та серед проектів вартістю від 300 тис грн до 1 млн грн у межах суми 7,5 млн грн (великих проектів) при загальному бюджеті у 10 мільйонів. Під час голосування активність мешканців міста виявилася найвищою в Україні. Серед проектів, які стали переможцями, є ті, що на сьогодні потребують

уваги громадськості: це будівництво або реконструкція сучасних дитячих та спортивних майданчиків, створення комфортних умов для людей з обмеженими можливостями та проекти, які в цілому спрямовані на підвищення добробуту жителів та гостей міста. Отже, цінність соціального проекту тим вища, чим більше споживачів його продукту та задоволених результатами [5]. Досвід упровадження партиципаторного бюджету місцева влада м. Черкаси перейняла в Польщі. Там перший бюджет участі з'явився у 2011 році. При цьому з кожним роком їх кількість зростала. Обсяги бюджетів участі у Польщі становлять від 40 тисяч до 60 млн злотих.

Соціальне проектування на маркетинговій основі виявилось ефективним для встановлення партнерства з приватним сектором, для залучення інвестицій до відповідних територій [1]. Його виникнення, як окремого напрямку, створило ряд можливостей для кожного з жителів міст будь-якої адміністративно-територіальної одиниці та стимулювало розвиток фандрайзингу як невід'ємної частини впровадження соціальних проектів, що являє собою діяльність, яка спрямована на пошук фінансових ресурсів під некомерційні проекти та дозволяє максимізувати кількість та якість реалізованих проектів на певній території.

Соціальні проекти розробляються для задоволення потреб громадян, а достатнє їх фінансування забезпечує розв'язання певних соціальних проблем шляхом зміни соціальної ситуації [4; 8]. Подібна практика, як проект «Громадський бюджет», досить точно показує, яких змін потребує населення на відповідний період. Застосування маркетингових моделей клієнтських очікувань, залежно від певної групи населення, при реалізації проектів громад є необхідним в умовах сучасної України, коли значна кількість соціальних проблем потребує розробки і реалізації відповідних проектів при обмеженому фінансуванні.

Список використаної літератури

1. Безверхнюк Т. М. Управління проектами в публічній сфері : навч. посіб. / Безверхнюк Т. М., Котова Н. О., Попов С. А.; за заг. ред. Т. М. Безверхнюк. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. – 344 с.
2. Верба В. А. Проектний аналіз: підручник / В. А. Верба, О. А. Загородніх. – К. : КНЕУ, 2000. – 322 с.
3. Голишева Є. О. Соціальний маркетинг в Україні / Є. О. Голишева, А. А. Граділь // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, квітень 2014 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – С. 154–156.
4. Грабчак О. В. Фандрайзингова діяльність як альтернативний засіб залучення коштів у соціальну сферу / О. В. Грабчак // Науковий вісник Ужгородського національного університету : / гол. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород : Говерла, 2014. – Вип. 31. – С. 51–54.
5. Громадський бюджет [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <http://www.rada.cherkasy.ua/ua/sections.php?s=34> – (дата звернення 10.03.2017). – Назва з екрана.
6. Джерела та механізми фінансування проектів місцевого економічного розвитку : навчальний посібник. – К. : Центр громадської експертизи, Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2013. – 176 с.
7. Сенча І. А. Мета і задачі маркетингу соціальних проектів [Електронний ресурс] / І. А. Сенча // Економіка будівництва і міського господарства. – 2013. – т. 9, № 2. – С. 101–107. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ebimg_2013_9_2_5. – (дата звернення 20.02.2017).
8. Чернявська, О. В. Фандрайзинг : навч. посіб. / О. В. Чернявська, А. М. Соколова. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 188 с.

УДК 368.1

Моренець Віталій Миколайович,
студент 3-го курсу
Науковий керівник:
Богріновцева Л. М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових
ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

При здійсненні різноманітних банківських операцій завжди присутні фінансові ризики: валютні, кредитні, інвестиційні, депозитні тощо. Це зумовлює, відповідно, як неготовність банків надавати довгострокові кредити, так і нестійкість функціонування підприємств, відсутність структурних перетворень в економіці у зв'язку з високими кредитними ризиками. Саме тому одним із способів забезпечення виконання зобов'язань, які активно застосовуються у процесі проведення кредитних операцій, є страхування кредитних ризиків, виникнення яких пов'язане зі значним зростанням обсягів виданих банками кредитів.

Страхування кредитних ризиків є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Певні дослідження даного питання знайшли своє відображення в наукових розробках Н. Горицької, О. Грабенко, М. Клапківа, Л. Кот, В. Федоренко, Д. Степанова. У даних працях, зокрема, зазначається, що кредитні операції з найдавніших часів супроводжувалися ризиком неповернення кредиту. Значний внесок у теорію та практику страхування кредитів також зроблено у дослідженнях Т. Гарської, І. Каракулової, Я. Шандри, І. Кондрата, О. Черкасової, Г. Чернової, Т. Федорової, С. Янової та інших.

На сьогодні не існує єдиного трактування поняття «кредитний ризик». Різні вчені трактують визначення кредитного ризику по-своєму, але найбільш

повним, на наш погляд, є визначення, яке наводять О. В. Ванца та І. С. Каракулова, а саме: кредитний ризик – це ризик, який виникає у комерційного банку при здійсненні ним активних операцій і зумовлений невиконанням позичальником своїх зобов'язань щодо кредитора, що має місце через неспроможність позичальника, який узяв на себе зобов'язання повернення отриманого кредиту і сплати відсотків за користування ним [1, с. 12; 2, с. 33].

Законом України «Про страхування» передбачено два види страхування кредитних ризиків: страхування кредитів (у тому числі страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту) і страхування виданих та прийнятих гарантій [5].

У міжнародній практиці використовуються значно більше видів страхування кредитних ризиків: страхування товарних, фінансових кредитів, страхування нерухомих об'єктів і предметів іпотеки, переданих у заставу, тощо. Така відмінність у кількості видів страхування кредитних ризиків зумовлена більшим ступенем розвитку даного сегмента страхування за кордоном.

Узагалі при розгляді особливостей страхування кредитів треба зауважити, що даний вид страхування не є класичним видом страхового бізнесу. Це пов'язано з тим, що досить важко, а іноді неможливо оцінити ризики неповернення позики, особливо якщо банк страхує не окрему позичку, а цілий кредитний портфель.

Варто зазначити, що історичний прообраз страхування кредитів – це комісійна операція, за умовами здійснення якої укладалася додаткова угода, названа делькредере. Угода делькредере набувала характеру вексельної поруки, згідно з якою в разі неповернення боргу третьою стороною комісіонер зобов'язаний був виплатити відшкодування комітентові у повному обсязі заборгованості. Це означає, що широковідома комісійна операція являла собою початкову форму страхування кредитів з усіма

необхідними атрибутами страхової операції: ризиком неповернення кредиту, визначеним обсягом відповідальності, страховою премією у формі додаткової винагороди та реальним відшкодуванням збитків. Тому практикують дві основні форми кредитного страхування – страхування власне кредитів (делькредерне) та страхування застави під отримані кредити (кауційне) [3, с. 125].

Згідно з першою формою страхувальник, застосовуючи механізм страхування, захищає власні інтереси. Відносини сторін характеризуються такими ознаками: страхувальник (банк) бере на себе частину відповідальності (близько 20 %); зобов'язується позичати кредити, які страхуються, під звичайні відсотки; отримує страхове відшкодування збитків у разі невиконання боржником своїх зобов'язань.

Згідно з другою формою страхування кредитів страхувальник-боржник захищає право свого кредитора. При заставному (гарантійному) страхуванні боржник є страхувальником, а кредитор виступає застрахованим [4, с. 25].

Тенденції до неповернення кредитів стали загрозливими у 2009 році. Так, за 2009 рік обсяги неповернення кредитів зросли з 18 015 млн грн до 69 935 млн грн, тобто майже у 4 рази. Станом на 30.06.2015 обсяг неповернених кредитів становив 324,4 млн грн, а станом на 30.06.2016 року – 286,0 млн грн. Отже, на практиці, відповідно до статистичних даних НБУ, до червня 2015 року спостерігалось збільшення кількості неповернених кредитів банкам України, у зв'язку з чим банки втратили частину своїх прибутків, а після червня 2015 року, рівно за рік, обсяг неповернутих кредитів зменшився на 38,4 млн грн.

Також, зважаючи на збитковість страхування кредитних ризиків (співвідношення виплат та платежів) в Україні, страхові компанії здійснюють жорсткий відбір страхувальників. У середньому у страхуванні кредитних ризиків задовольняється лише одне з п'яти звернень, адже проводиться

детальний аналіз фінансово-економічних показників діяльності клієнта, його кредитної історії та контрагентів, їх позицій на ринку. Уважно вивчається контракт, коректність та відповідність законодавству його положень (страхова компанія може навіть давати рекомендації клієнту для мінімізації його ризиків) [6].

Однією з проблем кредитного страхування є те, що банківська сфера на сьогодні більш розвинена, ніж страхова. Проте дані послуги страхових компаній мають високий потенціал зростання, тому що кредитування є для банку основним і найбільшим дохідним видом активних операцій.

При цьому якість активів тісно пов'язана з безліччю ризиків підприємницької діяльності, а передача частини цих ризиків страховику забезпечує більш високий рівень надійності позичальника, створюючи передумови до зниження кредитного ризику для банку і поліпшення якості його активів. На сьогодні банки, як правило, страхують свої кредитні портфелі, що дає їм можливість при настанні прострочення поза кредитам отримати страхове відшкодування і в кінцевому підсумку списати проблемну заборгованість зі свого балансу.

Однак поруч зі значними перспективами зростання, потрібно вказати і на великі ризики у здійсненні даного виду страхування. Найбільш проблемним напрямом кредитного страхування є страхування ризиків за споживчими кредитами, щодо яких багато страхових компаній констатують збитковість [2, с. 34].

Страхування кредитних ризиків має значний потенціал для розвитку після стабілізації економічної ситуації у країні та дотримання страхового законодавства. Страхування фінансових ризиків є досить прибутковим видом діяльності як для страхової компанії, так і для банківської установи. Це дві взаємодоповнюючі ланки, робота яких буде найефективнішою лише за умови комплексної співпраці.

Для банків розвиток страхування кредитів дозволить підвищити рентабельність активів шляхом отримання додаткового прибутку від реалізації страхових продуктів, залучити платоспроможних клієнтів та розширити спектр продуктів, що їм пропонуються.

У свою чергу, для позичальників розвиток страхування кредитів дозволить отримати більш низьку ціну, високоякісний продукт та спрощену систему страхування.

Водночас держава зможе подолати кризу платежів та отримає дієвий захист тимчасово вільних грошових засобів населення, які перебувають на банківських рахунках.

Список використаної літератури:

1. Ванца О. В. Сучасний стан розвитку страхування кредитних ризиків банків / О. В. Ванца // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2010. – № 4. – С. 12–13.
2. Каракулова І. С. Перспективи розвитку системи страхування кредитів в Україні / І. С. Каракулова // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2010. – №1 20. – С. 32–35.
3. Грабенко О. В. Страхування ризиків інвестиційної діяльності / О. В. Грабенко // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 124–127.
4. Кондрат І. Ю. Проблеми страхування кредитних ризиків на фінансовому ринку України / І.Ю. Кондрат, О. В. Черкасова, Я. Р. Шандра // Наукові праці Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – № 5. – С. 24–26.
5. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96–ВР (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. 1996. – № 18. – ст. 78
6. Таркуцяк А. О. Страхові послуги : навч. посіб. / А. О. Таркуцяк. – К.: В-во Європейського університету. – 2004. – 579 с.

УДК 339.72

Оганесян Римма Едіковна,
студентка 5-го курсу
Науковий керівник:
Береславська О. І.,
д.е.н., професор,
*Університет державної
фіскальної служби України*

СИСТЕМА SWIFT ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКАХ

Робота сучасного банку неможлива без автоматизованих систем. Успішне функціонування банку полягає у інтенсивному розширенні видів його діяльності, що відбувається за рахунок збільшення як обсягу операцій, так і спектра послуг, які надаються клієнтам. Автоматизована система забезпечує більш якісне прийняття рішень, пов'язаних з банківським ризиком при видачі кредитів, інвестицій та цінних паперів, за рахунок спеціальних процедур обробки всієї наявної в системі інформації. Використання автоматизованої системи дозволяє значно підвищити якість обслуговування клієнтів банку, що особливо важливо в умовах реальної конкуренції. Цим самим посилюється зацікавленість до міжбанківської системи, яка б могла оперативніше здійснювати міжнародну передачу інформації та проведення платежів, тобто до системи SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications, або Товариство всесвітніх міжбанківських фінансових телекомунікацій).

У 1973 р. у Брюсселі було створено SWIFT, яке офіційно почало працювати з 1977 р. Спочатку мережа SWIFT охоплювала понад 500 банків із 15 країн світу. У 1993 р. її послугами користувалися вже 3 700 банків і фінансових установ із 92 країн. Кількість користувачів системи із року в рік зростає. У 90-х роках банки України також стали користувачами системи SWIFT. Щоденно через цю систему проходить понад 2 млн повідомлень. Інформація передається цілодобово [2, ст. 25].

Метою функціонування SWIFT є швидкісне передавання банківської і фінансової інформації на базі засобів обчислювальної техніки.

Система SWIFT має три основні сфери діяльності:

- 1) платежі – системи для виконання банківських інструкцій, інструкцій клієнта, повідомлень, заяв, клірингу і розрахунків;
- 2) цінні папери – системи для підтримки торговельних підтверджень, клірингу, розрахунків і процедури зберігання. SWIFT надає мережеві послуги для CREST (система розрахунків за цінними паперами у Великобританії) і CGO (клірингова палата і депозитарій у Великобританії);
- 3) іноземна валюта і грошові ринки – системи для підтримки повідомлень підтвердження, відповідностей, двосторонніх і багатосторонніх відносин. SWIFT забезпечує засоби відповідностей і повідомлень для ECHO (Клірингова палата іноземної валюти Інтербанку в Лондоні).

Передумовою успішного функціонування системи SWIFT була стандартизація форматів повідомлень та адрес, тобто розроблення і фіксація єдиної «мови банків». Цей процес почався у 70-ті роки XX ст. Через SWIFT комп'ютери передають стандартну банківську і фінансову інформацію, що поділяється на сім категорій повідомлень, до яких входить понад 70 їх типів. Кожний тип зорієнтований на максимально повне і точне відображення вимог до подання та передавання даних, які можуть виникнути в діяльності банків і фінансових установ.

Повідомлення звичайно передаються від одного учасника SWIFT іншому, але, крім того, застосовуються ще системні повідомлення, які забезпечують взаємодію між користувачем і комунікаційною системою. Системні повідомлення використовуються для запиту відповідної інформації та отримання спеціальних звітів, для пошуку повідомлень у базі даних, для навчальних і тренувальних цілей.

Основне досягнення SWIFT – це створення і використання стандартів банківської документації, яку визнано Міжнародною організацією інформації (ISO). Уніфікація банківських документів дала змогу уникнути багатьох помилок при здійсненні міжнародних міжбанківських розрахунків. Переваги стандартів системи міжбанківської комунікації стали настільки очевидними, що аналогічні системи почали їх також застосовувати на національному рівні (англійська ЧЕПС, французька САЖІТЕР, американська ЧПС, швейцарська СІК, українська СЕП та ін.).

Переваги системи SWIFT у використанні міжнародних розрахунків доведені практикою. Проте країни, які з тої чи іншої причини можуть бути відключені від даної системи, стикаються на практиці з певними труднощами. Так, на думку українського вченого О. Пасхавера, загроза відключення від SWIFT для Росії, яка виникла з введенням санкцій, не менш важлива, ніж саме відключення, оскільки – це акт презирства і ворожості. Серед ймовірних санкцій, які згідно з резолюцією Європарламенту можуть бути введені щодо Росії у випадку, якщо вона не припинить військові дії на території України і не перекриє канал підтримки бойовиків, є також загроза відключити її від банківської системи платежів SWIFT. Віце-президент Європарламенту Р. Чарнецький назвав такі санкції «хворобливими» для рубля і навіть навів аналогію з атомною бомбою: «Є таке прислів'я, що перевагою атомної зброї є не те, що її можна використовувати, а те, що нею можна погрожувати» [1]. Керуючий партнер інвесткомпанії «Capital Times» Е. Найман зазначає, що «для Росії це означає припинення конвертованості рубля, тобто істотно ускладнить життя експортерам, імпортерам і банкам. Складніше буде отримувати експортну виручку. Буде проблематичніше та дорожче обходитися імпортом і погашення боргів, залучення нових боргів теж стане вельми скрутним. Тобто така певна блокада. Але це не повна ізоляція. Зараз всі платежі в іноземних валютах (доларах, євро) проходять через SWIFT, а це як траса – кому і як заплатити. Для Євросоюзу це в меншій мірі

загроза, тому що зима закінчується, в Європі рекордні обсяги газу у сховищах, бо зима ще й тепла. Я думаю, що вони все ж таки притримають ці санкції, поки поспішати не будуть» [2].

Таким чином, система SWIFT та її значення у міжнародних розрахунках характеризується якісним обслуговуванням з використанням системи стандартів, а це, у свою чергу означає збереження, приватність, точність, контрольованість і стабільність, що визначає інтегральну надійність системи.

Список використаної літератури

1. Економісти розповіли, що станеться з Росією після відключення її від SWIFT [Електронний ресурс] // ТСН.юа. – 2015. – Режим доступу : <https://tsn.ua/groshi/>
2. Міжнародні розрахунки та валютні операції / [Береславська О. І., Наконечний О. М., Пясецька М. Г.]; за ред. М. І. Савлука;. – К., 2002. – 392 с.
3. Чим загрожує відключення від SWIFT [Електронний ресурс] // Skepter. – 2016. – Режим доступу: до: <http://skepter.com.ua/business-news>

УДК 336

Орищук Ірина Олександрівна,
студентка 2-го курсу
Науковий керівник:
Пернарівський О. В.,
к.е.н., доцент,
*Університет державної
фіскальної служби України*

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ В УКРАЇНІ

На сьогодні однією з основних подій ХХІ століття є світова криза, яка негативно вплинула на економічне життя багатьох країн світу, у тому числі і України. Важливу роль у подоланні фінансової кризи, відіграє грошово-кредитної політика центрального банку.

Питання грошово-кредитної політики Національного банку України досліджували такі вчені: В. Д. Базилевич, А. С. Гальчинський, О. В. Дзюблюк, В. В. Козюк, К. С. Базилевич, В. Лисицький, І. О. Лютий. Окремо можна виділити доктора економічних наук В. Міщенка, який підкреслив, що світова фінансова криза стала детонатором та викрила всі наявні дисбаланси і диспропорції в нашій економіці. М. Савлук стверджував, що у грошово-кредитній політиці недоліки були і їх потрібно розкрити чесно, справедливо, [3, с. 7]. Визначення грошово-кредитної політики, інколи її ще називають монетарною політикою, розглядають у декількох аспектах. Загалом монетарна політика – це система зіставлених, завчасно визначених суспільних цілей, регулювання макроекономічних процесів, які впроваджує Національний банк України з метою забезпечення стабільності національної грошової одиниці [2, с. 183].

У період глобалізації фінансова криза негативно вплинула на показники міжнародної фінансової системи. Погіршення ситуації у США на ринку іпотечного кредитування у 2007 році призвело до фінансової кризи в Україні. 11 вересня 2001 року головна мета грошово-кредитної політики Федеральної резервної системи США полягала у запобіганні рецесії економіки. Політика прискорення США спричинила збільшення ліквідності. Зменшення попиту і ділової активності на фондових біржах, а також спад виробництва призвів до погіршення економіки України.

Порівнявши 2004 рік з 2010, можна зробити висновок, що більшість українських підприємств зменшила кількість виробництва чавуну з 31 млн тонн у 2004 році до 27,4 млн тонн в 2010 році, сталі з 28,9 млн тонн до 17,5 млн. тонн, прокати готових чорних металів з 23,2 млн тонн до 17,6 млн тонн, труб з 2127 тис тонн до 1957 тис тонн отже [4].

Можна виділити декілька чинників, які сприяли спадінню виробництва:

- погіршення інвестиційної активності в Україні;

- зменшення платоспроможності населення у поєднанні зі скороченням обсягів фінансування майже з усіх джерел;
- скорочення темпів модернізації житлово-комунального господарства [4].

У даній ситуації можна було сподіватися тільки на ефективне проведення грошово-кредитної політики в Україні. Здебільшого грошово-кредитна політика Національного Банку була орієнтована на монетаристські підходи економічного регулювання. Узагалі це призвело до жорстокої політики та застосування на регулювання грошової маси в обороті до динаміки обсягу ВВП. Мова йде не про правило М. Фрідмана, тому що не було ще досягнуто передумов, але от застосування динаміки пропозиції грошей на ВВП дуже відповідає тим самим підходам монетаристів. Грошово-кредитна політика, яка була в той час в Україні, у період переходу від кейнсіанського до монетаристського синтезу, частково трансформувалася.

Перший етап сприяв пріоритетності державного регулювання економіки та недооцінки сталості грошей. Щодо другого етапу, то він передбачав курс на швидке застосування ринкового механізму, також було реалізовано жорстоку політику, посилено стимулюючі механізми, це привело до позитивних наслідків політики НБУ (рис. 1).

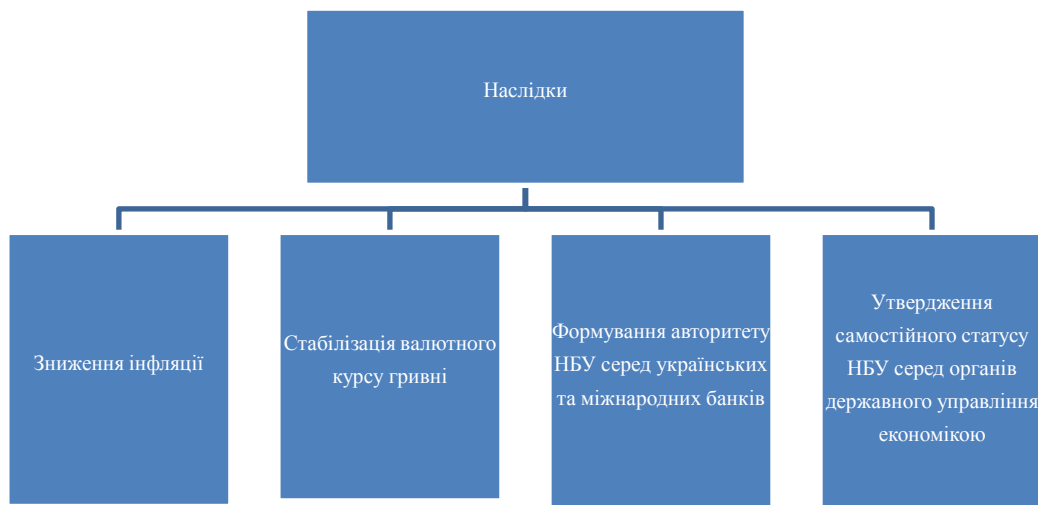

Рис. 1. Наслідки політики НБУ

Щоб подолати кризу, потрібно було застосовувати інструменти грошово-кредитної політики. Так НБУ намагалося різними шляхами вплинути на стабільність гривні. Можна виділити ряд факторів, які мали значний вплив на цей процес:

- Обмеження НБУ курсу продажу долара США населенню на готівковому ринку (постанова № 356 від 07.11.2008);
- неможливість стягувати державними банками комісійної винагороди під час здійснення операцій з купівлі-продажу готівкової іноземної валюти (лист від 29.12.2008 № 13121/6230-18709);
- надання державними банками після операцій купівлі міжнародної валюти у Національного банку до 12.00 наступного дня департаменту валютного регулювання інформацію щодо поділу фактично купленої у НБУ іноземної валюти з метою виконання заявок і доручень клієнтів та за операціями самого банку (лист від 31.10.2008);

Можна виділити основні заходи щодо нормування ситуації на валютному ринку: активну політику інтервенцій; введення механізму валютних аукціонів; удосконалення порядку використання рахунків та процедури придбання міжнародних кредитів. Щоб забезпечити належний рівень ліквідності, кредитування економіки на високому рівні та підтримку банків, застосовується гнучка політика рефінансування з удосконаленням відповідних механізмів.

Підсумувавши сказане вище, можна зробити висновок, що для ефективного функціонування економіки України потрібна стабільна грошова одиниця. Найперше, що варто зробити, – це застосувати на деякий час валютний коридор. Необхідно забезпечити збільшення пропозиції іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку і залишити попит на неї. Поки в дію не вступлять заходи щодо зниження рівня доларизації національного господарства, а інфляційні процеси будуть важливіші за валютний курс, доти потрібно всіма можливими засобами обмежувати рівень волатильності

обмінного курсу гривні щодо долара США. Фінансовий сектор є єдиним об'єктом регулювання і він взаємопов'язаний з грошово-кредитною політикою НБУ і фіскальною політикою країни.

Список використаної літератури

1. Молдован О. Кризові явища в промисловості України та пріоритетні заходи антикризової політики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.niss.gov.ua/Monitor/July2009/05.htm>
2. Савлук. М. І, Грошово-кредитна політика, її цілі та інтереси. – К. Гроші та кредит, 2002. – 183с
3. Міщенко В. Шляхи подолання фінансово-економічної кризи в Україні / В. Міщенко // Вісник НБУ. – 2009. – Лютий. – С. 3–7.
4. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 336.1: 352

Павленко **Олена**
Володимирівна,
магістр 1-го року навчання
Науковий керівник:
Буцька О. Ю.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів та банківської справи,
Вищий навчальний заклад
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і
торгівлі»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Місцеві податки і збори в розвинених країнах, як правило, мають досить високу питому вагу в загальній сумі грошових надходжень органів місцевого самоврядування, на відміну від колишніх соціалістичних країн, де власні кошти у вигляді місцевих податків і зборів становлять, відносно незначну частку в доходах місцевих бюджетів.

Зазвичай усі місцеві податки в економічно розвинених країнах

поділяють на чотири групи [1]:

1) власні місцеві податки, які встановлюються органами місцевого самоврядування і справляються лише на визначеній території. До таких податків відносять як прями, так і непрямі: податки на прибуток корпорацій, особисті прибуткові, майнові, земельні, промислові, на автомобілі, на професії, місцеві акцизи тощо;

2) надбавки до державних податків, які використовують для формування доходів місцевих бюджетів та відрахування від загальнодержавних податків, які залишаються в місцевих бюджетах;

3) плата за послуги, які надаються органами місцевого самоврядування (за користування електроенергією, газом, водопроводом, каналізацією, послугами зв'язку, за видачу різних документів місцевою владою);

4) екологічні податки, які відображають політику органів місцевого самоврядування.

Більшу самостійність у введенні місцевих податків мають органи місцевого самоврядування у країнах із федеральним устроєм. Так, у США кожен штат має свою відокремлену від федеральної податкову систему. У бюджетах штатів найбільшу питому вагу мають прибуткові податки з корпорацій та громадян, а також податок із продажів.

Місцеві органи влади у США одержують майже половину доходів використовуючи свої повноваження вводити податки та стягувати плату за свої послуги. Крім того, одна третина доходів місцевих бюджетів дотується з вищих органів влади у вигляді так званих грантів або субвенцій.

Місцеві органи влади мають право формувати свій власний бюджет. Урядом штатів у законодавчому порядку визначаються податки, які можуть встановлювати місцеві органи влади. Після затвердження переліку податків органи місцевої влади вирішують, які з них вводити.

Країни з унітарним устроєм місцевим органам влади, як правило,

надають менше самостійності у запровадженні місцевих податків. Розглянемо досвід країн Європейського Союзу щодо системи місцевих податків та зборів, який буде цікавим для України. У доходах місцевих бюджетів країн Європейського Союзу основними місцевими податками й зборами є такі:

- 1) збори за надання послуг місцевими органами влади;
- 2) доходи від місцевої комунальної власності;
- 3) податки та внески до соціальних фондів.

Існує багато різних місцевих податків та зборів, що збираються органами місцевого самоврядування країн-членів Європейського Союзу, проте виділяються три основні податки: податок на нерухомість, місцевий корпоративний податок та місцевий податок із доходів, які відображено в табл.1.

Таблиця

Основні податкові доходи на регіональному та місцевому рівнях у країнах Європейського Союзу

Країна	Регіональний рівень	Місцевий рівень
Франція	<p>Власні податки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – податок на житло; – податок на використовувану землю; – податок на невикористовувану землю; – професійний податок; – податок на авто ліцензії; – сертифікати про зарахування до вищих навчальних закладів; – податок на водійські права; – додатковий податок на право реєстрації 	<p>Власні податки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – податок на житло; – податок на використовувану землю; – податок на невикористовувану землю; – податок на трансферт власності на автомобіль
Німеччина	<p>Розщеплені податки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – прибутковий податок з громадян; – прибутковий податок з підприємств; – податок на додану вартість; <p>Передані (закріплені) податки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – податок на моторні засоби пересування; – податок на трансферт землі; – податок на багатство, податок на спадок, – податок на пиво. 	<p>Власні податки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – промисловий податок (до 1983 року); – податок на майно; <p>Розщеплені податки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – прибутковий податок з громадян; – податок на рекламу

Продовження Таблиці

Австрія	<p><i>Розщеплені податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – податок на додану вартість; – податок на заробітну плату; – податок на доходи; <p><i>Власні податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – податок із зайнятих; – прибутковий податок із підприємств; – податок на напої; – податок на землю 	<p><i>Власні податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – податок на зайнятих; – податок на промисел; – податок на напої; – податок на землю
Італія	<p><i>Власні податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – податок на машини; – додатковий податок до державного реєстраційного збору; – податок на нафтопродукти; <p><i>Розщеплені податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – збір на утилізацію сміття; – внески на охорону здоров'я 	<p><i>Власні податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – комунальний податок на підприємства та професії; – комунальний податок на нерухомість; – податок на збирання та утилізацію сміття; – збір за використання муніципальної території та публічних місць
Іспанія	<p><i>Розщеплені податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – прибутковий податок з громадян; – податок на додану вартість; <p><i>Передані (закріплені) податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – гербовий збір; – податок на трансферт майна; – податок на багатство; – податок на спадок та дарування; – податок на ігри 	<p><i>Передані (закріплені) податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – гербові збори; – податок на трансферт майн; – податок на багатство; <p><i>Власні податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – податок на майно; – податок на моторні засоби пересування; – податок на промисел; – професійний податок
Швеція		<p><i>Власні податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> місцевий прибутковий податок з громадян
Великобританія		<p><i>Передані (закріплені) податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> податок на майно. <p><i>Власні податки:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> комунальний податок

Право самостійного встановлення місцевих податків та зборів мають місцеві органи влади у багатьох країнах, наприклад: США, Франції, Італії. Така самостійність може проявлятися у різних формах, які виявилися найбільш прийнятними для конкретних умов кожної країни, і обмежується з боку держави шляхом: запровадження обов'язкових місцевих податків та зборів; встановлення ставок місцевих податків та зборів; визначення граничних ставок місцевих податків і зборів або надбавок до загальнодержавних податків, в обсязі яких місцеві органи влади самостійно встановлюють ставку оподаткування.

Крім трьох основних місцевих податків та зборів, місцеві органи влади отримують доходи від інших місцевих податків та зборів, які суттєво відрізняються залежно від країни. Зокрема, до цих податків входять такі: податок на здійснення операцій з нерухомістю; податок на спадщину;

туристичний збір; податок із власників собак; податок на рекламу; податок із власників транспортних засобів; податок із продажу тютюнових виробів; податок на проведення азартних ігор; збори за видачу дозволів або ліцензій, готельний збір; ринковий збір та збір за здійснення туристичної діяльності.

Досвід зарубіжних країн демонструє наявність відповідного фінансового підґрунтя органів місцевого самоврядування, яке зумовлене широким переліком місцевих податків і зборів. Вони містять і такі податки, які в Україні належать до загальнодержавних (податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, акцизний податок, ресурсні платежі тощо). Зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів у цілому та місцевого оподаткування зокрема свідчить про те, що кожна з країн повинна враховувати певну специфіку при використанні методів та прийомів досягнення фінансової самодостатності міського самоврядування та забезпечення фінансово-бюджетної дієздатності територіальних формувань місцевого рівня.

Список використаної літератури:

1. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні / Т. Г. Бондарук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2015. – № 1. – С. 56–66.

УДК 368

Радкевич Марія Віталіївна,
студентка 3-го курсу
Науковий керівник:
Венгуренко Т. Г.,
старший викладач кафедри
фінансових ринків,
Університет державної
фіскальної служби України

ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

У сучасному матеріальному світі все більше з'являється непередбачуваних подій, які призводять до псування або втрати майна чи здоров'я людей, а то й втрати життя. Тому з появою різних ризиків усе більшої популярності набуває купівля страхового захисту, а значить більше розвиваються страхові компанії. Оскільки страхові компанії мають на меті отримання прибутку, то частина цього прибутку повинна спрямовуватися на потреби держави, тобто має оподатковуватися.

Згідно з останніми змінами до ПКУ об'єктом оподаткування є сума страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами співстрахування входять до складу об'єкта оподаткування страховика тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування [1].

Тобто в Україні оподатковуються лише внески страхувальників як обов'язкові платежі згідно з договором страхування. А доходи страховика за надання послуг у вигляді комісій не оподатковуються, тобто спрямовуються на власні потреби страхової організації. Певною мірою це правильно, адже страховик має покривати свої витрати, але, з іншого боку, плата за надання послуг – це також дохід страховика і він має оподатковуватися.

Відповідно до статті 136 пункту 136.1 ПКУ до об'єкта оподаткування страхової діяльності застосовується ставка податку на прибуток у розмірі 18

%. Згідно зі статтею 136 пункту 136.2 додатково встановлюється для об'єктів страхової діяльності ставка податку на дохід у таких розмірах:

– 0 відсотків – за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії;

– 3 відсотки – за договорами страхування від об'єкта оподаткування, що визначається у підпункті 141.1.2 пункту 141.1 статті 141 ПКУ [1].

Як бачимо, за новим законодавством, оподаткування страхової діяльності відбувається за змішаною системою: до 18 % основної ставки додали ще 3 % додаткової ставки на дохід за провадження страхової діяльності. Ця система збільшила базу оподаткування, а отже, і зросло податкове навантаження на страхові організації, що значно збільшило невиконання страхових компаній страховальникам та застрахованим і зменшило довіру населення до страхових компаній.

На сьогодні постала проблема значно оподаткування діяльності страхових компаній, адже поступово ліквідується система державного пенсійного забезпечення і одним з методів забезпечення пенсій для населення є страхування додаткових пенсій через страхові організації. Але населення не поспішає укладати договори страхування на додаткові пенсії, адже не довіряє страховикам. На нашу думку, однією з основних проблем закриття страхових організацій і невиконання страхових відшкодування є надто значне оподаткування цього виду підприємництва, адже фонди з виплати страхових відшкодувань формують із страхових премій, внесків, платежів страховальників, які є об'єктом оподаткування. Тому чим більшу суму прибутку страховики спрямовують на сплату податків, тим менша сума коштів надходить до фондів з відшкодування збитків страховальникам.

Динаміка надходження валових страхових премій та чистих страхових премій показана на рис. 1. З діаграми видно, що частка чистих страхових премій у структурі валових страхових премій є досить значною. Валові страхові премії, порівняно з попередніми роками, поступово збільшуються. Це означає, що відбувається збільшення кількості страхових компаній та збільшення кількості укладання страхових угод.

У 2015 і 2016 роках відбулося збільшення валових страхових премій з таких видів страхування:

- страхування майна (9,5 %);
- страхування кредитів (64,6 %);
- медичне страхування (21,5 %);
- автострахування (20 %);
- авіаційне страхування (62,3 %);
- страхування життя (32,2 %);
- страхування медичних витрат (59 %) [2].

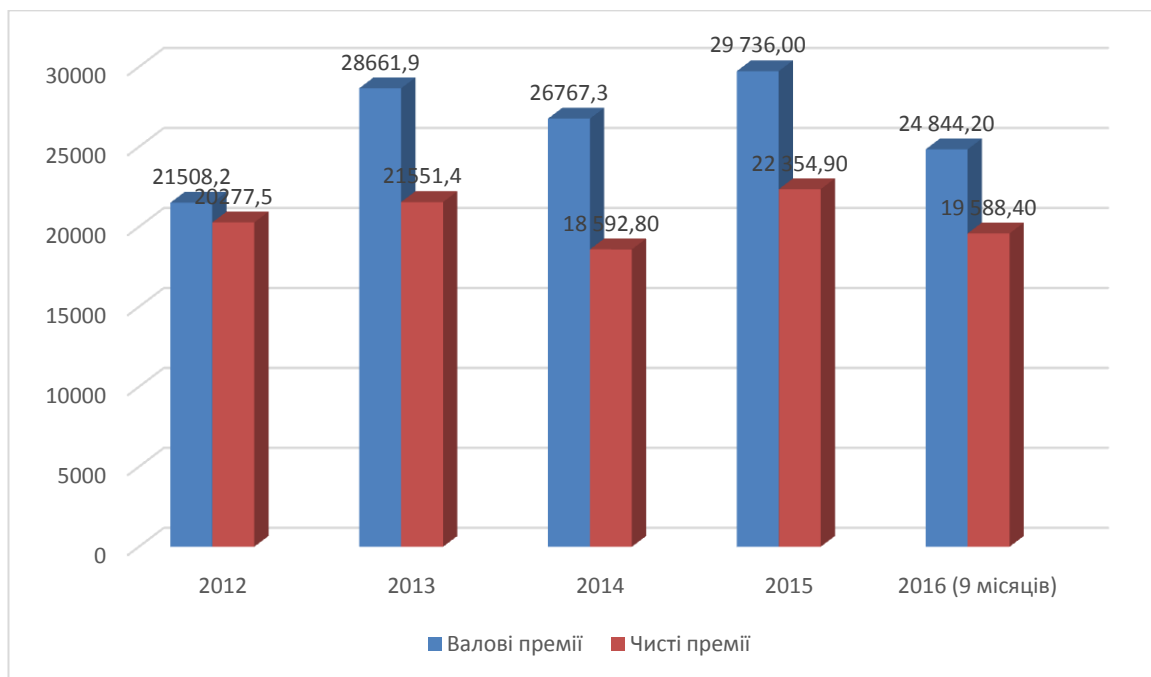

Рис.1. Динаміка страхових премій, млн грн.*

*Джерело: побудовано автором за даними [2].

Обсяг надходження податку на прибуток до Зведеного бюджету України показано на рис. 2.

З діаграми видно, що надходження податку на прибуток із страхової діяльності різко зменшилися у 2014 році. На нашу думку, це пов'язано з початком ведення бойових дій на Сході України та нестабільною ситуацією в країні.

Рис. 2. Динаміка надходження податку на прибуток із страхових компаній до Зведеного бюджету України, млн грн.*

**Джерело: побудовано автором за даними [3].*

Отже, в оподаткуванні страхової діяльності в Україні є що вдосконалювати і потрібно це для того, щоб страхові компанії могли збільшити фінансові показники, зокрема, платоспроможності. Останні п'ять років в Україні є досить нестабільними, тому можна спостерігати спад надходжень податку на прибуток у 2014 році, але вже з наступного року обсяги надходжень збільшилися і зростають далі, що свідчить про позитивну динаміку.

Список використаної літератури

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-IV [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfr.gov.ua>

3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.treasury.gov.ua

УДК: 339.727.22

Рахманова Ганна Сергіївна,
студентка 4-го курсу
Науковий керівник:
Вергелюк. Ю. Ю.,
к.е.н. доцент кафедри фінансових
ринків,
Університет державної
фіскальної служби України

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩАННЯ

На сьогодні тема інвестицій та інвестиційного клімату є досить актуальною для світу, а особливо для України. Зрозуміло, що інвестора, який хоче вкласти свої кошти в економіку певної країни, цікавлять не лише перспективні ресурси чи вигідний ринок збуту, але й те, чи важко буде розмістити свої інвестиції, керувати ними, або в разі потреби забрати назад. Саме тому країни, які хочуть залучати інвестиції, формують відповідну політику та умови, які б сприяли надходженню інвестицій. Головним завданням державної політики у сфері інвестиційної діяльності має бути саме формування сприятливого інвестиційного клімату, адже Україна також зацікавлена в надходженні іноземних інвестицій.

Поняттю «інвестиційний клімат» іноземні інвестори завжди приділяли значну увагу. В економічній літературі це поняття розглядалося в наукових роботах М. Дяченка, О. Зеленька, В. Ліщука, С. Гутеквича, М. Мельника, Л.

Рахлина, О. Яковлева та інших. Оцінка інвестиційного клімату ґрунтується на аналізі як об'єктивних факторів, зумовлених природними умовами, так і на обліку суб'єктивних факторів, що виникають під час економічної діяльності окремих суб'єктів.

Метою роботи є оцінка стану інвестиційного клімату в економіці України і розробка пропозицій щодо його вдосконалення.

Інвестиційний клімат держави – це сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів. Інвестиційний клімат безпосередньо впливає на основні показники соціально-економічного розвитку України. Сприятливий інвестиційний клімат уможливорює вирішення соціальних проблем, забезпечує високий рівень зайнятості населення, дозволяє оновлювати виробництво, проводити модернізацію й впроваджувати новітні технології. Тому на сьогодні стабілізація інвестиційного клімату, зокрема через його аналіз та прогнозування, є актуальним завданням для України [1].

Сучасна інвестиційна політика в Україні має дуже суперечливий та непослідовний характер, оскільки не завжди враховується специфіка економіки держави, що розвивається. З урахуванням особливостей сучасного етапу виходу української економіки зі стадії рецесії потрібно розробити модель державної інвестиційної політики, яка б передбачувала активну участь держави в інвестиційному процесі та дозволяла б забезпечити умови для стійкого економічного зростання шляхом реалізації розвитку внутрішнього інвестиційного потенціалу економіки. Інвестиційна політика повинна бути спрямована на усунення перешкод та запровадження стимулів для інвестування, захисту прав інвесторів. Основними напрямками інвестиційної політики в Україні мають бути такі: [2]:

1) послідовне зниження регуляторного тиску на інвесторів та відсутність диверсифікованих джерел інвестицій, нерівномірність їх розподілу між регіонами.

2) зростання динаміки інвестування не тільки в галузі зі швидким обігом капіталу, але й у високотехнологічні або стратегічно важливі для держави сфери.

3) зниження соціального напруження, досягнення остаточного підходу у виділенні коштів на потреби соціальної сфери.

4) скорочення фонду виробничого будівництва за рахунок державних коштів і формування надійних інвестиційних джерел, насамперед із власних коштів підприємств.

5) залучення іноземних інвестицій, отримання іноземних кредитів, створення спільних підприємств з іноземним капіталом за такими напрямками, як розвиток переробної промисловості, агропромислового комплексу, створення ефективних форм і механізмів управління інвестиційною діяльністю.

Хоча на сьогодні і відбувається певне пожвавлення інвестиційної діяльності, але інвестиційний клімат запишається несприятливим і це призводить до гострої нестачі інвестиційних ресурсів в економіці України, а також ставить під загрозу соціально-економічне зростання країни. Лише формування сприятливого інвестиційного клімату, обґрунтована державна політика, забезпечення ефективної мобілізації інвестиційних ресурсів та дієвого управління ними є вагомими засобами усунення інвестиційного «голоду» в Україні.

Основною проблемою сучасного стану інвестиційного клімату у країні є те, що існуючій структурі державного апарату притаманний громіздкий процес прийняття рішень, бюрократія і нечітке розмежування компетенції між урядовими відомствами. Сильно заважають поліпшенню інвестиційного клімату недостатній рівень правових гарантій, непрозоре законодавство, яке

сьогодні потребує негайного вдосконалення. У державі не сформовані єдині умови для всіх без винятку суб'єктів господарювання. Передумовами нерозкриття українською економікою інвестиційного потенціалу є такі: незадовільний стан основних засобів та інфраструктури, застарілі технології, висока енергоємність економіки, недостатня конкурентоспроможність продукції, низький рівень політико-правової стабільності, регуляторні перешкоди та корупція, низький рівень розвитку фінансової інфраструктури та незначна інноваційна складова економіки [3].

На сьогодні, іноземні інвестиції відіграють дуже важливу роль не лише у розвитку окремого підприємства, а й країни в цілому. Створення сприятливого інвестиційного клімату є першочерговим завданням для нашої держави, оскільки завдяки цьому економіка країни отримує необхідні грошові кошти для подальшого розвитку. Це питання набуває стратегічної важливості в межах державної політики України, оскільки на сьогодні у країні існує проблема дефіциту фінансових ресурсів і держава не в змозі самостійно здійснювати інвестування різних сфер економіки через брак бюджетних коштів. Це є підтвердженням важливості та нагальності вирішення цієї проблеми якнайшвидше.

Іноземні інвестиції є одним з основних показників, який вказує на рівень інвестиційного клімату України. Обсяг надходжень іноземних інвестицій в Україні ще не відповідає потребам у них. Чистий приплив прямих іноземних інвестицій в Україну у 2016 році становив 4 405,8 млн дол., що на 1 627,9 млн дол. менше від показника 2012 року в (6,013 млрд доларів), про що йдеться у статистичних даних Державної служби статистики. Станом на 1 жовтня 2016 року обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в економіку України з початку інвестування, становив 45 152,2 млн дол. І це знову-таки менше, ніж у 2012 р. (52 673,8 млн дол.). Основними інвесторами залишаються Кіпр (24,4 %), Нідерланди (13,1 %), Німеччина (12,1 %), РФ (10,2 %), Австрія (5,8

%), Велика Британія (4,2 %), Британські Віргінські острови (4 %), Франція (3,4 %), Швейцарія (3,3%), Італія (2,6 %). На ці країни припадає майже 84 % від загального обсягу прямих інвестицій [4].

У результаті проведеного аналізу видно, що в Україні протягом останніх кількох років знизилися показники обсягів іноземних інвестицій в країну, адже існують як політичні, так і економічні проблеми, які потребують уваги.

Для покращання інвестиційного клімату потрібно проведення такі заходи: створення сприятливого інвестиційного середовища шляхом стимулювання національних інвесторів здійснювати інвестиції; здійснення пенсійної реформи та сприяння становленню інституту недержавних пенсійних фондів; легалізація тіньових капіталів, що забезпечить значний приплив інвестиційних ресурсів в економіку країни з-за кордону [5]; розвиток депозитарної системи; сприяння розвитку ефективної банківської системи, орієнтованої на кредитування реального сектору економіки; реформування системи оплати праці; розробка та подання пропозицій у вищі органи державної влади України щодо вдосконалення державного регулювання сфери іноземного інвестування; зниження податкового навантаження на економіку країни; ведення дієвої боротьби з корупцією [6]; забезпечення прибутковості підприємств державної форми власності; підвищення ефективності інвестицій за рахунок зростання прозорості ринкового середовища та роботи підприємств; створення рівних конкурентних умов для внутрішніх та іноземних інвесторів; здійснення реструктуризації великих неефективних підприємств та максимальне розширення сфери малого та середнього бізнесу; сприяння розвитку фондового ринку з метою активізації участі іноземних інвесторів у процесах приватизації, зокрема шляхом здійснення портфельних інвестицій [7].

Отже, для формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні повинні бути здійснені комплексні заходи щодо поліпшення умов діяльності інвесторів, розширення механізмів, забезпечення еквівалентності обміну між

галузями і сферами економіки, встановлення економічно обґрунтованих та взаємовигідних цін на інвестиційні ресурси. Відповідне збільшення обсягу інвестицій в економіку України забезпечить пришвидшення соціально-економічного розвитку країни та пріоритетних галузей виробництва. Тобто державна політика щодо формування інвестиційного клімату потребує докорінних змін і має проводитися на вищому рівні. Вона повинна базуватися на забезпеченні стійкого підйому економіки України шляхом реформування фінансово-кредитної системи, удосконалення відносин власності, а також створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій.

Список використаної літератури

1. Дяченко М. І. Формування інвестиційного клімату та інвестиційна привабливість регіону [Електронний ресурс]/ М. І. Дяченко, О. М. Саковська // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2016. - № 4. - С. 15–24. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_4_4
2. Зеленько О. О. Інвестиційний клімат в економіці України та шляхи його удосконалення [Електронний ресурс] / О. О. Зеленько // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. - 2016. - Вип. 16. - С. 40–46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_eko_2016_16_6
3. Ліщук В. В. Оцінювання інвестиційного клімату як основа для залучення іноземного капіталу в економіку України / В. В. Ліщук // Агросвіт. - 2016. - № 10. - С. 56–61.
4. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ivu/ivu_u/arh_ivu2016.html
5. Пітель Н. Я. Проблеми формування інвестиційного клімату України / Н.Я. Пітель [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/biznes/2015_3/2010/03/100315.pdf.
6. Семенова Е. Д. Інвестиційні ризики та інвестиційний клімат України / Е. Д. Семенова, К. І. Тарасова // Інвестиції та економіка: проблеми і перспективи зростання в умовах Придністровської Молдавської Республіки: - Тираспіль: 2016. - С. 60–64.

7. Щепіна Т. Г. Проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні / Т. Г. Щепіна // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2014.– №38.–С.109–114.

УДК 336.76

Рахманова Ганна Сергіївна,
студентка 4-го курсу.

Науковий керівник:

Ковернінська Ю. В.,

к.е.н., старший викладач кафедри
фінансових ринків,

*Університет державної
фіскальної служби України*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Одним із головних завдань, які постають перед сучасним українським суспільством, є створення ефективного механізму саморегулювання фінансового ринку. Саморегулювання впливає з особливих властивостей економіко-правової системи, до яких відносять її самоорганізацію, взаємозв'язок та взаємозалежність елементів, поєднання адміністративно- та цивільно-правових методів регулювання. Регулювання фінансового ринку, як і економіки в цілому, являє собою єдність державного регулювання та саморегулювання. У сучасних умовах вітчизняний механізм саморегулювання фінансового ринку не характеризується стійким розвитком, саме тому дослідження світового досвіду саморегулювання є актуальним. Адже у країнах з розвиненою ринковою економікою саморегулівні організації (СРО) функціонують тривалий час, охоплюють практично всі сфери підприємницької діяльності та сприяють ефективному функціонуванню фінансових ринків цих країн.

Багато науковців приділяє увагу проблемам розвитку саморегульованих організацій в Україні та саморегулювання фінансового ринку. Серед науковців, які займаються дослідженням даної проблеми, потрібно виділити таких, як Н. Балдич, Є. Поліщук, В. Полюхович, В. Кепов, О. Сухіх, О. Яворська та багато інших. Проте в цілому світовий досвід функціонування СРО на фінансовому ринку маловивчений і потребує подальшого дослідження з урахуванням сучасних реалій.

Метою роботи є дослідження світового досвіду функціонування саморегульованих організацій на фінансовому ринку.

Саморегульована організація – це неприбуткове об'єднання фінансових установ, створене з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринків фінансових послуг та якому делегуються відповідними державними органами, які здійснюють регулювання ринків фінансових послуг, повноваження щодо розроблення і впровадження правил поведінки та сертифікації фахівців ринку фінансових послуг [1].

Вона є важливою складовою системи регулювання фінансових ринків в усьому світі, яка виконує ряд важливих функцій, таких як сприяння здійсненню професійної діяльності членами саморегульованої організації; розробка та здійснення заходів щодо захисту прав членів саморегульованої організації; встановлення правил, стандартів та вимог до здійснення діяльності з цінними паперами.

Проте є й такі країни, де саморегульованих організацій на фінансових ринках взагалі не існує, зокрема: Австралія, Австрія, Бельгія, Бразилія, Угорщина, Німеччина, Індія, Іспанія, Данія, Тайвань, Туреччина, Швеція, Швейцарія.

Саморегульовані організації вперше виникли у сфері фінансового ринку в США і Англії. Сучасним прототипом саморегульованої організації вважається Нью-Йоркська фондова біржа. У США саморегульовані організації стали

розвиватися у 1934 році. Сьогодні на американському ринку цінних паперів діють саморегулівні організації двох типів: з обов'язковим і добровільним членством. Єдиною саморегулівною організацією з обов'язковим членством у ній всіх фірм і брокерів, які продають цінні папери в США, є Управління з регулювання фінансової індустрії (Financial Industry Regulatory Authority), яке створене в липні 2007 року за допомогою об'єднання Національної асоціації дилерів з цінних паперів (NASD) і регулює підрозділ Нью-Йоркської фондової біржі. FINRA є незалежною некомерційною організацією, з громадською місією: захищати інвесторів США, створюючи надійну індустрію цінних паперів, яка працює чесно [2].

Канадська система аналогічна системі США, зокрема в питанні залучення незалежних СРО та обов'язковості вступу всіх дилерів до офіційних СРО. Основна відмінність полягає в тому, що більша консолідація системи СРО була досягнута саме в Канаді. IIROC – продукт злиття двох незалежних СРО, що відповідає за все регулювання членів і більшість функцій регулювання ринку. Оскільки Канада не має національної комісії з цінних паперів, ефективність її системи була знижена через наявність численних контролюючих регуляторів [3].

В Австралії біржа цінних паперів підтримує широке коло обов'язків СРО відповідно до законодавства. Проте останнім часом уряд заявляє, що більша частина обов'язків СРО будуть передані державній владі для більш ефективного вирішення конфлікту інтересів.

У більшості країн Європи роль саморегулювання ніколи не була значною через власні системи цивільного права і підхід до державного нагляду за фінансовим бізнесом. Об'єднане Королівство Великобританії було винятком із загальної тенденції. Британська система саморегулювання була заснована на приватних і в основному неформальних домовленостях Ради з цінних паперів та інвестицій ще у 80-х роках ХХ століття. На відміну від системи США, саморегулювання Об'єданого Королівства базувалась на

нормативних документах. Був прийнятий Закон про цінні папери від 1933 року. Тому існують значні відмінності між цими двома системами з погляду уряду та регуляторного нагляду. Саморегульовані функції європейських бірж були значно скорочені шляхом прийняття політичних рішень з регулювання цінних паперів, зокрема у нормативно-правовій базі, встановленій ЄС із гармонізації правил і розробки єдиного фінансового ринку. У ЄС спостерігається тенденція до консолідації регуляторних і наглядових функцій державних органів. Консенсусом у державах Європи є те, що регулювання є державною функцією, а приватні організації не повинні її виконувати, особливо у випадку некомерційних бізнес-організацій. Згідно з Директивою ЄС встановлена норма, що державний компетентний орган в кожній країні буде контролювати ринки цінних паперів, а всі ці органи є членами Ради Європи [4].

У Японії діють обмінні та незалежні СРО для регулювання діяльності їхніх членів та ринку в цілому. Японські біржі регулюють свої ринки, дилерів цінних паперів, що торгуються на біржі, а також компанії, які відносять до біржі. Асоціація дилерів з цінних паперів Японії (JSDA) регулює діяльність усіх дилерів і фінансових установ, які торгують цінними паперами, а також позабіржові пайові та боргові ринки. JSDA є одночасно торговою асоціацією і СРО. Крім того, Асоціація фінансових ф'ючерсів Японії регулює брокерів та дилерів у галузі фінансових і ф'ючерсних інвестицій з цінних паперів у Японії. Радники Асоціації регулюють інвестиційних консультантів. В Індії функціонують дві домінуючі біржі цінних паперів, які регулюють торгівлю, діяльність брокерів і перерахованих емітентів. Національна фондова біржа і Бомбейська фондова біржа виконують важливе регулювання ринку, членів, а також інші обов'язки з регулювання, включаючи правила, які застосовуються до компаній, що зустрічаються лише в лістингу угод бірж. Обидві біржі

співпрацюють та контролюються Радою з цінних паперів і бірж в Індії з питань виконання цих обов'язків.

У Малайзії зберігається значна саморегулівна роль вільного обміну. Уряд розробив комплексну стратегію для ринків капіталу, включно із консолідацією.

У 2006 році Колумбія створила нову незалежну СРО для того, щоб централізовано регулювати торгівлю цінними паперами і діяльність ринкових посередників. Уряд мав створити нову систему саморегулювання відповідно до закону. При цьому членство в СРО є обов'язковим для всіх посередників, які працюють на ринку цінних паперів, у тому числі для банків, трастових компаній і пенсійних фондів.

Бразилія модернізувала правову основу своїх ринків цінних паперів у 2007 році і встановила нові саморегулівні повноваження. Була створена нова організація з нагляду за ринками (BSM) для виконання основних функцій СРО, включно із нормотворчою, наглядовою, наглядом за ринками, експертизи посередників і приведення рішень у дію. Правління BSM відповідає за розробку стратегії і бюджету для нагляду за його діяльністю. Наглядова рада здійснює регуляторні повноваження та відповідає за розгляд апеляцій рішень та застосування штрафних санкцій. Рада складається з 11 членів: 8 незалежних і 3 призначаються учасниками ринку, з них 1 – представляє посередників [5].

В Україні застосовується секторальний підхід до запровадження механізмів саморегулювання на фінансових ринках. Сьогодні на фінансовому ринку Україні функціонують такі саморегулівні організації: Асоціація «Українські фондові торговці», Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв, Українська асоціація інвестиційного бізнесу, Асоціація українських банків, Асоціація «Український кредитно-банківський союз» тощо. Основною проблемою розвитку саморегулівних організацій в Україні є відсутність закону про саморегулівні організації. Чинне

законодавство, що існує у сфері саморегулювання фінансового ринку України, суперечливе і непослідовне. Не сформульоване загальне правове поняття саморегулювних організацій, не виділені єдині ознаки саморегулювних організацій, що відрізняють їх від інших громадських організацій.

Отже, діяльність зарубіжних саморегулювних організацій регламентується галузевими законами, а загального закону, який би регулював їх функціонування, не існує. Саморегулювання не підміняє собою головного впливу, а є його важливим доповненням і обмежене законом про конкуренцію; саморегулювна система, будучи добровільною і без примусового характеру, не завжди може бути ефективною. Вивчення зарубіжного досвіду дозволяє краще зрозуміти напрями вдосконалення українського законодавства, що регламентує діяльність саморегулювних організацій.

Список використаної літератури

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III, зі змін та доп. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
2. Балдич Н. Роль саморегулювних організацій у зменшенні інформаційної асиметрії фінансових ринків / Балдич Н. – 2015. – С. 171–179.
3. Кепов В. А. Обзор зарубежного опыта развития саморегулируемых организаций . // [Електронний ресурс] В. А. Кепов, П. А. Ткачев. – Режим доступу: <http://vestnik.igps.ru/wpcontent/uploads/V33/12.pdf>
4. СРО в Великобритании [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.all-sro.ru/sro_in_the_world/sro-v-es/sro-v-velikobritanii
5. Полюхович В. І. Роль саморегулювних організацій на фондовому ринку / В. І. Полюхович // Приватне право і підприємництво. – 2015. – Вип.14. – С. 152–156.

УДК 336.3

**Савич Анастасія Миколаївна,
Остапчук Ірина Ігорівна,**
студентки 6-го курсу
Науковий керівник:
Федина В. В.,
старший викладач кафедри
фінансових ринків,
*Університет державної
фіскальної служби України*

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Ринок страхових послуг є одним з важливих елементів ринкової інфраструктури, він тісно пов'язаний з ринком капіталу і цінних паперів, праці і робочої сили, а також ринком засобів виробництва і споживчих товарів. У розвинених країнах світу страхова справа забезпечує підприємцям надійну охорону їхніх інтересів від несприятливих наслідків різних фінансових ризиків, техногенних аварій, криміногенних факторів та інших нещасних випадків. Міжнародний досвід свідчить, що рівень розвитку країни часто визначають на підставі того, як у країні організовано страхову справу, яка за дохідністю в багатьох країнах посідає друге місце після туризму, випереджаючи рентабельність у промисловості та у банківському сегменті. У розвинених країнах світу страхування є важливим механізмом залучення в економіку інвестиційних ресурсів.

Динамічний розвиток страхового захисту України за останні роки забезпечує можливість розширення існуючих та створення нових страхових продуктів, а саме: страхування товарних кредитів; страхування фінансових (корпоративних та споживчих) кредитів; страхування кредитів під інвестиції; страхування відповідальності позичальника; страхування фінансових застав; страхування кредитів довіри й депозитів, а також страхування перерви у виробництві.

Окремі позиції управління ризиками фінансово-кредитних установ відображені у багатьох працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як Алексійчук В. М., Базилевич В. Д., Вовчак О. Д., Дем'яненко М. Я., Заруба О. Д., Козьменко О. В., Малік М. Й., Морсман Е., Пічик К. В., Осадець С. С., Фурман В. М. та інші.

Одним з найбільш поширених ризиків у фінансово-господарській діяльності є кредитний ризик, пов'язаний з можливістю невиконання позичальником своїх фінансових зобов'язань перед банками, іншими кредиторами чи інвесторами у результаті виникнення ризику неплатежу або його неплатоспроможності, який формується у процесі кредитування [1].

Страховання кредитних ризиків у сучасному ринковому середовищі розглядається як комплекс страхових послуг, які забезпечують страховий захист майнових інтересів кредиторів, пов'язаних з існуванням ризику неповернення кредиту внаслідок неплатоспроможності позичальника. Кредитний ризик виникає у процесі ділової співпраці підприємства зі своїми кредиторами: з банком та іншими фінансовими установами; з контрагентами – постачальниками і посередниками; з акціонерами.

Різноманіття видів кредитних операцій визначає особливості і причини виникнення кредитного ризику: недобросовісність позичальника, який отримав кредит; погіршення конкурентного стану конкретної фірми, що отримала комерційний або банківський кредит; несприятлива економічна кон'юнктура.

Суб'єктом страхування кредитних відносин є юридична особа, яка уклала зі страховиком договір страхування кредиту або позики та яка у встановленому законодавством України порядку здійснює кредитування на умовах, визначених кредитним договором.

Об'єктом страхування є майнові інтереси, пов'язані з матеріальними збитками, завданими страхувальнику внаслідок невиконання позичальником

своїх обов'язків, передбачених кредитним договором між позичальником та страхувальником. Страхувальником є неповернення кредитів або позик страхувальнику, що пов'язане з невиконанням позичальником своїх обов'язків, передбачених кредитним договором між позичальником та страхувальником.

Страховими випадками є збитки страхувальника у результаті невиконання позичальником своїх обов'язків, передбачених кредитним договором, а саме: неповернення позичальником кредиту у встановлені кредитним договором терміни та невиплата ним у повному обсязі й в установлені кредитним договором терміни погашення відсотків невиконання інших обов'язків, передбачених кредитним договором [2].

Страхове покриття фінансових і підприємницьких ризиків для фінансово-кредитних організацій є досить дорогим продуктом. Навіть за кордоном не кожен великий банк може собі дозволити поліс. Однак існують цікаві приклади взаємовигідного співробітництва у сфері страхування фінансових ризиків, коли прибуток від укладення страхового договору отримують і страховик, і страхувальник.

У США страхові компанії, які мають вищі рейтинги фінансової стійкості від провідних рейтингових агентств (наприклад, або AAA AA+ з Standard & poor's), надають страхові гарантії за муніципальними облігаціями, у яких початкові рейтингові оцінки набагато нижчі. Унаслідок такої «підтримки» цінні папери підвищують свій рейтинг на кілька пунктів (до рівня дуже надійних), що дозволяє розміщувати їх на фондовому ринку за більш високою ціною. Таким чином, і страхова компанія заробила страхову премію, страхувальник отримав додатковий дохід за рахунок залучення більшої суми грошей під менший відсоток [3]. У банківській діяльності велике значення відіграє система страхового захисту депозитів, яка була створена банками США в 30-ті роки. У разі банкрутства банку Федеральна корпорація страхування депозитів покриває його зобов'язання перед

вкладниками у мінімальній квоті повної страхової відповідальності (лише на 100 тис. \$) суми депозиту вкладника. Згідно з Директивою Європейського Союзу мінімальна квота має становити 20 тис. ЄВРО (для Іспанії та Португалії – 15 тис. ЄВРО). Тепер ці квоти (страхові суми) є досить рівновеликими навіть у тих країнах, які мають однаковий рівень економічного розвитку. Страховий захист депозитів в Україні здійснюється за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у порядку, передбаченому законодавством. Фонд створюється за рахунок придбання банками державних цінних паперів (на суму, достатню для покриття зобов'язань перед фізичними особами) та передачі їх на зберігання Національного банку України. У разі ліквідації комерційного банку Національний банк України розблоковує державні цінні папери і використовує їх на відшкодування вкладникам депозитів [4].

Отже, подальший розвиток фінансово-кредитних інституцій потребує вдосконалення механізму страхового захисту як позичальника, так і кредитора. У цьому контексті кредитні установи зацікавлені у наданні їм гарантій щодо майнової відповідальності страховика за несвоєчасне або не у повному обсязі погашення заборгованості страхувальника. У свою чергу, страхувальник, укладаючи договір кредитного страхування, повинен мати гарантії щодо здатності страховика розрахуватися з кредитором у разі неплатоспроможності страхувальника. До сучасних видів страхування ризиків фінансово-кредитних установ можуть також бути віднесені такі: страхування втрати прибутку (доходів); страхування ризику невиконання договірних зобов'язань; страхування ризиків упровадження нової техніки і технології; страхування на випадок зниження обумовленого рівня рентабельності; страхування ризику засновника; страхування біржових ризиків, страхування банківських пластикових карток, яке вже поширене в країнах близького зарубіжжя.

Список використаної літератури

1. Козьменко О. В. Нові вектори страхового ринку України: монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.]; кер. авт. проекту О. В. Козьменко. – Суми : Університетська книга, 2012. – 315 с.
2. Фурман В. М. Основні напрямки організації стратегічного управління в страхових компаніях / В. М. Фурман // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 4. – С. 49–61.
3. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України (Відомості Верховної Ради України. (ВВР). – 2012. – № 50. – ст. 564) // Режим доступу : zakon.rada.gov.ua
4. Фориншурер страхование [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://forinsurer.com/public/12/04/27/4489>.

УДК 336.3

Савченко **Валентина**
Анатоліївна,
студентка 3-го курсу
Науковий керівник:
Венгуренко Т. Г.,
старший викладач кафедри
фінансових ринків,
Університет державної
фіскальної служби України

СТРАХОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ЯК МЕХАНІЗМ ЗРОСТАННЯ ДОВІРИ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ

Страхова діяльність будь-якої країни неможлива без участі страхових посередників. Адже саме вони володіють великим обсягом інформації про страхові компанії та можуть залучити до співпраці велику кількість клієнтів шляхом поширення інформації про страхові послуги та діяльність страхової компанії.

Страховий посередник – особа, яка надає страхові послуги та внесена до відповідного реєстру в порядку, встановленому законом, і здійснює свою

діяльність на страховому ринку з метою отримання прибутку та задоволення потреб суб'єктів цього ринку в певних послугах [1].

Відповідно до ст. 15 Закону України «Про страхування» посередницька діяльність у страхуванні може здійснюватися страховими брокерами та агентами. Страхова індустрія використовує різні типи посередників та їх комбінації. Посередницькі функції можуть також виконувати персонал страхових компаній, банки, туристичні агентства, відділення зв'язку тощо [2].

Серед усіх посередників, які діють на ринку, можна виділити тих, які найбільше взаємодіють із клієнтами. До них належать: страхові агенти та страхові брокери.

Для того, щоб краще зрозуміти сутність зазначених суб'єктів, звернемося їх до трактування. Найбільш змістовне визначення даних понять наводить автор Н. В. Ткаченко: страхові агенти – це фізичні або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика, виконують частину його страхової діяльності (укладання договорів страхування, одержання страхових платежів); страхові брокери – юридичні особи або фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник [3].

Встановимо, у чому полягає діяльність кожного з них.

Страхові брокери зацікавлені задовольнити інтереси страхувальників. Від них залежить вибір компанії, у якій буде застрахований клієнт, тому вони мають завчасно здійснити аналіз страхових компаній, визначити їх місце на страховому ринку. Брокери повинні знати все про платоспроможність, надійність, репутацію, фінансову стійкість, вивчати ситуацію на страховому ринку і надавати найсвіжішу інформацію клієнтам. Один неправильний крок

з боку брокера, і застрахований відмовиться від його послуг. Репутація страхового брокера залежить лише від нього самого, адже він повинен бути зацікавлений у наданні якісних і надійних послуг, що і виступає головним завданням його діяльності. Отже, страховий брокер допоможе обрати своєму клієнту – страхувальнику ту страхову компанію, яка в разі настання страхового випадку відшкодує всі його збитки, і саме той страховий поліс, який йому потрібен і найбільше підходить.

Однак діяльність деяких брокерів говорить про те, що вони не завжди діють в інтересах клієнтів, а лише думають про свої. Вони можуть допомагати компаніям, які пропонують неякісні послуги, тим самим отримують за співпрацю певний відсоток. А це ще раз указує на відмову страхувальників від даних послуг і руйнування зв'язків між посередником і клієнтом.

Страховий агент допомагає страхувальнику вибрати найбільш вигідний для нього страховий поліс. Він максимально повно висвітлює інформацію про продукти страхової компанії, при цьому страховий агент оперує лише правилами, умовами страхування та тарифами страхової компанії. Мета агента – продати страховий поліс своєї страхової компанії [4].

Досвід свідчить, що велика кількість агентів можуть діяти в інтересах декількох страхових компаній, що має негативний вплив на імідж цих компаній. Їх основною функцією є вмовити юридичну або фізичну особу придбати страховий поліс, що дає їм можливість отримувати дохід відповідно до умов договору зі страховиками. Однак страхові агенти досить часто в Україні, наприклад, виступали від імені не однієї, а декількох страхових компаній і продавали поліси тих компаній, які платили їм більшу винагороду [4].

Отже, страховий ринок не може існувати без страхових посередників. Володіючи великим обсягом знань, вони створюють конкурентні відносини між компаніями, а в останніх виникає зацікавленість до покращання своїх

послуг. Страхові агенти й брокери безпосередньо спілкуються зі страхувальниками, при цьому збільшується інтерес громадян до страхування та формується страхова культура суспільства. Саме тому посередники повинні виконувати свою роботу якісно, надійно, відповідно до чинного законодавства та етичних норм.

Список використаної літератури

1. Дубина М. В. Удосконалення класифікації фінансових посередників в Україні / М. В. Дубина // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2014. – № 39.
2. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Ткаченко Н. В. Страхування : навч. посіб. /Ткаченко. Н. В – К. : Ліра-К, 2013. – 376 с.
4. Роль страхових посередників у забезпеченні зростання інтересу клієнтів до діяльності страховиків / М. В. Тунік, К. В. Білоус, М. В. Дубина, Т. А. Соболева // Вісник Чернігівського державного технологічного університету.. – 2014. – № 2 (74).–С. 163-172.

UDK 338.24.2

Darya Solodukhina,
3-year student.
Scientific Supervisor:
Suprunenko S.A.,
*University of the State Fiscal
Service of Ukraine*

FINANCIAL PLANNING AS FUNCTION OF MANAGEMENT

In the conditions of transformational changes in our economy and development of market relations increases the importance of financial planning as an integral structural element of the process of economic entity management. The essence of planning is manifested in the elaboration of the development goals of the enterprise for a certain period, determining the objectives and ways of achieving them, identifying the material, labor and financial resources necessary for the task. Financial planning is the form of exposure to Finance company for its

economic activities through reduction in compliance cost proportions of utilization of production resources with the production program and sources of financing entity. During the financial crisis external funding sources are extremely limited and therefore increasingly gaining relevance issue of improving financial planning business [1].

Accordingly, the financial planning can be defined as a specific form of management of economic entities, consisting in the preparation of different options of financial support of administrative decisions in the form of forecasts, projects, programs and plans, the study of optimality and the establishment of a system of monitoring the effectiveness of their implementation.

The main objective of financial planning in modern conditions of managing is the balancing of costs provide the basis of profitable work of the enterprise, financial stability, solvency, creditworthiness and liquidity of debt obligations during the plan period, adherence to the principles of financial planning. It allows enterprises to achieve financial stability and to provide high competitiveness in the market environment.

It is worth noting the main objectives of financial planning:

- rational allocation of capital;
- resource balancing of the circuit of production assets on the principles of self-sufficiency and liquidity of the debt obligations;
- the premise of financial stability, solvency and creditworthiness;
- resource provision of social events [2].

Management system, financial planning should answer such basic principles:

- claustrophilia and telerealite;
- multiple variations, alternatives and selectivity;
- global, consistency, comprehensiveness and balance;
- continuity and consistency ;
- continuity;
- realistic and achievable;
- flexibility, dynamism, response to the situation;
- the effectiveness and social;
- quantitative and qualitative determination;
- long term measures;
- the principle of adequacy of information and probability of errors.

Accordingly, the principles indicate that financial planning then gives only positive results when based on knowledge of the objective laws of development of society, trends in the movement of financial resources, the study on the current economic situation, results of activities of business entities, as well as strategic goals of development.

Reference

1. Bilyk N. D. Financial planning at the enterprise in modern conditions / N. D. Bilyk // Finance Of Ukraine. – 2014. – №. 4. – Pp. 133–141.

2. Filina I. G. Financial activities of business entities. Study guide / Filina. G. I. – К. : Center of educational literature, 2015. – 320 p.

УДК 336.22

Телюра Тетяна Олександрівна,
студентка 4-го курсу

Науковий керівник:

Болгар Тетяна Миколаївна,
д.е.н., доцент, професор кафедри
фінансів і банківської справи,
*Полтавський національний
технічний університет імені
Юрія Кондратюка*

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ АПК УКРАЇНИ

Дослідження стану забезпеченості фінансово-кредитними ресурсами аграрних підприємств, виявлення основних проблем та причин неефективного функціонування фінансових ринків і визначення напрямів вдосконалення фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки є важливими та актуальними питаннями для економіки України.

Сучасний агропромисловий комплекс є сектором економіки України, що характеризує обсяги пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, формує валютні прибутки держави за рахунок експорту, зумовлює стан і тенденції розвитку сільських територій. Зазначимо, що ефективність розвитку агропромислового комплексу безпосереднім чином залежить від функціонального капіталу, його обсягів та руху, що породжує наявність фінансових ресурсів, які виступають потужним каталізатором відродження галузі.

Велика увага приділяється науковцями раціональному вирішенню

багатьох проблем, що стоять перед вітчизняними аграріями. Так, у наукових працях Л. М. Алексеєнко, М. Ф. Бабієнко, Є. А. Бузовського, Т. Д. Іщенко, П. А. Лайко, Т. М. Болгар, Л. А. Лахтіонової піднімаються питання ефективності використання ресурсів сільгосп підприємств, напрями забезпечення конкурентоспроможності продукції, шляхи ефективного управління діловою активністю, необхідність у державній підтримці аграрної галузі виробництва, проблеми фінансування та трудових ресурсів.

Водночас важливими проблемами розвитку агропромислового виробництва в Україні є такі: низька ефективність основних його галузей, наявність ще значної частини збиткових господарських структур; низькі темпи відновлення матеріально-ресурсного потенціалу; сезонність виробництва та значна тривалість виробничого циклу; залежність від природно-кліматичних умов, що знижує гарантованість позик сільськогосподарським товаровиробникам; недостатня економічна зацікавленість сільськогосподарських товаровиробників у розвитку суспільного виробництва; нестача вільних фінансових коштів; висока капіталоміскість і порівняно низька фондівдача [1].

Для вирішення зазначених питань виникає потреба у пошуку нових, відповідних сучасним реаліям, методичних підходів та технологій фінансування розвитку агропромислового комплексу України.

Агропромисловий комплекс України (далі - АПК) є одним із провідних міжгалузевих територіально-виробничих утворень народного господарства України, де виробляється 2/5 ВВП і концентрується 1/3 усіх зайнятих у народному господарстві. Роль АПК в економіці важко переоцінити, адже від рівня розвитку його сфер та збалансованого функціонування залежить забезпеченість потреб населення в основних видах продуктів харчування відповідно до фізіологічних норм споживання, добробут населення, а також обсяг поставок на ринок. Разом з тим темпи економічного розвитку АПК

недостатні, оскільки не вирішуються важливі соціальні та економічні потреби.

Сучасний стан АПК України характеризується глибокою кризою, зумовленою як факторами загальноекономічного характеру, так і недоліками аграрної політики. Сутність кризи полягає у дефіциті та низькій якості продовольства, застої і високій затратності виробництва, помітному зниженні самозабезпеченості продуктами населення країни та її регіонів, зростанні імпорту основних продуктів харчування у продовольчому балансі країни.

Складність адаптації до умов ринкової економіки та тривала фінансова криза в останні роки підвищили рівень невизначеності та загострили ризики діяльності суб'єктів господарювання. У складній ситуації опинилися і вітчизняні суб'єкти господарювання у сільському господарстві, де характерним став перерозподіл ресурсів і ринків збуту, тривалі організаційно-структурні зміни. Важливого значення у цей період для агропромислових підприємств набуло питання утримання на ринку, підвищення конкурентоспроможності, зокрема своєї продукції [2].

Значною проблемою АПК є недостатнє фінансування галузі, що полягає у такому:

- зміні державних програм та політичній нестабільності, що спостерігається в Україні останніми роками;
- непослідовній фінансово-кредитній та податковій політиці;
- постійних змінах умов регулювання ринку;
- високих кредитних ставок банків для сільськогосподарських підприємств [1].

Варто зазначити, що сьогодні АПК України потребує розв'язання питань, пов'язаних з активізацією інвестування в інноваційну діяльність, що дало б змогу вітчизняним виробникам конкурувати на світовому ринку та

створювати підґрунтя для ефективного використання наявних природних ресурсів і подальшого розвитку агропромислових підприємств.

Отже, головною проблемою, що постає сьогодні в аграрній сфері, є активізація залучення фінансових ресурсів як необхідної складової забезпечення сталого розвитку підприємств галузі. Незважаючи на високий рівень самофінансування підприємств, їхні внутрішні ресурси, як правило, не можуть забезпечити належного рівня фінансування. Сезонність виробництва, необхідність в одночасному придбанні дорогої комплексної техніки та будівництві виробничих приміщень і сховищ змушує підприємців залучати позичкові кошти. Альтернативою запозичення коштів АПК є функціонування ринку цінних паперів, який дає підприємствам багатоваріантний вибір джерел фінансування та кредитування, сприяє підвищенню мобільності фінансового капіталу. Такий пошук джерел інвестування для підприємств простіший, оскільки вони спрямовані на додаткову емісію акцій. Одночасно кошти, отримані від розміщення акцій, можна спрямувати на виконання виробничої програми чи поповнення власного капіталу [2].

Список використаної літератури

1. Міністерство аграрної політики та продовольства України. [Електронний ресурс] Режим доступу: www.minagro.gov.ua/node/7644
2. Болгар Т. М. Вплив ділової активності вітчизняних сільськогосподарських підприємств на їх конкурентоспроможність [Електронний ресурс] / Т. Болгар, О. Мельник // Ефективна економіка. – 2016. – № 11. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=11&y=2016>

УДК 336.77

Терещук Наталія Сергіївна,
студентка 4-го курсу
Науковий керівник:
Татьяніна С. М.,
старший викладач кафедри
банківської справи та
фінансового моніторингу,
Університет державної
фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ У ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКАХ

На сьогодні проблема управління кредитним ризиком є найактуальнішою для кредиторів різних рівнів, а насамперед для фінансових установ. Кредитний ризик – вид фінансових ризиків, який має найбільший вплив на діяльність банку. Оскільки кредитним операціями належать близько 50 % усіх активів банку, то вони є не лише найбільш прибутковою, а й найбільш ризикованою частиною банківських активів.

Банки мають управляти кредитним ризиком так, щоб при максимально низькому значенні ризику, який пов'язаний з механізмом надання і погашення банківських кредитів, отримувати максимально можливий прибуток. Ефективне управління рівнем ризику охоплює ряд етапів, які починаються з виявлення факторів і закінчуються постійним моніторингом ризику. Це свідчить про те, що розробка надійної системи захисту від кредитного ризику є дуже актуальною.

Дане питання є предметом вивчення багатьох відомих учених. Зазначені у статті проблеми частково висвітлюються у роботах Н. Бицької, Л. Зачек, Р. Сабодаша, В. Бабенко, М. Клапківа, Л. Хорін.

На сьогодні існує безліч причин виникнення кредитного ризику. Найпоширенішими причинами виникнення кредитного ризику є нестійке

фінансове становище позичальника, некваліфіковане керівництво, недосвідченість працівників, що приймають рішення про надання кредиту.

Варто зауважити, що з метою ефективної реалізації розробленої кредитної стратегії банки в сучасних умовах мають розробляти власну внутрішню кредитну політику та запроваджувати механізми її здійснення. Кредитна політика охоплює найважливіші елементи і принципи організації кредитної роботи в банку, які фіксуються у письмовому вигляді та затверджуються на засіданнях кредитного комітету і комітету кредитного нагляду. Ця політика формується на основі факторів, що визначаються обсягом капіталу, активів та кредитного портфеля банку, складом його клієнтури, спеціалізацією, місцезнаходженням, наявністю мережі філій, ситуацією на грошовому ринку тощо [2, с. 186].

Так, основною метою управління кредитним ризиком на рівні окремого позичальника є впровадження заходів, спрямованих на мінімізацію втрат банку за окремою кредитною операцією у разі настання кредитного ризику. Класифікацію методів управління кредитним ризиком на рівні окремого кредиту наведено на рис. 1 [4, с. 106].

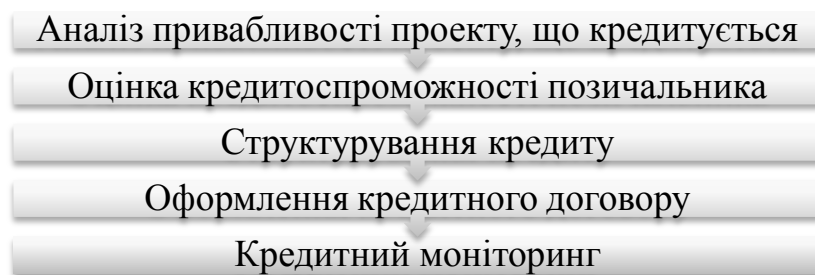

Рис. 1. Методи управління кредитним ризиком на рівні позичальника [3, с. 82].

Управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля здійснюється з метою підтримання загального рівня ризику кредитного портфеля у встановлених допустимих межах і забезпечення запланованого рівня доходності кредитної діяльності банку. Основні методи управління ризиком на рівні кредитного портфеля наведено на рис. 2 [4, с. 107].

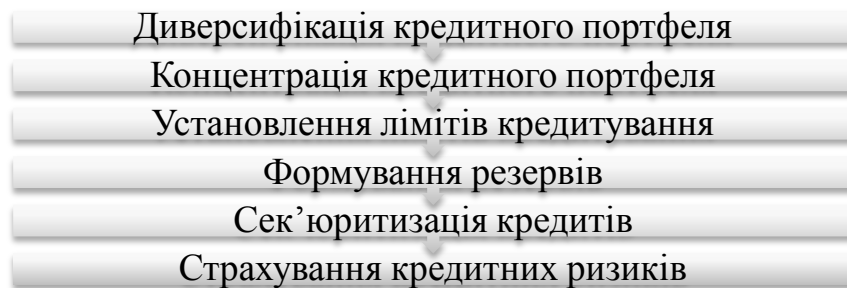

Рис. 2. Методи управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля [3, с. 83].

Аналіз тенденцій розвитку банківської системи України показує, що обсяги кредитування зростали до певного часу. Зокрема, станом на 01.01.2010 сукупний кредитний портфель по системі банків України знизився на 5,67 %, порівняно з даними на 01.01.2009, і сягав 747 348 млн грн, що становить майже 85 % від обсягу загальних активів. Але починаючи з 2010 р. спостерігається зростання кредитного портфеля, і на 01.01.2017 він уже становив 1 005 923 млн. грн. що становить 80,07 % від активів банківської системи. Тобто абсолютна сума кредитного портфеля вітчизняної банківської системи зросла, проте його питома вага в активах, порівняно з 2009 р., зменшилася приблизно на 5 п. п. (рис. 3).

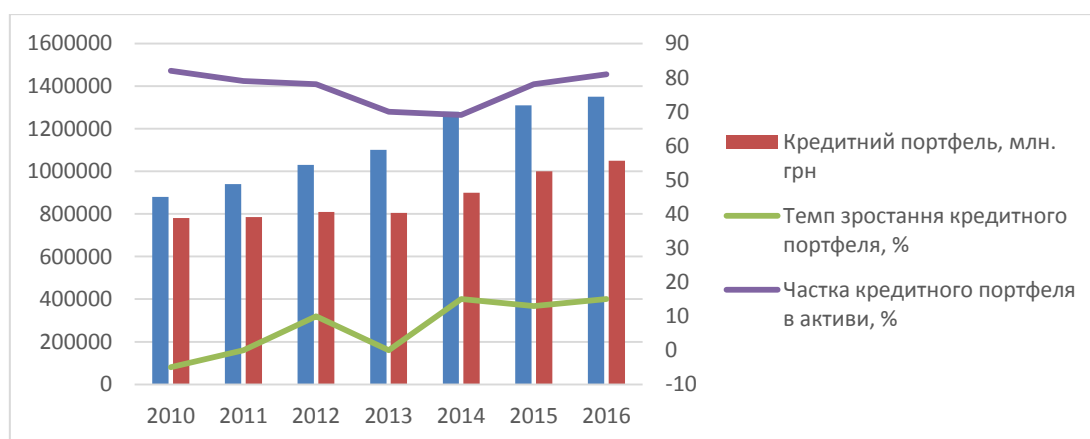

Рис. 3. Динаміка кредитного портфеля банків України на 01.01 (складено та побудовано на основі даних [5])

Науковцями пропонується така методика управління фінансовими ризиками (табл. 1) [1].

Використовуючи наведену методику, комерційні банки зможуть захищати себе від кредитного ризику шляхом: 1) кількісної та якісної оцінки кредитного ризику на рівні кожної кредитної угоди та в цілому за кредитним портфелем; 2) упровадження додаткового критерію при обчисленні резерву для відшкодування втрат за кредитними операціями; 3) комплексного управління фінансовими ризиками.

З викладеного вище можна зробити висновок, що кредитний ризик є невід'ємною складовою банківської діяльності і характеризується домінуючим становищем в системі банківських ризиків.

Таблиця

Стратегії управління кредитними ризиками

№ з/п	Ситуація	Рекомендовані дії
1.	Очікується зростання достатньо низьких процентних ставок	Збільшити терміни кредитів, зменшити кредити з фіксованою % ставкою, отримати довгострокові кредити в банку
2.	Очікується максимальне зростання % ставок	Скоротити терміни кредитів, збільшити частку кредитів із фіксованою % ставкою
3.	Очікується зменшення достатньо високих % ставок	Зменшити термін кредитів, збільшити частку кредитів з фіксованою % ставкою
4.	Очікується зменшення % ставок до мінімуму	Збільшити терміни кредитів, збільшити частку кредитів з плаваючою % ставкою, отримати короткострокові кредити в банку

Банк може відмовитися від кредитного ризику шляхом припинення кредитування, проте цим самим він відмовляється від отримання прибутку. Тому управління кредитними ризиками є найважливішим завданням будь-якого банку, а вибір правильного методу управління кредитним ризиком дозволить підвищити надійність, стабільність та конкурентоспроможність банківської системи, що позитивно впливатиме на загальне економічне становище країни.

Список використаної літератури

1. Джулай І. А. Щодо оцінки ризиків і механізмів їх зниження в комерційних банках [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/888/1/36.pdf>
2. Лисенок О. В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків О. В. Лисенюк // Вісник ЖДТУ. – 2016. – № 1 (75). – С. 185–190.
3. Мещеряков А. А. Управління кредитним портфелем банку А. А. Мещеряков// Вісник Дніпропетровського університету. – 2012. – № 6. – С. 80–85
4. Морозова Г. С. Управління кредитним ризиком банку Г. С. Морозова// Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 3 (18). – с.105–108.
5. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>.

УДК 336

Українець Тарас Миколайович,
студент 4-го курсу
Науковий керівник:
Капелюш А. А.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
*Університет державної
фіскальної служби України*

**РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ «БАЗЕЛЬ ІІІ»**

Інтенсивний розвиток міжнародних операцій спричинив ускладнення банківської діяльності та замовив необхідність у збільшенні банками власного капіталу з метою укріплення своєї надійності та економічного зростання в державі в цілому. Світова фінансова криза актуалізувала проблему достатності капіталу не лише для вітчизняних банків, але й для усього світу, а також виявила слабкі місця попередніх стандартів «Базель ІІ» щодо регулювання стабільності банків та банківських систем.

Основних метою змін, рекомендованих угодою про капітал, що відповідають вимогам “Базеля III”, є збільшення прозорості та якості банківського капіталу, поліпшення його структури та запровадження практики покриття ризиків за допомогою капіталу, а також стимулювання заходів для створення його резервних запасів. Таким чином, переважною формою капіталу першого рівня мають стати нерозподілений прибуток та прості акції. Інструменти капіталу другого рівня повинні бути гармонізовані. Також передбачені заходи щодо стримування проциклічності банківської діяльності. З метою покращання якості нагляду та контролю за ризиками в банківському секторі «Базель III» запроваджує ряд оновлених стандартів щодо капіталу, ліквідності і левериджа (співвідношення власних та позикових засобів) [1]. Введення нових стандартів і «буфера капіталу» потребує від банків збільшення якості та розмірів капіталу порівняно з поточними вимогами «Базеля-II».

«Базель-III» значно посилює вимоги до якості та структури банківського капіталу, а саме: вводяться нові мінімальні вимоги до достатності капіталу першого рівня, які збільшують його стабільність і прозорість, а також його складової – базового капіталу. На сьогодні відбувається поступове припинення визнання гібридних інструментів у складі капіталу та здійснюється уточнення списку регулятивних відрахувань. До головних змін, передбачених у нових стандартах, відносять такі [2]:

1) підвищення вимог до якості капіталу, тобто введення більш суворих нормативів до мінімального розміру капіталу першого рівня і базового капіталу першого рівня та передбачення їх поетапного збільшення;

2) підвищення вимог до достатності капіталу, а саме: акціонерний капітал має зрости з 2 до 4,5 %; капітал першого рівня збільшиться з 4 до 6 %; вимоги до сукупного капіталу залишилися на рівні 8 %, але додатково було введено буфер консервації капіталу розміром 2,5 %, що, у свою чергу, збільшує вимоги до сукупного капіталу з 8 до 10,5 %, за капіталом першого

рівня – з 4 до 8,5 %, а за акціонерним капіталом – з 2 до 1 %; також запроваджено контрциклічний буфер у розмірі від 0 до 2,5 %, тобто вимоги щодо сукупного капіталу уже збільшуються до 13 %; що стосується системно важливих банків, то для них запроваджено додаткові вимоги до капіталу у розмірі від 1 до 2,5 %, тобто для них цільове значення достатності капіталу може підвищитися до 15,5 %;

3) запровадження коефіцієнта левериджа (частка позикових коштів, або максимальне плече левериджа), що доповнить показники капіталу з урахуванням ризиків. В Україні передбачено паралельне використання коефіцієнтів, встановлених стандартами «Базель II» та «Базель III», починаючи з 1 січня 2013 р. по 1 січня 2017 р., а перехід до розширення мінімальних вимог до капіталу і ліквідності планується із січня 2018 р.

У межах переходу до нормативів «Базеля III» провідні міжнародні банки активізували залучення коштів для зміцнення капіталу у 2012–2013 роках. Але недотримання встановлених спочатку термінів переходу до нових стандартів змусило Базельський комітет зробити відповідні висновки. Стало зрозумілим, що не всі країни змогли розпочати впровадження Базеля-III з 1 січня 2013 року. Нові стандарти суттєво вплинуть на зміну параметрів європейського банківського сектору, а саме, щоб забезпечити відповідність даним вимогам до 2019 року, європейські банки змушені будуть додатково залучити близько 1,1 трильйона євро капіталу першого рівня, а також на 2,3 трильйона євро наростити ресурси довгострокової ліквідності та приблизно на 1,3 трильйона євро – короткострокової ліквідності. Таких безпрецедентних за обсягом завдань банківська система Європи ще не знала [2].

Розглянуті вище вимоги передбачається поетапно запровадити в Україні, згідно з запланованим графіком, до 2019 року. Теоретично Україна не зобов'язана реалізовувати вимоги Базельського комітету з питань

банківського нагляду, але саме виконання нових стандартів дозволить очистити банківський сектор та залишити на ринку лише ті банки, які здатні витримати жорстку конкуренцію за клієнта. Важливо, що останнім часом вітчизняне банківське законодавство та методи банків щодо оцінки ризиків значно поліпшилися і на сьогодні у більшості випадків збігаються з принципами європейських країн. А деякі вимоги стандартів «Базеля-III» вже виконуються більшістю українських банків у зв'язку з досить жорсткими нормативами НБУ. Так, ще на 8 липня 2014 року співвідношення регулятивного капіталу першого рівня до зважених за ризиками активів становило 14,8 % в цілому по банківській системі, хоча за вимогами «Базеля-III» показник має бути не менше 6 % [1]. Першим кроком в напрямі впровадження міжнародних стандартів «Базель III» в Україні стало ухвалення законопроекту, яким визначається поетапне збільшення мінімального розміру статутного капіталу банку до 500 млн грн для існуючих банківських установ, що сприятиме підвищенню рівня капіталізації банків та допоможе знизити ризики для вкладників і, можливо, підвищить довіру до банків з боку їх клієнтів [2]. Для банків, що створені до набрання чинності даного Закону, визначено обов'язок привести розмір статутного капіталу у відповідність з його вимогами протягом десяти років.

Розроблення та запровадження завищених вимог до ліквідності та достатності капіталу банків за угодою «Базель III» було наслідком пошуку більш дієвих шляхів уникнення повторення минулої фінансової кризи. Результатами впровадження рекомендацій Базельського комітету буде зростання фінансової стійкості банків та всієї світової фінансової системи, а також покращання рівня капіталізації банків. Упровадження нових стандартів матиме потужний позитивний ефект. Можливим може бути повернення банків до простих схем бізнесу та універсальних операцій. Ці зміни заохочуватимуть світову банківську спільноту, а саме великі банки, які завзято працюють на міжнародних ринках, посилювати дисципліну у галузі

торгівлі позабіржовими деривативами та уніфікувати торгівлю з ними. Результати будуть відчутні у всій фінансовій системі, включаючи небанківський сектор і ринки капіталу. Розв'язання цих завдань допоможе забезпечити близько 80 % очікуваного позитивного ефекту банківської реформи. Саме тому запровадження вимог «Базель III» є актуальним сьогодні, адже ліквідується значна кількість банків, але ліквідуються банки які є неплатоспроможними, отже, запровадження вимог «Базель III» допоможе залишити на ринку України банки, які, дійсно, можуть бути опорою для кращої банківської системи в майбутньому.

Список використаної літератури

1. Папаїка О. О. Капітал банків у контексті вимог міжнародних стандартів Базель-III: перспективи для України / О. О. Папаїка, Е. В. Косова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 1. – С. 241–246.
2. Хорунжий Д. Сучасні тенденції впровадження положень Базеля III / Д. Хорунжий // Вісник Національного банку України. – 2015. – № 4. – С. 60–65.

УДК 336.3

Федорчук Тетяна Анатоліївна,
студентка 4-го курсу
Науковий керівник:
Капелюш А. А.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Університет державної
фіскальної служби України

ФІСКАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ У СИСТЕМІ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Розвиток регіонів України залежить від національних тенденцій соціально-економічного розвитку. Стимулювання розвитку регіонів передбачає використання важливих економічних методів державного

регулювання економіки, серед яких особлива роль належить бюджетним та податковим інструментам фіскального механізму.

Дослідженням різних аспектів формування та вдосконалення фіскального механізму стимулювання економічного розвитку регіонів займалися провідні вітчизняні вчені, а саме: А. Даниленко, В. Дем'янишин, О. Василик, В. Опарін, О. Кириленко, В. Тарангул, В. Куценко, В. Федосов та інші.

Фіскальний механізм використовується для регулювання соціально-економічних процесів, що відбуваються у країні, і реалізується шляхом застосування бюджетних і податкових заходів [1]. Місце фіскального механізму в системі державного регулювання економіки залежить від трьох основних чинників [2, с. 98]: ролі держави в регулюванні економічних процесів, чутливості економічного середовища до змін у сфері фіскальних відносин і тієї частини національного продукту, рух якої опосередковується державою за допомогою фіскальних інструментів.

Регулювання соціально-економічного розвитку регіонів формувалося в контексті реформування державного управління, яке базувалося на жорсткому адміністративно-командному плануванні, що і спричинило недосконалість вітчизняної системи фінансового забезпечення регіонів [3, с. 8]. Саме ця обставина досі загострює суперечності і проблеми неузгодженості між діями і повноваженнями регіональних органів влади та центральними органами, що зорієнтовані насамперед на виконання національних програм соціально-економічного розвитку, які водночас можуть частково суперечити поточним економічним інтересам регіонів.

Досліджуючи фіскальний механізм стимулювання регіонального розвитку, потрібно зосередити увагу на бюджетній децентралізації, оскільки вона охоплює мобілізацію фінансових ресурсів у місцеві бюджети та їх використання з певною метою на регіональному рівні.

Бюджетна децентралізація є близькою до фіскального федералізму. Так, В. Тарангул визначає бюджетний федералізм як побудовану на принципах субсидіарності та демократичної децентралізації систему прав на оподаткування та розпорядження видатками на рівні бюджетів усіх рівнів, яка відповідає делегованим повноваженням і функціям усіх органів влади відповідно до адміністративно-територіального устрою держави [7, с. 120].

Ефективне використання концепції бюджетного федералізму для стимулювання розвитку регіонів передбачає збалансування і узгодження соціально-економічних інтересів регіонів. Бюджетно-податкова децентралізація впливає на розвиток регіонів і рівень забезпеченості соціальних потреб населення. При цьому фіскальний механізм, а саме ефективне його використання, є одним із факторів соціально-економічного розвитку регіонів країни. Отже, фіскальний механізм стимулювання регіонального розвитку являє собою систему певних інструментів і відповідних методів, які використовуються у процесі управління фінансовими відносинами, що виникають між суб'єктами бюджетних відносин з приводу мобілізації та розподілу фінансових ресурсів з огляду на реалізацію цілей соціально-економічного розвитку регіонів країни з дотриманням стратегічних орієнтирів розвитку країни в цілому.

З іншого боку, фіскальний механізм стимулювання регіонального розвитку можна визначити як комплекс форм і методів створення та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення соціально-економічних потреб регіонів, що застосовується з метою створення сприятливих умов для економічного і соціального розвитку регіонів країни в контексті забезпечення національного економічного зростання.

Список використаної літератури

1. Тарангул В. І. Бюджетно-податковий механізм у системі фінансового стимулювання розвитку регіонів / В. І. Тарангул//Науковий вісник. – 2012 – № 4 (59). –с. 74–81

2. Кравченко Л.А. Державне фінансове регулювання економіки в умовах ринкової трансформації : дис.. канд. екон. наук : 08.01.01/ Кравченко. Л. А. – 2012. – 211 с.
3. Братута О. Загальна характеристика та оцінка нормативно-законодавчої бази системи регулювання регіонального розвитку в Україні / О. Братута // Регіональна економіка. – 2015. – №1.– С. 7–13.
4. Опарін В. М. Фінанси : навч. посіб. Топарін. В. М. – К.:КНЕУ, 2013. – 242 с.
5. Дем'янишин В. Г. Бюджетний механізм держави: сутність та роль у регулюванні соціально-економічних процесів / В. Г. Дем'янишин // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 11. – С. 3-11.
6. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посіб. / В. Д. Базилевич.-К. : Атіка, 2012. – 386 с.
7. Тарангул В. Д. Зарубіжний досвід організації міжбюджетних відносин та їх законодавче забезпечення / В. Д. Тарангул – 2015. – №3. – С. 117–123.

УДК 366.76(045)

Фещенко Вікторія Миколаївна,
студентка 4-го курсу
Науковий керівник:
Болдова А. А.,
к.пед.н., доцент,
Університет державної
фіскальної служби України

ВЕНЧУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Світовий досвід переконливо свідчить про те, що рівень економічного розвитку кожної сучасної держави безпосередньо залежить від ефективності її політики в інвестиційній сфері. Для ефективної роботи національної економіки необхідна реалізація злагодженого ланцюжка: «наука – технологія – виробництво – ринок». Досягти цього без використання індустрії венчурного бізнесу, тобто без створення приватних інвестиційних компаній, діяльність яких підтримується державними і суспільними фондами, неможливо.

Проблеми розвитку венчурної діяльності в Україні висвітлені у працях таких учених, як Л. Антонюк, І. Баранецький, В. Денисюк, О. Красовська, А. Поручник, В. Савчук та ін. Однак питання венчурного інвестування потребують подальших досліджень.

Сьогодні інноваційна діяльність є однією з визначальних складових економічного зростання. Венчурне інвестування забезпечує інноваційні процеси ресурсами для їх розвитку. Венчурне підприємництво є важливою формою фінансування, що не лише стимулює інноваційні процеси на окремо взятому підприємстві, а й позитивно впливає на ринок інновацій загалом: підвищує рівень конкуренції, заохочує зростання професіоналізму персоналу та підвищення наукового і виробничо-технічного рівня [1].

Зазвичай венчурний інвестор вкладає кошти безпосередньо у компанію, а не купує її акції на вторинному ринку – ознака, притаманна портфельному інвестору. Найбільш важливою рисою венчурного інвестування є безпосередня участь інвестора у господарській діяльності компанії та органах її управління з метою забезпечення сприяння збільшенню її вартості і наступного продажу своєї частки. Значну роль у венчурному фінансуванні потенційно можуть відігравати великі банки, проте, на сучасному етапі своєї діяльності вони занепокоєні не стільки добром та фінансуванням ризикованих інноваційних проектів, скільки отриманням гарантії повернення кредитів.

Тому однією з основних проблем розвитку вітчизняного венчурного фінансування залишається нестабільне зовнішнє середовище, нерозвиненість венчурної інфраструктури, низька ліквідність венчурних інвестицій у зв'язку з нерозвиненістю фондового ринку, наявність в основному іноземного венчурного капіталу, слабка інформаційна підтримка. Вивчивши розподіл активів венчурних фондів, можна виділити основні сфери українського венчурного інвестування: будівництво, торгівлю, готельний і туристичний

бізнес, переробку сільськогосподарської продукції, страхування, інформатизацію тощо.

Низька активність венчурного фінансування в Україні пов'язана з небажанням ризикувати у досить нестабільному зовнішньому середовищі, відсутністю розвиненої інфраструктури. Розвиток фондового ринку є важливим чинником у розвитку венчурного бізнесу, тому що він забезпечує ліквідність венчурних інвестицій. В Україні фондовий ринок не розвинений, а на міжнародному ринку акції також складно продати, оскільки думка про компанію формується з урахуванням попиту на її акції на вітчизняному ринку. Через це українські венчурні фонди мають іншу мету – після збільшення вартості компанії її продають іноземному стратегу. Крім того, проблеми розвитку венчурного інвестування в Україні пов'язані зі слабкими зв'язками між наукою і виробництвом, унаслідок чого виникають труднощі з комерціалізацією результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок [2, с. 34–37].

Потрібно розвивати фондовий ринок для забезпечення ліквідності венчурних інвестицій, створювати біржові майданчики з торгівлі цінними паперами високотехнологічних підприємств, а також залучати пенсійні фонди до венчурного фінансування (це збільшить розмір коштів, що можуть бути вкладені у венчурні проекти). Успішне функціонування інноваційного бізнесу можливе лише за умов провадження сприятливої інноваційної та інвестиційної політики держави.

Ми встановили ряд негативних чинників, до яких потрібно віднести такі:

- 1) термін «венчурний бізнес» зустрічається в окремих законодавчих актах України, проте ще й досі не дано визначення його сутності, функцій та принципів діяльності справжніх венчурних фондів і венчурних фірм;
- 2) брак джерел венчурного фінансування та накладання обмежень на залучення коштів від окремих учасників (зокрема, фізичних осіб);
- 3) погіршення ситуації у секторі генерації наукових знань;
- 4) брак проектів, яким

притаманні потужна маркетингова стратегія та істотна потенційна місткість ринку; 5) відсутність у сфері венчурного менеджменту фахівців, що володіють технологіями виявлення та селективного добору перспективних інноваційних проектів [3].

Незважаючи на перелічені вище проблеми, увага до венчурного бізнесу в Україні поступово зростає. Це можна пояснити тим, що в умовах інтенсивного прогресу відмова від здійснення ризикових, але перспективних підприємницьких проектів, загрожує значно більшими фінансовими втратами, пов'язаними з можливою втратою конкурентоспроможності національних виробників на внутрішньому та зовнішніх ринках.

Ефективна діяльність венчурних фондів, необхідна для фінансової підтримки інноваційних та інвестиційних проектів в Україні, неможлива без участі держави. Тому на перший план виступає проблема законодавчого врегулювання діяльності венчурних структур, що потребують удосконалення вітчизняного законодавства у напрямках визначення сутності, функцій та принципів діяльності справді венчурних фондів і венчурних компаній і переорієнтації венчурного сектору на співпрацю з вітчизняною науково-технологічною сферою. Нормативно-правова база повинна забезпечувати державну підтримку системи венчурного інвестування, у тому числі шляхом внесення відповідних змін та доповнень до податкового, митного і банківського законодавства, створення належних правових механізмів для розвитку вторинного фондового ринку, зокрема біржової торгівлі цінними паперами венчурних підприємств, системи електронних торгів тощо.

Головним завданням венчурного бізнесу повинне стати встановлення зв'язків між науково-дослідними інститутами, вишами і підприємствами та стимулювання фінансування наукових досліджень і прикладних розробок [4].

Для розвитку венчурного інвестиційного ринку позитивними будуть такі заходи: пряма пайова участь держави у венчурних фондах; створення у

регіонах венчурних фондів шляхом залучення позабюджетних джерел і коштів приватних інвесторів через спеціально організовані інвестиційні інститути; активна підтримка державою високотехнологічних підприємств на ранніх стадіях розвитку; розробка і впровадження гарантій; проведення семінарів, конференцій, круглих столів, що сприятиме поширенню знань та досвіду; розвиток правового забезпечення венчурної діяльності.

Таким чином, аналіз проблем і перспектив венчурного фінансування в Україні дає підстави стверджувати, що необхідно активізувати інноваційну діяльність в Україні, спрямувати кошти на розвиток високотехнологічних виробництв, а також підвищити конкурентоспроможність країни.

Список використаної літератури

1. Баранецький І. О. Особливості та перспективи розвитку венчурного підприємництва в Україні О. І. Баранець // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 4. – С. 46–53.
2. Арестархов О. Венчурные фонды в Украине: чем занимаются, чего хотят / О. Арестархов // Бизнес. – 2013. – № 46 (565). – С. 33–42.
3. Мостовенко Н. А. Проблеми розвитку венчурного бізнесу в Україні / Н. А. Мостовенко // Економічний форум.-2015. – Спецвип. 4. – С. 35–39.
4. Шевцов А. Розвиток венчурного підприємництва в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання. [Електронний ресурс]. Шевцов А., Боднарчук Р., Гриненко О – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/june2009/6.htm>

УДК 336.647/.648

Фещенко Вікторія Миколаївна,
студентка 4-го курсу.
Науковий керівник:
Вергелюк Ю. Ю.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових
ринків,
*Університет державної
фіскальної служби України*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Сучасний стан розвитку світових економічних процесів потребує вкрай ефективного використання інвестиційного потенціалу країни. З одного боку, активізація даного процесу ґрунтується на державній підтримці, з іншого стимулює зростання фінансових вливань. Саме від ефективності вирішення даного завдання на прямо залежить як фінансове, так і соціально-економічне становище України.

Сучасному стану інвестиційного потенціалу країни останнім часом присвячено досить багато наукових праць провідних учених. Зокрема, дані питання висвітленні у дослідженнях вітчизняних науковців: Бочарової В. В., Герасименко І. М., Гриньової В. М., Должанського І. З., Загорної Т. О., Литюги Ю. В., Матвеева В. В., Ращупкіної В. М., Удалих О. О. та інших.

Перед кожною державою стоїть ряд завдань, одне з яких полягає у сприянні розвитку інвестиційного насичення своєї країни, тобто реалізації процесу залучення додаткових інвестицій. Для вирішення цього питання потрібно визначити, що необхідно заохочувати, а з чим боротися. Адже від обсягу інвестицій залежить не тільки зростання інвестиційного потенціалу, а й соціальної сфери, що прямо впливає на політичну ситуацію.

Процес оцінки інвестиційного потенціалу повинен ґрунтуватися на таких чітко визначених поняттях, як «потенціал», «інвестиції», «інвестиційний потенціал», «інвестиційні ресурси», а також низки суміжних

економічних категорій.

На думку Гриньова В. М., під поняттям «потенціал» потрібно розуміти сукупність засобів, умов, необхідних для ведення, підтримки, збереження чого-небудь [1].

Литюга Ю. В. зазначає, що у більш широкому сенсі потенціал (від лат. *potentia* – сила) можна визначити як джерела, можливості, засоби, запаси, які можуть бути використані для вирішення якого-небудь завдання, досягнення певної мети; можливості окремої особи, суспільства, держави в певній сфері та підприємств у певній галузі.

Як бачимо, усі визначення містять основну, без якої неможливо сформувані потенціал – наявність певної бази (матеріальної чи нематеріальної природи), за допомогою якої формується потенціал конкретного об'єкта дослідження [3].

Підсумовуючи сказане, сформулюємо своє визначення терміна «потенціал» – це сукупність факторів, які формують можливість досягнення певної мети.

Водночас, українське законодавство визначає поняття «інвестиції» як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [5].

На сьогодні інвестиційний потенціал підприємства є досить суперечливим поняттям, різні аспекти якого досліджуються багатьма науковцями. Зокрема, Матвеев В. В. визначає інвестиційний потенціал як набір умов, інтелектуальних та матеріальних благ, які забезпечують інвестиційну діяльність і обмежують частку ризику інвестування [4].

Туріянська М. М. під інвестиційним потенціалом підприємства розуміє сукупність накопичених у результаті господарської діяльності власних ресурсів, які можуть бути використані для інвестицій без порушення поточної роботи [7].

На думку В. мВ. Бочарова, інвестиційний потенціал виступає як сукупний інвестиційний попит, який характеризується тим, що власники інвестиційних ресурсів мають накопичений капітал, але не перетворюють його через ті або інші причини у реальну пропозицію капіталу; це джерело для майбутнього інвестування [2].

Таким чином, більшість авторів визначають інвестиційний потенціал як сукупність інвестиційних ресурсів. Інвестиційні ресурси – це всі види грошових та інших активів, які залучаються з метою здійснення вкладень в об'єкти інвестування. Управління інвестиційними ресурсами – це сукупність процесів формування і нарощування інвестиційного потенціалу, реалізація якого забезпечує активізацію і ефективність інвестиційної діяльності підприємства.

Інвестиційний потенціал можна розглядати з погляду його складових: формування інвестиційного потенціалу і використання цього потенціалу. Якщо інвестиційним потенціалом є максимально можливий результат при існуючих ресурсах, то він виражає насамперед не повну скоординованість використання інвестиційних ресурсів, не оптимальність організації інвестиційного процесу, а наявні можливості підвищення результативності інноваційної діяльності підприємства шляхом формування інвестиційних ресурсів [4].

Підводячи підсумок викладеному вище, вважаємо, що інвестиційний потенціал відображає можливість досягнення стратегічних цілей суб'єкта інвестиційної діяльності в результаті залучення інвестиційних ресурсів за умови наявності/відсутності відповідних чинників.

Для оцінювання інвестиційного потенціалу країни використовують Індекс економічної свободи, що оцінює рівень економічної свободи країн світу. Він складається з ряду «свобод»: свободи бізнесу; фіскальної свободи; свободи державних витрат; інвестиційної свободи; свободи власності;

свобода від корупції; свободи праці.

Основними методичними підходами до оцінки інвестиційного потенціалу підприємства та його складових є вартісний підхід, експертна оцінка, оцінка на основі узагальненого показника та комплексний підхід [6].

Результати дослідження сутності понять «потенціал», «інвестиції», «інвестиційний потенціал», «інвестиційні ресурси» показали, що основною умовою існування взаємозв'язків між ними є наявність інвестиційного потенціалу в трьох аспектах. Номінальний аспект передбачає обов'язково існування інвестиційних ресурсів, атрибутований аспект - наявність сприятливого інвестиційного клімату, який досягається завдяки управлінню та вкладанню інвестицій, за умови використання інвестиційних ресурсів, а релятивний аспект має місце за умови існування двох попередніх, які забезпечили досягнення інвестиційної привабливості для регіону (видів діяльності), і ці попередні етапи формують інвестиційний потенціал. На сьогодні інвестиційний потенціал тяжіє до більш цілісного та системного підходу, що стане перспективою майбутніх досліджень.

Список використаної літератури

1. Гриньова В. М. Інвестування : підручник / Гриньова В.М, Коюда В. О., Лепейко Т. І., Коюда О. П.. – К. : Знання, 2014. – С. 358.
2. Бочаров В. В. Инвестиционный менеджмент : учеб. пособ. / В. В. Бочаров. В. В – Санкт-Петербург : Питер, 2012. – С. 25.
3. Литюга Ю. В. Розвиток інвестиційного потенціалу [Електронний ресурс] Литюга. Ю. В. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:bitstream/ntb/20328/1/72-354-358.pdf>
4. Матвеев В. В. Маркетинг регіонів: інвестиційні аспекти / [В. Матвеев, В. Щелкунов, В. Бондаренко, Ю. Каракай, В. Грамотнєв]. – Київ : Наук. думка, 2015. – 176 с.
5. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII (редакція станом на 06.11.2014), із змінами. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/uid=1011.64.3nobreak=1> –
6. Управління потенціалом підприємства: Навчальний посібник // І. З.

Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Удалих, І. М. Герасименко, В. М. Ращупкіна – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 362 с.

7. Туріянська. М. М. Інвестиційні джерела : монографія Туріянська.М.М – Донецьк : Юго-Восток, Лтд., 2014. – 317 с.

УДК 330.341

Херманюк Яна Іванівна,
студентка 4-го курсу
Науковий керівник:
Богріновцева Л. М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансових
ринків,
*Університет державної
фіскальної служби України*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Дослідження особливостей системи державного регулювання інноваційних процесів в Україні на сьогодні є дуже актуальним, оскільки економіка нашої країни перебуває на перехідному етапі до інноваційної моделі розвитку, що, у свою чергу, вимагає удосконалення системи державного регулювання інноваційної діяльності як на рівні країни, так і на регіональному рівні. Також стає очевидним, що лише на цьому шляху національна економіка може посісти гідне місце у світовому ринковому середовищі.

Сьогодні державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється такими шляхами [1]: визначення, підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; формування і реалізації державних, галузевих, регіональних, місцевих інноваційних програм; створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності; захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної

діяльності; фінансової підтримки виконання інноваційних проєктів; стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проєктів; встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності; підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Визначені пріоритети стали вихідними орієнтирами для концентрації фінансових ресурсів на певних напрямках інноваційної діяльності, що знайшло своє відображення в Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», який визначив стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [2].

Ураховуючи гостру потребу в узгодженні розвитку і вдосконалення національної інноваційної системи України з європейським інноваційним досвідом, Уряд визнав пріоритетними завданнями діяльності органів виконавчої влади із забезпечення національної безпеки в науково-технологічній сфері такі:

- розвиток національної інноваційної системи;
- всебічну підтримку фундаментальних наукових досліджень, спрямованих на забезпечення технологічного розвитку України;
- розвиток виробництва високотехнологічної продукції та послуг на інноваційній основі.

Відсутність значущих зрушень на шляху розбудови інноваційної економіки в Україні викликала необхідність у перегляді існуючих та форматуванні нових стратегічних напрямів розвитку національної економіки, що мали б забезпечити посилення взаємозв'язку «освіта – наука – виробництво».

Світовий досвід свідчить, про потребу у пільговому оподаткуванні інноваційної діяльності, що є виправданим як з економічного, так і соціального погляду, причому найширше використовується повне звільнення від оподаткування на достатньо тривалий строк для новостворених малих

підприємств [3]. Сьогодні в Україні діє велика кількість податкових пільг, але вони комплексно не пов'язані, а тому здебільшого лише, поглиблюють нерівномірність податкового навантаження на різні галузі підприємницької діяльності.

Потужним важелем державного впливу на прискорення інноваційного розвитку найбільш високотехнологічних галузей має стати діяльність інноваційних фондів, створених за рахунок прямих бюджетних інвестицій. Для цього необхідно забезпечити паритетну участь у фінансуванні та відповідальність держави й підприємств у впровадженні інновацій. Держава має взяти на себе фінансування масштабних прогностно-аналітичних досліджень з метою визначення пріоритетних напрямів науково-технологічної та інноваційної діяльності [5]. Адже підтримка з боку держави дуже важлива і її роль має полягати у сприянні розвитку наукових досліджень, підвищенні її кооперування, розвитку всіх форм власності та посиленні конкуренції між ними у процесі реалізації наукових досліджень.

Одним із найбільш ефективних шляхів збереження і примноження наукового потенціалу повинен бути інтеграція наукових, промислових та фінансових структур і створення на їх основі наукомістких корпорацій. Адже стрижнем науково-технічної, технологічної та інноваційної політики держави має стати розробка системи заходів та умов їх реалізації, спрямованих на максимізацію в довготривалій перспективі соціально-економічного ефекту за рахунок всеохоплюючого використання технологічного та інтелектуального потенціалів.

До основних напрямів удосконалення науково-технічної політики в Україні варто віднести такі:

- покращення стану державного фінансування освітньої та науково-технічної сфери шляхом стимулювання зростання кількості науково-дослідницьких та конструкторських організацій;

- призупинення тенденції до скорочення кадрового потенціалу наукових організацій, який безпосередньо здійснює наукові дослідження та розробки;
- суттєве оновлення матеріально-технічної бази та інформаційного забезпечення вітчизняних освітянських та наукових установ;
- створення сприятливих умов і механізмів державної підтримки міжнародного співробітництва в галузі освіти і науки, науково-технічної та інноваційної кооперації;
- гармонізація законодавства України в галузі науки і високих технологій з нормами міжнародного права, сприяння інтеграції потенціалу соціальних та економічних наук із технічними науками з метою розширення інфраструктурної бази інновацій;
- розробка механізмів ефективного (а не витратного) фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;
- запровадження обґрунтованого державного замовлення на підготовку освітянських та наукових кадрів, створення ефективного механізму їх атестації, який забезпечував би досягнення світових стандартів якості та розвитку [4].

На нашу думку, реалізувавши ці напрями, Україна матиме високі шанси гідно вийти зі своїми розробками на міжнародний рівень та завоювати прихильність як вітчизняних, так й іноземних інвесторів, що можливо насамперед завдяки підтримці державою інноваційних процесів.

Список використаної літератури

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 №3715-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

3. Цадо Г. В. Сутність та значення інвестиційно-інноваційних процесів в системі регіонального розвитку / Г. В. Цадо // Інноваційна економіка. – 2011 – №1 – С. 154–160.

4. Кузнєцова А. Я. Фінансові механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності : [монографія] /А. Я. Кузнєцова. – Львів : Львів. банків. ін-т НБУ, 2004. – 279 с.

5. Шарко М. В. Відображення податкової політики щодо інновацій у проєкті Податкового кодексу України / М. В. Шарко, П. В. Шмулевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_biol/tavnv/2009_63_2/63_2_36.pdf

УДК 336.27

Христус Марина Сергіївна,
студентка 5-го курсу.

Науковий керівник:

Ліснічук О. А.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

Університет державної фіскальної служби України

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

На сучасному етапі розвитку України стан економічної безпеки є одним з головних критеріїв оцінки ефективності державної політики і діяльності владних структур під час модернізації й розвитку економічної системи держави та регулювання змін її фінансово-кредитної сфери. Саме зовнішній державний борг постає однією з важливих складових фінансової системи, інструментом у механізмі макроекономічного регулювання та реалізації економічної стратегії держави, а його зростання може стати реальною загрозою для фінансової безпеки країни. Зростання зовнішньої державної заборгованості може призвести до поглиблення економічної кризи в державі або до повної втрати державою свого суверенітету, що і зумовлює актуальність теми дослідження.

Проблеми зовнішнього державного боргу та фінансової безпеки не залишилися позаувагою вітчизняних науковців і практиків, зокрема: О. І. Барановського, Ю. М. Барського, О. Д. Василика, Т. Д. Вахненко, М. М. Єрмошенко, Б. А. Карпінського, А.І. Сухорукова, С. М. Смирнова, В. М. Смирнова та інших. Незважаючи на значний доробок науковців, більше детального дослідження потребує питання впливу зовнішнього державного боргу на фінансову безпеку держави.

Рівень фінансової незалежності є одним із основних факторів, що визначає фінансову безпеку будь-якої держави. При цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових організацій. Під час дослідження було встановлено, що використання міжнародних фінансових ресурсів призводить до збільшення політичної та економічної залежності, зменшення можливості розвитку країни за рахунок внутрішніх джерел фінансування, оскільки протягом певного періоду значні кошти спрямовуються на обслуговування зовнішнього боргу. Крім того, у разі негативного розгортання подій в економічній сфері держави залишається небезпека потрапити до переліку країн–банкротів.

Відповідно до Бюджетного кодексу державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають унаслідок державного запозичення [1]. Державний зовнішній борг являє собою заборгованість за кредитами (позиками), залученими з іноземних джерел та виступає у вигляді зовнішніх фінансових зобов'язань держави перед нерезидентами.

За даними Національного банку України, обсяг валового зовнішнього боргу України у 2016 році скоротився на 5,2 млрд доларів США і на кінець 2016 року становив 113,5 млрд доларів США. Відносно ВВП обсяг боргу скоротився за рік з 131,3 % до 121,8 %. Скорочення зумовлювалося зменшенням зобов'язань приватного сектору: на 5,2 млрд доларів США до 70,9 млрд доларів США (76,1 % від ВВП). Борг державного сектору з початку

року зменшився всього на 86 млн доларів США і на 1 січня 2017 року становив 42,6 млрд доларів США (45,7 % від ВВП) [2].

Зовнішні зобов'язання сектору загального державного управління з початку 2016 року зросли на 0,4 млрд. доларів США до 36,3 млрд доларів США (39,0 % від ВВП).

Основною валютою зовнішніх запозичень України станом на 1 січня 2017 року залишався долар США (74,5 %). Питома вага зобов'язань у спеціальних правах запозичень перед Міжнародним валютним фондом зросла до 11,5 % (з 11,1 %), а частка зовнішньої заборгованості у гривнях залишилася незначною – 0,9 % від валового обсягу боргу. Зобов'язання в російських рублях становили 1,7 % від валових зовнішніх зобов'язань українських резидентів [2].

Обсяг короткострокового зовнішнього боргу за залишковим терміном погашення з початку року зменшився на 4,2 млрд доларів США і на 1 січня 2017 року становив 47,0 млрд доларів США.

Зобов'язання Уряду, які мають бути погашені впродовж наступних 12 місяців, скоротилися на 2,9 млрд доларів США (до 1,2 млрд доларів США) унаслідок прийняття безстрокового мораторію на погашення облігацій зовнішньої державної позики на суму 3 млрд доларів США. Майбутні виплати сектору центрального банку зменшилися на 1,0 млрд.доларів США. Майбутні погашення зобов'язань банківського сектору порівняно з початком року зменшилися на 1,5 млрд доларів США до 5,3 млрд. доларів США. Загальні обсяги зобов'язань реального сектору, які мають бути погашені впродовж наступних 12 місяців (разом із міжфірмовим боргом), зросли на 1,2 млрд доларів США за рахунок майбутніх виплат за довгостроковими кредитами та зростання заборгованості за короткостроковими торговими кредитами [2].

Потрібно зазначити, що загальний обсяг зовнішнього державного боргу України зберігає тенденцію до зменшення протягом досліджуваного періоду. Водночас, з початку 2016 року на 6 175 млн доларів США або на 51,3 % зросла прострочена заборгованість реального сектору, яка станом на 01.01.2017 становила 18 217 млн.доларів США [3].

Загальновідомо, що фінансова безпека держави – це ступінь захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, інвестиційної, митно-тарифної, розрахункової та фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів [4]. Науковці виділяють ТАКІ явища, що посилюють загрозу для фінансової безпеки нашої країни:

- велику боргову залежність держави;
- критичні обсяги державного зовнішнього і внутрішнього боргів;
- тінізацію державної економіки;
- неофіційну доларизацію економіки (що свідчить про недовіру громадян і підприємців до власної валюти, а також про відсутність довіри до монетарної політики уряду).

Основною складовою фінансової безпеки є боргова безпека. Боргова безпека – це рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованостей з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету та руйнуванням вітчизняної фінансової системи. Основними індикаторами, що визначають боргову безпеку, є обсяги внутрішніх і зовнішніх боргів держави. Це величина не погашених у термін запозичень, що здійснює держава на внутрішніх і зовнішніх ринках [4].

За розрахунками експертів Міжнародного Валютного Фонду, максимально допустимим розміром зовнішнього боргу для країн з низьким та

середніми рівнями доходів є 49,7 % ВВП; при перевищенні цього показника ймовірність фінансових криз зростає до 66,8 %. Водночас ряд емпіричних досліджень свідчать, що при нагромадженні зовнішнього боргу понад 30–35 % ВВП вплив зовнішньоборгових операцій на економічне зростання стає негативним [5].

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що збільшення зовнішнього державного боргу має негативний вплив на фінансову безпеку країни та на її економічний розвиток. Сьогодні велика частина видатків бюджету виділяється на погашення боргових зобов'язань, а запозичені кошти використовуються не за призначенням і країна потребує все більших кредитів. Для забезпечення стабільного розвитку держави необхідно вдосконалити механізми залучення, погашення та обслуговування зовнішнього державного боргу.

Список використаної літератури

1. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 № 2426-I [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://rada.gov.ua>
2. Зовнішній борг України на кінець 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
3. Зовнішній борг України ВВП [Електронний ресурс].–Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analytika/valovyy-zovnishniy-borg-ukrayiny-pidsumky-2016-roku>
4. Фінанси : курс для фінансистів: Навч. посіб. //Оспіщев В.І. – Київ «Знання». – 2008 –567с.
5. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи // Вахненко Т.П. – Фінанси України №6. – 2010.

УДК 336.279

Херманюк Яна Іванівна,
студентка 4-го курсу
Науковий керівник:
Венгуренко Т. Г.,
старший. викладач кафедри
фінансових ринків,
*Університет державної фіскальної
служби України*

ПРОБЛЕМА БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

На сьогодні значна частина підприємств України перебуває на межі банкрутства і досить багато вже збанкрутували, тому дослідження цієї проблеми є досить актуальним. Донедавна для більшості суб'єктів господарювання процеси банкрутства були маловідомі. Лише в період реформування економіки відчутними стали такі економічні явища, як нерентабельність, неплатоспроможність підприємств.

Характерними ознаками фінансової кризи підприємства є такі скорочення попиту на його продукцію і, як наслідок, зниження обсягів виробництва; зростання заборгованості постачальникам, держбюджету та банкам; затримки з виплатою заробітної плати працівникам. Кількість таких підприємств в економіці України постійно зростає. Причому тенденції банкрутства поширюються не лише на окремих суб'єктів господарювання, а й на цілі галузі економіки (наприклад, сільське господарство вже впродовж багатьох років перебуває у глибокій фінансовій кризі).

Серед законодавчих актів, які регулюють відносини власності, значне місце належить Закону України «Про власність», Закону України «Про банкрутство підприємств» та ін. На жаль, Закон України «Про банкрутство», прийнятий у травні 1992 р., не відповідав вимогам економіки і мав багато недоліків. Головний з яких – його спрямованість не на санацію і поліпшення платоспроможності підприємств, а на їх ліквідацію.

Зокрема, Законом було передбачено досить прості причини визнання підприємства банкрутом. Для прийняття арбітражним судом рішення про фінансову неплатоспроможність або про загрозу її виникнення кредиторам достатньо було подати до судових органів інформацію щодо фінансово-майнового становища боржника. Розгляд справ затягувався зазвичай на кілька місяців (закон не регламентував строки здійснення процедури банкрутства та граничні строки ліквідації підприємства-банкрута) [5].

Статистика американських і європейських ринків свідчить, що зі 100 % новостворених компаній лише 20 % продовжують своє існування після 3 років роботи. Причому з цих 20 % після 6–8 років існування залишається знову лише 20 %. Якщо підрахувати загальний результат, то тільки 4–5 % компаній існують понад 9–10 років. Ця закономірність існує в усіх країнах, на всіх типах ринків [2, с. 113].

Згідно з чинним законодавством, банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури [1]. Також це таке економічне становище суб'єкта господарювання, яке виникло в результаті розвитку та поглиблення кризових явищ, зумовлених зовнішніми та/або внутрішніми факторами, що призвело до системної кризи. При цьому обов'язковою ознакою банкрута є його неплатоспроможність, неможливість здійснення платежів за борговими зобов'язаннями перед кредиторами [4, с. 110].

У нашій країні правове регулювання процедури банкрутства здійснюється Господарським кодексом України, законами «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» та «Про виконавче впровадження».

За своєю сутністю явище банкрутства є одним із способів відбору суб'єктів господарювання. У ринковій економіці банкрутство підприємств є

нормальним явищем. Право на звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство мають боржник і кредитор [3]. Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора (сукупні вимоги кредиторів) становлять не менше ніж 300 мінімальних розмірів заробітної плати (з 2017 року – 960 тис. грн) [6].

Залежно від цілей та змісту банкрутства законодавством передбачено такі судові процедури: розпорядження майном боржника; мирова угода; санація (відновлення платоспроможності боржника); ліквідація банкрута..

Арбітражний суд визнає боржника банкрутом за відсутності пропозицій щодо проведення санації або незгоди кредиторів з її умовами. З цього моменту припиняється підприємницька діяльність боржника, до ліквідаційної комісії переходить право розпорядження майном банкрута й усі його майнові права та обов'язки, вважаються такими, що минули, строки всіх боргових зобов'язань банкрута, припиняється нарахування пені та відсотків на всі види заборгованості банкрута.

Як свідчать статистичні дані, в Україні спостерігається стійка тенденція до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств (підприємства України, за винятком малих підприємств та бюджетних установ, у 2016 році отримали 168,026 млрд грн збитку до оподаткування [7]) та, у свою чергу, зростання кількості підприємств, до яких застосовуються вимоги Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Варто зазначити, що основною метою банкрутства є не ліквідація підприємства, а задоволення вимог кредиторів через визнання боржника банкрутом.

Світова практика показує, що ефективність застосування механізму банкрутства за умови використання всіх можливих інструментів є достатньо високою. Проте для цього необхідними передумовами є такі: наявність розвиненої економіки; стабільність фінансової системи; прийняття та стабільність відповідних нормативно-правових актів із питань банкрутства;

ефективна інвестиційна політика; впровадження системи моніторингу; застосування антикризових заходів із метою попередження банкрутства; зниження негативних наслідків впливу окремих факторів на діяльність ряду підприємств, економіки країни в цілому; підготовка висококваліфікованих фінансових менеджерів з питань антикризового фінансового управління тощо.

Наслідки банкрутства загалом є негативними для України: зменшується кількість підприємств, що призводить до зменшення пропозиції товарів, робіт чи послуг, зростає рівень безробіття і виплат безробітним, зменшуються податкові надходження до держбюджету і т. д.

Список використаної літератури

1. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 30. 06. 1999 № 784-XIV (із змінами і доповненнями).
2. Домбровський В. С. Врахування фази життєвого циклу підприємства як чинника попередження його банкрутства / В.С. Домбровський, О. Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2015. -- № 9. – С.113–120.
3. Козлянченко О. М. Інформаційне забезпечення процедури банкрутства О. М. Козлянченко. // Актуальні проблеми економіки. – 2014. -- № 10. – С.220–226.
4. Матвієць М. В. Організаційно-економічний механізм регулювання та запобігання банкрутству суб'єктів господарювання М. В. Матвієць // Держава та регіони – 2015. -- № 3. – С.109–113.
5. Плаксюк О. Ф. Діагностика банкрутства як засіб управління фінансовим станом підприємства О. Ф. Плаксюк.// Держава та регіони.– 2016. -- № 4. – С.157–164.
6. Проніна В. Поняття та ознаки банкрутства В. Проніна // Вісник податкової служби України. – 2016. – № 37–38. – С.24–26.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 336.2

Черній Богдан Сергійович,

студент 4-го курсу

Науковий керівник:

Капелюш А. А.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

Університет державної

фіскальної служби України

ВЕКТОР РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Фінансова система – це сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє і використовує централізовані і децентралізовані грошові фонди.

Фінансова глобалізація є одним із процесів глобалізації, який розуміють як вільний та ефективний рух капіталів між країнами та регіонами, функціонування глобального ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізацію глобальних фінансових стратегій ТНК та транснаціональних банків. У широкому розумінні фінансова глобалізація є ідеологією, політикою та практикою об'єднання національних грошових систем шляхом їх заміщення «світовими грошима».

Значний внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів розвитку та структуризації фінансової системи в Україні зробили вітчизняні вчені, зокрема, В. Андрущенко, О. Василик, О. Гаврилюк, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Даниленко, В. Дем'янишин, О. Десятнюк, О. Кириленко, В. Опарін, В. Федосов, А. Філіпенко, С. Юрій, П. Юхименко та ін.

Метою дослідження є визначення напрямів розвитку фінансових відносин в умовах глобалізаційних процесів.

Фінансова глобалізація, як одна із складових глобалізації в цілому, є також вкрай важливою, оскільки саме вона сприяє досягненню фінансової єдності та взаємозалежності економік певних країн одна від одної. Саме тому

проблема дослідження впливу фінансової глобалізації є достатньо актуальною. А оскільки вплив глобалізації на Україну щорічно зростає, то потрібно чітко усвідомлювати, які переваги матиме країна від впливу процесів фінансової глобалізації, а також процесів, що негативно впливатимуть на економічне становище України, для того, щоб спрямувати державну політику підтримки економіки країни в потрібне русло [3].

Необхідно зазначити, що в державі, в особі наукових установ та органів влади, постійно ведуться пошуки шляхів оздоровлення економіки, її модернізації та подальшого розвитку. Це проявляється у розробці та реалізації різних проектів, програм, концепцій та постійному реформуванні податкової системи, що здебільшого, з економічних, політичних, гносеологічних та багатьох інших причин не дає очікуваних результатів.

Актуалізується гармонізація фінансових відносин між окремими ланками фінансової системи, що виявляється основною умовою розвитку фінансової системи, оскільки її складові тісно пов'язані та обумовлюють одне одного [1, с. 140]. Таким чином, формування умов фінансової діяльності не повинно мати суперечливий характер. На необхідність у гармонізації фінансової діяльності вказують Ф. Ярошенко та С. Бушуєв, розглядаючи питання багатовекторного управління програмами розвитку державних фінансів [2, с. 3]. Висока турбулентність фінансових тенденцій України, викликана постійними змінами у нормативно-правовому полі економічної діяльності та зростаючою залежністю від зовнішніх чинників впливу, значно посилює потребу її гармонізації. Це дозволить запобігати при зміні умов фінансової діяльності виникненню нових суперечностей фінансових відносин, їх накопиченню та загостренню у подальшому. Скорочення з відомих причин фінансування державою бюджетних установ та організацій повинне супроводжуватися зростанням їх можливостей у самофінансуванні, а зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання –

зростанням їх економічної активності та соціальної відповідальності. Таким чином, зміни у фінансовій системі, потреба у яких з різних причин постійно виникає, не повинні погіршувати умови економічної діяльності та обмежувати можливості збалансування доходів з витратами у жодному з її секторів.

Отже, можна сказати, що необхідними умовами гармонізації фінансових відносин є виконання завдань фінансової системи та дотримання принципів її побудови. До переліку завдань фінансової системи віднесено фінансове забезпечення діяльності, фінансове регулювання економічних та соціальних процесів, фінансове стимулювання результатів діяльності. Вони тісно пов'язані та органічно доповнюють одне одного. Нестачу коштів можна компенсувати належним чином організованим регулюванням та стимулюванням, спрямованим на мобілізацію внутрішніх резервів окремих структурних одиниць та системи в цілому. Здійснення запозичень, особливо зовнішніх, за наявності невикористаних можливостей домашніх господарств і фінансового сектору є результатом неналежного виконання названих вище завдань та недотримання принципів або правил організації фінансової діяльності. Без дотримання єдиних правил для всіх без винятку суб'єктів системи реальна гармонізація фінансових відносин стає неможливою.

Не менш важливою умовою покращання стану фінансової системи України у контексті глобалізаційних процесів є досягнення стійкості національної грошової одиниці, що стає можливим при позитивному сальдо між доходами та витратами країни на зовнішньому ринку.

Список використаної літератури

1. Словник іншомовних слів / [за ред. О. С. Мельничука]. – К.: 776 с.; Словник сучасної економіки Макміллана ; [пер. з англ.]. – К. : АртЕк. – 640 с.
2. Ярошенко Ф.О. Багатовекторне управління програмами розвитку державних фінансів / Ф.О. Ярошенко, С.Д. Бушуєв // Фінанси України. – 2015. – № 12. – С. 3–10.

3. Глобалізація та економічний розвиток економіко-правова бібліотека Vuzlib / [Електроний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vuzlib.org/me_kneu/9-1.htm

УДК 339.7:339.9

Чушак Ірина Василівна,
студентка 2-го курсу
Науковий керівник:
Тартачник М. О.,
старший викладач кафедри
міжнародної економіки,
Університет державної
фіскальної служби України

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Стрімке поширення інтернаціоналізації економічного життя, що проявляється у розширенні і ускладненні зв'язків та залежностей національних економік, усупільненні праці і виробництва, яке досягло глобальних масштабів, зростаючій взаємодії та координації національних економік з приводу ініціювання і реалізації міжнародних стратегій розвитку, надає більшої значущості зовнішнім джерелам фінансових ресурсів для кожної держави. Кредитування міжнародними фінансовими організаціями (МФО) відіграє особливу роль серед них.

Найбільшими міжнародними фінансовими організаціями, що ведуть свою діяльність в Україні, є Міжнародний валютний фонд (далі-МВФ), Світовий банк і Європейський банк реконструкції та розвитку (далі-ЄБРР)[2].

За довгий час спільної роботи з МФО Україна стала учасником багатьох проектів фінансування та кредитування, діяльність яких і сьогодні дає нам шанс просувати економіку країни у правильному напрямі. Через із складну ситуацію на світовому фінансовому ринку у 2008–2013рр., втрату взаємної довіри фінансових інститутів в усьому світі, а також невизначеність

перспектив світової економіки Україна залучилася підтримкою МВФ із його розробленою та діючою програмою «Stand-By». Кредитний механізм «Stand-By» націлений надати фінансову підтримку країнам з низьким доходом та тим, що відчувають труднощі у врегулюванні платіжного балансу. Обсяги кредитних ресурсів, передбачених «Stand-By» за програмою, затвердженою 28 липня 2010 року, становили 728,9 % квоти України у Фонді [1].

Зважаючи на те, що Україна є країною із середнім рівнем доходу та неефективним управлінням, ми можемо розраховувати на дві програми МВФ: *Stand-By Arrangement* (SBA) та *Extended Fund Facility* (EFF). Обидві передбачені для країн, яким необхідні фундаментальні економічні реформи.

30 квітня 2014 року МВФ схвалив кредитну програму *Stand-By Arrangement* для України. Програма передбачала 9 траншів, останній Україна повинна була отримати в березні 2016 року, проте вже третього траншу не було отримано. Це пов'язано з тим, що приблизно 60 % отриманих кредитів було спрямовано на рахунки уряду, що є характерним для програми EFF.

В лютому 2015 року МВФ на прохання України замінив поточний SBA (\$17 млрд на 2 роки) на EFF (\$17,5 млрд на 4 роки). Отримати кредити можна було в тому випадку, якщо повністю слідувати вимогам МВФ і радикально проводити реформи в секторах внутрішньої політики нашої країни [2]. Передусім Україна повинна була здійснити реформи у соціальному та фінансово-економічному секторах: зменшити дефіцит Пенсійного фонду (зміна механізму пенсійного забезпечення); розробити план об'єднання податково-бюджетного сектору; вирівнювати баланс НАК «Нафтогаз України» (регулярний перерахунок вартості житлово-комунальних послуг залежно від вартості імпортного блакитного палива); утримувати рівень інфляції в межах однозначних показників; посилити самостійність Національного банку України [5].

Першим траншем від МВФ у розмірі 5 млрд дол. США Уряд України розпорядився таким чином: перша половина суми пішла на поповнення

резервів НБУ, друга – на потреби уряду з виконання зовнішніх зобов'язань. Спрямкування грошей на соціальні виплати не було передбачено. Другий транш (1,7 млрд дол. США) був спрямований на поповнення міжнародних резервів. Гроші перераховані третім траншем (1 млрд дол. США), пішли в валютні резерви. Ці кошти нині є недоторканими, оскільки утримують стабільність національної валюти. Рада директорів МВФ повинна була розглянути питання про виділення Україні четвертого траншу кредиту 20 березня, але засідання Ради перенесли, щоб проаналізувати вплив останніх подій, а саме блокади окремих регіонів Донецької і Луганської областей, на макроекономічні показники України[5].

Розглядаючи діяльність Світового банку в Україні, виділяють такі основні її напрями, як підтримка реформування у межах системних позик і підтримка інвестиційних проектів у державному та приватному секторах.

12 лютого 2015 р. - Світовий банк прийняв рішення надати Україні транш у розмірі 2 млрд дол. США, спираючись на певні інструменти фінансової допомоги. Він призначений на допомогу соціально незахищеному населенню та підтримку впровадження реформ у енергетичному та банківському секторах та реформ, які націлені на боротьбу з корупцією, удосконалення системи урядування та середовища ведення бізнесу.

Світовий банк здійснював впровадження програми бюджетної підтримки та інвестиційні проекти на загальну суму близько 4,5 мільярда дол. США. Програми були спрямовані на стрімкий розвиток структурних реформ, підвищення якості надання державних послуг у сфері обслуговування населення та на підтримку розвитку приватного сектору економіки [3].

У березні 2014 року Світовий банк висунув пропозицію для Уряду України з переліком реформ для серії позик на розвиток фінансової сфери, а саме: діагностику банків України; проведення заходів для підсилення

фінансової стійкості Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; регулювання та нагляд у банківській сфері. Програма передбачала 2 позики у розмірі по 500 млн дол. США. Перша позика в сумі 500 млн дол. США Україні надійшла у вересні 2014 року, другу, у такому самому розмірі, буде залучено на 17 років з 6-річним пільговим періодом [4].

ЄБРР збільшив обсяг інвестицій до 1,2 млрд євро для фінансування 36 проектів у державному і приватному секторах через складні макроекономічні умови і геополітичну ситуацію в Україні у 2014 році [5].

Увага ЄБРР зосереджена на галузі енергетики, упровадженні енергозберігаючих проектів, ядерної безпеки. Багато ресурсів спрямовано на розкриття потенціалу сільського господарства. До того ж ЄБРР займається оновленням головної інфраструктури – транспортом та комунальними послугами України. Рада директорів ЄБРР у вересні 2016 року затвердила кредит для України у розмірі 37 млн доларів, який спрямований на будівництво зернового терміналу у порту "Південний"[2].

Процес співпраці з МФО супроводжується певними труднощами: невідповідним обґрунтуванням проектів на етапах створення; відсутністю відповідальності українських виконавців за неякісне втілення проектів; недосконалістю механізмів управління даними проектами. За умов ефективного використання інвестиційних ресурсів МФО результатом реалізації спільної роботи стане перетворення економіки України з проблемної, що потребує постійної підтримки, на сучасну, ефективну, конкурентоспроможну національну економіку, здатну до розвитку на довгострокову перспективу в умовах регіональної інтеграції та конкуренції на європейському та світовому ринках.

Список використаної літератури

1. Волошин. Ю. В інструментарій міжн. фінанс. інституцій для підтримки соц.-екон. розвитку в Україні / Ю. М. Волошин // Проблеми МЄВ : зб. наук. пр. – К.: КиМУ, 2011. – Вип. 3. – С. 282–294.

2. Діловий інформаційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://delo.ua/ukraine/supdated_new=1424123808
3. Офіційний сайт представництва СБ в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/uk/news/2015/02/12>
4. Офіційний сайт Мінфіну України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article=388292>
5. Офіційний сайт Forbes в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.ua/>

**ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ
РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ МЕХАНІЗМІВ В УМОВАХ
НОВОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ**

**МАТЕРІАЛИ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
27–31 березня 2017 р.**

Відповідальні за випуск

Кужелєв М. О.,
Мельник В. М.,
Капелюш А. А.

Форматування та комп'ютерна верстка

Богріновцева Л. М.,
Старинець Н. І.,
Попович Л. О.,
Ковтунович Н. Л.,
Гороховець Є. В.

Тези подано в авторській редакції